UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU: 343.13:347.19(043.3)

GURGHIȘ ANA

PROCEDURA PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ ȘI JUDECAREA CAUZELOR ÎN CAZUL SĂVÂRȘIRII INFRACȚIUNILOR DE PERSOANELE JURIDICE

SPECIALITATEA: 554.03 – Drept procesual penal

Teză de doctor în drept

Conducător științific: **Igor DOLEA, prof.univ., dr.hab.**

Autor:

Chișinău, 2025

©GURGHIȘ, Ana, 2025

CUPRINS

ADNOTARE (în română, rusă şi engleză) 5

LISTA ABREVIERILOR.....8

INTRODUCERE.....9

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL URMĂRIRII PENALE ŞI JUDECĂRII CAUZELOR PRIVIND INFRACȚIUNILE COMISE DE PERSOANELE JURIDICE

1.1. Analiza cercetărilor la tema tezei, realizate în Republica Moldova şi în România..... 22

1.2. Studiile privind problematica tezei, efectuate în alte state..... 41

1.3. Standardele Curții Europene a Drepturilor Omului privind infracțiunile comise de persoane juridice.....48

1.4. Concluzii la Capitolul 1.....62

2. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ ŞI JUDECAREA INFRACȚIUNILOR COMISE DE PERSOANELE JURIDICE

2.1. Conceptul şi criteriile de reglementare a procedurilor speciale de urmărire penală şi de judecare a unor cauze penale.....65

2.2. Considerații generale privind persoana juridică.....71

2.3. Reprezentarea persoanei juridice în procesul penal 81

2.4. Concluzii la Capitolul 2.....107

3. PARTICULARITĂȚILE URMĂRIRII PENALE ÎN CAZUL INFRACȚIUNILOR COMISE DE PERSOANE JURIDICE

3.1. Considerente generale privind competența procesuală în cadrul urmăririi penale a infracțiunilor comise de persoane juridice 111

3.2 Particularităţi privind efectuarea unor acțiuni procesuale în cadrul urmăririi penale a infracțiunilor comise de persoane juridice 123

3.3. Măsuri preventive aplicabile persoanelor juridice. Controlul judiciar. Liberarea provizorie pe cauțiune. Categorii, condiții şi procedura de aplicare 132

3.4. Aplicarea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică.....144

3.5. Particularitățile urmăririi penale în cazul încheierii acordului judiciar de interes public ..164

3.6. Concluzii la Capitolul 3.....171

4. **PARTICULARITĂȚILE JUDECĂRII CAUZELOR PENALE ȘI ALE PUNERII ÎN EXECUTARE A HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI ÎN PRIVINȚA PERSOANELOR JURIDICE**

4.1.Particularitățile judecării cauzelor penale în privința sau cu participarea persoanelor juridice.....174

4.2. Punerea în executare a pedepselor penale aplicate persoanelor juridice.....190

4.3. Concluzii la Capitolul 4.....210

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....212

BIBLIOGRAFIE.....220

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....245

CV-ul AUTORULUI.....246

ADNOTARE

Gurghiș Ana. Procedura privind urmărirea penală și judecarea cauzelor în cazul săvîrșirii infracțiunilor de persoanele juridice. Teză de doctor în drept la specialitatea 554.03 – Drept procesual penal. Chișinău, 2025.

***Structura tezei*:** Introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 295 titluri, 220 pagini text de bază. La tema tezei au fost publicate 8 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: proces penal, persoană juridică, control judiciar, măsuri preventive, reprezentant legal, acord judiciar.

Scopul lucrării constă în identificarea și estimarea particularităților distincte ale procedurii de urmărire și judecare a infracțiunilor comise de persoanele juridice din perspectiva asigurării echității procesului penal.

Obiectivele studiului vizează: determinarea conceptului procedurilor speciale de urmărire penală și de judecare a unor cauze penale; cercetarea abordărilor generale privind persoana juridică; analiza reprezentării persoanei juridice în procesul penal și a modului de determinare a reprezentantului; stabilirea condițiilor de ordin procesual și competența privind urmărirea penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice; identificarea particularităților anumitor acțiuni de urmărire penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice; analiza măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice; stabilirea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică; identificarea particularităților urmăririi penale în cazul încheierii acordului judiciar de interes public; analiza judecării cauzelor penale în privința persoanelor juridice; stabilirea modalității de punere în executare a pedepselor aplicate persoanelor juridice; identificarea standardelor și garanțiilor stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind infracțiunile comise de persoane juridice.

Noutatea științifică și originalitatea tezei se manifestă în evidențierea particularităților urmăririi și judecării infracțiunilor comise de persoanele juridice, ca urmare a unui studiu minuțios al doctrinei juridice și a hotărîrilor instanțelor judecătorești. Subiectul abordat este unul de o necesitate stringentă în vederea completării doctrinei naționale cu cercetări și concluzii care vizează direct procedura tragerii persoanei juridice la răspundere penală, lucrarea fiind una de pionierat.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare constă în investigarea aprofundată a statutului juridic distinct al persoanei juridice în calitate de subiect al procesului penal, demers care a condus la clarificarea unor noțiuni și concepte utilizate atât în doctrină, cât și în practică, oferind o înțelegere mai nuanțată actorilor implicați în procesul penal. Totodată, cercetarea a evidențiat particularitățile implicării persoanei juridice în cadrul procesual penal și a permis fundamentarea teoretică a necesității diversificării cadrului normativ, prin formularea unor propuneri *de lege ferenda* adaptate specificului acestei proceduri speciale.

Semnificația teoretică. Prezenta teză de doctorat se înscrie printre puținele lucrări care analizează în mod cuprinzător procedura specială de urmărire și judecare a cauzelor ce implică persoanele juridice, acordând o atenție deosebită modificărilor recente aduse legislației procesual penale a Republicii Moldova în domeniul persoanelor juridice și elucidând particularitățile ei actuale în vigoare.

Valoarea aplicativă a lucrării. Propunerile autorului vor contribui la perfecționarea legislației procesual penale. iar recomandările practice și argumentele prezentate vor fi utile pentru practicieni, inclusiv avocați, procurori și judecători, facilitând aplicarea uniformă și corectă a normelor judiciare. În același timp, teza oferă resurse valoroase pentru teoreticieni, fiind de un real folos în procesul instructiv-educativ, în formarea inițială și continuă a specialiștilor din domeniul dreptului.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul educațional al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova.

АННОТАЦИЯ

Гургиш Анна. Производство уголовного преследования и рассмотрении дел в отношении юридических лиц. Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 554.03 – Уголовно-процессуальное право. Кишинев, 2025.

***Структура диссертации*:** Введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 295 источников, 220 страниц основного текста. По теме диссертации опубликовано 8 научных работ.

***Ключевые слова*:** уголовный процесс, юридическое лицо, судебный контроль, меры пресечения, законный представитель, судебное соглашение.

Цель работы состоит в комплексном исследовании процедуры уголовного преследования и судебного разбирательства по делам о преступлениях, совершенных юридическими лицами.

Задачи исследования включают определение концепции специальных процедур уголовного преследования и рассмотрения уголовных дел; изучение общих соображений по поводу юридического лица; анализ представительства юридического лица в уголовном процессе и способа назначения представителя; установление процессуальных условий и компетенции в отношении уголовного преследования по делам о преступлениях, совершенных юридическими лицами; выявление особенностей отдельных действий уголовного преследования в случаях преступлений, совершенных юридическими лицами; анализ мер пресечения, применяемых к юридическим лицам; установление обеспечительных мер для возмещения ущерба, причиненного юридическим лицом; определение особенностей уголовного преследования в случае заключения публичного судебного соглашения; анализ судебного разбирательства по уголовным делам, касающимся юридических лиц; установление порядка исполнения наказаний, применяемых к юридическим лицам; идентификация стандартов и гарантий, установленных Европейским судом по правам человека, касающихся преступлений, совершенных юридическими лицами.

Научная новизна и оригинальность диссертации обоснованы комплексным исследованием широкого спектра актуальных вопросов и проблем в области уголовного преследования и судебного разбирательства по делам о преступлениях, совершенных юридическими лицами, в соответствии с нормами процессуального законодательства Республики Молдова и других государств, что позволяет наметить пути совершенствования национальной судебной практики в этой сфере.

Важная научная проблема, решённая в рамках исследовательской темы, заключается в углублённом изучении особого правового статуса юридического лица в качестве субъекта уголовного процесса. Этот подход способствовал уточнению ряда понятий и терминов, используемых как в доктрине, так и на практике, обеспечив более глубокое понимание для участников уголовного судопроизводства. Кроме того, исследование позволило выявить особенности участия юридического лица в уголовном процессе и дало теоретическое обоснование необходимости диверсификации нормативной базы путём выдвижения предложений *de lege ferenda*, адаптированных к специфике данной специальной процедуры.

Теоретическое значение. Диссертация представляет собой одно из немногих исследований, которые всесторонне анализируют специальную процедуру уголовного преследования и судебного разбирательства по делам, касающимся юридических лиц, с особым вниманием к недавним изменениям в процессуальном законодательстве Республики Молдова в этой области и раскрытием актуальных особенностей.

Практическая ценность работы. Предложения автора будут полезны для совершенствования процессуального законодательства; практические рекомендации и аргументы будут полезны для практиков, включая адвокатов, прокуроров и судей, способствуя единообразному и правильному применению судебных норм. В то же время диссертация предоставляет ценные ресурсы для теоретиков, способствуя образовательному процессу в начальной и непрерывной подготовке специалистов в области права.

Реализация научных результатов. Научные результаты диссертации были внедрены в образовательный процесс Юридического факультета Государственного университета Молдовы.

ANNOTATION

Gurghiș Ana. Procedure of Criminal Prosecution and Adjudication of Offenses Committed by Legal Entities. Doctoral Thesis in Law, Specialty 554.03 – Criminal Procedure Law. Chișinău, 2025.

Thesis Structure: Introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 295 sources, 220 pages of main text. 8 scientific works have been published on the thesis topic.

Keywords: criminal process, legal entity, judicial control, preventive measures, legal representative, judicial agreement.

The aim of the work is a comprehensive examination of the procedures for criminal prosecution and adjudication of cases involving offenses committed by legal entities.

The objectives of the study include determining the concept of special procedures for criminal prosecution and adjudication of criminal cases; exploring general considerations regarding legal entities; analyzing the representation of legal entities in criminal proceedings and the method of appointing representatives; establishing procedural conditions and competencies related to criminal prosecution for offenses committed by legal entities; identifying the specific features of certain criminal prosecution actions in cases involving offenses committed by legal entities; analyzing preventive measures applicable to legal entities; determining the securing measures for compensating damages caused by legal entities; specifying the peculiarities of criminal prosecution in the case of a public interest judicial agreement; analyzing the adjudication of criminal cases concerning legal entities; establishing the execution methods of penalties applied to legal entities; identifying the standards and guarantees established by the European Court of Human Rights concerning offenses committed by legal entities.

The scientific novelty and originality of the thesis are justified by the comprehensive investigation of a wide range of current issues and problems in criminal prosecution and adjudication of offenses committed by legal entities, in accordance with the procedural laws of the Republic of Moldova and other states, outlining paths for improving national judicial practice in this field.

The significant scientific issue addressed in the research field consists in the in-depth investigation of the distinct legal status of the legal entity as a subject of criminal proceedings. This approach led to the clarification of several notions and concepts used both in legal doctrine and in practice, offering a more nuanced understanding to the actors involved in the criminal process. Furthermore, the research highlighted the specific features of the legal entity's involvement in criminal proceedings and provided a theoretical foundation for the necessity of diversifying the regulatory framework, through the formulation of *de lege ferenda* proposals adapted to the specific nature of this special procedure.

Theoretical significance. The doctoral thesis is one of the few that comprehensively analyzes the special procedures for criminal prosecution and adjudication of cases involving legal entities, paying particular attention to recent amendments to the procedural legislation of the Republic of Moldova concerning legal entities and elucidating the current relevant specifics.

Practical value of the work. The author's proposals will be useful for improving procedural legislation; the practical recommendations and arguments presented will benefit practitioners, including lawyers, prosecutors, and judges, facilitating the uniform and correct application of judicial norms. At the same time, the thesis offers valuable resources for theorists, contributing to the educational process in the initial and ongoing training of legal professionals.

Implementation of Scientific Results. The scientific results of the doctoral thesis have been integrated into the educational process at the Faculty of Law, Moldova State University

LISTA ABREVIERILOR

CoEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

DUDO – Declarația Universală a Drepturilor Omului

CP - Cod penal

CPP - Cod de procedură penală

CE – Cod de executare

HP CSJ – Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție

MO – Monitorul Oficial

Ed. – Editura

Red. – redacția

Vol. – volum

Nr. – numărul

P. – pagina

Art. – articolul

Alin. – alineatul

Lit. – litera

Pct. – punctul

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. În contextul evoluției economice și juridice globale, fenomenul infracțional asociat persoanelor juridice a căpătat o amploare semnificativă, care a generat situații fără precedent, inclusiv în Republica Moldova. Această temă devine tot mai relevantă în peisajul juridic național, având în vedere impactul economic și social al activităților ilicite desfășurate de entități juridice.

Printre evenimentele istorice care au influențat direcția de dezvoltare a legislației naționale în privința persoanei juridice se enumeră adoptarea unei serii de Recomandări, emise de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei referitoare la răspunderea penală a persoanelor juridice, printre care:

- Recomandarea nr. 12/1981, care abordează criminalitatea în domeniul afacerilor și confirmă posibilitatea instituirii răspunderii penale a persoanelor juridice pentru infracțiuni comise în sectorul comercial;
- Recomandarea nr. 18/1988 a Consiliului Europei, adoptată la 28 octombrie 1988, ce se referă la răspunderea întreprinderilor - persoane juridice pentru infracțiuni comise în cadrul activității lor;
- Recomandarea nr. 8/1996, adoptată de Comitetul de Miniștri la 5 septembrie 1996, conturează politica penală într-o Europă în transformare și subliniază importanța adoptării de către statele membre a unor reglementări care să instituie răspunderea penală a persoanelor juridice;
- Rezoluția nr. 24/1997, care conține cele 20 de principii directoare în lupta împotriva corupției și a fost adoptată de Comitetul de Miniștri la 6 noiembrie 1997, evidențiază necesitatea implementării unor măsuri menite să prevină utilizarea persoanelor juridice ca paravane pentru disimularea infracțiunilor de corupție.

Republica Moldova, ca stat în tranziție către integrarea în structurile internaționale și europene, a fost martora unei adaptări continue a legislației sale la standardele internaționale. În acest context, legislația penală a fost modificată pentru a răspunde provocărilor legate de responsabilitatea penală a persoanelor juridice.

Astfel, în contextul unei recunoașteri tot mai extinse a răspunderii penale a persoanelor juridice în legislația diverselor state, legislativul Republicii Moldova a adoptat, la 18 aprilie 2002, Codul Penal al Republicii Moldova. Prin această reglementare, persoanele juridice au fost recunoscute ca subiecte active ale infracțiunii. Această evoluție a condus la transpunerea obiectului disputelor în domeniul

dreptului procesual penal, culminând cu instituirea, în Codul de Procedură Penală din 7 iunie 2003, a unui cadru procedural pentru urmărirea penală şi judecarea cauzelor referitoare la infracțiunile comise de persoanele juridice.

În data de 27.06.2014, între Republica Moldova, pe de o parte, şi Uniunea Europeană şi statele membre, pe de altă parte, a fost încheiat Acordul de Asociere, conform căruia, țara noastră se obligă, potrivit art.1 alin. (2) lit.e), „să sprijine şi să intensifice cooperarea în spaţiul de libertate, securitate şi justiţie, cu scopul de a consolida statul de drept şi respectarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi în ceea ce priveşte mobilitatea şi contactele interpersonale", iar prin prevederile de la art. 2 alin.(1), ea trebuie „să asigure respectarea principiilor democratice, a drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, astfel cum sunt proclamate în Declaraţia Universală a Drepturilor Omului şi definite în Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale". În acelaşi timp, textul de la art. 12, potrivit alin. (1), precizează: „ în cadrul cooperării în spaţiul de libertate, securitate şi justiţie, părţile acordă o importanţă deosebită promovării statului de drept, inclusiv independenţei sistemului judiciar, accesului la justiţie şi dreptului la un proces echitabil". Totodată, alin. (2) statuează asupra obligației de „cooperare deplină cu privire la funcţionarea eficace a instituţiilor în domeniul asigurării respectării legii şi al administrării justiţiei"; iar alin. (3) instituie, cu titlu de angajament inalienabil, că „respectarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale va ghida toate activităţile de cooperare în domeniul libertăţii, al securităţii şi al justiţiei".

În noiembrie 2023, Consiliul European a decis să inițieze cu Republica Moldova negocierile de aderare, marcând un moment semnificativ în procesul de integrare europeană a țării. Această decizie reflectă angajamentul Uniunii Europene de a sprijini reformele şi progresele democratice realizate de Republica Moldova, oferind, astfel, o oportunitate esențială pentru aprofundarea relațiilor între Uniune şi această țară.

În cadrul negocierilor de aderare, Republica Moldova este chemată să îndeplinească standarde stricte, stabilite de Uniunea Europeană, în vederea armonizării legislației şi politicilor naționale cu cele europene. Aceste negocieri vor implica discuții detaliate şi tehnice asupra diferitor aspecte ale *acquis*-ului comunitar.

Deci Republica Moldova este angajată în procesul de armonizare a legislației naționale cu standardele internaționale. În acest context, studiul particularităților urmăririi penale şi judecării infracțiunilor comise de persoane juridice este esențial pentru evaluarea conformității legislației

naționale cu reglementările internaționale și pentru identificarea domeniilor în care sunt necesare ajustări suplimentare și îmbunătățiri ale cadrului legal național.

Astfel, inspirându-se din conceptele și practica penală ale altor țări, precum Franța, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Olanda, Elveția, SUA, legiuitorul moldav a inițiat îmbunătățirea cadrului legal procesual penal național, racordându-l la cele mai bune practici existente în domeniul urmăririi penale și judecării infracțiunilor comise de persoane juridice.

Legislația procesual penală a fost supusă unui șir de modificări, în special procedura referitoare la urmărirea și judecarea cauzei penale privind infracțiunile comise de persoane juridice: astfel, prin Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative[1], a fost completat Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu instituirea unei noi proceduri alternative privind urmărirea penală și înfăptuirea justiției, și anume „procedura privind acordul judiciar de interes public".

Anterior, legislația procesual penală nu prevedea o procedură alternativă pentru urmărirea penală și înfăptuirea justiției în cazul persoanelor juridice, acestea neavând posibilitatea legală de a beneficia, similar persoanei fizice, de facilități precum reducerea din pedeapsa penală aplicabilă.

Așadar, în cazul în care infracțiunea este săvârșită de o persoană fizică, se pot aplica proceduri alternative, cum ar fi instituirea acordului de recunoaștere a vinovăției, conform articolelor 504-509 din Codul de procedură penală, sau judecarea pe baza probelor administrate în etapa de urmărire penală, conform articolului 364[1] din același cod. Aceste măsuri sunt menite să contribuie semnificativ la reducerea duratei proceselor penale și a severității sancțiunilor impuse de instanță, optimizând, astfel, eficiența și celeritatea sistemului de justiție.

Inspirat, inclusiv, de practica anglo-saxonă, acordul judiciar încheiat cu persoanele juridice facilitează accelerarea procesului penal, oferind o soluție mai rapidă, comparativ cu procedura judiciară obișnuită. În plus, acest mecanism contribuie la generarea de venituri pentru bugetul de stat, prin amenzi plătite benevol de către persoana juridică, ale căror sume pot depăși valoarea amenzilor ce ar fi impuse conform legii penale. Totodată, prin intermediul acordului judiciar, se evită lichidarea persoanei juridice, protejând, în acest mod, mediul economic și menținând stabilitatea pieței comerciale.

Astfel, tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice, deși se efectuează pe baze generale, prezintă un șir de particularități, comparativ cu răspunderea penală aplicată persoanelor

[1] Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicată: 02-05-2023 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 154 art. 240. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136756&lang=ro [citat: 24.01.2024].

fizice, ceea ce şi determină existenţa unor norme speciale de procedură, aplicabile în cazul instrumentării unui dosar penal intentat împotriva persoanelor juridice.

Prin Legea nr. 1 din 06.02.2020[2], care vizează modificarea anumitor acte normative, Codul de procedură penală al Republicii Moldova a fost actualizat, pentru a include aspecte referitoare la reprezentarea persoanelor juridice în cadrul procesului penal. Aceste modificări au fost impuse ca urmare a Hotărârii nr. 30 din 22.11.2018, emise de Curtea Constituțională a Republicii Moldova, care a declarat neconstituționale anumite prevederi ale articolului 521, alineatul (2), din Codul de procedură penală, precum și a analizat omisiunea reglementării posibilității persoanei juridice inculpate de a-şi desemna un reprezentant în cadrul procedurilor penale.

Oferirea persoanei juridice a posibilității de a-şi numi un reprezentant a fost o necesitate, or, persoana juridică acuzată de săvârşirea unei infracțiuni trebuie să aibă dreptul – încă de la etapele inițiale ale procedurilor – „de a apela la asistența juridică pe care și-o alege; mai mult ca atât, aceasta trebuie să aibă parte de întreg spectrul de servicii asimilate asistenței juridice”[3], similar persoanelor fizice.

Aşadar, în urma modificărilor legislative, persoana juridică acuzată de săvârşirea unei fapte penale are dreptul de a desemna în mod independent un reprezentant legal. În situația în care acest reprezentant legal este, la rândul său, acuzat în cadrul aceleiași proceduri, persoana juridică are posibilitatea de a numi un alt reprezentant. Iar în „eventualitatea în care persoana juridică nu-și desemnează un alt reprezentant în modul prenotat, fie judecătorul de instrucție la faza de urmărire penală, fie instanța de judecată la judecarea cauzei trebuie să preia această sarcină”[4], la solicitarea procurorului.

Totodată, legea menționată a adus modificări şi în Legea nr. 198/2007 privind asistența juridică garantată de stat[5], prin completarea articolului 6 cu alineatul (3), fiind introdusă o nouă categorie de beneficiari ai asistenței juridice garantate de stat, respectiv „persoanele juridice înregistrate în Republica Moldova”, precum și a art. 20 cu lit. a[1]), potrivit căruia, „se acordă asistență

---

[2] Legea nr. 1 din 06.02.2020 pentru modificarea unor acte normative. Publicat : 07-04-2020 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 101 art. 163. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121121&lang=ro [citat: 24.01.2024].

[3] *Nota informativă la proiectul legii pentru modificarea unor acte normative.* Disponibil: https://www.justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2._nota_pl_modif_l_100.pdf

[4] *Ibidem.*

[5] Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 157–160, art. 614)

juridică calificată, indiferent de nivelul veniturilor, persoanelor juridice prevăzute la art. 521 alin. 2^2) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova".

Examinarea detaliată a particularităților procedurii legale referitoare la urmărirea penală și judecarea infracțiunilor comise de persoane juridice, precum și a modificărilor legislative pe acest aspect, este de o relevanță esențială. Această analiză nu doar că este actuală, dar este și crucială pentru evaluarea efectelor reformelor în domeniu și pentru identificarea eventualelor lacune în aplicarea legislației. Prin urmare, o înțelegere aprofundată a acestor aspecte contribuie la îmbunătățirea eficienței sistemului de justiție și la consolidarea statului de drept.

Din raționamentele prenotate, este absolut necesară efectuarea unei cercetări complexe, multiaspectuale asupra particularităților urmăririi penale și judecării cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoanele juridice, pentru identificarea modalității de aplicare a normelor legale în practică, în mod special, formularea de propuneri sistemice pentru optimizarea corespunzătoare nu doar a dispozițiilor legale, dar și a practicii de aplicare.

Scopul lucrării constă în identificarea și estimarea particularităților distincte ale procedurii de urmărire și judecare a infracțiunilor comise de persoanele juridice din perspectiva asigurării echității procesului penal.

Obiectivele propuse în teză rezidă în:

- determinarea conceptului procedurilor speciale de urmărire penală și de judecare a unor cauze penale;
- cercetarea abordărilor generale privind persoana juridică;
- analiza reprezentării persoanei juridice în procesul penal și a modului de determinare a reprezentantului;
- stabilirea condițiilor de ordin procesual și a competenței privind urmărirea penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice;
- identificarea particularităților anumitor acțiuni de urmărire penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice;
- analiza măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice;
- stabilirea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică;
- identificarea particularităților urmăririi penale în cazul încheierii acordului judiciar de interes public;
- analiza judecării cauzelor penale în privința persoanelor juridice;

- relevarea modalității de punere în executare a pedepselor aplicate persoanelor juridice;
- identificarea standardelor și garanțiilor stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind infracțiunile comise de persoane juridice.

Ipoteza de cercetare pornește de la faptul că procedura de urmărire și judecare a infracțiunilor comise de persoana juridică are un rol important în asigurarea ordinii de drept dar și a dezvoltării economice a țării. Asigurarea unor raporturi de proporționalitate dintre aceste două deziderate constituie o condiție fundamentală în aspirațiile europene ale societății.

Din această perspectivă atenția a fost focalizată pe următoarele direcții de cercetare:

-identificarea teoretică a instituției persoanei juridice ca în cadrul subiecților procesuali penali;

- evidențierea particularităților specifice urmăririi penale a infracțiunilor comise de persoanele juridice;

- cristalizarea condițiilor de judecare a infracțiunilor comise de persoanele juridice din perspectiva echității procesului.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute.

Pe baza surselor din doctrina juridică dar și a hotărârilor instanțelor judecătorești în materia cercetată, a fost posibilă scoaterea în evidență a particularităților urmăririi și judecării infracțiunilor comise de persoanele juridice. Subiectul abordat și valorificat în cercetarea de față acoperă un gol în doctrina procesual penală din Republica Moldova, lucrarea fiind una de pionierat.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare constă în investigarea aprofundată a statutului juridic distinct al persoanei juridice în calitate de subiect al procesului penal, demers care a condus la clarificarea unor noțiuni și concepte utilizate atât în doctrină, cât și în practică, oferind o înțelegere mai nuanțată actorilor implicați în procesul penal. Totodată, cercetarea a evidențiat particularitățile implicării persoanei juridice în cadrul procesual penal și a permis fundamentarea teoretică a necesității diversificării cadrului normativ, prin formularea unor propuneri *de lege ferenda* adaptate specificului acestei proceduri speciale.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Demersul științific constituie un cadru teoretic și metodic bazat pe cercetări doctrinale și empirice. Materialul abordat poartă un caracter multidisciplinar, de drept procedural și material penal, fiind în conexiune directă și indirectă cu tendințele științei procesual penale, dar și cu reformele sistemului de justiție realizate în Republica Moldova. Rezultatele cercetării pot fi utile în procesul de elaborare a actelor normative din domeniu, dar și în cadrul altor cercetări din domeniul procedurii penale.

Informaţiile şi opiniile expuse în cadrul tezei pot constitui o sursă pentru elaborarea şi completarea unor cursuri destinate studenţilor la specialităţile de drept sau audienților Institutului Național al Justiției. Materialul prezentat poate servi la elaborarea tezelor de licenţă, masterat, doctorat, precum şi la pregătirea prelegerilor, conferinţelor, prezentărilor.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Teza de doctorat a fost elaborată prin punerea în aplicare a unui ansamblu de procedee şi metode ştiinţifice, în special metoda *istorică* (examinarea instituțiilor aplicabile pe teritoriul Republicii Moldova în diferite perioade de timp); metoda *sistematică*, metoda *comparației* (analiza comparativă a dispozițiilor legale adoptate în diferite state şi raportarea acestora la cadrul legal național, în context de reglementare, interpretare şi aplicare), metoda l*ogico-juridică* (aplicarea raționamentului, prin utilizarea procedurilor analitice, pentru examinarea premiselor şi formularea concluziilor); metoda *textuală* (analiza interpretărilor gramaticale, pentru însuşirea sensului direct al unor noțiuni utilizate de legiuitor); metoda *analizei documentelor* (prin colectarea, evaluarea, verificarea şi selectarea de date cantitative şi calitative); *studiul de caz* (în particular, studii de caz descriptive şi explicative ale practicii judiciare naționale) etc.

Concluziile generale și recomandările, formulate în cadrul tezei de doctorat, reflectă rezultatele cercetărilor ştiinţifice realizate şi ale studiilor de caz prezentate, mai mult, acestea se întemeiază, în special, pe prevederile actelor internaționale, precum Convenția Europeană a Drepturilor Omului, pe Constituția Republicii Moldova, pe prevederile legale ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova, pe hotărârile Curții Constituționale, deciziile Curții Supreme de Justiție şi hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.

Baza normativă a cercetării cuprinde prevederile normative ale legii procesual-penale, ale dreptului penal şi ale altor ramuri de drept. Totodată, au fost cercetate cu minuțiozitate reglementările procesual penale din alte state, cu preponderență din legislația României, în domeniul urmăririi penale şi judecării cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoane juridice.

Baza teoretică a tezei de doctorat este constituită din lucrările doctrinarilor din domeniul dreptului penal, procesual penal, execuțional, al drepturilor omului, care au abordat tema pusă în discuţie, aceştia fiind teoreticieni consacrați: I. Dolea, D. Roman, T. Osoianu, I. Covalciuc, B. Glavan, T. Vizdoagă, M. Poalelungi ş.a. (Republica Moldova); A. Zaharia, R. Slăvoiu, C. Bîrsan, M. Udroiu, I. Neagu, B. Ghițulescu, Gr. Theodoru, M. Damaschin, A.-R. Trandafir, A. Crişu ş.a. (România);

Жогин Н.В., Дражевская Ю.В., Мейер Д.И., Бараненков В.В. ș.a. (Federația Rusă); R. Garraud, G. Sproul, H. Koki, J. F. Renucci (Franța) ș.a.

Baza empirică a cercetării este constituită din jurisprudența CtEDO și a instanțelor naționale. Autoarea a studiat 47 cauze penale examinate de instanțele naționale ale Republicii Moldova și 43 hotărîri ale CtEDO.

Sumarul capitolelor tezei. Volumul și structura lucrării sunt determinate de conținutul obiectului cercetării, de scopul și sarcinile trasate în lucrare, constituindu-se din *Introducere*, patru capitole, *Concluzii generale și recomandări*, precum și *Bibliografie*. Acestea corespund rigorilor înaintate de ANACEC în vederea elaborării tezelor de doctorat.

Introducerea lucrării reflectă nemijlocit actualitatea și importanța temei abordate, relevă scopul și obiectivele lucrării, conturează ipoteza de cercetare și sinteza metodologiei de cercetare, argumentând semnificația și rolul metodelor de cercetare alese.

Capitolul 1, intitulat ***Analiza situației în domeniul urmăririi penale și judecării cauzelor privind infracțiunile comise de persoanele juridice***, trece în revistă și analizează materialele științifice referitoare la particularitățile urmăririi penale și judecării cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoane juridice, precum și standardele stabilite în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului care vizează materia penală.

Examinarea discuțiilor și cercetărilor pe acest subiect este realizată într-o manieră sistematică și în ordine cronologică, ceea ce ne-a permis să constatăm că în doctrina procesului penal se atestă că, în contextul evoluției economice, juridice a societății, fenomenul infracțional asociat persoanelor juridice a căpătat o amploare semnificativă, care a determinat includerea persoanelor juridice ca subiect de drept penal. Totodată, particularitățile subiectului persoanei juridice implică examinarea cauzelor penale, efectuarea urmăririi penale cu anumite trăsături specifice, aplicându-se o procedură specială.

Perceperea subiectului cercetării a fost posibilă prin analiza detaliată și cu lux de amănunte a materialelor științifice publicate atât de autori din Republica Moldova (T. Vizdoagă, I. Dolea, M. Poalelungi, D. Roman, I. Sedlețchi, V. Rotaru, I. Chirtoacă, S. Botnaru ș.a.), cât și de autori români (I. Neagu, M. Odroiu, A. Crișu, A. Negru, M. Damaschin, G. Theodoru, Gh. Mateuț, E. Toma, Gh. Alecu, B. Ghițulescu, A. R. Trandafir, A. Crișu, C. Bîrsan), de autori ruși (N. V. Joghin, I. V. Drajevskaia, D. I. Maier, V.V. Baranenco ș.a.) sau francezi (R. Garraud, G. Sproul, H. Koki, J. F. Renucci ș.a.).

În consecință, s-a reușit a determina gradul de cercetare a temei și aportul științific al studiilor din domeniul vizat, a releva particularitățile urmăririi penale și judecării infracțiunilor comise de persoanele juridice, fiind, astfel, formulată problema științifică ce urmează a fi soluționată și trasate direcțiile de analiză a acesteia, precum și de realizare a obiectivelor propuse.

Am constatat că determinarea particularităților urmăririi penale, a judecării cauzelor au importanță teoretică și practică, deoarece influențează substanțial întregul proces de efectuare a urmăririi penale, de numire a reprezentantului legal, relevând și posibilitățile de judecare a cauzei penale într-o procedură alternativă, dispunerea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune.

Totodată, au fost evidențiate pozițiile doctrinarilor referitoare la urmărirea penală și judecarea infracțiunilor comise de persoanele juridice.

Mai mulți autori naționali consideră că procedura urmăririi penale și judecării cauzelor în privința infracțiunilor comise de persoane juridice are anumite trăsături distincte, or, aceasta se desfășoară în baza reglementărilor generale, cu anumite derogări formulate de către legiuitor. Aceste particularități vizează, în special: măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice, măsurile asiguratorii, modalitatea de desemnare a reprezentantului legal de către persoana juridică, de către organul de urmărire penală și, după caz, de către instanța de judecată, aplicarea procedurii alternative precum acordul judiciar de interes public.

Capitolul 2, cu genericul ***Considerații generale privind urmărirea penală și judecarea infracțiunilor comise de persoanele juridice,*** prezintă un șir de raționamente generale despre conceptul și criteriile de reglementare a procedurilor speciale de urmărire penală a persoanelor juridice și de judecare a cauzelor, punând în discuție, inclusiv, opiniile referitoare la persoana juridică ca subiect al infracțiunii, precum și aspectele privind modalitatea de desemnare a reprezentantului legal al acesteia.

Conținutul acestui capitol evidențiază că răspunderea penală a persoanei juridice a dobândit în Europa o nouă dimensiune, mai ales, după Congresul internaţional de drept penal comparat, care s-a desfășurat la Budapesta în anul 1978, precum și ca urmare a dezbaterilor consacrate, în special, criminalităţii economico-financiare sau concurenţiale.

În legislația națională, legiuitorul a identificat posibilitatea de a se expune asupra acestor circumstanțe, introducând în Codul de procedură penală, în titlul rezervat procedurilor speciale,

capitolul VI ce are drept obiect procedura de urmărire penală și judecare a cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoana juridică.

Totodată, se accentuează că de răspundere penală sunt pasibile persoanele juridice care practică activitate de întreprinzător sub următoarele forme organizatorico-juridice: a) societate în nume colectiv; b) societate în comandită; c) societate cu răspundere limitată; d) societate pe acţiuni; e) cooperativă; f) întreprindere de arendă; g) întreprindere de stat; h) întreprindere municipală; i) întreprinderile cu investiţii străine.

Subsecvent, prezentul capitol analizează aspectele legale privind desemnarea reprezentantului persoanei juridice, care și reprezintă în sine o trăsătură distinctă a procedurii de urmărire penală și judecare a cauzelor privind infracţiunile săvârșite de persoana juridică.

Astfel, în cazul în care o persoană juridică urmează să fie trasă la răspundere penală pentru comiterea unei fapte infracționale, se impune desemnarea unei persoane fizice, care o va reprezenta pe tot parcursul procesului penal. În situaţia în care infracţiunea imputată persoanei juridice poate fi raportată şi reprezentantului său legal, acesta nu va putea apăra interesele entităţii juridice în cadrul procesului penal, urmând să fie desemnată o altă persoană fizică, figurantă în acţiunile procesuale.

Mai mult ca atât, anterior se creau confuzii privind desemnarea reprezentantului persoanei juridice, or normele legale de până la modificările operate stabileau doar competența de desemnare a reprezentantului persoanei juridice de către organul de urmărire penală pentru faza de urmărire penală, reglementarea nereferindu-se la faza de judecare a cauzei.

În acest context, prin Legea nr. 1 din 06.02.2020 pentru modificarea unor acte normative, au fost aduse modificări la Codul de procedură penală, în partea ce ține de reprezentarea persoanei juridice, legiuitorul efectuând o clarificare asupra modului de desemnare a reprezentantului persoanei juridice.

Curtea Constituțională, în hotărârea nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală, a statuat: „Optimizarea celor două principii concurente - dreptul la apărare și realizarea intereselor justiției - reclamă ca, atunci când o persoană juridică este acuzată, ea să-și poată desemna reprezentantul legal pentru procedurile penale”.

În lumina noilor reglementări, persoanei juridice i se impune o obligație de a-și desemna un reprezentant în privința căruia nu se desfășoară un proces penal. Ulterior, în cazul în care persoana juridică nu-și desemnează un reprezentant (refuză sau se află în imposibilitate de a desemna un

reprezentant), judecătorul de instrucție sau instanța de judecată, la demersul procurorului, va desemna un reprezentant al persoanei juridice din rândul persoanelor ce gestionează persoana juridică și în privința căruia nu se desfășoară un proces penal. În cazul lipsei persoanelor ce gestionează persoana juridică, organul de urmărire penală sau instanța de judecată vor solicita coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată desemnarea unui avocat care să acorde asistență juridică garantată de stat.

În Capitolul 3, intitulat ***Particularitățile urmăririi penale în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice,*** este analizată urmărirea penală desfășurată în cazul infracțiunilor comise de persoanele juridice, relevându-se particularitățile efectuării anumitor acțiuni procesuale, tipurile de măsuri preventive aplicabile persoanelor juridice, măsurile asiguratorii aplicabile pentru repararea prejudiciului cauzat prin comiterea infracțiunii, particularitățile urmăririi penale, în cazul încheierii unui acord judiciar de interes public.

Astfel, abordând subiectul expus, se argumentează că există anumite particularități la începerea urmăririi penale, și anume: dacă pentru comiterea aceleiaşi fapte, urmărirea penală a fost începută doar în privinţa persoanei fizice, organul de urmărire penală se va autosesiza pentru începerea urmăririi penale şi în privinţa persoanei juridice, şi invers, dacă s-a pornit urmărirea penală doar în privinţa persoanei juridice, organul de urmărire penală se va autosesiza în vederea pornirii urmăririi penale şi împotriva persoanei fizice.

Totodată, se afirmă că, în procesul de examinare a sesizărilor privind infracțiunile săvârşite de persoane juridice şi în procesul desfăşurării urmăririi penale, organul de urmărire penală solicită de la Agenția Servicii Publice anumite informații oficiale privind persoana juridică respectivă, precum: sediul, denumirea completă, forma juridică de organizare, numărul de identificare ș.a., pe care le anexează la materialele cauzei.

Cu privire la măsurile preventive aplicabile, se atestă existența controlului judiciar, însoțit de instituirea unei sau mai multor obligații, or, celelalte măsuri aplicabile persoanei fizice sunt inoperabile în cazul persoanei juridice, motiv pentru care se constată oportunitatea lărgirii spectrului de măsuri preventive aplicabile persoanei juridice.

Totodată, se analizează procedura alternativă, instituită procedurii obişnuite, sub forma acordului judiciar de interes public, ce reprezintă o tranzacție publică, încheiată între procuror şi reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat al persoanei juridice, prin care acesta recunoaşte faptul comiterii infracțiunii, încadrarea juridică a faptelor şi se angajează să execute obligațiile

stabilite în acordul judiciar de interes public, în schimbul renunțării de către procuror la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată.

A fost realizată analiza condițiilor necesare pentru încheierea unui asemenea acord judiciar de interes public, context în care se argumentează că acestea sunt expres,, stabilite de către legiuitor, și anume în cazul în care persoana juridică:

- nu a semnat anterior un acord judiciar de interes public;
- este învinuită de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 243 (Spălarea de bani), art. 244 (Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor), art. 325 (Corupere activă), art. 326 (Trafic de influență), art. 334 (Darea de mită) Cod Penal."[6]

Se argumentează că beneficiul încheierii acordului rezultă din faptul că, dacă acesta se confirmă de către instanță, procurorul va emite o ordonanță, prin care va suspenda condiționat urmărirea penală pentru un termen de până la 3 ani. Iar dacă se va constata de către procuror că persoana juridică a executat toate obligațiile asumate, la expirarea termenului stabilit în acordul judiciar de interes public, acesta dispune, prin ordonanță, încetarea urmăririi penale.

În Capitolul 4, intitulat ***Particularitățile judecării cauzelor penale și ale punerii în executare a hotărârilor judecătorești în privința persoanelor juridice,*** sunt supuse analizei particularitățile specifice judecării cauzei în privința persoanelor juridice, ale punerii în executare a hotărârilor penale.

Astfel, se relevă că faza de judecare a cauzei penale este ghidată de anumite principii, consfințite în legislație, care reglementează întreaga activitate desfășurată în fața instanței de judecată pe întreagă procedură de judecare a cauzei.

Având în vedere calitatea de persoană juridică, se evidențiază că, deși cauzele penale în privința persoanelor juridice se realizează conform procedurii generale, se atestă existența anumitor derogări de la procedura obișnuită.

La faza de judecare a cauzei, aceste derogări de la procedura obișnuită se referă, în principal, la reprezentarea persoanei juridice în procesul penal, la măsurile preventive, la competența teritorială privind locul de citare a persoanei juridice, la măsurile asiguratorii care se pot lua față de persoana juridică, la executarea pedepselor și punerea în executare a acestora.

Totodată, se argumentează că, în cazul judecării unei cauze referitoare la comiterea unei infracțiuni de către persoane juridice, trebuie respectate toate garanțiile unui proces penal echitabil.

---

[6] Gurghiș, Ana. Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public. In: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2024, nr. 2(69), p. 16.

Aceasta implică nemijlocit respectarea etapelor procedurale ale judecății, prezența avocatului, a reprezentantului, asigurarea drepturilor și mecanismelor acordate acestora ș.a.

La faza de judecare a cauzei, desemnarea reprezentantului persoanei juridice se efectuează de către aceasta. În cazul în care persoana juridică nu-și desemnează un reprezentant, la demersul procurorului, instanța de judecată desemnează un reprezentant al persoanei juridice din rândul persoanelor care gestionează persoana juridică și în privința căruia nu se desfășoară un proces penal. Totodată, dacă se constată că lipsesc persoanele care gestionează persoana juridică, instanța de judecată care judecă cauza solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Naţional pentru Asistenţă Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care să acorde asistenţă juridică garantată de stat.

În ***Concluzii generale și recomandări,*** sunt prezentate rezultatele esențiale ale cercetării științifice efectuate, incluzând sugestii pentru revizuirea și îmbunătățirea legislației procesual penale în ceea ce privește urmărirea și judecarea cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoanele juridice. Concluziile și recomandările formulate în cadrul tezei de doctorat pot contribui semnificativ la activitatea practică a organelor de drept, facilitând modificările și completările necesare în legea procesual penală a Republicii Moldova. De asemenea, acestea sunt menite să sprijine perfecționarea și eficientizarea activității practicienilor implicați în procesul de urmărire și judecare a cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoanele juridice.

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL URMĂRIRII PENALE ȘI JUDECĂRII CAUZELOR PRIVIND INFRACȚIUNILE COMISE DE PERSOANELE JURIDICE

1.1. Analiza cercetărilor la tema tezei, realizate în Republica Moldova şi în România

Deşi particularitățile urmăririi şi judecării infracțiunilor comise de persoanele juridice nu au constituit un subiect de interes major în literatura de specialitate din Republica Moldova şi din România, totuşi am reuşit să identificăm o serie de lucrări ştiințifice ce se referă la această problemă şi, în cele ce urmează, vom realiza o analiză succintă a mai multor asemenea studii.

Mai întâi, o primă lucrare pe care o luăm drept punct de plecare în analiza noastră este *Drept procesual penal*, ediția I, semnată de autorii I. Dolea, D. Roman, I. Sedlețchi, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cerbu, S. Ursu[7]. În secțiunea dedicată procedurii privind urmărirea penală şi judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârşite de persoane juridice, autorii menționează că „în ultimii ani răspunderea penală a persoanelor juridice a căpătat o consacrare legală în mai multe țări. Cu toate că tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice se face pe baze generale, aceasta are un şir de particularități față de răspunderea penală a persoanei fizice. Acest specific determină existența unor reguli speciale de procedură, aplicabile în cazul instrumentării unui dosar penal împotriva persoanelor juridice" [8].

Totodată, autorii analizează măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice şi constată că „multe din măsurile preventive stabilite în partea generală a CPP sunt inoperabile în cazul persoanei juridice. Legea stabileşte că în cazul persoanei juridice se aplică în mod special controlul judiciar.

Astfel, în scopul asigurării unei bune desfăşurări a procesului penal, la demersul procurorului, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată poate plasa persoana juridică sub control judiciar. Controlul judiciar este acompaniat de impunerea respectării uneia sau mai multor obligații dintre cele ce urmează: depunerea unei cauțiuni de minimum 1000 de unități convenționale; interdicția

[7] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția I. Chişinău: Cartier, 2005. ISBN 9975-79-343-6
[8] *Ibidem*, pag. 920.

de a desfășura anumite activități, dacă infracțiunea a fost comisă în exercitarea sau în legătură cu exercitarea acestor activități; interzicerea de a emite cecuri sau a utiliza cărți de plată" [9].

Autorii, încă în anul 2005, au constatat că, în vederea asigurării unei flexibilități, se impune necesitatea instituirii unor categorii noi de măsuri preventive aplicabile persoanelor juridice. Acestea ar include, în opinia lor, „obligația de a închide anumite localuri, suspendarea procedurii de falimentare, când aceasta are drept scop sustragerea de la urmărirea penală ș.a" [10].

În ediția a III-a a lucrării menționate *supra*[11], autorii opinează că, „în cazul persoanelor juridice, pe durata procesului este necesară desemnarea unei persoane fizice care va reprezenta persoana juridică la toate fazele procesului. De regulă, aceasta este persoana care, în mod normal, este şi reprezentantul legal al persoanei juridice. Scopul reprezentantului legal este de a apăra drepturile şi interesele persoanei juridice, în mare măsură, prin participarea la acțiunile procesuale. În același timp, reprezentantul îndeplinește funcțiile de apărător. În acest sens, persoana juridică poate angaja un avocat sau poate cere numirea unui apărător din oficiu" [12].

În aceeași ordine de idei, autorii relevă că „introducerea răspunderii juridice a persoanelor juridice impune şi revederea mai multor aspecte din cadrul procesului penal. Astfel, spre exemplu, în sistemul *common law* s-a stabilit că o persoană juridică nu beneficiază de dreptul împotriva autoincriminării. Temeiul principal este faptul că acest privilegiu își are rațiunea în prevenirea declarațiilor smulse prin violență sau altfel de tipuri de constrângere, de aceea a fost statuat că nu este nevoie de prezența unui asemenea privilegiu în cazul persoanelor juridice. În general, în discuție a fost pusă necesitatea de a oferi persoanei juridice același nivel de protecție în cadrul procesului penal ca şi pentru persoana fizică. Argumentul de bază pentru acordarea unor garanții suplimentare apărării este costul unei condamnări substanțiale în cazul persoane fizice, care poate fi privată de libertate, în comparație cu persoana juridică, care nu este supusă unei astfel de măsuri"[13].

O altă lucrare ce prezintă interes pentru studiul nostru este semnată de profesorul I. Dolea şi se intitulează *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*[14]. Aici autorul

---

[9] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*. Op.cit., pag. 920 – 921.
[10] *Ibidem*, pag. 921.
[11] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*. Ediția a 3-a, revizuită și completată. Chișinău: Cartea Juridică, 2009, p.744. ISBN 978-9975-78-833-5.
[12] *Ibidem*, pag. 744.
[13] *Ibidem*, pag. 744.
[14] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Ediția a 2-a. Chișinău: Cartea Juridică, 2020. ISBN 978-9975-3418-0-6.

ne focusează atenția, în primul rând, asupra faptului că, „în cazul persoanelor juridice, organul de urmărire penală urmează să desemneze un alt reprezentant, dacă împotriva reprezentantului ei legal se efectuează urmărirea penală pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe. Statutul acestuia va fi de reprezentant al învinuitului”[15].

Cercetătorul I. Dolea indică asupra faptului că în privința persoanei juridice poate fi aplicat, în calitate de măsură preventivă, controlul judiciar, care are unele particularități distincte în raport cu controlul judiciar aplicat persoanelor fizice. Mai mult, autorul relevă că unele măsuri procesuale, în mod firesc, nu pot fi aplicate persoanei juridice.

O altă lucrare ce vizează aspecte dedicate acestui domeniu al procesului penal este *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*, semnată de M. Poalelungi, I. Dolea, T. Vizdoagă[16], unde aspectul procedurii de examinare a infracțiunilor comise de persoane juridice a fost analizat de autorii N. Gordilă și A. Gîrlea, care au remarcat că „dezvoltarea social-economică atestată în ultimile decenii a conturat situații necunoscute până atunci, în măsura în care s-a constatat că raporturile juridice pot fi realizate nu doar la nivel individual, ci și la nivelul grupărilor de indivizi. Având diverse scopuri și diverse forme de organizare, persoanele juridice dispun de instrumente și atribute considerate mai devreme ca fiind specifice, în exclusivitate, persoanei fizice, acestea asumându-și obligații de natură civilă, fiscală, încheind acte juridice. În acest context, în sfera dreptului penal și-a căutat soluționare întrebarea privind posibiliatea persoanelor juridice de a comite infracțiuni și de a-și asuma consecințele unei răspunderi penale”[17].

Astfel, autorii evidențiază că, întrucât acest fenomen a căpătat „o consacrare tot mai largă în legislația multor state, în favoarea răspunderii penale a persoanei juridice s-a pronunțat și legislativul RM, adoptând, la 18.04.2002, Codul Penal al Republicii Moldova, prin care persoanele juridice au fost recunoscute în calitate de subiect activ al infracțiunii, din acest moment obiectul disputelor fiind transpus și în sfera dreptului procesual penal, urmând instituirea în CPP din 07.06.2003 a fundamentului procedurii de urmărire penală și judecare a cauzelor în cazul infracțiunilor săviârșite de persoana juridică”[18]

---

[15] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag.1287 – 1288.
[16] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Ediția I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. ISBN 978-9975-53-231-0.
[17] *Ibidem*, pag. 1055 – 1056.
[18] *Ibidem*, pag. 1055 – 1056.

Pe bună dreptate, autorii au atras atenția asupra „statutului de procedură specială, conferit pe plan național urmăririi penale și judecării cauzei privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice. Ținând cont de particularitățile instrumentării unei cauze penale ce are ca subiect activ al infracțiunii persoana juridică, de specificul aplicării măsurilor procesuale de constrângere și obligativitatea participării unui reprezentant al persoanei juridice pe tot parcursul procesului, legislatorul a atribuit procedura în cauză Titlului III al CPP, dedicat procedurilor speciale. Decizia luată corespunde și exigențelor organismelor comunitare, care consideră justificabilă existența unor proceduri speciale pentru combaterea criminalității organizate și a celei economice, în condițiile creșterii infracționalității sub diferite forme. Instituirea unor norme cu caracter derogatoriu și de completare a procedurii comune se impune și în condițiile în care atât CP, cât și CPP RM sunt orientate spre persoana fizică în calitate de subiect pasibil de a comite infracțiuni și de a purta răspundere penală, în lipsa acestora, fiind iminent pericolul de comitere a unor greșeli sau imprecizii în abordarea teoretică, dar și practică, a acestei instituții. Prin urmare, procedura în cauză instituie un complex de derogări cu o întindere variabilă, dar care păstrează unitatea și finalitatea procesului penal”[19].

Nu mai puțin importante sunt constatările efectuate pe plan jurisprudențial, potrivit cărora „Comisia Europeană a Drepturilor Omului a decis că, deși Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu face nicio referire la o eventuală răspundere a persoanelor juridice, ea nu e incompatibilă cu o asemenea răspundere. Pe cale de consecință, atunci când împotriva unei persoane juridice există o acuzație în materie penală, ea (persoana juridică) se bucură de garanțiile unui proces echitabil, conferite de art. 6 C.E.D.O. Această jurisprudență este în concordanță cu orientarea doctrinei europene care apreciază că art. 6 și 7 din C.E.D.O. protejează deopotrivă atât persoanele fizice, cât și cele juridice”[20].

O altă lucrare ce abordează unele aspecte de interes pentru cercetarea noastră este *Elementul subiectiv şi caracterul personal al răspunderii penale în cazul persoanelor juridice*, semnată de X. Ulianovschi şi M. Dogaru[21]. Potrivit autorilor, „răspunderea penală a persoanelor juridice nu intră în conflict cu caracterul personal al răspunderii penale. Astfel, trebuie să avem în vedere, mai întâi, faptul că acest principiu este susceptibil de două accepţiuni. În sens strict, el implică faptul că terţii care nu

[19] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul judecătorului pentru cauze penale.* Op.cit., pag. 1055 – 1056.
[20] *Ibidem*, pag. 1055 – 1056.
[21] Ulianovschi, X., Dogaru, M. Elementul subiectiv şi caracterul personal al răspunderii penale în cazul persoanelor juridice. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 3. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Elementul%20subiectiv%20si%20caracterul%20personal%20al%20raspunderii%20penale%20in%20cazul%20persoanelor%20juridice.pdf [citat: 25.06.2023].

au participat la comiterea infracţiunii nu trebuie să fie afectaţi, nici direct, nici indirect, de sancţiunea aplicată făptuitorului. Într-o interpretare flexibilă, principiul presupune că doar infractorul trebuie să suporte consecinţele directe şi imediate ale săvârşirii infracţiunii, ceea ce nu exclude existenţa unor efecte prin ricoşeu în dauna altor persoane. S-a demonstrat în realitate că această din urmă concepţie este singura a cărei respectare poate fi impusă în mod real, deoarece apariţia unor consecinţe colaterale ţine de specificul sancţiunii penale. Persoana umană este o fiinţă socială, iar măsurile care o afectează au, de cele mai multe ori, influenţe negative şi asupra altor membri ai grupului social din care face parte acea persoană. Spre exemplu, o amendă sau o pedeapsă privativă de libertate, aplicată unui membru al familiei, are nu doar efecte morale, ci şi consecinţe de ordin material asupra celorlalţi membri ai familiei. Prin urmare, principiul caracterului personal al răspunderii penale este respectat, dacă sancţiunea aplicată persoanei juridice nu-i afectează pe membrii acesteia decât în mod indirect, aşa cum se întâmplă şi în cazul pedepselor aplicate persoanelor fizice"[22]

O altă cercetare importantă din perspectiva subiectului nostru aparţine autorului V. Grosu şi este intitulată *Problematica răspunderii penale a persoanelor juridice şi a altor subiecți colectivi de drept (analiza situaţiei prin prisma dreptului comparat)*[23], în care este examinată problematica răspunderii penale a persoanelor juridice, precum şi a altor subiecți colectivi de drept, analizându-se, inclusiv, evoluția istorică a noțiunii de *persoana juridică*, viziunea contemporană asupra conceptului însuşi de *persoana juridică*. Astfel, în ceea ce priveşte angajarea progresivă a răspunderii penale a persoanelor juridice în timp şi spaţiu, autorul prezintă evoluţia problemei „în dreptul roman, la glosatori, în dreptul canonic şi la postglosatori, răspunderea colectivă în dreptul medieval al Ţărilor Româneşti, răspunderea penală a persoanelor juridice în perioada modernă - în dreptul anglo-american (Common Law) şi răspunderea penală a corporaţiilor, abordând şi experienţa Tribunalului Militar Internaţional de la Nürnberg, soluţionarea problemei în dreptul european – în legislaţie şi doctrină –, precum şi formele răspunderii penale în cazul persoanelor juridice"[24].

Într-o altă lucrare, intitulată *Codul Penal al Republicii Moldova. Comentariu*, autorul Alexei Barbăneagră conchide că, reieşind din conținutul prevederilor normei materiale din Codul penal

[22] Ulianovschi, X., Dogaru, M. Elementul subiectiv şi caracterul personal al răspunderii penale în cazul persoanelor juridice. *Op.cit.*
[23] Grosu, V. *Problematica răspunderii penale a persoanelor juridice şi a altor subiecte colective de drept (analiza situaţiei prin prisma dreptului comparat)*. Tz.de doctor în drept. Chişinău, 2003. 166 p.
[24] *Ibidem*, pag. 98.

national, persoana juridică în calitate de subiect activ al infracțiunii este caracterizată de următoarele semne:

a) „să fie constituită în ordinea și modul prevăzut de lege;

b) să desfășoare activitate de întreprinzător;

c) ea poartă răspundere penală numai pentru infracțiunile prevăzute expres în art. 21 alin. 4 CP RM"[25].

Deși ține de domeniul dreptului material, lucrarea realizată de autorii *Botnaru S., Șavga A., Grosu Vl., Grama M.*, cu titlul *Drept penal. Partea generală. Volumul I*[26], a fost și ea relevantă pentru investigația efectuată în prezenta lucrare. Astfel, autorii opinează că „persoana juridică este cea de-a doua unitate socială care, pe lângă persoana fizică, poate evolua în calitate de subiect al infracțiunii. Persoana juridică ce desfășoară activitate de întreprinzător este pasibilă de răspundere penală pentru o faptă prevăzută de legea penală, dacă există una din următoarele condiții: a) persoana juridica este vinovată de neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a dispozițiilor directe ale legii, ce stabilesc îndatoriri sau interdicții pentru efectuarea unei anumite activități; b) persoana juridică este vinovată de efectuarea unei activități ce nu corespunde actelor de constituire sau scopurilor declarate; c) fapta care cauzează sau creează pericolul cauzării de daune în proporții considerabile persoanei, societății sau statului a fost săvârșită în interesul acestei persoane"[27].

Astfel, cercetătorii menționează că legislația penală națională pune în evidență semnele subiectului infracțiunii, acestea fiind: „1) calitatea de persoană juridică și 2) desfășurarea activității de întreprinzător. Lipsa uneia dintre aceste două caracteristici semnifică, la rândul său, absența subiectului infracțiunii"[28].

În aceeași lucrare, autorii mai precizează că, „pentru ca un subiect colectiv de drept să poată fi privit ca un subiect al infracțiunii, acesta trebuie să posede calitatea de persoană juridică. Această calitate se atribuie din momentul înregistrării de stat și dispare odată cu radierea organizației din registrul respectiv de către organul competent. Conform legislației civile în vigoare, acestea sunt societățile pe acțiuni, societățile cu răspundere limitată, societățile în nume colectiv etc. Conform legislației în vigoare, nu toate întreprinderile dispun de personalitate juridică. Întreprinderea

[25] Barbăneagră, A. *Codul Penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: ARC, 2003, p.75.
[26] Botnaru, S., Șavga, A., Grosu, V., Gramă, M. *Drept penal. Partea generală*, vol.I. Chișinău: Cartier, 2005, pag. 190. ISBN 9975-79-329-0.
[27] *Ibidem*, pag. 189-190.
[28] *Ibidem*, pag. 190.

individuală poate fi invocată drept exemplu în acest sens, care, în caz de comitere a unei infracțiuni, nu va fi trasă la răspundere penală, grație voinței legiuitorului care nu a învestit-o cu personalitate juridică"[29].

Însă „faptul reținerii doar a persoanelor juridice în sens strict în calitate de subiect al infracțiunii poate determina aceste persoane juridice criminale să folosească, după comiterea infracțiunii, căile legale de reorganizare într-o societate fără personalitate juridică, urmărind un efect dublu: evitarea răspunderii penale și practicarea în continuare a activității și practicilor ilegale"[30].

Anumite opinii în raport cu subiectul abordat se regăsesc și în lucrarea *Urmărirea penală*[31], semnată de autorul B. Lichii, care relevă că „activitatea de descoperire a infracțiunilor săvârșite de persoanele juridice, de identificare și prindere a lor, de stabilire prin probe a vinovăției acestora, ca fiind o activitate prealabilă judecății, este necesară pentru combaterea promptă și fermă a infracțiunilor ce sunt săvârșite în mod vădit de persoanele juridice, precum și pentru prevenirea săvârșirii acestora, acesta fiind scopul imediat și de perspectivă al procesului penal. În momentul descoperirii unei infracțiuni săvârșite de către o persoană juridică, se cunosc prea puține date despre împrejurările în care a fost săvârșită infracțiunea, iar instanța de judecată, în ședință, nu are condițiile necesare pentru a le elucida. Numai printr-o activitate susținută de investigații, de colectare a probelor, de verificare a versiunilor posibile privind cele săvârșite și persoana făptuitorului, se poate dezlega ceea ce la început era necunoscut, se pot înfrânge, pas cu pas, încercările infractorului de a se sustrage de la răspundere"[32].

Continuăm cu trecerea în revistă a lucrării elaborate de cercetătorii T. Osoianu și D. Ostavciuc, intitulată *Urmărirea penală*[33], în care se accentuează că „persoanele juridice, cu excepția autorităților publice, răspund penal pentru infracțiunile pentru săvârșirea cărora este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în partea specială a Codului penal"[34].

În ceea ce ține de urmărirea penală a persoanelor juridice, cercetătorii evidențiază că aceasta „se efectuează potrivit procedurii generale, adică așa ca în cazul tragerii la răspundere penală a

[29] Botnaru, S., Șavga, A., Grosu, V., Gramă, M. *Drept penal. Partea generală*, vol.I. Op.cit., pag. 190.
[30] *Ibidem*, pag. 191 – 192.
[31] Lichii, B. *Urmărirea penală (studiu comparat)*. Centrul de instruire a judecătorilor și Centrul de Drept. Chișinău, 2000.
[32] *Ibidem*, pag. 13.
[33] Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea militară, 2021. ISBN 978-9975-157-58-2.
[34] *Ibidem*, pag. 450.

persoanelor fizice. Începerea urmăririi penale se va dispune potrivit normelor generale, care se va aplica corespunzător, similar procedurii de începere a urmăririi penale în privința persoanelor fizice"[35].

În cazul în care „urmărirea penală este începută în privința persoanei juridice, organul de urmărire penală se va autosesiza și va începe urmărirea penală și în privința persoanei fizice. În calitate de persoană fizică, în privința căreia se va începe urmărirea penală în aceeași cauză în care este vizată persoana juridică, vor figura persoanele prevăzute de art. 21 alin. (3/1) CP. Aceeași prevedere se va aplica și atunci când urmărirea penală se va începe în privința persoanei fizice, adică se va dispune începerea urmăririi penale și în privința persoanei juridice, dacă sunt întrunite condițiile art. 21 alin. (3) CP. Cu alte cuvinte, tragerea la răspundere penală a persoanei juridice implică atragerea la răspundere penală și a persoanei fizice[36].

În literatura juridică română se atestă existența mai multor lucrări care abordează tema răspunderii juridice a persoanelor juridice.

O lucrare semnificativă pentru domeniul cercetat este *Procedură penală. Partea Specială,* realizată de autorul M. Udroiu[37], în opinia căruia, persoana juridică poate fi subiect activ al infracțiunii, dacă sunt îndeplinite următoarele condiții: a) să existe o entitate care are personalitate juridică; b) persoana juridică să nu fie exceptată de lege de la răspunderea penală, prin imunitate de jurisdicție penală a persoanei juridice; c) persoana juridică să fi săvârșit o infracțiune – fie în realizarea obiectului de activitate al persoanei juridice, fie în interesul persoanei juridice ori în numele persoanei juridice; d) infracțiunea să fie comisă de persoana juridică drept urmare a unei hotărâri adoptate în cadrul acesteia sau a neglijenței ei, avându-se în vedere comportamentul organelor de conducere, inclusiv cele de fapt, ale persoanei juridice."[38]

Cercetătorul M. Udroiu mai menționează că specificul reprezentării persoanei juridice vizează următoarele aspecte: „în cazul în care persoana juridică are calitatea de suspect sau de inculpat, va participa în procesul penal prin intermediul reprezentantului legal de la data efectuării acțiunilor procedurale (nu este obligatoriu ca acesta să fie aceeași persoană cu reprezentantul legal de la momentul săvârșirii infracțiunii); în cazul în care o persoană juridică are calitatea de inculpat, iar organele judiciare au pus în mișcare acțiunea penală împotriva reprezentantului legal al persoanei

[35] Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Urmărirea penală*. Op.cit., pag. 450.
[36] *Ibidem*, pag. 450 – 451.
[37] Udroiu, M. *Procedura Penală. Partea Specială*. Ediția a 6-a, revizuită și adăugită. București: Editura C. H. Beck., 2019. ISBN 978-606-18-0884-7.
[38] *Ibidem*, pag. 844 .

juridice pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe cu cea pentru care este acuzată persoana juridică, aceasta va trebui să-și numească un mandatar care s-o reprezinte, pentru a se evita existența unui conflict de interese între persoana juridică și reprezentantul legal al acesteia, de natură a conduce la prejudicierea dreptului la apărare al persoanei juridice; mandatarul ce urmează a fi desemnat trebuie să fie apt să asigure o apărare concretă și efectivă persoanei juridice, iar nu să fie un simplu interpus al reprezentantului legal"[39].

În contextul respectiv, autorul consideră că, „pentru a se evita existența unui conflict de interese între persoana juridică și reprezentantul legal al acesteia, desemnarea unui mandatar ar trebui să se opereze încă din momentul dispunerii continuării efectuării urmăririi penale față de suspect, iar nu doar din momentul punerii în mișcare a acțiunii penale"[40].

Cercetătorul M. Udroiu mai opinează că în privința persoanelor juridice sunt aplicabile mai multe măsuri preventive, acestea fiind: a) „interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice; b) interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale; c) interzicerea unor operațiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvența persoanei juridice; d) interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar; e) interzicerea desfășurării activităților de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea"[41].

Tot autorul M. Udroiu, într-o altă lucrare, denumită *Procedura penală. Partea Generală.* Volumul II, cercetând măsurile preventive, aplicabile persoanelor juridice, menționează că acestea „sunt măsuri restrictive de drepturi, care se pot dispune în cauzele penale în care există o suspiciune rezonabilă privind săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană juridică ce răspunde penal, pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal ori pentru a se împiedica sustragerea suspectului sau inculpatului-persoană juridică"[42].

Astfel, M. Udroiu relevă că în privința persoanelor juridice pot fi aplicate una sau mai multe măsuri preventive, și anume: interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice; b) interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării

---

[39] Udroiu, M. *Procedura Penală. Partea Specială.* Op.cit., pag. 847.
[40] *Ibidem*, pag. 847.
[41] *Ibidem*, pag. 847 – 850.
[42] Udroiu, M. *Procedura penală. Partea Generală.* Volumul II. Ediția a 6-a. București: Editura C. H. Beck, 2019. pag. 981. ISBN 978-606-18-0878-6.

sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale; c) interzicerea unor operaţiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvenţa persoanei juridice; d) interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar; e) interzicerea desfăşurării activităţilor de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracţiunea"[43].

Tot autorul M. Udroiu precizează că drept condiții pentru aplicarea măsurilor preventive prenotate *supra* sunt: 1) să existe probe din care să rezulte suspiciunea rezonabilă că suspectul sau inculpatul-persoană juridică a săvârşit o infracțiune; 2) să fie începută urmărirea penală pentru infracțiunea pentru care există suspiciunea că a fost săvârșită, iar organul de urmărire penală să fi dispus continuarea efectuării urmării penale față de suspect; 3) măsura preventivă să fie necesară pentru buna desfăşurare a procesului penal şi proporțională cu scopul urmărit prin dispunerea acesteia.

Mai mult, autorul evidențiază că, spre deosebire de măsurile preventive care se dispun față de o persoană fizică, dacă sunt necesare în scopul asigurării bunei desfăşurări a procesului penal, al împiedicării sustragerii suspectului ori inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori al prevenirii săvârşirii unei alte infracțiuni, în cazul persoanelor juridice, măsurile preventive se dispun numai pentru a asigura buna desfăşurare a procesului penal. Totodată, măsurile preventive aplicabile persoanei juridice sunt măsuri procesuale ce vizează în mod direct fie libertatea economică, fie dreptul de proprietate privată al acesteia. Astfel, scopul acestor restrângeri constă atât în prevenirea producerii unor noi pierderi, cât şi în atingerea finalității proprii a procesului penal, şi anume tragerea la răspundere penală a persoanei juridice[44].

Analizând aspectele procedurale, M. Udroiu opinează că, „în cursul urmăririi penale, dacă sunt întrunite condițiile pentru a se dispune luarea uneia sau mai multor măsuri preventive, procurorul, din oficiu sau la sesizarea organului de cercetare penală, întocmeşte propunerea motivată de luare a măsurii/măsurilor preventive; înainte de propunere, procurorul nu trebuie să audieze suspectul sau inculpatul în prezența avocatului ales sau numit din oficiu. Propunerea de luare a măsurii/măsurilor preventive împotriva suspectului sau inculpatului-persoană juridică se înaintează judecătorului de drepturi şi libertăți din cadrul instanței căreia i-a revenit competența să judece cauza în fond sau instanței corespunzătoare în grad acesteia, în a cărei circumscripție se află locul unde s-a constatat săvârşirea faptei prevăzute de legea penală ori sediul parchetului din care face parte procurorul care

[43] Udroiu, M. *Procedura penală. Partea Generală*. Volumul II. Op.cit., pag. 981 – 985.
[44] *Ibidem*.

efectuează sau supraveghează urmărirea penală. Propunerea procurorului se soluționează în camera de consiliu de un singur judecător, indiferent de natura infracțiunii, cu citarea persoanei juridice"[45].

Iar „odată cu emiterea rechizitoriului, procurorul poate solicita judecătorului de cameră preliminară luarea uneia/ mai multor măsuri preventive cu privire la inculpatul-persoană juridică, față de care s-a dispus trimiterea în judecată, deopotrivă, judecătorul de cameră preliminară poate pune în discuție necesitatea luării unei sau mai multor măsuri. Procedura se va desfășura în camera de consiliu, cu participarea procurorului și citarea persoanei juridice inculpate"[46].

La judecarea cauzei, instanța de judecată, similar, la propunerea procurorului, însă și din oficiu, poate pune în dezbatere părților necesitatea luării uneia/ mai multor măsuri față de inculpatul-persoană juridică, această procedură se va desfășura în ședință publică, cu participarea procurorului și citarea inculpatului-persoană juridică"[47].

În lucrarea *Procedura penală. Partea generală. Partea specială* a autorului Andrei Zarafiu[48], acesta, analizând acordul de recunoaștere a vinovăției, evidențiază că, în cazul reprezentării necesare sau forțate a persoanei juridice, asigurate de un practician în insolvență, persoana care ar trebui să încheie acordul de recunoaștere a vinovăției nu este reprezentantul legal al inculpatului-persoană juridică, ci un terț. Or, recunoașterea/mărturisirea, ca și acceptarea, încadrării sunt, prin natura lor, acte constitutive prin care s-a exprimat voința internă ce a generat comportamentul infracțional și care, la rândul său, a provocat angajarea răspunderii. Paradoxul este evident atunci când, pentru aceeași faptă, reprezentantul legal împotriva căruia s-a pus, de asemenea, în mișcare acțiunea penală contestă învinuirea, în timp ce reprezentantul necesar recunoaște vinovăția și acceptă încadrarea, urmărind exclusiv un interes patrimonial (limitarea consecințelor negative pe care le presupune plata amenzii). În concluzie, autorul consideră că inculpații-persoane juridice nu pot încheia acorduri de recunoaștere a vinovăției[49].

Totodată, A. Zarafiu mai conchide că această interdicție implicită, care funcționează la nivel legislativ, deși nejustificată rațional, ar putea fi eliminată prin renunțarea la reglementarea tragerii la răspundere penală a persoanei juridice ca procedură specială[50].

---

[45] Udroiu, M. *Procedura penală. Partea generală.* Volumul II. Op.cit., pag. 983.
[46] *Ibidem*, pag. 984.
[47] *Ibidem*, pag. 985.
[48] Zarafiu, A. *Procedura penală. Partea generală. Partea specială*. Curs universitar. Ediția a 2-a, revizuită și adăugită. București: Editura C. H. Beck, 2015. ISBN 978-606-18-0412-2.
[49] *Ibidem*, pag. 507.
[50] *Ibidem*, pag. 508.

O altă cercetare valoroasă pentru studiul nostru este semnată de A. Pintea, D. C. Pintea, A.C. Bălănescu și denumită *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice*[51].

În conținutul lucrării, autorii abordează măsurile preventive ce pot fi dispuse față de persoana juridică. Astfel, analizând aspectele generale, ei relevă că „persoana juridică este reprezentată la îndeplinirea actelor procesuale și procedurale de reprezentantul său legal, iar dacă pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe s-a pus în mișcare acțiunea penală și împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, atunci aceasta își va numi un mandatar pentru a o reprezenta în fața organelor. Mai mult, dacă persoana juridică nu-și va numi un mandatar, atunci acesta va fi desemnat, după caz, de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanță, din rândul practicienilor în insolvență, autorizați potrivit legii"[52].

Autorii mai menționează că, pe lângă celelalte măsuri preventive, aplicate în privința persoanei juridice, aceasta „poate fi obligată la depunerea unei cauțiuni constând dintr-o sumă de bani care nu poate fi mai mică de 10 000 lei. Cauțiunea se va restitui la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, de amânare a aplicării pedepsei, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de încetare a procesului penal, pronunțate în cauză, dacă persoana juridică a respectat măsura sau măsurile preventive, precum și în cazul în care, prin hotărâre definitivă, s-a dispus achitarea persoanei juridice"[53].

Totodată, „cauțiunea nu se restituie în cazul nerespectării de către persoana juridică a măsurii sau a măsurilor preventive luate, aceasta transferându-se ca venit la bugetul de stat la data rămânerii definitive a hotărârii pronunțate în cauză, precum și în cazul dacă s-a dispus plata din cauțiune, în ordinea următoare a despăgubirilor bănești acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune, a cheltuielilor judiciare sau a amenzii"[54].

Tot cercetătorii A. Pintea, D. C. Pintea, A. C. Bălănescu indică asupra revocării măsurilor preventive, care se poate efectua de „judecătorul de drepturi și libertăți, la cererea procurorului sau a persoanei juridice, iar de către judecătorul de cameră preliminară și de către instanța de judecată – și din oficiu, numai când se constată că nu mai există temeiurile care au justificat luarea sau menținerea acestora"[55].

---

[51] Pintea, A., Pintea, D.C., Bălănescu, A.C. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice*. Ediția a 2-a, revăzută și adăugită. București: Universul Juridic, 2020, p.411. ISBN 978-606-39-0607-7.
[52] *Ibidem*, pag. 49.
[53] *Ibidem*, pag. 311.
[54] *Ibidem*, pag. 329.
[55] *Ibidem*, pag.350.

O altă lucrare importantă pentru cercetarea pe care o intenționăm este *Protecția penală a vieții private*[56] a autorului Radu Slăvoiu, care abordează problematica intimității din mai multe unghiuri – penal, procesual penal, din perspectiva securității naționale și din cea a persoanelor aflate în mediul penitenciar.

Raportând la persoana juridică, Radu Slăvoiu analizează violarea sediului profesional, remarcând că „violarea sediului profesional constituie o incriminare în oglindă a violării de domiciu, singura deosebire fiind locul asupra căruia se răsfrânge activitatea infracțională”[57].

Astfel, autorul stabilește că „sediul este un atribut menit să situeze un anumit organism în spațiu. El poate aparține unei societăți comerciale, unui grup de interes economic, unei organizații cooperatiste, regii autonome, companii naționale, asociații, fundații, unei organizații nonguvernamentale, unui partid politic, unei autorități sau instituții publice”[58].

Tot Radu Slăvoiu relevă că prima instanță care a analizat posibilitatea acordării de protecție sediului profesional, ca loc de desfășurare și a vieții private, a fost Curtea de Justiție a Uniunii Europene și numai ulterior Curtea de la Luxemburg a determinat că nu se aplică dispozițiile art. 8 din CoEDO, întrucât, dacă se recunoaște un astfel de drept în ceea ce privește domiciliul privat al persoanelor fizice și acesta se impune în ordinea judiciară comunitară ca principiu comun sistemelor de drept ale statelor membre, nu același lucru se întâmplă cu întreprinderile, deoarece sistemele juridice ale statelor membre prezintă diferențe importante în ceea ce privește natura și gradul de protecție a spațiilor comerciale împotriva intervențiilor autorităților publice[59].

Este de remarcat și articolul autorului B. Ghițulescu, intitulat *Considerații privind răspunderea penală a persoanelor juridice*[60], în care se evidențiază că, prin elaborarea și adoptarea în legislația română a contrapartidei privind răspunderea penală a persoanelor juridice, „s-a dorit instituirea unor norme preventive în sarcina persoanelor juridice – agenți economici, în vederea desfășurării în condiții legale a obiectivelor de activitate, fapt prevăzut de conținutul dispozițiilor art. 479 din Codul de procedură penală al României, întrucât acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspundere a persoanelor juridice care au săvârșit infracțiuni. Noile norme în materie penală stabilesc limitele răspunderii penale a persoanelor juridice, în sensul că nu orice persoană juridică poate face

[56] Slăvoiu, R. *Protecția penală a vieții private*. București: Universul Juridic, 2016, p.100. ISBN 978-606-673-744-9.
[57] *Ibidem*, pag. 100.
[58] *Ibidem*, pag. 100.
[59] *Ibidem*, pag. 101.
[60] Ghițulescu, B. Considerații privind răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *Legea și viața,* 2007, nr. 1, pag. 49.

obiectul acestor dispoziții, excepție, în acest sens, fiind statul, autoritățile publice, precum și instituțiile publice care desfășoară activități ce nu pot face domeniul obiectului domeniului privat"[61].

Într-o altă lucrare, intitulată *Dreptul procesual penal*[62], autorul I. Neagu arată că „legislația procesual penală română concepe procedura specială de urmărire penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice într-o dublă accepțiune. Într-un prim sens, această procedură specială este cea în care procesul penal nu se desfășoară după normele comune și obișnuite ori cuprind reguli derogatorii în legătură cu realizarea diferitor instituții procesuale. Sunt însă situații când, datorită condițiilor în care se săvârșesc anumite infracțiuni de către persoanele juridice, cât și pentru ocrotirea unor interese importante, lezate prin săvârșirea infracțiunilor, ori pentru alte motive, se impun unele derogări de la procedura obișnuită prin instituirea unei proceduri speciale în cazul urmăririi penale și al judecării cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice, destinate să asigure realizarea corespunzătoare a funcțiilor procesului penal"[63].

În lucrarea *Drept procesual penal. Partea specială*[64], autorul Gr. Theodoru definește procedura specială ca fiind „un complex de norme de drept procesual penale, care instituie, pentru anumite cauze penale, o desfășurare a procesului penal parțial diferită de procedura obișnuită, de normele generale. Astfel, procedura specială nu se aplică decât în cauzele în care există o derogare expresă de la procedura obișnuită; procedura specială se realizează și prin normele procedurii obișnuite pentru toate chestiunile pentru care nu se face nicio derogare în reglementarea procedurii speciale"[65].

Un alt studiu relevant este *Tratat de procedură penală, Partea specială*, Ediția a III-a, revizuită și adăugită[66], al autorilor I. Neagu și M. Damaschin, care relevă că, în procedura procesual penală a României, procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice este „alcătuită din două componente principale, după cum urmează: în primul rând, avem în vedere un set de reguli procedurale, derogatorii de la procedura comună, prin care sunt reglementate reprezentarea persoanei juridice, locul de citare a persoanei juridice, măsurile preventive și măsurile asiguratorii, care pot fi dispuse împotriva persoanei juridice; în al doilea rând, în structura procedurii speciale au fost incluse

[61] Ghițulescu, B. Considerații privind răspunderea penală a persoanelor juridice. *Op.cit.*, pag. 49.
[62] Neagu, I. *Dreptul procesual penal. Partea specială*. București: Editura Academiei Române, 1994, pag. 64.
[63] *Ibidem*, pag. 622.
[64] Theodoru, Gr. *Drept procesual penal. Partea specială*. Iași: Cugetarea, 1998, pag. 578.
[65] *Ibidem*, pag. 578.
[66] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială*. Ediția a 3-a, revizuită și adăugită. București: Universul Juridic, 2021, pag. 564. ISBN 978-606-39-0601-5.

dispoziții prin care este prevăzută, în fapt, punerea în executare a pedepselor aplicabile persoanei juridice, și anume pedepsele principale și pedepsele complementare"[67].

Analizând regulile procedurale derogatorii, cercetătorii fac referire la aspectele legale de reprezentare a persoanei juridice, la locul de citare a persoanei juridice, la măsurile preventive, dispuse împotriva persoanei juridice având calitatea de inculpat în procesul penal, la aspecte privind punerea în executare a pedepsei amenzii, a pedepselor complementare, precum: „dizolvarea persoanei juridice, suspendarea activității persoanei juridice; închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice, interzicerea persoanei juridice de a participa la procedurile de achiziții publice, plasarea sub supraveghere judiciară, afișarea sau difuzarea hotărârii de condamnare a persoanei juridice." [68]

O altă lucrare a aceloraşi autori I. Neagu şi M. Damaschin este *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală*[69], unde aceştia, analizând procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice, precizează că această procedură este alcătuită din două componente principale, după cum urmează: în primul rând, se are în vedere „un set de reguli procedurale, derogatorii de la procedura comună, prin care sunt reglementate reprezentarea persoanei juridice, locul de citare a persoanei juridice, măsurile preventive şi măsurile asiguratorii care pot fi dispuse împotriva persoanei juridice, iar în al doilea rând, în structura procedurii speciale au fost incluse dispoziții prin care este prevăzută, în fapt, punerea în executare a pedepselor aplicate persoanei juridice, şi anume pedeapsa principală şi pedepse complementare."

Totodată, autorii analizează durata pentru care pot fi aplicate măsurile preventive față de persoana juridică, constatând că luarea unor măsuri preventive se poate dispune pentru cel mult 60 de zile. În cursul urmării penale, această durată poate fi prelungită, dacă se mențin temeiurile care au determinat aplicarea acestora, fiecare prelungire nedepășind 60 de zile. Iar spre deosebire de procedura aplicabilă inculpatului-persoană fizică, în cazul persoanelor juridice nu este prevăzută o durată maximă pentru care pot fi dispuse măsurile preventive în cursul fazei de urmărire penală.

Astfel, regulile de stabilire a duratei măsurilor preventive, dispuse împotriva persoanei juridice în faza de urmărire penală, se aplică şi în cazul procedurii de cameră preliminară, respectiv în cursul judecării fondului cauzei.

---

[67] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială*. Op.cit., pag. 564.
[68] *Ibidem*. pag. 564.
[69] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală*. București: Universul Juridic, 2014 – 2015, pag. 505. ISBN 978-606-673-371-7.

Tot autorii I. Neagu şi M. Damaschin au rezumat lista regulilor procedurii de luare a măsurilor preventive, acestea fiind:

- Organul judiciar competent să dispună măsurile preventive este exclusiv judecătorul de drepturi şi libertăţi;
- Şedinţa de judecată se desfăşoară în camera de consiliu, în condiţii de nepublicitate;
- În vederea asigurării participării persoanei juridice la luarea măsurii preventive, se dispune citarea acesteia;
- Participarea procurorului este obligatorie;
- Luarea măsurilor preventive se dispune printr-o încheiere motivată;
- „Împotriva încheierii se poate face contestaţie la judecătorul de drepturi şi libertăţi, de către persoana juridică şi procuror, în termen de 24 de ore de la pronunţare, pentru cei prezenţi, şi de la comunicare, pentru persoana juridică absentă”[70].

O altă lucrare relevantă este *Tratat de drept procesual penal, Ediţia a 4-a*, semnată de cercetătorii Grigore Gr. Theodoru şi Ioan-Paul Chiş[71].

Autorii reflectă că „persoanele juridice, cu excepţia statului şi a autorităţilor publice, răspund penal pentru infracţiunile săvârşite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele lor; această dispoziţie a fost introdusă în Codul penal din 1969 (art. 19^1) prin Legea 278/2006. Prevederile Codului de procedură penală, inclusiv cele privind procedura de cameră preliminată, se aplică şi în cazul infracţiunilor săvârşite de persoanele juridice, cu completările şi derogările prevăzute de procedura specială”[72].

În ceea ce ţine de reprezentarea persoanei juridice, autorii conchid că aceasta se face în două modalităţi: „când este trasă la răspundere penală numai persoana juridică, ea va fi reprezentată în îndeplinirea actelor procesuale şi procedurale de reprezentantul său legal; dacă pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe s-a pus în mişcare acţiunea procesuală şi împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, aceasta va numi un mandatar pentru a o reprezenta. În cazul în care persoana juridică nu-şi numeşte un mandatar, acesta este desemnat, ulterior, de procurorul care efectuează sau

[70] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală.* Op.cit., pag. 508.
[71] Theodoru, Gr., Chiş, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Ediţia a 4-a. Bucureşti: Editura Hamangiu, 2020, pag. 1046. ISBN 978-606-27-1671-4.
[72] *Ibidem*, pag. 1046.

supraveghează urmărirea penală, de judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată, din rândul practicienilor în insolvență, autorizați potrivit legii"[73].

În conținutul lucrării, autorii mai relatează despre dreptul persoanei juridice la asistență juridică obligatorie, analizează modul de citare a persoanei juridice, categoriile de măsuri preventive speciale, aplicabile persoanelelor juridice trase la răspundere penală, dar distincte de măsurile preventive ce pot fi luate în cazul suspecților și inculpaților persoane fizice, precum și procedura de aplicare și subiecții împuterniciți.

O lucrare remarcabilă în domeniul vizat este *Tratat de drept procesual penal*, Ediția a 3-a[74], a autorului Grigore Gh. Theodoru, care abordează aspectele și particularitățile procedurii de urmărire și de judecare a persoanelor juridice în ceea ce privește reprezentarea persoanei juridice, competența, măsurile preventive, măsurile asiguratorii.

Astfel, potrivit opiniei lui Grigore Gh. Theodoru, „pentru efectuarea urmăririi penale este competent organul de cercetare penală sau procurorul, după competența materială și după calitatea persoanei privind infracțiunea săvârșită și persoana făptuitorului". Totodată, „pentru a se asigura confiscarea specială sau confiscarea extinsă, repararea pagubei produse prin infracțiune, precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii, se pot lua măsuri asiguratorii prevăzute de lege, după procedura obișnuită. Iar despre începerea urmării penale, punerea în mișcare a acțiunii penale și trimiterea în judecată a persoanei juridice organul judiciar comunică aceste date organului care a autorizat înființarea persoanei juridice și organului care a înregistrat-o, pentru a se efectua mențiunile corespunzătoare. De asemenea, aceste organe au obligația de a comunica organului judiciar orice mențiune înregistrată de ele cu privire la persoana juridică"[75].

O altă lucrare cercetată aici este semnată de Andra-Roxana Trandafir și intitulată *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*[76], unde autoarea, abordând drepturile și libertățile fundamentale, recunoscute persoanelor juridice, prin prisma Convenției Europene a Drepturilor Omului, a analizat libertățile fundamentale prevăzute implicit de Convenție,

---

[73] Theodoru, Gr., Chiș, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București: Editura Hamangiu, 2020, pag. 1046-1047 ISBN 978-606-27-1671-4.
[74] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 3-a. București: Editura Hamangiu, 2013, pag. 818-820. ISBN 978-606-522-441-4.
[75] *Ibidem*, pag. 818 - 820
[76] Trandafir, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*. București: Editura C. H. Beck, 2015 ISBN 978-606-18-0486-3.

primul drept prevăzut de Convenție, și anume protecția proprietății, prelungirea drepturilor fundamentale a persoanelor juridice și alte aspecte.

În cercetarea sa, A.-R. Trandafir a remarcat că „art. 6, par. 1, include o serie de garanții procedurale, aplicabile, inclusiv, persoanei juridice. Mai mult, par. 2, art. 6, reglementează dreptul oricărei persoane de a beneficia de prezumția de nevinovăție, iar par. 3 instituie o serie de garanții cunoscute sub numele de *drepturile apărării*. În fine, art. 13 din CoEDO este și el aplicabil în materie penală" [77].

Autoarea mai notează că „o garanție care rezultă din art. 6 al CoEDO este dreptul la un tribunal al persoanelor juridice, care este supus limitărilor, însă aceste restricții nu trebuie să afecteze accesul la justiție într-un așa mod, încât să fie atinsă chiar esența dreptului. Limitările sunt compatibile cu art. 6, par. 1, din Convenție, doar dacă urmăresc un scop legitim și există un raport de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit. O altă garanție oferită persoanelor juridice de către CoEDO este dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil. Criteriile de apreciere a duratei procedurii țin, în mod special, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de cel al autorităților și de miza litigiului pentru persoana interesată"[78].

A.-R. Trandafir mai menționează că o altă garanție aferentă persoanei juridice este prezumția de nevinovăție, prevăzută de art. 6, par. 2, din CoEDO. În opinia autoarei, „prezumția de nevinovăție astfel consacrată le este recunoscută și persoanelor juridice, care fac obiectul unei acuzații în materie penală, chiar dacă constatarea încălcării art. 6, par. 2, din Convenție este stabilită de puține ori. Jurisprudența Curții europene cunoaște asemenea exemple. Potrivit acesteia, prezumția de nevinovăție figurează printre elementele procesului penal echitabil, prevăzut de art. 6, par. 2, și garantează dreptul oricărei persoane de a nu fi considerată sau tratată ca fiind vinovată de săvârșirea unei infracțiuni, înainte ca o instanță să decidă cu privire la vinovăția sa. Prezumția necesită, între altele, ca, în îndeplinirea sarcinilor lor, membrii unei instanțe să nu plece de la ideea preconceptă că acuzatul a comis fapta care i se impută"[79].

O altă lucrare cercetată în acest demers aparține autoarei Laura Stănilă și este intitulată *Dreptul la tăcere în cazul persoanei juridice*[80], unde, prin prisma dreptului intern al României, este analizat

---

[77] Trandafir, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*. Op.cit., pag. 43.
[78] *Ibidem*, pag. 200.
[79] *Ibidem*, pag. 206.
[80] Stănilă, L. Dreptul la tăcere în cazul persoanei juridice. În: *Revista Universul Juridic*, nr. 11 noiembrie 2020, pag. 55-79. [online]. Disponibil: https://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2021/01/07_-Revista_Universul_Juridic_nr_11-2020_PAGINAT_BT_L_Stanila.pdf [citat: 23.09.2023].

dreptul la tăcere în alte jurisdicții, în legislația Uniunii Europene, precum și prin prisma interpretării oferite de Curtea de la Strasbourg.

În opinia autoarei, tema abordată este una utilă, or, dreptul la tăcere este o parte componentă a dreptului la un proces echitabil. În alte jurisdicții, precum cea a SUA, abordarea este clară: „corporaţiile, ca şi alte entităţi colective, nu pot beneficia de clauza de non-autoincriminare, interpretarea Curţii Supreme, în acest sens, fiind statuată, iniţial, în cauza *Hale vs Henkel*, însă persoanele juridice pot beneficia de alte drepturi fundamentale, prevăzute de *Bill of Rights*."[81]

Dezvoltându-se practica judiciară, în cauza *US vs White*, Curtea Supremă a statuat: „1. Privilegiul constituţional împotriva autoincriminării este în esenţă unul personal, aplicându-se doar persoanelor fizice. 2. Documentele şi efectele pe care le protejează privilegiul trebuie să fie proprietatea privată a persoanei care reclamă privilegiul sau, cel puţin, în posesia sa, în calitate pur personală. 3. Un ofiţer al unui sindicat nu are dreptul, în temeiul celui de-al patrulea şi al cincilea amendament, să refuze să prezinte documente şi evidenţe ale sindicatului – care sunt în posesia sa şi pe care o instanţă federală, prin intermediul unei citaţii, le-a solicitat – pe motiv că ar putea să incrimineze sindicatul sau pe el însuşi, ca reprezentant al acestuia şi individual"[82].

Tot autoarea citată evidențiază că, în Belgia, în cadrul unei cauze, instanța belgiană a considerat apoi că „amenințarea recurentă de a aplica sancţiuni penale împotriva unei persoane fizice sau juridice vizate de o anchetă penală a constituit o ingerinţă gravă în dreptul acuzatului de a nu colabora la anchetă şi, prin urmare, în dreptul său la tăcere. Hotărârea concluzionează că, întrucât respectarea acestui drept la tăcere contribuie la corectitudinea procedurilor în sensul articolului 6 al Convenţiei, documentele transmise ulterior din aceste diferite scrisori ar trebui excluse, precum şi obligaţiile efectuate şi constatările făcute pe baza lor"[83].

În Marea Britanie, „dreptul la tăcere al persoanelor juridice a fost confirmat prin hotărârea în cauza *Triplex Safety Glass Co. v. Lancegaye Safety Glass Ltd (1934)17*, pronunţată de *High Court* (King's Bench Division) în anul 1939, instanța engleză remarcând: După analiza realităţii riscului de incriminare, instanţa a decis, pe scurt, că acelaşi lucru ar trebui să se aplice persoanei juridice, întrucât nu ar exista motive pentru tratament diferit, dat fiind că, deşi persoana juridică nu putea suporta

[81] Stănilă, L. Dreptul la tăcere în cazul persoanei juridice. *Op.cit.*, pag. 61.
[82] *Ibidem.*, pag. 61.
[83] *Ibidem*, pag. 65.

aceeaşi suferinţă ca o persoană fizică, acesteia i-ar putea fi angajată răspunderea penală şi ar putea fi supusă unor consecinţe grave”[84].

Totodată, autoarea a cercetat dreptul la tăcere al persoanei juridice şi prin prisma jurisprudenței CtEDO. Astfel, aceasta a evocat că, de fapt, Curtea nu oferă un răspuns detaliat la întrebarea dacă persoanele juridice beneficiază – pe deplin sau parțial – de dreptul procesual de a păstra tăcere şi de privilegiul împotriva autoincriminării.

1.2. Studiile privind problematica tezei, efectuate în alte state

În lucrarea intitulată *Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РФ*[85] se menționează că „în dreptul procesual intern este institutul de împăcare a victimei cu persoana în privința căreia se efectuează urmărirea penală. În conformitate cu aceasta, reprezentantul are posibilitatea de a-şi realiza parțial dreptul de a refuza urmărirea penală a infractorului în cadrul cauzei penale deja inițiate, dacă are competențele necesare. În calitate de acuzator neformal, reprezentantul are dreptul de a formula şi de a susține învinuirea. Astfel, reprezentanții pot participa activ la formularea acuzației, prezentând-o în modul prevăzut de CPP al Federației Ruse. Reprezentantul persoanei juridice-victimă nu trebuie să dubleze rolul procurorului, dar, în acelaşi timp, poate oferi o caracterizare detaliată a personalității inculpatului. Acesta poate semnala greşelile comise de către ofițerul de urmărire penală în timpul urmăririi penale. Poziția reprezentantului trebuie să fie motivată şi susținută de fapte. Reprezentantul are dreptul să cunoască acuzațiile aduse acuzatului. „A cunoaşte” înseamnă „a avea cunoştință de”. Expresia „să cunoască acuzațiile aduse acuzatului” implică impunerea unei anumite obligații investigatorului (anchetatorului)”[86].

Autorii Н.В. Жогин şi Ф.Н.Фаткуллин[87], în lucrarea *Предварительное следствие в советском уголовном процессе*, relatează: „În cazul în care o persoană juridică este un reclamant civil, principalul drept pe care îl poate exercita un reprezentant este dreptul de a menține o acțiune civilă. Prejudiciul material cauzat de infracțiune trebuie, mai întâi de toate, să fie compensat în cadrul procedurilor penale. Acest drept vizează, în primul rând, eliminarea daunelor materiale şi

---

[84] Stănilă, L. Dreptul la tăcere în cazul persoanei juridice. *Op.cit.*, pag. 68.
[85] *Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РФ* / Под ред. И.Л. Петрухина. Москва: Проспект, 2002. с. 79.
[86] *Ibidem*, с. 79.
[87] Жогин Н.В., Фаткуллин Ф.Н. *Предварительное следствие в советском уголовном процессе*. Москва: Юридическая литература, 1965. 366 с.

compensarea prejudiciului adus reputației profesionale a entității juridice prin depunerea unei cereri de despăgubire”[88].

Autorul Д.И. Мейер, în lucrarea *Русское гражданское право*, opinează că „organul unei persoane juridice poate fi constituit de o persoană fizică, de mai multe persoane fizice sau chiar în ansamblu de toate persoanele care formează persoana juridică. În unele cazuri, corpul unei persoane juridice este recunoscut ca o persoană fizică ce acționează singură în numele acesteia; alte acțiuni pot fi efectuate numai de mai multe persoane fizice, care constituie organismul; un al treilea grup de acțiuni pot fi efectuate numai de un număr mare sau de toți membrii unei entități asociative”[89].

O altă lucrare ce vizează tematica demersului nostru este *Гарантии правового положения юридического лица в уголовном судопроизводстве*[90], semnată de autoarea Ю.В. Дражевская, care relevă că, „în conformitate cu legislația procesual penală în vigoare a Federației Ruse, o persoană juridică poate fi parte la procedurile penale (articolele 42, 44, 54 din Codul de procedură penală al Federației Ruse). Prin intrarea în relații procedurale penale, o persoană juridică este înzestrată cu anumite drepturi procedurale și are interese legitime; protecția și garanțiile ei sunt proclamate prin lege ca scop al procedurilor penale (articolul 6 din CPP al Federației Ruse). Pentru ca drepturile și interesele legitime ale participanților la procedurile penale să poată fi realizate, CPP RF prevede o serie de garanții, deoarece „statutul juridic care nu este prevăzut cu anumite garanții legale are un caracter declarativ, formal”. Întrucât persoanele juridice (în calitate de participanți la proces) au o anumită specificitate, datorită absenței corpului, sufletului, emoțiilor lor, studiul garanțiilor procedurale penale care asigură punerea în aplicare a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor juridice în cadrul procedurilor penale este nu numai relevant, ci și semnificativ din punct de vedere practic”[91].

Tot autoarea Ю.В. Дражевская consideră că multe principii de procedură penală ar trebui să fie considerate, de asemenea, garanții ale realizării drepturilor și intereselor legitime ale statutului juridic al persoanelor juridice. În acest caz, putem vorbi despre principii de bază ale procedurii penale, precum: *principiul legalității* în procedurile penale (articolul 7 din Codul de procedură penală al

---

[88] Жогин Н.В., Фаткуллин Ф.Н. *Предварительное следствие в советском уголовном процессе*. Москва: Юридическая литература, 1965. 364. с.

[89] Мейер, Д.И. *Русское гражданское право*. Часть 1. Москва: Статут, 1997. 455 с.

[90] Дражевская, Ю.В. Гарантии правового положения юридического лица в уголовном судопроизводстве. В: *Вестник Саратовской Государственной Юридической Академии*, 2021, №1 (138), сс.191-197. [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/garantii-pravovogo-polozheniya-yuridicheskogo-litsa-v-ugolovnom-sudoproizvodstve/viewer [citat: 12/03/2024]

[91] *Ibidem*, с. 198.

Federației Ruse), care prescrie că autoritățile trebuie să-și desfășoare activitatea în conformitate cu Codul de procedură penală al Federației Ruse, să ia decizii legale, motivate și justificate; *principiul prezumției de nevinovăție* (articolul 14 din Codul de procedură penală al Federației Ruse), deoarece o persoană juridică poate fi introdusă într-o cauză penală din partea apărării ca parte civilă. În același timp, impunerea răspunderii pentru prejudiciul cauzat de infracțiune va fi posibilă, numai dacă o anumită persoană este trasă la răspundere penală. În această situație, asigurarea drepturilor și intereselor legitime ale unei persoane juridice va depinde, de asemenea, de soluționarea echitabilă a unei cauze penale împotriva unei persoane fizice, de asigurarea drepturilor acesteia în timpul examinării cauzei penale" [92].

Într-o altă cercetare, intitulată *Уголовный процесс* și având-i ca redactori pe Н.С. Манова и Ю.В. Францифоров[93], se relatează că principalele garanții ale drepturilor și intereselor persoanei în cadrul procesului penal sunt: „1) forma procesuală a procesului penal stabilită prin lege; 2) dreptul suspecților și inculpaților de a avea un apărător; 3) supravegherea de către procuror a activităților anchetatorilor; 4) controlul judiciar asupra aplicării anumitor măsuri de constrângere în cadrul procesului penal, inclusiv a măsurilor preventive; 5) supravegherea de către instanțele superioare a activităților celor inferioare; 6) respectarea egalității în drepturi și a contradictorialității 7) dreptul instanței de a declara inculpatul vinovat; 8) posibilitatea tuturor cetățenilor interesați de a ataca în instanță acțiunile și deciziile organelor de stat și ale funcționarilor competenți să ia decizii relevante în cauzele penale; 9) posibilitatea reluării procedurilor penale, ca urmare a unor circumstanțe noi sau recent descoperite; 10) dreptul de a ataca, în cadrul procedurilor de casare și de control, de supraveghere, sentințele și deciziile care au intrat în vigoare. În plus, garanțiile drepturilor individuale includ dispoziții (principii) de bază ale procedurii penale, precum legalitatea în cadrul procedurii penale, respectarea onoarei și demnității persoanei, inviolabilitatea persoanei, inviolabilitatea domiciliului, secretul corespondenței, al convorbirilor telefonice și de altă natură, al comunicărilor poștale, telegrafice și de altă natură, prezumția de nevinovăție" [94].

Într-un articol științific, intitulat *Уголовно-процессуальная форма: понятие и тенденции развития*[95], autorul С.Б. Россинский conchide că „principala parte a garanțiilor drepturilor

---

[92] Дражевская, Ю.В. Гарантии правового положения юридического лица в уголовном судопроизводстве. *Op.cit.*, с. 195.
[93] *Уголовный процесс.* / под. ред. Н.С. Мановой и Ю.В. Францифорова. Москва: Юстиция, 2016.
[94] *Ibidem*, с. 25 – 26.
[95] Россинский С.Б. Уголовно-процессуальная форма: понятие и тенденции развития. В: *Вестник Оренбургского государственного университета*, 2006. № 3. с. 140–144.

individuale este aplicabilă unei persoane juridice. Astfel, una dintre garanțiile procesual penale ale statutului persoanei juridice în procesul penal este forma procesuală a activității procesual penale, datorită faptului că reprezintă o procedură unificată și obligatorie, stabilită de lege pentru procesul penal în general, precum și pentru procedurile în anumite etape ale procesului penal, dar și pentru punerea în aplicare a anumitor relații procesual penale în special"[96].

Nu mai puțin importantă este și lucrarea autorilor В.П. Мозолин și А.И. Масляев, intitulată *Гражданское право*, unde aceștia afirmă că „o persoană juridică trebuie să aibă caracteristicile corespunzătoare. Civiliștii disting următoarele atribute ale unei persoane juridice: unitatea organizațională (atribut organizațional), posesia unei proprietăți separate (atribut economic), capacitatea de a acționa independent în cifra de afaceri civilă în nume propriu, și anume capacitatea de a dobândi și de a exercita în nume propriu drepturi de proprietate și drepturi personale nepatrimoniale, de a îndeplini obligații, precum și de a purta o răspundere patrimonială independentă pentru obligațiile sale (atribut material-juridic), capacitatea de a fi reclamant și pârât în instanța de drept comun (atribut material-juridic), capacitatea de a fi reclamant și pârât în instanța de drept comun (atribut material-juridic)"[97].

Subiectul ce vizează trăsăturile unei persoane juridice și aplicarea procedurilor penale a fost tratat și de cercetătorul D.A. Ivanov în teza de doctorat *Защита следователем прав и законных интересов юридических лиц, потерпевших от преступлений,* unde autorul ajunge la concluzia că „noțiunile-cheie pentru ofițerul de urmărire penală, pentru procuror și alți participanți implicați în procesul penal vor fi următoarele: înregistrarea de stat, unitatea organizațională, proprietatea, posibilitatea de a participa la cifra de afaceri civilă în nume propriu. Autorul conchide că numai acele organizații care sunt înscrise într-un registru relevant și au statutul de persoane juridice ar trebui să acționeze ca participanți în cadrul procedurilor penale"[98].

De subiectul persoanei juridice se ocupă și autorul В.В. Бараненков, în lucrarea intitulată *Понятие юридического лица в современном гражданском праве России*[99], unde autorul a evidențiat mai multe trăsături ale persoanei juridice, acestea fiind: „1) Scop unic al activității

---

[96] Россинский С.Б. Уголовно-процессуальная форма: понятие и тенденции развития. В: *Вестник Оренбургского государственного университета*, 2006. № 3. с. 142.
[97] Мозолин В.П., Масляев А.И. *Гражданское право*. Часть 1./ учебник. Москва: Юристь, 2005, с. 134.
[98] Иванов Д.А. *Защита следователем прав и законных интересов юридических лиц, потерпевших от преступлений*. Дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2007. с. 28.
[99] Бараненков В.В. Понятие юридического лица в современном гражданском праве России. В: *Государство и право*, 2003, № 11, сс.53-59.

organizației; 2) Fiecare subdiviziune structurală are sarcini proprii; 3) Structura ierarhică a puterii în organizație; 4) Un sistem de norme și reguli care reglementează activitățile interne ale unei organizații.; 5) Reprezentarea de către persoanele cu funcție de răspundere a organizației cu persoane terțe, autorități; 6) Autonomia (suveranitatea) organizației (independența în luarea deciziilor)"[100].

În același context, cercetătorul M.P. Сафаралеев, în lucrarea *Признаки юридического лица в уголовном процессе России*[101], consideră că trăsăturile prenotate *supra* urmează a fi luate în considerare, în special, „atunci când are loc intentarea unei cauze penale și din numele persoanei juridice acționează conducătorul/directorul, care este și persoana ce a efectuat denunțarea sau care-și dă acordul la intentarea procesului penal"[102] În acest caz, „împuternicirile directorului trebuie să fie documentate, iar documentele relevante trebuie să fie anexate la materialele cauzei penale. Prin urmare, aspectele legate de conținutul documentelor constitutive, structura unei persoane juridice, competențele organelor sale reflectă specificitatea participării unei persoane juridice la procedurile penale"[103].

Același autor M.P. Сафаралеев, analizând doctrina în domeniul răspunderii penale a persoanelor juridice, concluzionează că, „în cadrul procedurilor penale, persoana juridică este caracterizată de următoarele trăsături: 1) înregistrarea în Registrul de stat al persoanelor juridice; 2) unitate organizatorică; 3) acționarea (autorealizarea) unității prin intermediul unui reprezentant; 4) voință separată, patrimoniu, responsabilitate, independență de participare la procedurile penale"[104].

În articolul științific, semnat de И. В. Мисник și denumit *Участие потерпевших юридических лиц в уголовном судопроизводстве,* autorul clasifică „la reprezentarea legală, funcționarii (organele) întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, care acționează în condițiile legii, ale altor acte juridice și ale actelor constitutive și care reprezintă interesele acestora din urmă în virtutea funcțiilor (manageri, consilieri juridici)"[105].

---

[100] Бараненков В.В. Понятие юридического лица в современном гражданском праве России. В: *Государство и право*, 2003, № 11, с.54.

[101] Сафаралеев, М.Р. Признаки юридического лица в уголовном процессе России. В: *Вестник Омского университета*. Серия «Право». 2008. № 1 (14). с. 246–251. [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/priznaki-yuridicheskogo-litsa-v-ugolovnom-protsesse-rossii/viewer [citat: 10.01.2024]

[102] *Ibidem*, с. 248.

[103] *Комментарий к Уголовно- процессуальному кодексу Российской Федерации* / Под ред. В.И. Радченко, В.Т. Томина, М.П. Полякова. Москва: Юрайт-Издат, 2006.

[104] Сафаралеев, М.Р. Признаки юридического лица в уголовном процессе России. Op.cit., с. 250.

[105] Мисник, И.В. Участие потерпевших юридических лиц в уголовном судопроизводстве. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД России,* 2016, №. 4 (34), с. 41. [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-poterpevshih-yuridicheskih-lits-v-ugolovnom-sudoproizvodstve [citat:11.03.2024] .

Într-o lucrare a autoarei franceze Caroline Fevrier, intitulată *La responsabilité penales des personnes morales*, sunt relevate trei condiții pentru angajarea răspunderii penale a persoanelor juridice, acestea fiind: 1) entitatea să aibă personalitate juridică; 2) fapta să fie comisă de un organ sau de un reprezentant al persoanei juridice; 3) infracțiunea comisă să fie susceptibilă de a angaja răspunderea penală a persoanei juridice"[106].

Autoarele Corinne Mascala și Marie-Cécile Amauger-Lattes, în lucrarea *Les évolutions de la responsabilité pénale des personnes morales en droit de l'entreprise*[107], relatând despre evoluția reglementării legale a persoanei juridice în legislația franceză, menționează: „Persoanele juridice, aceste ființe abstracte, aceste entități juridice lipsite de emotivitate, de afectivitate, uneori de realitate; aceste ființe impalpabile nu mai sunt ființe intangibile în dreptul penal. Introducerea răspunderii penale a persoanelor juridice în Codul penal reformat, care a intrat în vigoare la 1 martie 1994, a marcat o schimbare majoră în spiritul dreptului penal. Din punct de vedere istoric, concepția clasică a dreptului penal – cea conform Codului penal din 1810 – rezerva sancțiunile penale persoanelor fizice, singurele persoane capabile să-și asume responsabilitatea pentru acțiunile lor. Numai persoanele fizice puteau comite o infracțiune, deoarece actul material al oricărei infracțiuni presupune că o persoană fizică acționează. De asemenea, sancțiunile penale prevăzute de Codul penal din 1810 erau adresate numai ființelor umane, deoarece principala sancțiune din dreptul francez era închisoarea, care, prin însăși natura sa, nu putea fi aplicată decât persoanelor fizice. Ideea că dreptul penal nu se poate aplica decât persoanelor fizice a persistat mult timp în doctrina juridică. Diferitele proiecte de reformă care au precedat reforma din 1994 au avut uneori în vedere posibilitatea de a integra răspunderea penală a persoanelor juridice în dreptul nostru, însă niciunul dintre aceste proiecte nu s-a concretizat, deoarece dreptul penal, fidel concepției sale inițiale, nu cunoştea decât o singură persoană responsabilă penal: persoana fizică care a comis infracțiunea. Această situație s-a schimbat prin reforma din 1994 a Codului penal: legiuitorul a introdus principiul răspunderii penale a persoanelor juridice, instituind, astfel, un nou tip de răspundere penală, alături de cea a persoanelor fizice"[108].

Aceleași cercetătoare Corinne Mascala și Marie-Cécile Amauger-Lattes relevă că „toate persoanele juridice de drept privat și public, cu excepția statului, pot fi trase la răspundere penală și

---

[106] Fevrier, C. La responsabilité penales des personnes morales. [online]. Disponibil: https://aideauxtd.com/la-responsabilite-penale-des-personnes-morales/#t-1675872399701 [citat: 13.02.2023].
[107] Mascala, C., Amauger-Lattes, M.-C. Les évolutions de la responsabilité pénale des personnes morales en droit de l'entreprise. [online] pag. 291-304. Disponibil: https://books.openedition.org/putc/3052 [citat: 22.03.2023].
[108] *Ibidem*.

urmărite penal. Atunci când legiuitorul a ales să consacre această nouă răspundere penală, el avea la dispoziție două opțiuni: fie să aleagă să trateze persoanele juridice în același mod ca persoanele fizice, caz în care regimul de răspundere ar trebui să se aplice fără distincție între infracțiunile săvârșite de persoanele fizice și cele săvârșite de persoanele juridice, sub rezerva unor sancțiuni; fie să decidă ca persoanele juridice să fie responsabile penal de sine stătător și lor să li se poată imputa numai anumite infracțiuni dintre toate cele pe care legea noastră le incriminează. Legiuitorul a ales să facă distincție între răspunderea penală a persoanelor fizice și cea a persoanelor juridice. În timp ce răspunderea penală a persoanelor fizice este generală - acestea pot fi trase la răspundere pentru toate infracțiunile prevăzute de Codul penal și de legislația penală conexă -, răspunderea penală a persoanelor juridice a fost concepută, inițial, de Codul penal din 1994 ca o formă specială de răspundere"[109]

Într-o lucrare semnată de Kouamé Hubert Koki și intitulată *Les droits fondamentaux des personnes morales dans la convention européenne des droits de l'homme*[110], autorul a observat că „reflecția asupra drepturilor fundamentale ale entității nu este atât de nouă pe cât am fi tentați să credem. Cu toate acestea, reflecția ridică problema prin antiteza sa. Persoanele fizice par a fi singurii beneficiari ai unor astfel de drepturi. Ele au fost în centrul întregii atenții doctrinare. Intimitatea relației dintre om și conceptul de drepturi ale omului, din care decurg drepturile fundamentale, a justificat cu ușurință excluderea entităților. Ideea de a include grupuri și organizații, care părea de neconceput, va fi acceptată în fine, ba chiar va deveni indispensabilă unei democrații eficiente, dragă sistemului european al drepturilor omului și studiului nostru. Entitățile joacă, fără îndoială, un rol vital în realizarea unei societăți democratice, în special prin intermediul presei sau al acțiunilor partidelor politice. Ele contribuie enorm la economia unei țări prin acțiunile societăților comerciale sau ale altor întreprinderi, și chiar la dezvoltarea și împlinirea indivizilor prin intermediul asociațiilor ale căror misiuni sunt numeroase și variate. Nu putem refuza în mod rezonabil protecția convenției unui astfel de subiect de drept"[111].

---

[109] Mascala, C., Amauger-Lattes, M.-C. Les évolutions de la responsabilité pénale des personnes morales en droit de l'entreprise. *Op.cit.*

[110] Koki, Kouamé Hubert. Les droits fondamentaux des personnes morales dans la convention européenne des droits de l'homme. Droit. Université de La Rochelle, 2011. [online]. Disponibil: https://theses.hal.science/tel-00808648/file/2011KOKI_-_25372.pdf [citat: 12.04.2024].

[111] *Ibidem*.

În cadrul unui articol ştiinţific al autoarelor Laura Rousseau et Nada Nabih, intitulat *Les dérives néfastes du mécanisme de la Convention judiciaire d'intérêt public*[112], este analizat acordul judiciar de interes public, încheiat de către persoanele juridice, indicând avantajele şi dezavantajele acestuia, precum şi originea apariţiei în legislaţia franceză a unei asemenea instituţii relativ noi. Astfel, acordul judiciar de interes public datează în Franţa din 2016 şi autoarele consideră că acesta, conceput ca un mecanism alternativ la urmărirea penală, a fost gândit ca un arsenal anticorupţie, capabil să concureze cu sistemul american şi cu aplicabilitatea sa extrateritorială.

Potrivit autoarelor citate, „crearea acordului judiciar de interes public, criticată iniţial, pare să fi fost motivată, în principal, de preocuparea de a proteja interesele întreprinderilor franceze într-un context de război economic, în special ca urmare a amenzii Alstom, aplicate în Statele Unite pentru corupţie internaţională, şi a preluării filialei sale „energice" de către General Electric. Cu toate acestea, de la crearea sa, a devenit clar că domeniul de aplicare al acestor convenţii, deja prea larg conceput la început, tinde să se extindă la alte domenii şi infracţiuni, îndepărtând acest instrument de obiectivul său iniţial, chiar dacă acest lucru înseamnă periclitarea răspunsului penal la acţiunile întreprinderilor delincvente, în detrimentul drepturilor omului şi al mediului şi în contradicţie cu cerinţele de claritate şi previzibilitate a legii"[113].

1.3. Standardele Curţii Europene a Drepturilor Omului privind infracţiunile comise de persoane juridice

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a făcut din noţiunea de materie penală o definiţie autonomă, delimitând criteriile după care se poate considera că suntem în prezenţa unei acuzaţii în materie.

Potrivit doctrinei, în interpretarea noţiunii autonome de „acuzaţii în materie penală", CtEDO nu este ţinută de clasificările din dreptul intern. Astfel, în cauza *Société Stenuit contra Franţei*[114], CtEDO a statuat că „amenda impusă întreprinderii de autoritatea naţională de concurenţă, chiar dacă de natură administrativă, în dreptul intern era de natură penală în sensul Convenţiei, importantă fiind

[112] Rousseau, L., Nabih, N. Les dérives néfastes du mécanisme de la Convention judiciaire d'intérêt public. [online]. Disponibil: https://www.dalloz-actualite.fr/node/derives-nefastes-du-mecanisme-de-convention-judiciaire-d-interet-public [citat: 12.04.2024].
[113] Rousseau, L., Nabih, N. Les dérives néfastes du mécanisme de la Convention judiciaire d'intérêt public. *Op.cit.*
[114] Hotărârea CtEDO în cauza *Société Stenuit contra Franței*. [online] Disponibil: https //hudoc.echr.coe [citat: 02.04.2024].

nu calificarea din dreptul intern, ci natura încălcării şi severitatea sancţiunii pe care persoana o riscă”[115].

În literatura de specialitate se menționează că, „pentru a se putea determina caracterul penal al unei fapte (în sensul Convenţiei, desigur), trebuie, mai întâi, să se ştie dacă textul legal ce o defineşte „este cuprins sau nu în dreptul penal”, potrivit tehnicii juridice a statului în cauză; apoi mai trebuie examinate „natura infracţiunii comise” şi „natura şi gravitatea sancţiunii pe care o riscă persoana în cauză”, aceasta prin raportare la obiectul şi scopul art. 6 din Convenţie şi luându-se în considerare sensul comun al termenilor utilizaţi în sistemul naţional de drept în discuţie”[116].

Aceste criterii sunt denumite uneori „criterii Engel”[117]. Astfel, reieşind din cauza *Ezeh şi Connors contra Marii Britanii*[118], cauza *Mohammad Yassin Dogmoch contra Germaniei* ş.a., criteriile care urmează să fie luate în considerare în evaluarea aplicabilităţii laturii penale a art. 6 din CoEDO sunt: „calificarea faptei ca infracțiune în legea națională, natura infracțiunii; natura și gradul de gravitate ale sancțiunii ce urmează a fi aplicată autorului ei”[119].

În aceeași ordine de idei, potrivit unor autori, „de fapt, Curtea a admis că art. 6 alin. (1) se aplică în materie penală, dacă se îndeplinesc anumite condiții. Aceste criterii au fost enumerate de Curte în cadrul unei acțiuni introduse de o persoană juridică împotriva sancțiunilor care i-au fost impuse de autoritățile naționale pentru nerespectarea normelor aplicabile comerțului internațional. Aceste sancțiuni, care, inițial, erau administrative, vor intra în domeniul de aplicare penal al articolului 6-1, fiind aplicate de către autoritățile de control ale convenției. Pentru a face acest lucru, judecătorul european a stabilit criteriile și procedurile care fac ca articolul 6-1 din Convenție să fie aplicabil unei sancțiuni impuse de autoritățile vamale acestei societăți de transport internațional, considerată a fi o sancțiune penală”[120].

---

[115] Sproul, G. Compliance of EC Fines with Convention on Human Rights. In: *European Competition Law Review*, 1993, 14(1), p.12-13.

[116] Pătulea, V. *Proces echitabil. Jurisprudenţa comentată a Curţii Europene a Drepturilor Omului*. Bucureşti: Institutul Român pentru Drepturile Omului, 2007, p.51. [online]. Disponibil: https://irdo.ro/irdo/pdf/174_ro.pdf

[117] Ungureanu, D. Infracţiunea de limitare a concurenţei libere. O perspectivă de drept comparat. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2014, nr. 1, pag. 24. [online]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/2.%20Infractiunea%20de%20limitare%20a%20concurentei%20libere.pdf [citat: 02.04.2024].

[118] Hotărârea CtEDO în cauza Ezeh şi Connors contra Marii Britanii. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61333%22]} [citat: 21.10.2024]

[119] Hotărârea CtEDO în cauza Mohammad Yassin Dogmoch contra Germaniei. [online]. Disponibil: https //hudoc.echr.coe [citat: 02.04.2024].

[120] Koki, Kouamé Hubert. Les droits fondamentaux des personnes morales dans la convention européenne des droits de l'homme. *Op.cit.*, pag. 301

Curtea susține că „trei criterii trebuie luate în considerare, pentru a decide dacă o persoană (în speță, o persoană juridică) este acuzată de o infracțiune penală în sensul articolului 6: în primul rând, calificarea infracțiunii în conformitate cu legislația națională, în al doilea rând, natura infracțiunii și, în al treilea rând, natura și gradul de severitate al pedepsei la care persoana în cauză era susceptibilă de a fi supusă”[121].

Deşi CtEDO a precizat ulterior că aceste criterii prenotate *supra* sunt alternative[122] şi nu cumulative[123], aceasta nu a exclus o abordare cumulativă în cazul în care analiza fiecărui criteriu nu a condus la o concluzie clară cu privire la existența unei acuzații penale împotriva persoanei juridice[124].

În cauza *Giannetaki E. și S. Metaforiki LTD Giannetakis contra Greciei*[125], guvernul statului pârât a ridicat problema aplicării art. 6 alin. (1) din CoEDO în cadrul unei proceduri penale care implică o persoană juridică. În fapt, „o societate cu răspundere limitată specializată în transportul internațional de mărfuri, în special de băuturi alcoolice, a încălcat legislația elenă referitoare la taxele bazate pe tăria băuturilor alcoolice. Autoritățile statului au înghețat conturile bancare ale societății, până la recuperarea creanțelor împotriva acesteia. Procedurile penale inițiate împotriva persoanei juridice şi a reprezentantului său legal au fost contestate de către aceştia din urmă, care consideră că nu îndeplinesc anumite garanții derivate din articolul 6 alineatul (1) din Convenție”[126].

Reiterându-și jurisprudența în acest domeniu, în speță CtEDO a observat că „amenda aplicată societății reclamante era prevăzută în Codul vamal, şi nu era calificată drept sancțiune penală în dreptul intern. Cu toate acestea, având în vedere natura gravă a infracțiunii de contrabandă, caracterul disuasiv şi punitiv al sancțiunii impuse, precum şi cuantumul ridicat al amenzii, Curtea consideră că miza pentru reclamantă a fost suficient de mare pentru a concluziona că aspectul penal al art. 6 era aplicabil în acest caz”[127].

---

[121] Hotărârea CtEDO în cauza Garyfalou AEBE contra Greciei. In: *Recueil des arrêts et décisions 1997-V*, p. 1830, §32. [online]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Reports_Recueil_2011-I [citat: 21.10.2024].
[122] Massias, F. Le champ penal européen seéon la Cour européenne des droits de l´homme: interprétation autonome et applicabilité des articles 6 et 7 de la Convention européene des droits de l´homme. In: *Le champ penal: Melanges à l´honneur de Reynald Ottenhof*, Paris: Dalloz, 2006, pag. 89.
[123] Pedrescu,O., Udroiu, M. *Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul procesual penal român*, București: Ed. C. H. Beck, 2007, pag. 261.
[124]Hotărârea CtEDO în cauza Garyfalou AEBE c. Greciei. În: *Recueil des arrêts et décisions 1997-V*, p. 1830, §32. *Op.cit.*
[125] Hotărârea CtEDO în cauza Giannetaki E. și S. Metaforiki LTD Giannetakis contra Greciei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-83862%22]} [citat: 21.10.2024].
[126] Koki, Kouamé Hubert. Les droits fondamentaux des personnes morales dans la convention européenne des droits de l'homme. *Op.cit.*, pag. 301-302.
[127] *Ibidem*, pag. 301-302.

Deci, atunci când procedura administrativă la care sunt adesea supuse persoanele juridice invadează sfera penală, aceasta trebuie să fie supusă garanțiilor art. 6 alin. (1) din CoEDO. O asemenea poziție a Curții reprezintă un motiv ca ea să ofere o protecție sporită oricărei persoane juridice care se plânge de o deficiență în exercitarea drepturilor sale fundamentale de procedură, prin extinderea aplicabilității art. 6 alin. (1) din Convenție.

Ca și în cazul materiei civile, CoEDO prevede, la „art. 6, par. 1, o serie de garanții procedurale aplicabile, inclusiv, persoanei juridice. Mai mult, par. 2, art. 6 reglementează dreptul oricărei persoane de a beneficia de prezumția de nevinovăție, iar par. 3 instituie o serie de garanții cunoscute sub numele de *drepturile apărării*. În fine, art. 13 din CoEDO este și el aplicabil în materie penală"[128].

Așadar, garanțiile prevăzute de art. 6 din CoEDO în materie civilă și penală sunt aplicabile persoanei juridice. În cauza *Stenuit contra Frantei*[129] „s-a arătat că aceasta reprezintă dovada că și drepturile procedurale sunt garantate de Convenție, mai ales dreptul la un proces echitabil"[130].

În doctrina franceză se notează că „aspectul penal al dispoziției art. 6 determină protecția procedurală a persoanelor juridice. Art. 6 par. 1 prevede că dreptul la un proces echitabil protejează orice persoană juridică împotriva oricărei acuzații penale formulate împotriva sa. Aplicabilitatea acestui articol depinde, de la bun început, de existența unei acuzații penale, care este un concept autonom. Aceasta este notificarea oficială, emisă de autoritatea competentă, a acuzației de comitere a unei infracțiuni"[131].

O garanție care rezultă din art. 6 al CoEDO este dreptul la un tribunal care este supus limitărilor, „însă aceste restricții nu trebuie să afecteze accesul la justiție într-un așa mod, încât să fie atinsă chiar esența dreptului. Limitările sunt compatibile cu art. 6 par. 1 din Convenție, doar dacă urmăresc un scop legitim și exisă un raport de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit"[132].

În cauza *Marpa Zeeland B. V. și Metal Welding B. V. contra Olandei*, par. 48, CtEDO a notat că, „potrivit jurisprudenței constante a Curții, articolul 6 § 1 nu garantează un drept de apel ca atare.

---

[128] Trandafir, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*, Op.cit., pag. 199.
[129] Hotărârea CtEDO în cauza *Société Stenuit contra Franței*. [online] Disponibil: https //hudoc.echr.coe [citat: 02.04.2024].
[130] Renucci, J.F. Application de la Convention européenne des droits de l´homme á une personne morale, 1992, pag. 385. [online] Disponibil: https://shs.hal.science/halshs-02203690 [citat: 12.04.2024].
[131] Koki, Kouamé Hubert. Les droits fondamentaux des personnes morales dans la convention européenne des droits de l'homme. *Op.cit*., pag. 300.
[132] Trandafir, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*, Op.cit., pag. 200.

Cu toate acestea, atunci când există mai multe grade de jurisdicție, fiecare instanță trebuie să respecte garanțiile articolului 6, inclusiv dreptul de acces efectiv la instanță. În plus, recurenții trebuie să poată exercita în mod util căile de atac de care dispun”[133].

În speță, reieșind din par. 48–51, Curtea a specificat că „reclamanții au fost convinși de a-și retrage recursurile, societățile reclamante s-au aflat în imposibilitatea de a le repune în drepturi, după ce cererile lor de remitere a pedepsei au fost respinse. Potrivit legislației din Țările de Jos, se militează împotriva introducerii unui recurs la mai mult de paisprezece zile de la pronunțare. Astfel, având în vedere că în termenul stabilit nu a fost introdus niciun recurs, aceste hotărâri au devenit definitive și irevocabile. Cu toate acestea, societățile reclamante au fost convinse de avocatul general să-și retragă recursurile și au înțeles că li se va acorda o remitere a pedepsei. Atunci când o astfel de remitere nu s-a concretizat și procedurile privind recursurile lor s-au încheiat, societățile reclamante nu au mai beneficiat nici de remitere, nici de posibilitatea de a-și susține cauza în recurs”[134]. Analizând circumstanțele speței, CtEDO a considerat că societăților reclamante le-a fost refuzat accesul efectiv la o instanță și nu au fost în măsură să-și exercite dreptul la recurs în mod util. În consecință, a existat o încălcare a articolului 6 § 1 din Convenție.

Similar, în cauza *Brualla Gómez de la Torre contra Spaniei*[135], par. 37, CtEDO a reafirmat că „articolul 6 din Convenție nu impune statelor contractante să înființeze curți de apel sau de casare. Cu toate acestea, în cazul în care există astfel de instanțe, garanțiile prevăzute la articolul 6 trebuie respectate, în special în măsura în care acestea asigură justițiabililor un drept efectiv de acces la instanțe pentru deciziile referitoare la „drepturile și obligațiile lor în cadrul unui proces.”[136].

În altă ordine de idei, în cauza *Podbielski și PPU Polpure contra Poloniei*, par. 65, CtEDO a reamintit că „restricțiile care sunt de natură pur financiară și care nu au nicio legătură cu fondul unei căi de atac sau cu perspectivele sale de succes ar trebui să facă obiectul unei examinări deosebit de riguroase din punctul de vedere al intereselor justiției”[137].

---

[133] Hotărârea CtEDO în cauza Marpa Zeeland B. V. și Metal Welding B. V. contra Olandei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-67354%22]} [citat: 02.04.2024].
[134] Hotărârea CtEDO în cauza Marpa Zeeland B. V. și Metal Welding B. V. contra Olandei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-67354%22]} [citat: 02.04.2024].
[135] Hotărârea CtEDO în cauza Brualla Gómez de la Torre contra Spaniei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-62690%22]} [citat: 02.04.2024].
[136] *Ibidem*.
[137] Hotărârea CtEDO în cauza Podbielski și PPU Polpure contra Poloniei [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-69911%22]} [citat: 02.04.2024].

În cauza *Paykar Yev Haghtanak Ltd contra Armeniei*, par. 44 – 50, CtEDO a reiterat că „dreptul la o instanță, în care dreptul de acces constituie un aspect, nu este absolut, ci poate fi supus unor limitări. Cu toate acestea, limitările aplicate nu trebuie să restrângă accesul lăsat individului în așa fel sau în așa măsură, încât esența însăși a dreptului să fie afectată. În plus, o limitare nu va fi compatibilă cu articolul 6 § 1, dacă nu urmărește un scop legitim și dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit”[138].

În cauza prenotată, CtEDO a ajuns la concluzia încălcării dreptului la un tribunal, dacă un recurs în casație nu este examinat ca urmare a neplății taxelor judiciare, iar cererea de scutire de plată a societății reclamante nu a fost în niciun fel soluționată de instanța competentă. Mai mult, legislația națională a Armeniei interzice scutirile de taxe judiciare, acordate societăților comerciale, prevederi care ridică în sine o problemă pe tărâmul art. 6 par. 1 din Convenție”[139].

Cu privire la achitarea taxelor judiciare, în cauza prenotată *supra*, CtEDO a observat că „obligația de plată a taxelor judiciare nu poate fi considerată o restricție a dreptului de acces la o instanță, incompatibilă per se cu articolul 6 § 1 din Convenție. Cu toate acestea, cuantumul unor astfel de taxe, evaluat în lumina circumstanțelor particulare ale unei anumite cauze, inclusiv capacitatea reclamantului de a le plăti, precum și stadiul procedurii în care este impusă o astfel de restricție, sunt factori importanți pentru a determina dacă o persoană s-a bucurat sau nu de dreptul său de acces”[140].

În cauza *Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others contra United Kingdom*[141], CtEDO a evidențiatcă „ acest drept nu este absolut, ci poate fi supus unor limitări; acestea sunt permise implicit, deoarece dreptul de acces, prin însăși natura sa, necesită o reglementare din partea statului. În această privință, statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere, deși decizia finală cu privire la respectarea cerințelor convenției aparține Curții. Aceasta trebuie să fie convinsă că limitările aplicate nu restrâng sau nu reduc accesul lăsat individului în așa fel sau în așa măsură, încât esența însăși a dreptului să fie afectată. În plus, o limitare nu va fi compatibilă cu articolul 6 § 1, dacă nu urmărește un scop legitim și dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit”[142].

---

[138] Hotărârea CtEDO în cauza Paykar Yev Haghtanak Ltd contra Armeniei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-84119%22]} [citat: 02.04.2024].
[139] Hotărârea CtEDO în cauza Paykar Yev Haghtanak Ltd contra Armeniei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-84119%22]} [citat: 02.04.2024].
[140] *Ibidem*.
[141] Hotărârea CtEDO în cauza Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others contra United Kingdom. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58195%22]} [citat: 02.04.2024].
[142] *Ibidem*.

O altă garanție a art. 6 din CoEDO ce rezultă din conținutul cauzei expuse *Paykar Yev Haghtanak Ltd contra Armeniei* este că „statele contractante sunt obligate să se asigure că persoanele fizice și juridice din jurisdicția lor continuă să beneficieze de aceleași garanții fundamentale ale art. 6 în fața instanțelor de apel, ca și în fața celor de primă instanță".

Similar, în cauza *Khalfaoui contra Franței*[143], par. 37, CtEDO a observat că „articolul 6 din Convenție nu obligă statele contractante să instituie curți de apel sau de casare. Cu toate acestea, un stat care instituie astfel de instanțe este obligat să se asigure că persoanele supuse legii beneficiază în fața acestor instanțe de garanțiile fundamentale cuprinse în articolul 6".

O altă garanție oferită persoanelor juridice de către CoEDO este dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil. „Criteriile de apreciere a duratei procedurii țin, în mod special, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de cel al autorităților și de miza litigiului pentru persoana interesată"[144].

În cauza *Garyfallou AEBE contra Greciei*, CtEDO a reamintit că „pentru calculul termenului procesului trebuie luat în considerare ansamblul procedurilor care trebuie considerate, toate, o acuzație penală. Nu au importanță aspectele de drept intern, legate de calificarea juridică a căilor de atac, introduse sau nu în competența instanțelor, ci dacă aceste dificultăți pot fi atribuite comportamentului societății reclamante sau, mai degrabă, autorităților naționale, care trebuie să-și organizeze sistemul juridic astfel, încât să respecte cerințele art. 6 par. 1 din Convenție. Complexitatea cauzei nu trebuie să fie influențată de problemele ce țin de organizare. Prin urmare, o procedură care durează mai bine de 11 ani, fără a fi justificată în vreun fel, nu este compatibilă cu Convenția"[145].

O altă garanție invocată des în materie penală, care rezultă din art. 6 par. 1 CoEDO, se referă la loialitatea probațiunii.

Aflată în strânsă legătură cu egalitatea armelor, loialitatea probațiunii a fost, inițial, respinsă de Curte, care a afirmat chiar, în cauza *Schenck contra Elveției*, că nu poate exclude, ca principiu, *in abstracto*, admisibilitatea unei probe obținute în mod ilegal[146].

---

[143] Hotărârea CtEDO în cauza Khalfaoui contra Franței, [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58374%22]} [citat: 02.04.2024].
[144] Trandafir, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*, Op.cit., pag. 200.
[145] Hotărârea CtEDO în cauza Garyfalou AEBE c. Greciei. În: *Recueil des arrêts et décisions 1997-V*, p. 1830, §32. *Op.cit.*
[146] Hotărârea CtEDO în cauza Schenck contra Elveției. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-62129#{%22itemid%22:[%22001-62129%22]} [citat: 02.04.2024].

Ulterior însă, CtEDO a admis obligația de loialitate în strângerea probelor în cadrul unui proces penal[147]. Astfel, se remarcă în doctrină că „aspectele legate de loialitatea probațiunii au fost dezbătute pe larg de doctrina străină și aplicate în jurisprudență și, cu toate că acestea sunt mai mult aplicabile persoanei fizice, nu există niciun motiv pentru care persoanele juridice să nu beneficieze de asemenea garanții"[148].

În cauza *Băcanu și SC „R" SA contra României*[149], CtEDO a observat că „a avut loc o confruntare directă, în ședință publică, între partea vătămată și reclamanți. Ea arată că, dacă anumite întrebări au fost respinse de judecători, altele au fost permise. Or, din încheierea de ședință nu reiese că respingerea întrebărilor a fost arbitrară sau că ar fi fost limitat interogatoriul în așa măsură, încât dreptul la apărare să fi fost încălcat"[150].

Cu toate că acest capăt de cerere, luat separat, nu este susceptibil să constituie o încălcare a CoEDO, în opinia Curții, cercetarea ansamblului actelor îndeplinite în cadrul procedurii a dezvăluit un dezechilibru ce a adus atingere exercitării dreptului la apărare al reclamanților.

Astfel, Curtea a notat că „reclamanții nu au putut la niciun stadiu al procedurii să interogheze sau să obțină interogarea anumitor martori și aceasta în ciuda complexității cauzei, ce ținea de circumstanțele controversate ale înființării și funcționării unei bănci, conduse de un important om politic. Curtea a mai observat că toate celelalte cereri în probațiune ale reclamanților au fost respinse de instanțe. Curtea s-a arătat surprinsă „nu numai de numărul cererilor în probațiune respinse, ci, mai ales, de argumentele lapidare și stereotipice pe care instanțele le-au oferit pentru a motiva acest refuz, deși de fiecare dată reclamanții au avut grijă să detalieze motivele cererilor și utilitatea acestor probe"[151]. Având în vedere cele spuse, s-a conchis că întreg ansamblul probatoriu avut în vedere de reclamanți, a fost compromis.

În asemenea condiții, CtEDO a considerat că „nu ar trebui să se speculeze cu privire la caracterul fundamental sau nu al audierilor sau al celorlalte cereri în probațiune, formulate de reclamanți, din moment ce apreciază că, în orice caz, ele ar fi putut contribui, în circumstanțele speței, la echilibrul și la egalitatea ce trebuie să existe pe toată durata procesului între acuzare și apărare.

---

[147] Hotărârea CtEDO în cauza Barbera, Massegue și Jacorbo contra Spaniei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57429%22]} [citat: 02.04.2024].
[148] Trandafir, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*, Op.cit., pag. 200.
[149] Hotărârea CtEDO în cauza Băcanu și SC „R" SA contra României. [online] Disponibil: http://ier.gov.ro/traduceri/drepturile-omului/jurisprudenta-cedo/ [citat: 02.04.2024].
[150] *Ibidem*.
[151] *Ibidem*.

Astfel, economia generală a procesului impunea să le fie acordat reclamanților dreptul de a interoga sau de a obține interogarea unuia sau mai multor martori, la alegerea lor"[152].

În concluzie, CtEDO a apreciat că, avându-se în vedere importanța respectării drepturilor în cadrul proceselor penale, ținând cont de circumstanțele deosebite ale cauzei analizate, aceste drepturi au suferit limitări şi că reclamanții nu au avut parte de un proces echitabil.

Într-o altă cauză, *SC IMH Suceava SRL contra României*[153], CtEDO a constatat că reclamanta nu a beneficiat de un proces echitabil în sensul art. 6 par. 1 din Convenție.

În această ordine de idei, Curtea a reamintit că „admisibilitatea probelor ţine, în primul rând, de dreptul intern şi de instanţele naționale. Iar în cauza expusă, s-a reținut de către Curte că „validitatea şi fiabilitatea aceleiaşi probe au fost interpretate în mod diferit de instanţele interne. Această motivare contradictorie a condus la soluţii juridice diferite în ceea ce priveşte stabilirea faptelor şi, în special, în ceea ce priveşte deţinerea de către reclamantă a motorinaei neconforme. În măsura în care această probă era decisivă pentru stabilirea faptelor, se ridică o problemă în planul echităţii procedurii. Desigur, atunci când a sancţionat-o pe reclamantă, garda financiară s-a bazat, pe lângă expertize, pe înscrisuri. Cu toate acestea, instanţele naţionale care au examinat plângerea reclamantei împotriva acestei sancţiuni nu au menţionat deloc aceste înscrisuri în hotărârile lor"[154].

Astfel, Curtea a reținut că „reclamanta a informat instanţele care s-au pronunţat în cadrul celei de a doua proceduri de existenţa hotărârii din 30 mai 2003, care stabilise o concluzie diferită cu privire la validitatea probei. Deşi Tribunalul Suceava face trimitere la acel act în hotărârea sa din 24 octombrie 2003, acesta nu prezintă motive suficiente pentru a explica de ce a preferat să adopte o poziţie contrară în ceea ce priveşte validitatea aceleiaşi probe. Având în vedere rolul decisiv al acestei probe, Curtea consideră că acest argument necesita un răspuns specific şi explicit din partea instanţelor. În lipsa unui răspuns, este imposibil a stabili dacă instanţele doar au neglijat argumentul în cauză ori au dorit să-l respingă şi, în această ultimă ipoteză, din ce motive"[155].

O altă garanție aferentă persoanei juridice este prezumția de nevinovăție, prevăzută de art. 6 par. 2 din CoEDO.

---

[152] Hotărârea CtEDO în cauza Băcanu şi SC „R" SA contra României. [online] Disponibil: http://ier.gov.ro/traduceri/drepturile-omului/jurisprudenta-cedo/ [citat: 02.04.2024].
[153] Hotărârea CtEDO în cauza SC IMH Suceava SRL contra României. [online] Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/IMH-Suceava-SRL-impotriva-Romaniei.pdf [citat: 02.04.2024].
[154] *Ibidem*.
[155] *Ibidem*.

Astfel, potrivit doctrinei, termenul de *prezumție de nevinovăție* este de origine latină și „a fost consacrat în dreptul roman prin expresia ambiguă *in dubio pro reo*”[156].

Cesare Beccaria sublinia că „justiția trebuie să respecte dreptul fiecăruia de a fi considerat nevinovat, un om nu poate fi considerat vinovat înainte de decizia judecătorului, iar societatea nu poate să-i retragă protecția publică decât după ce s-a convins că a încălcat condițiile în care i-a acordat o asemenea protecție”[157].

În opinia autoarei A.-R. Trandafir, „prezumția de nevinovăție astfel consacrată le este recunoscută și persoanelor juridice care fac obiectul unei acuzații în materie penală, chiar dacă constatarea încălcării art. 6 par. 2 din Convenție este stabilită de puține ori. Jurisprudența Curții Europene cunoaşte asemenea exemple. Potrivit acesteia, prezumția de nevinovăție figurează printre elementele procesului penal echitabil, prevăzut de art. 6 par. 2, și garantează dreptul oricărei persoane de a nu fi considerată sau tratată ca fiind vinovată de săvârșirea unei infracțiuni, înainte ca o instanță să decidă cu privire la vinovăția sa. Prezumția necesită, între altele, ca, în îndeplinirea sarcinilor lor, membrii unei instanțe să nu plece de la ideea preconceputăcă acuzatul a comis fapta care i se impută”[158].

În cauza *Vastberga Taxi Aktiebolag și Vulic contra Suediei*[159], reclamanții au invocat că li s-a încălcat dreptul la prezumția de nevinovăție prin faptul că deciziile autorității fiscale privind supratаxele fiscale au fost puse în aplicare înainte ca o instanță să stabilească obligația lor de a le plăti.

Potrivit par. 118 – 119 al hotărârii enunțate, CtEDO a observat că „nici articolul 6 și, de altfel, nicio altă dispoziție a Convenției nu pot fi considerate ca excluzând, în principiu, luarea de măsuri de executare silită, înainte ca deciziile privind supratаxele fiscale să fi devenit definitive. În plus, dispoziții care permit executarea anticipată a anumitor sancțiuni penale pot fi găsite în legislațiile altor state contractante. Cu toate acestea, având în vedere că executarea anticipată a majorărilor fiscale poate avea implicații grave pentru persoana în cauză și poate afecta în mod negativ apărarea acesteia în cadrul procedurilor judiciare ulterioare, la fel ca în cazul utilizării prezumțiilor în dreptul penal, statele sunt obligate să încadreze o astfel de executare în limite rezonabile, care să asigure un echilibru

---

[156] Bolle, P.H. Origines et destin d´une institution menacée la presomption d´innocence. In: *Melanges en l„honneur de Jean Pradel*, Paris: Ed. Cujas, 2006, pag. 44.
[157] Beccaria, C. *Traite des delits et des peines*. Paris: Ed. Flammarion, 1991, p. 198.
[158] Trandafir, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*, Op.cit., pag. 206.
[159] Hotărârea CtEDO în cauza Vastberga Taxi Aktiebolag și Vulic contra Suediei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":["001-5831"]} [citat: 12.04.2024].

just între interesele implicate. Acest lucru este deosebit de important în cazuri precum cel de față, în care măsurile de executare au fost luate pe baza unor decizii ale unei autorități administrative, adică înainte de a exista o hotărâre judecătorească privind obligația de a plăti suprataxele în cauză"[160].

Raportând principiile invocate la circumstanțele speței, s-a constatat că, în realitate, nicio sumă nu a fost recuperată de la primul reclamant și doar o mică parte din debit a fost executată din patrimoniul celui de-al doilea reclamant. Mai mult, avându-se în vedere lipsa bunurilor reclamanților, primul reclamant a intrat în insolvență din cauza taxelor datorate. Deci, în aceste condiții, s-a apreciat că posibilitatea reclamanților de a-și asigura recuperarea sumelor plătite reprezenta o garanție suficientă cu privire la interesele lor. Prin urmare, în cauză s-a constatat că nu a fost încălcată prezumția de nevinovăție.

Într-o altă cauză, *Radio France și alții contra Franței*, Curtea a reamintit că „textul Convenției nu interzice prezumțiile de fapt sau de drept în materie penală. Statele sunt totuși obligate să nu depășească un anumit prag; asemenea prezumții trebuie încadrate în limitele rezonabile, luând în considerare gravitatea mizei și garantând drepturile apărării"[161].

În cauza *K. S. și K. S. AG contra Elveției*, CtEDO a remarcat că „prezumția de nevinovăție nu este încălcată, dacă sarcina dovedirii lipsei declarației de venituri a reclamanților aparține autorităților fiscale, dar cei dintâi sunt cei care trebuie să-și dovedească dreptul lor de a obține o scutire de taxe"[162].

Iar în cauza *Dupuis și alții contra Franței*, CtEDO a notat că „uneori nu mai este necesară analiza cauzei sub aspectul prezumției de nevinovăției, dacă motivele invocate sunt aceleași care au condus-o la constatarea încălcării altui articol"[163].

O altă garanție oferită de CoEDO persoanelor juridice acuzate este dreptul la apărare, reglementat de art. 6 par. 3 din Convenție. Astfel, o primă garanție implicită, care rezultă din art. 6 par. 3, se referă la dreptul la tăcere și de a nu contribui la propria incriminare.

---

[160] Hotărârea CtEDO în cauza Vastberga Taxi Aktiebolag și Vulic contra Suediei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":["001-5831"]} [citat: 12.04.2024].
[161] Hotărârea CtEDO în cauza Radio France și alții contra Franței. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-67328%22]} [citat: 12.04.2024].
[162] Hotărârea CtEDO în cauza K. S. și K. S. AG contra Elveției. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-87152%22]} [citat: 12.04.2024].
[163] Hotărârea CtEDO în cauza Dupuis și alții contra Franței. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-80903%22]} [citat: 12.04.2024].

După cum se menționează în doctrină, „o asemenea garanție contribuie la caracterul echitabil al procedurii și implică interdicția de a se recurge la forța coercitivă, pentru a obține mărturisiri ori mijloace de probă fără voința celui acuzat”[164].

În doctrină s-a arătat că „aceste drepturi nu ar fi recunoscute și persoanelor juridice, întrucât se referă doar la forța fizică ce ar putea fi folosită față de un individ, practic, deși unele drepturi prevăzute de Convenție se aplică și persoanelor juridice, ele nu au totuși aceeași forță ca în cazul în care aceleași drepturi sunt invocate de persoane fizice”[165].

În opinia autoarei Stănilă, CtEDO, care a pronunţat „mai multe decizii referitoare la dreptul la tăcere şi la privilegiul împotriva autoincriminării în cazul persoanelor fizice, nu oferă un răspuns detaliat la întrebarea dacă persoana juridică beneficiază deplin sau limitat de un astfel de drept procesual. Mai precis, s-a ferit în a aborda această chestiune în mod explicit.” [166]

Totodată, „pentru a stabili în ce măsură persoanele juridice pot invoca dreptul la tăcere, cazurile în care CtEDO a atins problema predării obligatorii a documentelor sunt deosebit de interesante, întrucât documentele joacă adesea un rol-cheie în procedurile penale împotriva persoanelor juridice”[167].

Iar în cauza *Saunders contra Regatului Unit*[168], reclamantul, „care avea obligaţia executorie de a răspunde la întrebările adresate de inspectorii Departamentului Comerţului şi Industriei, s-a plâns de utilizarea ulterioară în cadrul procedurilor penale a declaraţiilor pe care le făcuse. Curtea de la Strasbourg a subliniat că singura sa preocupare a fost în legătură cu utilizarea acestor declaraţii în cadrul procesului penal şi a subliniat importanţa dreptului la tăcere ca parte esenţială a dreptului la un proces echitabil. Curtea a mai arătat că urmărirea penală trebuie să reuşească să probeze acuzaţiile, fără a utiliza dovezi care au fost adunate prin metode coercitive sau opresive, fără a ţine cont de voinţa acuzatului. CtEDO a considerat apoi că dreptul de a nu se autoincrimina se interpretează, în primul rând, în legătură cu respectarea voinţei unei persoane acuzate de a păstra tăcerea, constatând, astfel, că dreptul la tăcere nu acoperă utilizarea în procedurile penale a materialelor colectate de la acuzat

---

[164] Renucci, J.F. *Traite de droit européen des droits de l'homme*. 3-me éd. Paris: L.G.D.J., 2007. 1135 p., pag. 475. IDNP 978-2275-023-29-8.
[165] Trandafir, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*, Op.cit., pag. 209.
[166] Stănilă, L. Dreptul la tăcere în cazul persoanei juridice. În: *Revista Universul Juridic*, nr. 11, noiembrie 2020. pag. 71, [online] Disponibil: https://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2021/01/07-Revista_Universul_Juridic_nr_11-2020_PAGINAT_BT_L_Stanila.pdf [citat: 12.04.2024].
[167] *Ibidem* pag. 71.
[168] Hotărârea CtEDO în cauza Saunders contra Regatului Unit. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-58009%22]} [citat: 12.04.2024].

prin utilizarea unor puteri obligatorii, dar care există independent de voinţa învinuitului. Unul dintre exemplele Curţii de astfel de materiale sunt „documentele achiziţionate în temeiul unui mandat". Această prerogativă legală a constituit fundamentul pentru a justifica practicile prin care se solicită suspecţilor să predea documente, chiar dacă sunt autoincriminatoare şi chiar dacă sunt utilizate în proceduri penale".

Într-o altă cauza, şi anume *Keskinen şi Veljekset Keskinen Oy contra Finlandei*[169], CtEDO a abordat problema încălcării art. 6 din CoEDO, în cazul în care instanţele de apel şi de recurs au refuzat desfăşurarea unei proceduri orale, condamnând o persoană fizică care fusese achitată de instanţa de fond şi confiscând profitul unei societăți comerciale.

Rezumând, opinia CtEDO în cauza menționată a fost că, deși în cauza de față statul finlandez nu a fost condamnat pentru încălcarea art. 6 din Convenţie, Curtea a statuat că acesta este aplicabil în cauză, atât în ceea ce privește persoana fizică, dar şi în ceea ce privește persoana juridică. Altfel spus, Curtea a analizat problema lipsei procedurii orale pentru ambele personae (fizică, juridică).

Trebuie observat, totodată, că, deşi Finlanda admite din 1995 răspunderea penală a persoanei juridice, potrivit Cap. 9 din Codul penal, sancţiunea aplicată societăţii comerciale în cauză nu a fost amenda, ci confiscarea profitului (măsură de siguranţă în dreptul finlandez). Prin urmare, societatea comercială nu a fost condamnată penal pentru încălcarea Legii loteriei. Aceasta nu înseamnă că art. 6 din Convenţie sub aspectul materiei penale nu se aplică într-o astfel de situaţie.

Jurisprudența actuală a CtEDO, confirmată inclusiv prin cauza expusă, este orientată, aşadar, atât în sensul de a recunoaște persoanelor juridice cercetate într-un proces penal anumite drepturi şi garanții, precum şi de a analiza sancțiunile aplicabile acestora, ca şi în cazul persoanelor fizice, indiferent de calificarea din dreptul intern, ținând cont de gravitatea şi finalitatea lor efectivă. De aceea, şi măsura confiscării speciale dispusă în speță împotriva persoanei juridice a atras analiza cauzei în ceea ce o privește sub aspectul art. 6 din Convenție cu referire la materia penală.

Jurisprudența CtEDO este mai săracă în ceea ce privește persoanele juridice, care au invocat încălcarea garanțiilor art. 6 par. 3 din Convenție. Una din garanțiile invocate de persoanele juridice se referă la dreptul de a solicita audierea martorilor.

---

[169] Hotărârea CtEDO în cauza Keskinen şi Veljekset Keskinen Oy contra Finlandei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-155760%22]} [citat: 11.05.2024].

Astfel, în cauza *Băcanu și SC „R" SA contra României*[170], CtEDO a reamintit că „art. 6 § 3 d) din Convenţie conferă instanţelor interne, tot în principiu, posibilitatea de a se pronunţa cu privire la utilitatea prezentării de probe de către martori. Acest articol nu impune convocarea şi interogarea oricărui martor al apărării: după cum sugerează sintagma „în aceleaşi condiţii", acesta are ca scop esenţial o egalitate completă de arme în domeniu. Totuşi, noţiunea de „egalitate de arme" nu epuizează conţinutul articolului 6 § 3 d), nici pe cel al paragrafului 1, unde reprezintă o aplicaţie printre multe altele. Într-adevăr, nu este suficient să se demonstreze că „acuzatul" nu a putut interoga un anumit martor al apărării; de asemenea, este necesar ca persoana în cauză să dovedească în mod credibil că o convocare a martorului menţionat anterior era necesară căutării adevărului şi că refuzul de a-l interoga a adus atingere dreptului la apărare"[171].

În speţa prenotată, CtEDO a observat că a avut loc o confruntare directă, în şedinţă publică, între partea vătămată şi reclamanţi. Astfel, deşi anumite întrebări au fost respinse de către judecătorii care examinau cauza, altele însă au fost permise, fapt ce rezultă din încheierea de şedinţă. Mai mult ca atât: din încheierea şedinței nu reiese că respingerea întrebărilor a fost arbitrară sau că a limitat interogatoriul într-o asemenea măsură, încât să încalce dreptul la apărare. Însă, după acest aspect al plângerii, luat izolat, nu se poate presupune o încălcare a Convenției, motiv pentru care CtEDO a examinat toate actele încheiate în cursul procedurii penale, în ansamblu.

Prin urmare, CtEDO a fost surprinsă de numărul de probe propuse de reclamanți și respinse în baza unor argumente lapidare și stereotipice, invocate de instanțe pentru a-și justifica refuzul adminsitrării probelor. Astfel, ținând cont de toate circumstanțele speței în ansamblu, s-a constatat că a fost compromis întregul proces de apărare avut de reclamanți, care se baza în principal pe audierea martorilor în contradictoriu și în ședință publică.

Un alt aspect important remarcat de către CtEDO în cauza prenotată *supra* este că ea „nu consideră că ar trebui să speculeze cu privire la caracterul fundamental sau nu al audierilor şi al celorlalte cereri de probaţiune, formulate de reclamanţi, din moment ce apreciază că, în orice caz, ele ar fi putut contribui, în circumstanţele speţei, la echilibrul şi la egalitatea ce trebuie să existe pe toată durata procesului între acuzare şi apărare. Astfel, economia generală a procesului impunea să le fie

[170] Hotărârea CtEDO în cauza Băcanu şi SC „R" SA contra României. [online] Disponibil: http://ier.gov.ro/traduceri/drepturile-omului/jurisprudenta-cedo/ [citat: 02.04.2024].
[171] *Ibidem*.

acordat reclamanţilor dreptul de a interoga sau de a obţine interogarea unuia sau mai multor martori, la alegerea lor"[172].

Într-o altă cauză, *OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos contra Rusiei* [173] , Federaţia Rusă a fost condamnată pentru încălcarea art. 6 din CoEDO privind dreptul la un proces penal echitabil al unei societăți comerciale şi, respectiv, dreptul la respectarea bunurilor. În esență, „autoritățile ruse au imputat firmei o evaziune fiscala de circa 16 miliarde de euro, au sechestrat si executat silit foarte rapid principala unitate de producție a companiei, provocând, practic, falimentul si desființarea sa"[174].

În cazul vizat, „art. 6 a fost încălcat pe latura penală, pentru că, pe de o parte, societatea nu a beneficiat de suficient timp pentru a-și pregăti apărarea în prima instanță (avocații ar fi trebuit să studieze 43 000 de pagini în 4 zile înaintea ședinței de judecată, pentru că au avut acces foarte târziu la dosar) și, pe de altă parte, de timpul prea scurt pentru pregătirea prezentării cauzei, deoarece între motivarea deciziei de prima instanță și primul termen din apel se scurseseră numai 21 de zile (în condițiile în care ședințele din apel se ținuseră în 11 zile succesive, astfel încât posibilitatea pregătirii între termene, practic, nu există)"[175].

Cu privire la drepturile prevăzute de protocoalele adiționale în materie penală, în doctrină se menționează că, „cu excepția Protocolului nr. 1, celelalte protocoale adiționale la Convenție, care creează noi drepturi, se referă, în principal, la persoanele fizice. Cu toate acestea, în materie penală, în situația în care s-a pronunțat o pedeapsă în condițiile menționate, persoana condamnată are și alte drepturi, care nu țin doar de dreptul la un proces echitabil ori de dreptul la apărare, precum dreptul la un dublu grad de jurisdicție (art. 2 din Protocolul nr. 7 la Convenție). În situația în care se constată că s-a pronunțat în mod greșit o astfel de condamnare, persoana respectivă are dreptul la reparații în condițiile art. 3 din Protocolul nr. 7 la Convenție. Un nou proces și o nouă pedeapsă nu pot exista pentru aceeași faptă împotriva aceleiași persoane, potrivit principiului *non bis in idem*, prevăzut de art. 4 din Protocolul nr. 7 din Convenție. Jurisprudența Curții este totuși foarte săracă în materie"[176].

În cauza *SC Plastik Abc SA contra României*, reclamanții au invocat încălcarea art. 2-4 din Protocolul nr. 7, astfel, pe acest capăt de cerere Curtea a constatat că „persoana în cauză nu a fost

---

[172] Hotărârea CtEDO în cauza Băcanu și SC „R" SA contra României. [online] Disponibil: http://ier.gov.ro/traduceri/drepturile-omului/jurisprudenta-cedo/ [citat: 02.04.2024].
[173] Hotărârea CtEDO în cauza OAO Neftyanaya kompaniya Yukos contra Rusiei,. [online] Disponibil: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-106308 [citat: 02.04.2024].
[174] *Ibidem*.
[175] *Ibidem*.
[176] Trandafir, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*, Op.cit., pag. 212.

urmărită penal sau condamnată în cadrul unei proceduri penale, ci s-a constituit parte civilă într-o procedură penală îndreptată împotriva unor terţi. Rezultă că această parte a cererii este incompatibilă *ratione materiae* cu dispoziţiile Convenţiei, în sensul articolului 35 § 3, şi trebuie respinsă, conform articolului 35 § 4"[177].

1.4. Concluzii la Capitolul 1

Baza teoretico-științifică a lucrării este fundamentată în principal pe lucrările realizate de cercetători din Republica Moldova, România, Federația Rusă, Franța şi alte țări.

Concepțiile şi viziunile acestor autori sunt reflectate pe parcursul prezentei teze de doctorat, având un aport semnificativ la realizarea unei cercetări aprofundate în domeniul urmăririi penale şi judecării cauzelor ce vizează infracțiunile comise de persoanele juridice.

Cu privire la gradul de elaborare ştiințifică a subiectului abordat am constatat că există un număr restrâns de lucrări de specialitate, în care ar fi examinate şi cercetate aspectele urmăririi penale privind persoanele juridice şi, mai ales, judecarea cauzelor privind infracțiunile comise de persoane juridice.

Constatăm că sursele ştiințifice de specialitate din Republica Moldova care tratează subiecte precum efectuarea urmăririi penale, judecarea cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoanele juridice, particularitățile încheierii acordului judiciar de interes public, măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice, măsurile asiguratorii, modalitatea de desemnare a reprezentantului persoanei juridice nu este suficientă pentru elucidarea complexă a acestui subiect. Or, în doctrina autohtonă se înregistrează o deficiență semnificativă de lucrări ştiințifice în acest domeniu, iar tema abordată şi obiectivele propuse spre atingere nu au constituit obiectul unor cercetări ştiințifice, decât tangențial.

Într-o altă ordine de idei, am constatat că persoanele juridice implicate în cadrul unei proceduri penale sunt protejate şi prin prisma CoEDO. Or, art. 6 din CoEDO instituie o serie de garanții procedurale, care sunt aplicabile şi persoanelor juridice, printre care se numără, în special, dreptul la un tribunal, dreptul la prezumția de nevinovăție, dreptul la apărare, dreptul de a-i fi examinată cauza într-un termen rezonabil, dreptul la interpret, traducător

[177] Hotărârea CtEDO în cauza SC Plastik Abc SA contra României. [online] Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Cauza-SC-PLASTIK-ABC-SA-impotriva-Romaniei.pdf [citat: 02.04.2024].

Scopul lucrării constă în identificarea și estimarea particularităților distincte ale procedurii de urmărire și judecare a infracțiunilor comise de persoanele juridice din perspectiva echității procesului penal.

Obiectivele cercetării constau în: determinarea conceptului procedurilor speciale de urmărire penală și de judecare a unor cauze penale; cercetarea abordărilor generale privind persoana juridică; analiza reprezentării persoanei juridice în procesul penal și a modului de determinare a reprezentantului; stabilirea condițiilor de ordin procesual și competența privind urmărirea penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice; identificarea particularităților anumitor acțiuni de urmărire penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice; analiza măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice; stabilirea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică; elucidarea particularităților urmăririi penale în cazul încheierii acordului judiciar de interes public; analiza judecării cauzelor penale în privința persoanelor juridice; stabilirea modalității de punere în executare a pedepselor aplicate persoanelor juridice; identificarea standardelor și garanțiilor stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind infracțiunile comise de persoane juridice.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare rezidă în abordarea statutului specific al persoanei juridice în calitate de subiect al procesului penal, fapt care a făcut posibilă elaborarea unor viziuni de ansamblu asupra subiecților procesuali, dar și perspectivele diversificării procesului penal prin introducerea unor proceduri speciale.

2. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ ȘI JUDECAREA INFRACȚIUNILOR COMISE DE PERSOANELE JURIDICE

2.1. Conceptul şi criteriile de reglementare a procedurilor speciale de urmărire penală şi de judecare a unor cauze penale

Procesul penal este reglementat de un ansamblu de norme juridice, care sunt cuprinse în Partea generală şi Partea specială a CPP şi care prevăd o reglementare unitară a desfăşurării urmăririi penale, judecării cauzei, adică a procesului penal.

Norme juridice „aplicabile tuturor cauzelor penale, sub denumirea de *procedura de drept comun* sau *procedura obişnuită,* sunt de natură să asigure cel mai bine aflarea adevărului în fiecare cauză penală şi soluţionarea acestora potrivit legii. Ca urmare, procedura obişnuită sau de drept comun reprezintă cadrul normal al desfăşurării procesului penal”[178].

În anumite situații, „pentru atingerea scopului legii penale şi al celei procesual penale, se impune adoptarea unui regim procesual cu caracter special, aplicabil numai la rezolvarea unor anumite cauze penale”[179].

Autorii naționali relevă că „formele reglementate de lege, în care se desfăşoară procesul penal, sunt denumite forme procesuale”[180]. „Forma procesuală (ordinea procesuală) a procesului penal constituie totalitatea condițiilor stabilite în legea procesual penală, în baza cărora se defăşoară procesul penal, în general, şi se adoptă hotărâri în cazuă, sau a unei acțiuni procesuale distincte (a unui complex de acțiuni), care determină raportul şi succesiunea acțiunilor efectuate cu soluțiile date”[181].

Anume „forma procesuală exclude arbitrariul din procesul penal şi stabileşte un regim juridic imperativ de desfăşurare a acestei activități, fiind, totodată, considerată garanție împotriva abuzurilor”[182].

---

[178] Dongoroz V., Kahane S., Antoniu G., Bulai C., Iliescu N., Stănoiu R. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală roman. Partea specială.* Vol. VI., București: Ed. Academiei Române, 2003, p. 401.
[179] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială. În lumina noului cod de procedură penală. 2015*. București: Universul Juridic, 2014-2015, volumul II, pag. 463. ISBN 978-606-673-385-4.
[180] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită şi completată. Chişinău: Cartea Juridică, 2009, pag. 19. ISBN 978-9975-78-833-5.
[181] Якуб, М. Л. *Процессуальная форма в советском уголовном судопроизводстве*. Москва: Юридическая литература, 1981, с. 8
[182] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită şi completată. Op.cit., pag. 19 – 20.

Practica legislativă din cele mai multe ţări a cunoscut însă şi aşa-numitele „*proceduri speciale* de urmărire şi de judecată în acele cazuri în care există factori care să justifice urgentarea desfăşurării procesului penal, garanţii speciale în vederea ocrotirii unor categorii de infractori, solemnitatea corespunzătoare inculpaţilor cu funcţii de răspundere în stat etc. Ca urmare, a apărut practica legiferării unor proceduri speciale, cu elemente derogatorii de la procedura obişnuită”[183].

Autorul Gr. Theodoru precizează că „așa s-a procedat cu regulile de competență privitoare la demnitari, la militari, la magistrați; cu regulile privind asistența juridică obligatorie a celor deținuți sau internați medical, a celor care nu-și pot face singuri apărarea. Când însă se are în vedere un complex de derogări de la procedura obișnuită, legiuitorul procedează la reglementarea unor proceduri speciale, înscrise în Partea specială a Codului de procedură penală sau în legi speciale cuprinzând norme de procedură penală derogatorii de la procedura obișnuită”[184].

Şi V. Păvăleanu relevă că, „în anumite situații, pentru atingerea scopului legii penale și a celei procesual penale, se impune adoptarea unui regim procesual cu caracter special, aplicabil numai la rezolvarea anumitor cauze penale. Normele juridice care alcătuiesc procedurile speciale au o arie limitată de aplicare și constituie derogări de la procedura obișnuită, care reprezintă cadrul normal al desfășurării procesului penal”[185].

În aceeași ordine de idei, autorul N. Volonciu opinează că „procedurile speciale, puține la număr, pot fi întâlnite atât în realizarea tragerii la răspundere penală, cât și cu ocazia rezolvării pe cale jurisdicțională a unor aspecte adiacente sarcinilor fundamentale ale procesului penal”[186]. Având în vedere obiectul cauzelor penale care cad sub incidența procedurilor speciale, în literatura de specialitate sunt menționate proceduri speciale propriu-zise și alte proceduri speciale (auxiliare)”[187].

În doctrină se consideră că, sub aspectul normelor pe care la conțin, procedurile speciale pot fi de două feluri: „1) proceduri speciale în care se implică, în principal, norme derogatorii de la procedura obișnuită, cum ar fi procedura acordului de recunoaștere a vinovăției și procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice; 2) proceduri speciale unde se aplică, în principal,

---

[183] Dumitrescu, F.-G. Unele reflecții de ordin teoretico-practic privind procedura de urmărire și judecarea infracțiunilor comise de persoanele juridice. În: *Realități și perspective ale învățământului juridic național*. Vol.2. Chișinău, 2019, pp.564-574, pag. 564. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/564-574.pdf [citat: 20.05.2023].

[184] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 3-a. București :Ed. Hamangiu, 2013, pag. 798.

[185] Păvăleanu, V. *Drept procesual penal. Partea specială.* București: Ed. Lumina Lex, 2002. pag. 517.

[186] Volonciu, N. *Drept procesual penal*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1972, pag. 502.

[187] Dongoroz, V., Kahane, S., Antoniu, G. et.al. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială*. Vol. II. București: Editura Academiei Române, 1976, pag. 361.

normele procedurii obișnuite, completate cu normele derogatorii din procedura specială: de exemplu, procedura aplicabilă în cauzele cu infractori minori"[188].

Celelalte proceduri, cum ar fi „procedura contestației privind durata procesului penal, procedura dării în urmărire, procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare, sau cele urmate ulterior desfășurării procesului penal, precum procedura reabilitării, procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale, în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate sau în alte cazuri, procedura de confiscare sau desființare a unui înscris, în cazul clasării, sunt caracterizate ca fiind proceduri speciale auxiliare"[189].

Autorul Gr. Theodoru definește procedura specială ca fiind „un complex de norme juridice de drept procesual penal, care instituie, pentru anumite cauze penale, o desfășurare a procesului penal, parțial diferită de procedura obișnuită"[190].

Într-o altă definiție, „procedurile speciale sunt modalități de desfășurare a procesului penal, diferite de procedura obișnuită, constituite dintr-un complex de norme cu caracter complementar și derogatoriu, ceea ce presupune că, în cazul aplicării lor, procesul penal se desfășoară după normele comune numai în măsura în care nu există dispoziții speciale care au prioritate"[191].

Excepțiile de la procedura standard constituie un ansamblu de norme care fundamentază autonomia procedurii speciale. Se susține, în doctrină, că „procedurile speciale cuprind norme particulare, care conferă acestora un caracter completator și derogator"[192].

Doctrinarii insistă asupra faptului că procedurile speciale au fost impuse de anumite situații particulare speciale: „existența unor reglementări speciale poate fi interpretată și ca o preocupare a legiuitorului pentru asigurarea unor garanții procesuale suplimentare în desfășurarea procesului penal"[193].

Unii autori relevă că „procedura specială, cuprinzând norme speciale față de normele generale ale procedurii obișnuite, are față de aceasta poziția normelor speciale față de normele generale. Astfel, procedura specială nu se aplică decât în cauzele în care există o derogare expresă de la procedura obișnuită; procedura specială se realizează și prin normele procedurii obișnuite pentru toate

---

[188] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială. În lumina noului cod de procedură penală. 2015*. Op.cit., pag. 463 – 464.
[189] *Ibidem*, pag. 464.
[190] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal.* Op.cit., pag. 798.
[191] Theodoru, Gr., Moldovan, L. *Drept procesual penal*. București: Editura didactică și pedagogică, 1979. pag. 335.
[192] Volonciu, N. *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Vol. II. București: Ed. Paideia, 1999. pag. 441.
[193] Crișu, A. *Drept procesual penal. Proceduri speciale*. București: Ed. ALL BECK, 2004. pag. 3.

chestiunile pentru care nu se face nicio derogare în reglementarea procedurii speciale. În fine, o normă nouă privind procedura specială derogă întotdeauna de la procedura obişnuită, în timp ce o normă generală posterioară uneia speciale nu abrogă norma specială derogatorie, decât în cazul în care se prevede în mod expres"[194].

Iar în opinia lui M. Apetrei, „necesitatea instituirii acestor proceduri speciale se explică prin împrejurările în care se săvârșesc anumite infracțiuni, prin starea în care se află persoana făptuitorului în momentul săvârșirii infracțiunii și prin ocrotirea unor interese importante, rezultate în urma situațiilor speciale ivite pe parcursul procesului penal, fie după executarea hotărârilor penale. Totodată, aceste proceduri speciale creează și disciplinează și unele instituții procesuale complementare procesului penal, necesare pentru înfăptuirea justiției și restabilirea ordinii de drept"[195].

Este important de remarcat că procedura specială se aplică doar în cazul în care există o derogare expresă de la procedura obișnuită, astfel că, în opinia lui Gr. Theodoru, legiuitorul trebuie „să stabilească cu precizie cauzele în care se aplică procedura specială, normele derogatorii fiind de strictă interpretare; să prevadă normele derogatorii de la procedura obișnuită, astfel încât să dea formă unei proceduri speciale, și nu numai unor elemente de derogare, în fine, să precizeze că acolo unde nu se derogă, se aplică normele procedurii obișnuite"[196].

În doctrina națională, analizându-se criteriile de reglementare a proceduri speciale de urmărire penală și de judecată a unor cauze penale, se consideră că acestea pot fi deduse, în funcție de condițiile și succesiunea desfășurării unei faze a procesului în întregime, ca fiind „forme procesuale determinate de anumite particularități ale cauzei, precum: gravitatea infracțiunii și măsura de pedeapsă prevăzută de lege; vârsta minoră şi alte stări ale învinuitului; starea de iresponsabilitate a infractorului cauzată de o boală mintală; săvârşirea unor infracţiuni în condiţii de flagranţă; existenţa elementului internațional în procesul penal"[197].

Astfel, delimităm două forme procesuale în procedura penală națională, și anume: forma generală (tipică) și forma specială (atipică).

---

[194] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal.* Op.cit., pag. 799.
[195] Apetrei, M. *Drept procesual penal. Partea specială.* Vol. II. București: Ed. OSCAR PRINT, 1999. pag. 354.
[196] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal.* Op.cit., pag. 799.
[197] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediţia a 3-a, revizuită şi completată. Op.cit., pag. 20.

Forma generală, denumită şi *tipică*, „este prevăzută de lege pentru majoritatea absolută a cauzelor penale, ca tendinţă a unificării procedurii penale. Procedura în cauză este forma dominantă în proces, fiind eficientă şi optimă pentru atingerea scopului procesului penal. Forma generală presupune efectuarea acţiunilor procesuale în baza regulilor unice şi parcurgerea tuturor fazelor obligatorii ale procesului penal”[198].

Formele speciale „sunt prevăzute pentru anumite categorii de cauze penale, care pot fi clasificate în forme speciale ce se desfăşoară sub aspectul regulilor generale procesuale, cu unele excepţii, determinate de particularităţile cauzei, şi în forme speciale, atipice, unde lipsesc unele faze procesuale”[199].

Potrivit cercetătorilor naţionali, legislaţia procesual penală naţională prevede că următoarele proceduri îmbracă o formă atipică: „procedura în cauze cu privire la infracţiunile săvârşite de către minori, procedura aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical, procedura privind acordul de recunoaştere a vinovăţiei, procedura privind urmărirea şi judecarea cauzelor privind infracţiunile săvârşite de persoanele juridice, procedura de reparare a prejudiciului cauzat prin acţiunile ilicite ale organelor de urmărire penală şi ale instanţelor judecătoreşti, procedura de restabilire a documentelor judiciare dispărute”[200].

Analizând legislaţia procesual penală în Republica Moldova, constatăm că titlul III al Codului de procedură penală reglementează procedurile speciale, acestea fiind:

- „Procedura în cauzele privind minorii (art. 474 – art. 486);
- Procedura aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical (art. 488 – art. 503);
- Procedura privind acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi privind acordul de cooperare (art. 504 – art. 509^{10});
- Procedura de suspendare condiţionată a urmăririi penale şi de liberare de răspundere penală (art. 510 – art. 512);
- Procedura de urmărire şi judecare a unor infracţiuni flagrante (art. 513 – art. 519);
- Procedura privind urmărirea penală şi judecarea cauzelor privind infracţiunile săvârşite de persoane juridice (art. 520 – art. 523);
- Procedura privind acordul judiciar de interes public (art. 523^{1} – art. 523^{7});

[198] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediţia a 3-a, revizuită şi completată. Op.cit., pag. 20.
[199] *Ibidem*, pag. 20.
[200] *Ibidem*, pag. 20 – 21.

- Procedura de reparare a prejudiciului cauzat prin acţiunile ilicite ale organelor de urmărire penală şi ale instanţelor judecătoreşti (art. 524 – art. 525);
- Procedura de restabilire a documentelor judiciare dispărute (art. 526 – art.530)"[201].

Pe de altă parte, în doctrină s-a propus de a face o delimitare în cadrul procedurilor speciale. Astfel, s-a propus distingerea procedurilor sumare de alte proceduri speciale. În opinia exprimată, „procedurile sumare sânt instituții ale procedurii penale, care reglementează procesul de urmărire penală și de judecare a unor cauzepenale, ce conțin elemente discreționare de negociere și compensare, determinate de principiul economiei procesuale, implicînd de regulă, cooperarea acuzatului și presupunînd renunțarea la anumite drepturi procesuale, dar cu respectarea echității procesului și cu asigurarea controlului judiciar la examinarea fondului cauzei, avînd un probatoriu redus."[202]

Pe de altă parte, în doctrina română, criteriile de reglementare a proceduri speciale de urmărire penală și de judecată a unor cauze penale sunt:

- „Anumite stări și calități ale persoanei trase la răspundere penală;
- Infracțiunea săvârșită și condițiile în care a fost descoperită"[203].

În conținutul criteriului ce vizează anumite stări și calități ale persoanei trase la răspundere penală, în doctrină se indică: „starea de minoritate a infractorului impune un mod special de urmărire și de judecată, care să întărească protecția sa procesuală, având în vedere lipsa de maturitate a minorilor"[204].

Totodată, „calitatea de militar a inculpatului determină, în unele legislații, o procedură specială de urmărire și de judecată, în fața unor instanțe speciale, astfel înainte de anul 1952, Codul Justiției Militare cuprindea atât dispoziții penale, cât și de procedură penală, constituind o procedură specială, reglementată de o altă lege decât Codul de procedură penală"[205].

O altă situație o reprezintă „calitatea de magistrat sau demnitar, care poate determina o procedură specială de urmărire penală și de judecată: Codul de procedură penală din 1936 prevedea o procedură specială de urmărire penală și de judecată a magistraților și înalților demnitari"[206].

---

[201] Codul de procedură penală al Republicii Moldova / Cod nr.122 din 14.03.2003. Publicat: 05.11.2013 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.248-251, art.699. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro [citat: 31.11.2022].

[202] Irina Pavel Guzun Particularitățile probatoriului în cadrul procedurilor sumare. teza de doctor în drept,p 215. Chișinău 2024 . https://anacec.md/files/Pavel-Guzun-teza.pdf

[203] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal.* Op.cit., pag. 799.

[204] *Ibidem.*

[205] *Ibidem.*

[206] *Ibidem.*

La acest criteriu se referă și procedura tragerii la răspundere penală a persoanei juridice.

Cu privire la cel de-al doilea criteriu de reglementare a procedurilor speciale de urmărire penală și de judecată a unor cauze penale – „infracțiunea săvârșită și condițiile în care a fost descoperită" –, autorii români consideră că acesta poate determina „instituirea unei proceduri care să asigure o mai fermă și rapidă apărare a unor valori avute în vedere de legea penlaă, prin simplificarea și urgentarea procedurii de urmărire și de judecată sau prin măsuri de apărare a patrimoniului statului sau a siguranței naționale. Codul de procedură penală din 1936, în modificările aduse în anul 1957, a instituit o procedură pentru urmărirea și judecarea infracțiunilor flagrante, simplificată față de procedura obișnuită, cu luarea obligatorie a măsurilor preventive și cu reducerea duratei de urmărire penală și de judecată"[207].

În legislația română se regăsesc următoarele proceduri speciale: „procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, procedura privind tragerea la răspunderea penală a persoanei juridice și procedura aplicabilă în cauzele cu infractori minori"[208].

2.2. Considerații generale privind persoana juridică

Răspunderea penală a persoanei juridice „a dobândit în Europa o nouă dimensiune, mai ales, după Congresul internaţional de drept penal comparat, care s-a desfășurat la Budapesta în anul 1978, precum și ca urmare a dezbaterilor consacrate, în special, criminalităţii economico-financiare sau concurenţiale"[209].

Potrivit Recomandării R(88) din 20 octombrie 1988 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei[210], statele au fost invitate să admită răspunderea penală a persoanelor juridice, așa încât mai multe ţări au reglementat această instituţie, şi anume: „Franţa (prin art. 121-2 din noul Cod penal 1994), Finlanda (capitolul 9 din Codul penal 1995), Belgia (art. 5 din Codul penal, modificat prin legea din 4 mai 1999), Italia (art.29-32 din Decretul-lege nr. 231/2001), Portugalia (art. 11 alin. 8 Cod

---

[207] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal.* Op.cit., pag. 799.
[208] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială. În lumina noului cod de procedură penală. 2015*. Op.cit., pag. 467.
[209] Ursu, V. Analysis of theoretic construction of guilt in law: essence, content and form. In: *Journal of Social Sciences*, Vol. III, no. 2 (2020), pp. 90 – 116, p. 112. ISSN 2587-3490, SSN 2587-3504.
[210] Recommendation No. R (88) 18 of the Committee of Ministers to Member States Concerning liability of enterprises having legal personality for offences committed in the exercise of their activities (adopted by the Committee of Ministers on 20 October 1988 at the 420th meeting of the Ministers' Deputies). [online]. Disponibil: https://rm.coe.int/native/09000016804f3d0c [citat: 24.02.2023].

penal, în forma propusă de guvern în noiembrie 2006), Republica Moldova (art. 21 alin. 3, 4, 5 şi art. 63 din Codul penal, modificat în anul 2008) şi Spania (art. 31 bis din Codul penal 2005, modificat)"[211].

În Republica Moldova, persoana juridică a devenit subiect al răspunderii penale odată cu adoptarea Codului penal al RM, la 18 aprilie 2002, în vigoare din 12 iunie 2003[212]. Astfel, în concepţia Codului penal, cu modificările operate în redacţia legii începând data adoptării, persoana juridică poate fi subiect al infracţiunii şi este recunoscută de legislaţia penală drept subiect al răspunderii penale.

Iniţial, odată cu adoptarea noului Cod penal, „doar persoana juridică care desfăşura activitate de întreprinzător putea fi pasibilă de răspundere penală pentru comiterea unei infracţiuni (de exemplu, societăţile cu răspundere limitată, societăţile pe acţiuni). Respectiv, persoanele juridice care nu desfăşurau activitate de întreprinzător (de exemplu, fundaţiile, asociaţiile obşteşti) nu puteau figura în calitate de subiect al infracţiunii. Acest lucru nu excludea însă posibilitatea antrenării răspunderii penale a persoanei fizice pentru comiterea infracţiunii. De exemplu, pentru săvârşirea faptei de spălare a banilor de către o asociaţie obştească, responsabil se făcea doar persoana fizică care a comis nemijlocit fapta de spălare a banilor prin intermediul asociaţiei, nu și asociaţia. Deseori, se întâmpla ca o persoană juridică necomercială să comită o infracţiune și trasă la răspundere penală să fie doar persoana fizică, ca, în cele din urmă, persoana juridică necomercială, prin intermediul căreia a fost comisă infracţiunea, să rămână intactă. Nefiind supusă vreunei pedepse penale, aceasta activa în continuare, fără probleme"[213].

În prezent, este ridicat la rang de certitudine faptul că persoana juridică reprezintă o realitate juridică incontestabilă, o entitate dotată cu voinţă şi conştiinţă proprie.

În doctrină, de-a lungul timpului, s-au consolidat două teorii diametral opuse, şi anume: „una afirmativă, sau pozitivă în care se susţine necesitatea recunoaşterii persoanei juridice ca fiind subiect al dreptului penal; argumentele acestei teorii se bazează pe noile realităţi sociale şi pe creşterea ratei criminalităţii în rândul persoanelor juridice. Conform acestei teorii, persoana juridică reprezintă o

---

[211] Păvăleanu, V. Răspunderea penală a persoanei juridice în România şi în dreptul comparat. În: *Revista de Drept Penal*. 2013. nr.2., pag. 2. [online]. Disponibil: http://www.umk.ro/images/documente/publicatii/conferinta2013/vasile_pavaleanu.pdf [citat: 26.02.2023].

[212] Codul Penal al Republicii Moldova / Cod nr.985 din 18.04.2002. Publicat: 14.04.2009 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.72-74, art.195. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17694&lang=ro# [citat: 26.02.2023].

[213] Ursu, V. Analysis of theoretic construction of guilt in law: essence, content and form. *Op.cit.*, pag. 112.

forţă socială ce se poate manifesta şi prin comiterea de infracţiuni, aceste acte ilicite se comit fiind consimţite de toţi membrii colectivităţii sau, cel puţin, cu voinţa organului de conducere"[214].

Teoria negativă, „presupune că persoana juridică nu poate fi subiect activ al unei infracţiuni şi se bazează pe teoria ficţiunii, potrivit căreia persoanele juridice nu au o existenţă proprie, ci sunt o creaţie a persoanei fizice, bazată pe nişte norme legale, deci ele nu pot săvârşi infracţiuni. Unele dintre argumentele acestei teorii sunt: persoana juridică nu poate gândi şi avea intenţie, intenţie au persoanele ce o compun; la fel, nu se poate concepe ca o sancţiune penală s-o suporte întreaga colectivitate, atunci când o parte din membrii săi sunt nevinovaţi, pentru că nu au fost consultaţi şi nu au participat la săvârşirea infracţiunii. Conform principiului individualizării răspunderii penale, o persoană nu poate fi supusă de două ori urmăririi penale şi pedepsei penale pentru una şi aceeaşi faptă, dar, în cazul nostru, fondatorul persoanei juridice va fi tras la răspundere penală ca persoană fizică, însă va suporta şi sancţiunile pentru persoana juridică ce este în proprietatea sa. Deci, după cum prevede această teorie, persoana juridică nu poate fi subiect al infracţiunii, pentru că nu are voinţă, iar intenţia este cea a persoanei fizice"[215].

Alți autori susțin că persoana juridică este o entitate fictivă, or „ subiect de drept veritabil nu poate fi decât ființa umană, persoanele juridice nefiind decât niște subiecți fictivi, recunoscuți ca atare pentru a răspunde necesității de a identifica un titular al anumitor drepturi patrimoniale"[216].

Teoria ficțiunii a fost abandonată, astfel că „astăzi persoanele juridice joacă un rol capital în domeniile vieții economico-sociale, iar acest rol nu ar putea fi îndeplinit de entități fictive. Persoanele juridice se bucură de recunoașterea capacității juridice în majoritatea ramurilor de drept, au patrimoniu propriu, distinct de patrimoniile membrilor care le compun, au drepturi și obligații distincte de cele ale membrilor, așa încât existența lor este o realitate atât în plan social, cât și în plan juridic. Mai mult decât atât, persoanele juridice se bucură de recunoașterea capacității pasive, inclusiv în sfera dreptului penal"[217].

Astfel, apariția „instituției persoanei juridice în forma cea mai generală se datorează aceloraşi motive ca și evoluția dreptului: complexitatea organizării sociale a societății, dezvoltarea relațiilor

---

[214] Buruiană, O., Botnaru, S. Răspunderea penală a persoanei juridice. În: *Studia UniversitatesMoldaviae*, 2015, nr. 8, p.77-80. [online]. Disponibil: https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2015/01/10.-p.77-80.pdf [citat: 26.02.2023].
[215] Buruiană, O., Botnaru, S. Răspunderea penală a persoanei juridice. *Op.cit*., pag.78.
[216] Streteanu, F., Chiriță, R. Răspunderea penală a persoanei juridice. București: Editura Rosetti, 2002. pag. 45. ISBN 973–8378-16-8.
[217] Mohamed El Sayed, K.E. *Le problème de la responsabilité des personnes morales*. Thèse de doctorat. Paris, 1988. pag. 271.

economice cu participarea numai a persoanelor fizice ca singure subiecte de drept privat s-au dovedit insuficiente pentru dezvoltarea cifrei de afaceri economice"[218].

Cercetătorii relevă că persoanele juridice sunt „colectivităţi ce au personalitate juridică, susceptibile de a fi titulare de drepturi şi obligaţii. Personalitatea juridică este obţinută în momentul înregistrării de stat şi dispare odată ce este radiată din registrul respectiv. Modul de înfiinţare, funcţionare, modificare şi radiere sunt prevăzute de Codul civil şi de actele normative în vigoare. Grupările care nu au personalitate juridică nu pot răspunde penal"[219].

Noțiunea de *persoană juridică* are o definiție legală, potrivit căreia, „ea reprezintă orice formă de organizare, întrunind condițiile prevăzute de lege, este titulară de drepturi și obligații civile"[220].

În literatura română, se menționează că „persoana juridică poate fi subiect activ al infracțiunii, dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

a) „Să existe o entitate care are personalitate juridică"[221].

În vederea explicării condiției prenotate, în literatura română se susține că, pentru „a evita sustragerea de la răspundere penală a persoanei juridice prin intermediul reorganizării acesteia (fuziune, absorbție, divizare), art. 493 alin. (1) lit. b) din NCPP a prevăzut posibilitatea ca judecătorul de drepturi și libertăți, în cursul urmării penale, la propunerea procurorului sau, după caz, judecătorul de cameră preliminară ori instanța să dispună interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmării penale; în plus, art. 495 alin. (4) NCPP a stipulat obligația persoanei juridice acuzate într-un proces penal de a comunica organului judiciar, în termen de 24 de ore, intenția de fuziune, divizare, dizolvare, reorganizare, lichidare sau reducere a capitalului social"[222].

Subsecvent, pe aceeași linie de evitare a sustragerii persoanei juridice de la răspunderea penală, autorul M. Udroiu opinează că „legislația procesual penală română a prevăzut în mod explicit regula transferării răspunderii penale către persoana juridică succesoare. Astfel, potrivit art. 151 alin. (1) NCP, „în cazul pierderii personalității juridice prin fuziune, absorbție sau divizare, intervenită după

---

[218] *Гражданское право:* учебник. /А.П.Сергеев, Ю.К.Толстой. В 3-х т. 6-е изд., перераб. и доп., Т.1. Москва: Проспект, 2004. 776 с., с. 140. ISBN 5980323783.
[219] Buruiană, O., Botnaru, S. Răspunderea penală a persoanei juridice. *Op.cit.*, pag.77.
[220] Costea, G. Răspunderea penală a persoanei juridice: abordări teoretico-practice. În: Interuniversitaria, Ediția 18, vol.4, 2022, pp.82-89, p.82. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/82-89_10.pdf [citat: 26.02.2023].
[221] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Ediția a 6-a. București: Editura C. H. Beck, 2019, p.846. ISBN 978-606-18-0884-7.
[222] *Ibidem*, pag. 844 – 845.

comiterea infracțiunii, răspunderea penală şi consecinţele acesteia se vor angaja: a) în sarcina persoanei juridice create prin fuziune; b) în sarcina persoanei juridice absorbante; c) în sarcina persoanelor juridice care au fost create prin divizare sau care au dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate"[223].

Totodată, „executarea pedepselor aplicabile persoanei juridice condamnate continuă față de persoana juridică rezultată prin fuziune, absorbție sau care a dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate şi care preia obligațiile şi interdicțiile persoanei juridice condamnate, iar pedeapsa amenzii sau partea rămasă neachitată din aceasta la data efectuării fuziunii, absorbției, divizării se va executa de către persoana sau persoanele juridice, rezultate din această operațiune, proporțional cu partea dobândită din patrimoniul persoanei condamnate"[224].

În RM, persoana juridică se confruntă, inclusiv, cu unele probleme la etapa urmăririi penale, şi anume: „fuzionarea, divizarea, lichidarea şi reducerea capitalului social, ce sunt nişte mijloace prin care persoana juridică se eschivează de la răspunerea penală. De exemplu, în cazul în care o persoană juridică absorbită printr-o operaţiune de fuziune a comis o infracţiune, persoana juridică absorbantă nu poate fi urmarită penal, deoarece fuziunea nu permite transmiterea responsabilităţii penale. Sau, în cazul urmăririi penale, persoana juridică face operaţiuni patrimoniale menite să micşoreze radical capitalul social, pentru a nu răspunde cu tot patrimoniul, sau chiar pentru a intra în insolvabilitate. Astfel, este mult mai uşor pentru ea să evite, în cele mai multe cazuri, pierderi materiale duble şi chiar exorbitante, căci sancţiunea materială pentru o persoană juridică este mult mai impunătoare comparativ cu cea aplicabilă persoanei fizice. Sau, în unele cazuri, persoana juridică se poate reorganiza în întreprindere individuală, astfel evitând orice problemă, căci întreprinderea individuală nu răspunde penal. Deci este o lacuna în legislaţie şi o cale pentru persoana juridică ce a comis o infracţiune de a evita raspunderea penală. Iar existenţa în legislaţia Republicii Moldova a unor lacune ce permit astfel de modalităţi de evitare a răspunderii penale duce la ineficienţa acestei noi instituţii, care este necesară. Ea nu trebuie să figureze în Cod doar pentru a satisface nişte aşteptări, ci trebuie să-şi demonstreze utilitatea şi importanţa, la fel ca în alte state"[225].

În acest context problema care se ridică ține de răspunderea penală a persoanei juridice în cazul în care aceasta, după săvârşirea infracțiunii a fost lichidată. În mod firesc, în acest caz sunt aplicabile

---

[223] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Ediția a 6-a. București: Editura C. H. Beck, 2019, p.845. ISBN 978-606-18-0884-7.
[224] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Op.cit., pag. 846.
[225] Buruiană, O., Botnaru, S. Răspunderea penală a persoanei juridice. *Op.cit.*, pag.78.

normele prevăzute de art. 275 CPP, care se referă la decesul persoanei. Prin urmare, procesul urmează a fi încetat. Totuși, în acest caz există anumite particularități . În primul rând, observăm că legislatorul a omis a indica lichidarea persoanei juridice ca temei care exclude urmărirea penală . Considerăm necesar de a veni în acest caz cu propunere de lege ferenda. La fel, considerăm că în asemenea cazuri foștii fondatori ar putea solicita continuarea procesului pentru constatarea inexistenței faptului infracțiunii, aceasta garantând că în cazul unui eventual proces civil împotriva succesorilor bunurile nu vor fi obiectul disputei.

b) „Persoana juridică să nu fie exceptată de lege de la răspunderea penală (imunitate de jurisdicție penală a persoanei juridice)"[226];

c) „Persoana juridică să fi săvârșit o infracțiune: 1) în realizarea obiectului de activitate a persoanei juridice (infracțiunea trebuie să se afle în legătură directă cu activitățile desfășurate pentru realizarea obiectului principal de activitate al persoanei juridice ori cu politica societară a acesteia); sau 2) în interesul persoanei juridice (infracțiunea trebuie săvârșită pentru obținerea unui beneficiu ori pentru a evita o pierdere sau un alt efect negativ), chiar dacă fapta nu este comisă în realizarea obiectului de activitate; ori 3) în numele persoanei juridice, chiar dacă faptele nu sunt săvârșite în realizarea obiectului de activitate al persoanei juridice sau nu sunt susceptibile de a aduce un profit acesteia (de pildă, de un prepus, reprezentant ori mandatar al acesteia)"[227];

d) „Infracțiunea să fie comisă de persoana juridică ca urmare a unei hotărâri adoptate în cadrul acesteia sau a neglijenței acesteia; se va avea în vedere comportamentul organelor de conducere (inclusiv cele de fapt) ale persoanei juridice"[228].

În art. 21 CP RM[229], sunt reglementate exhaustiv particularitățile răspunderii penale a persoanei juridice ca subiect al infracțiunii, astfel: „o persoană juridică, cu excepția autorităților publice, este pasibilă de răspundere penală pentru o faptă prevăzută de legea penală, dacă aceasta nu a îndeplinit sau a îndeplinit necorespunzător dispozițiile directe ale legii, ce stabilesc îndatoriri sau interdicții privind efectuarea unei anumite activități și se constată, cel puțin, una din următoarele circumstanțe:

[226] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Op.cit., pag. 846.
[227] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Op.cit., pag. 846.
[228] *Ibidem*, pag. 846
[229] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit.*

a) fapta a fost săvârșită în interesul persoanei juridice respective de către o persoană fizică împuternicită cu funcții de conducere, care a acționat independent sau ca parte a unui organ al persoanei juridice;

b) fapta a fost admisă sau autorizată, sau aprobată, sau utilizată de către persoana împuternicită cu funcții de conducere;

c) fapta a fost săvârșită datorită lipsei de supraveghere și control din partea persoanei împuternicite cu funcții de conducere"[230].

Astfel, legiuitorul național „circumscrie două categorii de infracţiuni pentru care poate fi antrenată răspunderea penală a unei persoane juridice:

- infracţiuni comise de însăşi persoana juridică în cadrul activităţilor vizând realizarea obiectului ori apărarea intereselor sale;

- infracţiuni comise în contul persoanei juridice. Infracţiunea este comisă în contul unei persoane juridice, atunci când ea a fost săvârşită în numele şi în interesul persoanei juridice, interes care poate consta în obţinerea unui profit sau în evitarea unei pierderi"[231].

În aceeași ordine de idei, alin. (4) al art. 21 CP RM statuează că „persoanele juridice, cu excepţia autorităţilor publice, răspund penal pentru infracţiunile pentru săvârşirea cărora este prevăzută sancţiune pentru persoanele juridice în partea specială din prezentul cod".

În doctrină se relevă că norma legală prenotată indică „următoarele semne ce caracterizează persoana juridică drept subiect al infracțiunii:

a) „să fie constituită în ordinea și modul prevăzut de lege;

b) să desfășoare activitate de întreprinzător;

c) ea poartă răspundere penală numai pentru infracțiunile prevăzute expres în art. 21 alin. 4 CP RM"[232].

Deși Codul penal nu oferă o definiție a termenului de *persoană juridică*, aceasta se regăsește în art. 171 alin. (1) Cod Civil al RM: „Persoana juridică este subiectul de drept constituit în condițiile

[230] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[231] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Aprobat prin Ordinul Procurorului General nr. 98/11 din 22.12.2020, pag. 43.
[232] Barbăneagră, A. *Codul Penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: ARC, 2003, p.75.

legii, având o organizare de sine stătătoare şi un patrimoniu propriu şi distinct, afectat realizării unui anumit scop conform cu legea, ordinea publică şi bunele moravuri"[233].

După cum se remarcă şi în literatura de specialitate, pentru a putea intra în relaţii juridice, „organizaţiile trebuie să posede anumite caracteristici stipulate de lege"[234].

Răspunderea penală a persoanei juridice poate să apară doar în situaţiile în care acestei entităţi ii este recunoscută personalitatea juridică, alcătuită din capacitatea de folosinţă şi capacitatea de exerciţiu, care apare în conformitate cu legislaţia naţională în vigoare.

Codul civil al Republicii Moldova, referindu-se la capacitatea de exerciţiu a persoanei juridice, instituie, în art. 177 alin. (1), regula, potrivit căreia „persoana juridică este subiectul de drept constituit în condiţiile legii, avînd o organizare de sine stătătoare şi un patrimoniu propriu şi distinct, afectat realizării unui anumit scop conform cu legea, ordinea publică şi bunele moravuri"[235].

Potrivit art. 176 alin. (1) din Codul civil al RM, persoana juridică dobândeşte capacitatea de a avea drepturi şi obligaţii civile (capacitate de folosinţă) şi aptitudinea de a dobândi prin fapta proprie şi de a exercita drepturi civile, de a-şi asuma obligaţii civile şi de a le executa (capacitate de exerciţiu) din momentul înregistrării de stat, iar conform art. 177 alin. (1) din Codul civil al RM, persoana juridică îşi exercită, de la data constituirii, drepturile şi îşi execută obligaţiile prin administrator"[236].

Astfel, prin *capacitatea de folosinţă* se înţelege capacitatea de a avea drepturi şi obligaţii de la data înregistrării acestora, iar prin *capacitatea de exerciţiu* se are în vedere aptitudinea de care dă dovadă persoana juridică respectivă de a-şi exercita drepturile si de a-şi asuma obligaţiile.

De răspundere penală „sunt pasibile persoanele juridice care practică activitate de întreprinzător sub următoarele forme organizatorico-juridice:

a) societate în nume colectiv;

b) societate în comandită;

c) societate cu răspundere limitată;

d) societate pe acţiuni;

e) cooperativa;

f) întreprindere de arendă;

---

[233] Codul civil al Republicii Moldova. / Cod Nr. 1107 din 06-06-2002. Publicat: 01-03-2019 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 66-75 art. 132. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro [citat: 14.07.2023].
[234] Макуев Р.Х. *Теория государства и права*: учебник. Орел: ОРАГС, 2003. С. 134.
[235] Codul civil al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[236] *Ibidem*.

g) întreprindere de stat;

h) întreprindere municipală;

i) întreprinderile cu investiţii străine”[237].

Subsecvent, din conținutul alin. (4) art. 21 Cod penal, persoana juridică răspunde penal pentru infracțiunile pentru a căror săvârşire este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în partea specială a Codului penal. Astfel, rezumând, persoana juridică poate comite infracțiuni: contra securității omenirii, infracțiuni de război, contra vieții şi sănătății persoanei, contra libertății, cinstei şi demnității persoanei, contra drepturilor politice, de muncă şi a altor drepturi constituționale ale cetățenilor, contra patrimoniului, contra familiei şi minorilor, contra sănătății publice şi conviețuirii sociale, ecologice, economice, în domeniul informaticii şi telecomunicațiilor, contra securității publice şi a ordinii publice, contra bunei desfăşurări a activității în sfera publică, infracțiuni de corupție în sectorul privat, contra autorităților publice şi securității de stat.

Persoana juridică este un subiect cu organizare proprie, patrimoniu propriu, scop propriu, care participă în nume propriu la circuitul civil şi poartă răspundere materială proprie, iar elementele constitutive ale acesteia sunt: Organizare proprie; Patrimoniu propriu; Scop propriu.

În doctrina franceză, se atestă trei condiții pentru angajarea răspunderii penale a persoanelor juridice, acestea fiind: 1) Entitatea să aibă personalitate juridică; 2) fapta să fie comisă de un organ sau de un reprezentant al persoanei juridice; 3) infracțiunea comisă să fie susceptibilă de a angaja răspunderea penală a persoanei juridice”[238].

În literatura de specialitate rusă se stabileşte că „o persoană juridică trebuie să aibă caracteristicile corespunzătoare. Civiliştii disting următoarele atribute ale unei persoane juridice: unitatea organizațională (atribut organizațional), posesia unei proprietăți separate (atribut economic), capacitatea de a acționa independent în cifra de afaceri civilă în nume propriu, şi anume capacitatea de a dobândi şi de a exercita în nume propriu drepturi de proprietate şi drepturi personale nepatrimoniale, de a îndeplini obligații, precum şi de a purta o răspundere patrimonială independentă pentru obligațiile sale (atribut material-juridic), capacitatea de a fi reclamant şi pârât în instanța de drept comun (atribut material-juridic)”[239].

---

[237] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 43.

[238] Fevrier, C. La responsabilité penales des personnes morales. https://aideauxtd.com/la-responsabilite-penale-des-personnes-morales/#t-1675872399701 [citat: 13.02.2023].

[239] Мозолин, В.П., Масляев А.И. *Гражданское право.* Op.cit., pag. 134

Aspecte cu privire la trăsăturile unei persoane juridice, la aplicarea procedurilor penale nu au fost neglijate de oamenii de știință din domeniul procesului penal din Federația Rusă. Astfel, cercetătorii V.A. Azarov, M.H. Abdrakhmanov, M.R. Safaraleev ajung la concluzia că „pozițiile-cheie pentru ofițerul de urmărire penală, procuror și alți participanți implicați în procesul penal vor fi următoarele: înregistrarea de stat, unitatea organizațională, proprietatea, posibilitatea de a participa la cifra de afaceri civilă în nume propriu. Autorii conchid că numai acele organizații care sunt înscrise în registrul relevant și au statutul de persoane juridice ar trebui să acționeze ca participanți în cadrul procedurile penale"[240].

Autorul rus V.V. Baranenkov evidențiază următoarele trăsături caracteristice ale persoanei juridice:

1) „Scop unic al activității organizației;
2) Fiecare subdiviziune structurală are sarcini proprii;
3) Structura ierarhică a puterii în organizație;
4) Un sistem de norme și reguli care reglementează activitățile interne ale unei organizații.;
5) Reprezentarea de către persoanele cu funcție de răspundere a organizației cu persoane terțe, autorități;
6) Autonomia (suveranitatea) organizației (independența în luarea deciziilor)"[241].

Aceste trăsături urmează a fi luate în considerare, în special, în dreptul procesual penal, astfel, autorii concretizează că, „atunci când are loc intentarea unei cauze penale, din numele persoanei juridice acționează conducătorul/directorul, care este și persoana ce a efectuat denunțarea sau care își dă acordul la intentarea procesului penal"[242] În acest caz, „împuternicirile directorului trebuie să fie documentate, iar documentele relevante trebuie să fie anexate la materialele cauzei penale. Prin urmare, aspectele legate de conținutul documentelor constitutive, structura unei persoane juridice, competențele organelor sale reflectă specificitatea participării unei persoane juridice la procedurile penale"[243].

---

[240] Иванов, Д.А. *Защита следователем прав и законных интересов юридических лиц, потерпевших от преступлений*: дисс. ... канд. юрид. наук. Op.cit., с. 28.
[241] Бараненков В.В. Понятие юридического лица в современном гражданском праве России. *Op.cit.*, pag. 54
[242] *Комментарий к Уголовно- процессуальному кодексу Российской Федерации*. Op.cit., с.865.
[243] Сафаралеев, М.Р. Признаки юридического лица в уголовном процессе России. *Op.cit.*, с.248.

Cercetătorul M.R. Safaraleev, analizând doctrina în domeniul răspunderii penale a persoanelor juridice, concluzionează că, „în cadrul procedurilor penale, persoana juridică este caracterizată de următoarele trăsături: 1) înregistrarea în Registrul de stat al persoanelor juridice; 2) Unitate organizatorică; 3) Acționarea (autorealizarea) unității prin intermediul unui reprezentant; 4) voință separată, patrimoniu, responsabilitate, independență de participare la procedurile penale”[244].

2.3. Reprezentarea persoanei juridice în procesul penal

„După o lungă perioadă de timp în care, în calitate de făptuitor, este luată în considerație doar persoana fizică, Codul penal al Republicii Moldova, adoptat în 18.04.2002, oglindeşte şi posibilitatea persoanei juridice de a se regăsi în calitate de subiect activ al infracțiunii. În această manieră, disputele declanşate pe terenul dreptului material se încing considerabil, transpunându-se în materia dreptului procedural, căutând soluții aplicabile bănuitului, învinuitului, inculpatului-persoană juridică.”[245]

Legiuitorul moldav a identificat posibilitatea de a se expune asupra acestor circumstanțe, introducând în Codul de procedură penală, în titlul rezervat procedurilor speciale, un capitol – VI, având drept obiect procedura privind urmărirea penală şi judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârşite de persoana juridică.

„Fiind concepută ca o procedură distinctă, plasată alături de alte proceduri speciale, în esență, prevederile acesteia vin să ajusteze normele procedurale cu caracter general situației particulare în care în fața justiției compare persoana juridică, aceasta deținând până atunci caractere specifice dreptului civil. În egală măsură, legislatorul român, urmând aceeaşi logică, a instituit în Codul de procedură penală al României o procedură distinctă privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice, adaptând conceptele analizate şi interpretate de o manieră substanțială anume în doctrina de drept civil”[246].

„Una dintre trăsăturile distincte ale procedurii speciale prenotate scoate în prim-plan reprezentantul persoanei juridice în calitate de figurant obligatoriu în vederea derulării acțiunilor procesuale, ca urmare a comiterii infracțiunii de către persoana juridică.”[247]

---

[244] Сафаралеев, М.Р. Признаки юридического лица в уголовном процессе России. *Op.cit.*, с.250.
[245] Gurghiş, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările codului de procedură penală al Republicii Moldova şi României. In: *Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*, Ed. Volumul XI, 6 iunie 2024, Cahul, p. 118.
[246] Mateuț, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol.II. Bucureşti: Ed. BECK, 2012. p. 694
[247] Gurghiş, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările codului de procedură penală al Republicii Moldova și României. Op. cit. pag. 119.

„Necesitatea unor asemenea prevederi este firească, or, în lipsa unei persoane fizice ce ar acționa în numele și în interesul persoanei juridice, majoritatea prevederilor procesuale ar fi inoperabile”[248].

În consecință, „într-o primă redacție, legislația procesual penală a Republicii Moldova se referea la condiția indispensabilă privind participarea unui reprezentant legal al persoanei juridice, care să figureze în cadrul urmăririi penale și în privința și cu participarea căruia să se desfășoare acțiuni procesuale.”[249]

În opinia unor autori, „nu există o abordare unică a definiției de reprezentare a unei persoane juridice printre profesioniștii în domeniul procesual penal”[250].

În literatura de specialitate, se evidențiază două tipuri de reprezentare: *legală* și *convențională*.

Autorul A.P. Rîjakov clasifică „la reprezentare legală funcționarii (organele) întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor care acționează în condițiile legii, ale altor acte juridice și acte constitutive și care reprezintă interesele acestora din urmă în virtutea funcțiilor (manageri, consilieri juridici)”[251], iar autorul A.V. Smirnov crede că reprezentarea persoanelor juridice este întotdeauna o reprezentare convențională”[252].

Autoarea V.N. Chaplygina distinge două tipuri de reprezentări: „reprezentare contractuală (când pe baza unei procuri poate participa conducătorul, un angajat al acestei organizații, avocat) și reprezentare pe programare”[253].

Cercetătorul S.S. Shishkin susține că „sub noțiunea de *reprezentant legal al unei persoane juridice* el subînțelege conducătorul, precum și o altă persoană recunoscută în conformitate cu legea și/sau cu actele de constituire a persoanei juridice, iar sub noțiunea de *reprezentant împuternicit* –

---

[248] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag. 920.

[249] Gurghiș, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările codului de procedură penală al Republicii Moldova și României. Op. cit. pag. 119.

[250] Grosu, S., Leu, P. Particularitățile reprezentării victimei persoană juridică în procesul penal. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*, 2022, nr.9, pp. 21-27. ISSN 2587-3601 / ISSNe 2587-361X. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/21-27_27.pdf [citat: 03.09.2024].

[251] Рыжаков, А.П. Представители потерпевшего, гражданского истца, частного обвинителя. Apud Мисник, И.В. Участие потерпевших юридических лиц в уголовном судопроизводстве. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД России,* 2016, №. 4 (34), с. 41. [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-poterpevshih-yuridicheskih-lits-v-ugolovnom-sudoproizvodstve [citat:11.03.2024] .

[252] Смирнов, А.В., Калиновский, К.Б. *Уголовный процесс*. СПб., 2005. Apud Мисник, И.В. Участие потерпевших юридических лиц в уголовном судопроизводстве. *Op.cit.*, с.41.

[253] Чаплыгина, В.Н. *Институт представительства на стадии предварительного расследования*. Apud Мисник, И.В. Участие потерпевших юридических лиц в уголовном судопроизводстве. *Op.cit.*, с.41.

persoană fizică împuternicită de persoana juridică să-i reprezinte interesele în procesul penal în temeiul procurii eliberatae în condițiile legislației civile"[254].

Pentru a defini şi caracteriza mecanismul de realizare a drepturilor unei persoane juridice în cadrul procedurilor penale, autorii ruşi consideră că „este necesar să se distingă următoarele categorii de persoane din structura acesteia: 1) administratori; 2) participanți (acționari, fondatori, proprietari)"[255].

În acelaşi context, autorii consideră că „există o ambiguitate cu privire la poziția procedurală a organului unei persoane juridice (organizații). Organizațiile publice şi structurile comerciale au organe colegiale (adunarea generală, consiliul de administrație). Componența organelor unei persoane juridice şi funcțiile corespunzătoare sarcinilor sale individuale sunt stabilite în documentele fondatoare ale persoanei juridice. Conducătorii organizațiilor reprezintă interesele entității juridice conduse de aceştia pe baza documentelor constitutive (statute, regulamente). Prin urmare, conducătorii nu sunt obligați să fie împuterniciți să participe la procedurile penale. Împuternicirile acestora în cadrul procedurilor penale sunt confirmate prin documente care atestă poziția lor oficială în cadrul persoanei juridice. În cazul în care organizarea internă a unei persoane juridice presupune existența unui organism colegial (consiliu, adunare), împuternicirea de a participa la o cauză penală în calitate de reprezentant poate fi acordată unuia dintre membrii organului colegial sub forma unor protocoale sau a unei hotărâri. Atunci când administratorii unei persoane juridice (organizații) sunt persoane fizice, care, în conformitate cu legea, statutul sau regulamentul, dezvoltă şi pun în aplicare voința organizației, se pune întrebarea dacă aceştia sunt reprezentanți"[256].

Autorul V.N. Şpilev consideră că „scopul reprezentării în cadrul procedurilor penale este de a oferi asistența juridică necesară pentru protecția şi apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale persoanelor reprezentate"[257].

Cercetătorul M. Udroiu opinează că „se va impune desemnarea unui reprezentant din rândul practicienilor în insolvență şi în cazul în care față de persoana juridică s-a dispus continuarea efectuării

---

[254] Шишкин, С.С. Применение норм права, регулирующих вопросы представительства юридического лица в уголовном процессе. В: *Правовая культура*, 2015, Nr. 2(21), p.82. [online]. Disponibil: http://legal-culture.sarrpa.ru/images/legalculture/PDF/2-2015/079-084_Shishkin_S._S.pdf [citat: 23.02.2023].

[255] Шишкин, С. С. *Представительство юридического лица в уголовном судопроизводстве: вопросы теории и практики*./ Дисс. канд. юрид. наук, Ижевск, 2012. 240 с., с. 48.

[256] Шишкин, С. С. *Представительство юридического лица в уголовном судопроизводстве: вопросы теории и практики*. Op.cit., с. 48.

[257] Юношев, С.В. *Адвокат - представитель потерпевшего в советском уголовном процессе*./ Дисс. ... канд. юрид. наук. Самара, 2000. с. 66.

urmăririi penale în calitate de suspect, iar organele judiciare au dispus continuarea urmăririi penale față de suspectul reprezentant legal al persoanei juridice, pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe cu cea pentru care este acuzată persoana juridică și din orice motive persoana juridică nu-și numește un mandatar"[258]. Totodată, M. Udroiu consideră că „se va impune desemnarea unui reprezentant din rândul practicienilor în insolvență și în ipoteza în care nu se poate stabili care este reprezentantul legal al persoanei juridice sau dacă mandatul reprezentantului legal a expirat și acesta nu a fost prelungit sau înlocuit cu un alt reprezentant (de pildă, în cazurile în care *de iure*, scriptic, persoana juridică nu are reprezentant legal)"[259].

Potrivit lui P.M. Tulenkov, „reprezentarea în cadrul procedurilor penale este un institut independent al dreptului procesual penal. Acest institut reprezintă un set de norme care reglementează relațiile sociale ce apar în legătură cu acordarea de asistență juridică de către o persoană (reprezentant) unui alt participant la proces în apărarea drepturilor și intereselor sale legitime în cadrul procedurilor penale"[260].

Autorul V.D. Adamenko este de părerea că, atunci când „se abordează problema reprezentării, este necesar să se ia în considerare specificul relațiilor procesual penale, care constă în apărarea obiectului reprezentării. Potrivit autorului, obiectul reprezentării în procesul penal îl constituie interesele penal-juridice și penal-procedurale. Interesele juridico-penale pot consta în protecția împotriva învinuirii și în protecția bunurilor materiale și morale încălcate prin infracțiunea comisă. Interesele materiale constau în protecția drepturilor de proprietate ale cetățenilor, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor împotriva infracțiunilor. În cadrul procedurilor penale, aceste interese depind de raporturile de drept penal, iar reprezentantul le protejează pe acelea dintre ele care sunt încălcate de infracțiune. Interesul moral include protecția de către reprezentant a onoarei și demnității cetățenilor care au fost lezați. Interesele procesual penale constau în exercitarea cât mai deplină de către reprezentant a tuturor drepturilor procesuale ale celui reprezentat, participarea activă la acțiunile procesuale în scopul îndeplinirii atribuției"[261].

---

[258] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Op.cit., pag. 458 – 459.
[259] *Ibidem*, pag. 458 – 459
[260] Туленков, П.М. Представительство в советском уголовном процессе: Дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 1971. с. 4-5.
[261] Адаменко В.Д. *Советское уголовно-процессуальное представительство.* Томск: Изд-во Томск, ун-та, 1978. 195 с. *Apud* Шишкин, С. С. *Представительство юридического лица в уголовном судопроизводстве: вопросы теории и практики.* Op.cit., с. 54.

Pe baza acestei teze, „drepturile procedurale, inclusiv dreptul la asistență judiciară, sunt pe deplin realizate cu ajutorul unui reprezentant. În caz de încălcare a normelor procedurale, în special de către ofițerul de urmărire penală în a cărui procedură este pendinte cauza penală, reprezentantul poate depune o plângere motivată. Reprezentanții asistă părțile la procedură în exercitarea drepturilor lor, contribuind la stabilirea circumstanțelor favorabile persoanelor reprezentate şi justificând legalitatea pretențiilor acestora. Prin participarea la procedurile penale şi prin apărarea intereselor persoanelor reprezentate, un reprezentant asigură respectarea strictă a procedurii stabilite prin lege în cauzele penale, aplicarea corectă a normelor de drept material şi procedural şi emiterea unui act judiciar motivat şi echitabil într-o cauză penală”[262].

În doctrină se relevă: „Particularitățile reprezentării procesual penale constau în aplicarea diferitor forme de reglementare normativă a relațiilor care apar în sfera de utilizare a acesteia. Relațiile reprezentantului cu persoana reprezentată sunt reglementate de normele de drept civil, de procedură civilă, de dreptul muncii (relații interne), iar cu autoritățile care conduc procesul – de normele de drept procesual penal (relații externe). Astfel, reprezentarea în cadrul procedurii penale este un institut independent al ramurii de drept”[263].

Unii oameni de ştiinţă consideră că reprezentarea procesuală penală, în practică, este condiționată atât de circumstanțe obiective, cât şi subiective. Potrivit lui V.D. Adamenko, „circumstanțele obiective sunt cele datorită cărora o persoană este incapabilă, din motive independente de voința sa, să participe la procedurile penale şi este obligată să utilizeze serviciile unui reprezentant”[264].

Nevoia de reprezentare apare, în primul rând, pentru persoanele juridice, deoarece instituțiile, întreprinderile şi organizațiile sunt asociații de cetățeni şi, ca atare, nu pot participa direct la procedurile penale. Acestea îşi pot apăra drepturile prin intermediul organelor lor de conducere, inclusiv prin intermediul altor reprezentanți. Aplicarea reprezentării în cadrul procedurilor penale, cauzată de motive subiective, este indicată atunci când posibilitatea de participare a unei persoane la procedură nu este exclusă, dar în prezența căreia participantul la proces preferă să-şi protejeze interesele prin intermediul unui reprezentant. Şi ca o consecință a acestui fapt, circumstanțele

---

[262] Адаменко В.Д. *Советское уголовно-процессуальное представительство.* Томск: Изд-во Томск, ун-та, 1978. 195 с. *Apud* Шишкин, С. С. *Представительство юридического лица в уголовном судопроизводстве: вопросы теории и практики*. Op.cit., с. 54.

[263] *Ibidem*, с. 55.

[264] Юношев, С.В. *Адвокат - представитель потерпевшего в советском уголовном процессе*. Op.cit., с. 67,73-74.

subiective apar în cazul în care există o voință a celui reprezentat cu privire la aceasta, neexcluzând participarea sa la proces.

În opinia lui C.B. Iunoshev, reprezentarea în practică este dictată de circumstanțe de natură juridică și factuală. Așadar, autorul consideră că „circumstanțele de natură juridică sunt astfel de factori în prezența cărora o persoană care participă la procedurile penale utilizează serviciile unui reprezentant, în virtutea unei dispoziții directe a legii, indiferent de voința celui reprezentat. Circumstanțele de fapt care dau naștere la reprezentare pot fi atât de natură obiectivă, cât și subiectivă. Primele includ diferite tipuri de defecte mentale și fizice, sănătatea precară sau boala unui participant la procedură, absența prelungită de la locul de cercetare sau de examinare a unei cauze penale, în cazul în care nu există nicio indicație directă în lege privind obligația de a participa la procedură a acestei persoane. Astfel de circumstanțe de fapt, cum ar fi ocuparea unui loc de muncă, ignoranța juridică, lipsa de experiență a participării la activitățile procedurale, lipsa dorinței de a-și exercita personal drepturile și altele, au un caracter subiectiv"[265].

Conform prevederilor art. 521 CPP al RM, unul dintre elementele distincte ale procedurii de urmărire şi judecare a persoanelor juridice îl constituie participarea pe tot parcursul procesului a unui reprezentant al acestora, făcându-se o delimitare între un reprezentant legal şi un reprezentant desemnat.

Persoana juridică își exercită drepturile și își execută obligațiile prin administrator, din care considerente s-a stabilit că „drepturile și obligațiile ei în cadrul procedurii penale vor fi exercitate de către reprezentantul legal al persoanei juridice"[266].

În opinia unor autori, „aceste prevederi legale marchează, pe de oparte, necesitatea firească de a desemna o persoană fizică ce ar acţiona în numele şi interesul persoanei juridice, iar, pe de altă parte, în situaţia în care urmărirea penală este iniţiată şi în privinţa reprezentantului legal, oferă prerogativa judecătorului de instrucție sau instanței de judecată de a desemna un reprezentant al persoanei juridice din rândul celor care gestionează persoana juridică și în privința căreia nu se desfăşoară un proces penal"[267].

---

[265] Юношев, С.В. *Адвокат - представитель потерпевшего в советском уголовном процессе*. Op.cit., с. 67,73-74.
[266] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 43.
[267] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit*.

Astfel, în cazul în care o persoană juridică urmează să fie trasă la răspundere penală pentru săvârșirea unei infracțiuni, este necesară desemnarea unei persoane fizice, care va reprezenta persoana juridică pe parcursul procesului penal, atât la urmărire penală, cât și la judecarea cauzei.

Firește, această persoană care urmează a fi desemnată este şi reprezentantul legal al persoanei juridice. „În perspectiva unei abordări superficiale, atribuirea calităţii de reprezentant legal ar presupune abordarea unei probleme simple, în acest context figurând administratorul, directorul general sau managerul”[268].

Specifice instituției reprezentării persoanei juridice în procesul penal „pot fi considerate sintagmele *în numele*, *pe seama*, *în interesul* persoanei, astfel încât reprezentantul, fiind o persoană fizică distinctă, acționează, de fapt, în vederea exprimării voinței persoanei reprezentate, aceasta din urmă suportând consecințele pozitive sau negative, inclusiv asupra patrimoniului deținut. În cazul persoanei juridice, este lesne de înțeles opțiunea reprezentării acesteia de către reprezentantul ei legal, or aceasta, prin natura ei, situându-se între realitate şi ficțiune, se găsește în imposibilitatea reală de a acționa la propriu, exteriorizându-şi voința şi intențiile. Această idee este preluată, inclusiv, din normele Codului civil al Republicii Moldova”[269]care, referindu-se la capacitatea de exercițiu a persoanei juridice, instituie, în art. 177 alin. (1), regula potrivit căreia: „Persoana juridică este subiectul de drept constituit în condițiile legii, având o organizare de sine stătătoare şi un patrimoniu propriu şi distinct, afectat realizării unui anumit scop conform cu legea, ordinea publică şi bunele moravuri”[270].

Alți autori opinează că „urmărirea penală sau judecarea cauzei împotriva persoanei juridice se efectuează pentru aceeaşi faptă ori pentru fapte conexe şi în privinţa reprezentantului legal al acesteia, legiuitorul nu impune întrunirea unor exigenţe specifice pentru atribuirea calităţii de reprezentant desemnat, în această ipostază este posibilă antrenarea, practic, a oricărei persoane – atât din interiorul persoanei juridice, cât şi din exteriorul acesteia – ce corespunde condiţiilor generale de reprezentare”[271].

În această situaţie, ar fi recomandabilă, în viziunea unor autori „respectarea principiului continuităţii activităţii, alegerea facându-se în favoarea unui reprezentant care nu este străin persoanei

---

[268] Dumitrescu, F.G. Particularitățile vizând reprezentarea persoanelor juridice în procesul penal. În: *Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene*, Chișinău, 2020, p.168-174., p.169. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/113723 [citat: 04.03.2023].

[269] Gurghiș, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările Codului de procedură penală al Republicii Moldova și României. Op. cit. pag. 119.

[270] Codul civil al Republicii Moldova. *Op.cit.*

[271] Dumitrescu, F.G. Particularitățile vizând reprezentarea persoanelor juridice în procesul penal. *Op.cit*. pag. 170.

juridice acuzate de comiterea unei infracţiuni sau, cel puţin, domeniului de activitate al acesteia, or, într-o situaţie contrară, realizarea intereselor persoanei juridice ar fi grav periclitată"[272].

Însă, în situaţia în care infracţiunea imputată persoanei juridice poate fi raportată şi reprezentantului său legal, ultimul nu va putea apăra interesele entităţii juridice în cadrul procesului penal, urmând să fie desemnată o altă persoană fizică, figurantă la acţiunile procesuale, conform normelor procesual penale.

În România, „reprezentarea persoanei juridice la îndeplinirea actelor procesuale şi procedurale se realizează, potrivit art. 491 alin. (1), prin reprezentantul legal al persoanei juridice. Dacă pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe s-a pus în mişcare acţiunea penală şi împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, aceasta îşi numeşte un mandatar pentru a o reprezenta. În ipoteza în care persoana juridică nu şi-a numit un mandatar, acesta este desemnat, după caz, de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanţa de judecată din rândul practicienilor în insolvenţă autorizaţi. O persoană juridică aflată în insolvenţă poate fi reprezentată în procesul penal de persoana fizică desemnată prin hotărârea adunării generale a asociaţilor, în cazul în care administratorul societăţii a fost şi el trimis în judecată"[273].

Autorul M. Udroiu, menţionează că, „în cazul în care persoana juridică are calitatea de suspect sau inculpat, va participa în procesul penal prin intermediul reprezentantului legal de la data efectuării actelor procedurale (nu este obligatoriu ca acesta să fie aceeaşi persoană cu reprezentantul legal de la momentul săvârşirii infracţiunii); (...) în cazul în care o persoană juridică are calitatea de inculpat, iar organele judiciare au pus în mişcare acţiunea penală împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe cu cea pentru care este acuzată persoana juridică, aceasta va trebui să-şi numească un mandatar pentru a o reprezenta, pentru a se evita existenţa unui conflict de interese între persoana juridică şi reprezentantul legal al acesteia, de natură a conduce la prejudicierea dreptului la apărare a persoanei juridice; mandatarul ce urmează a fi desemnat trebuie să fie apt să asigure o apărare concretă şi efectivă persoanei juridice, şi să nu fie un simplu interpus al reprezentantului legal"[274].

---

[272] Gordilă, N., Gîrlea, A. (Gurghiş, A.) Procedura de examinare a infracţiunilor comise de persoane juridice. În: *Manualul Judecătorului pentru cauze penale.* / Asociaţia Judecătorilor din Moldova, Chişinău, 2013, pp. 1055-1064, pag. 1060.

[273] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală.* Op.cit., pag.565.

[274] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Op.cit., pag. 846 – 847.

În România, reprezentantul legal al persoanei juridice „va exercita drepturile persoanei juridice (de exemplu, de a angaja un avocat, de a exercita apărarea prin propria persoană, dreptul la tăcere și privilegiul împotriva autoincriminării, dreptul de a exercita căile de atac, de a formula cereri, de a ridica excepții etc.) în procesul penal”[275].

În RM, prin Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative[276], au fost aduse modificări la Codul de procedură penală, în partea ce ține de reprezentarea persoanei juridice, legiuitorul efectuând o clarificare asupra modului de desemnare a reprezentantului persoanei juridice. Or, omisiunea de a reglementa posibilitatea persoanei juridice inculpate de a-și desemna de sine stătător un reprezentant în cadrul procedurilor penale poate să afecteze dreptul persoanei juridice la apărare, aceasta fiind în imposibilitate de a utiliza toate mijloacele procedurale necesare şi aferente pentru apărarea sa, fiind, totodată, și privată de unele garanții ale dreptului la apărare.

Până la modificările operate prin legea prenotată de legiuitorul moldav, art. 521 CPP RM avea următorul conținut: „(1) Urmărirea penală în cazul tragerii la răspundere penală a persoanei juridice se efectuează cu participarea reprezentantului legal al acesteia. (2) În cazul în care urmărirea penală pornită împotriva persoanei juridice se efectuează pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe şi în privinţa reprezentantului ei legal, organul de urmărire penală desemnează un reprezentant al persoanei juridice pentru a o reprezenta în calitate de învinuit. (3) Reprezentantul legal sau, după caz, reprezentantul desemnat al persoanei juridice o reprezintă pe aceasta la efectuarea acţiunilor procesuale prevăzute de prezentul cod. (4) Împotriva reprezentantului legal sau, după caz, a reprezentantului desemnat al persoanei juridice faţă de care se efectuează urmărirea penală se pot lua, în această calitate, numai măsuri de constrângere aplicabile martorului”[277].

Astfel, normele legale, anterior modificărilor operate, stabileau doar competența de desemnare a reprezentantului persoanei juridice de către organul de urmărire penală pentru faza de urmărire penală, nefiind o reglementare privitor la faza de judecare a cauzei.

Normele prenotate lăsau loc de interpretare, fiind pe alocuri incerte sau chiar insuficiente, asemenea abordări legale îngreunau considerabil activitatea practică. „Fiind pusă în joc libertatea persoanei de a participa efectiv la judecarea cauzei sale prin reprezentanți calificați, capabili să apere

---

[275] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Op.cit., pag. 846 – 847.
[276] Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative. Publicat : 07-04-2020 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 101 art. 163. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121121&lang=ro [citat: 02.02.2024].
[277] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*

anume interesele sale și să le exercite dreptul la apărare calitativ, se afectează libertatea persoanei juridice de a desemna prin voința sa exclusivă reprezentantul său, fiind întoarsă peste cap instituția reprezentării"[278].

În context, prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală[279], s-au declarat neconstituționale prevederile art. 521 alin. (2) CPP RM, precum și omisiunea reglementării posibilității persoanei juridice inculpate de a-și desemna un reprezentant în cadrul procedurilor penale, având la baza raționamentele menționate *infra*.

În fapt, la originea cauzei s-a aflat excepția de neconstituționalitate a textului legii – „în cazul în care urmărirea penală pornită împotriva persoanei juridice se efectuează pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe și în privința reprezentantului ei legal, organul de urmărire penală desemnează un reprezentant al persoanei juridice pentru a o reprezenta în calitate de învinuit"[280] din art. 521 alin. (2) din CPP RM.

Este important de reliefat circumstanțele litigiului, care, reieșind din par. 7 – 12, se reduc la următoarele: „compania CSN Group Solutionis SRL și cet. Oleg Cepac sunt învinuiți de comiterea infracțiunilor prevăzute de articolele 241 alin. (2) lit. b), f), 243 alin. (3) lit. b) și 244 alin. (2) din Codul penal. Pe 24 iulie 2017, prin ordonanța procurorului, dna Tatiana Verstiuc a fost desemnată în calitate de reprezentant legal al persoanei juridice S.R.L „CSN Group Solutionis", persoana juridică învinuită. Ulterior, reprezentantul legal a depus o cerere cu privire la excluderea sa din proces, însă, prin decizia judecătoriei Chișinău, sediul central, din aceeași dată, cererea a fost respinsă. Astfel, dna Tatiana Verstiuc, ca reprezentant legal al persoanei juridice S.R.L CSN Group Solutionis, ar trebui s-o reprezinte pe aceasta din urmă în calitatea ei de inculpat. Avocatul reprezentantului legal a solicitat instanței declararea nulității ordonanței procurorului privind desemnarea dnei Tatiana Verstiuc în calitate de reprezentant al persoanei juridice, deoarece aceasta a fost desemnată fără acordul organelor de conducere ale persoanei juridice"[281].

---

[278] Sesizarea Curții Constituționale nr. 132 g/2018, ridicată în dosarul nr.1-588/2017. [online]. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=sesizari&docid=886 [citat: 22.02.2023].
[279] Hotărârea Curții Constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală (Sesizarea nr. 132g/2018). [online]. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=677 [citat: 22.02.2023].
[280] *Ibidem*.
[281] Hotărârea Curții Constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală (Sesizarea nr. 132g/2018). *Op.cit.*

Conform par. 43, „pentru a-și exercita dreptul la apărare, persoanei acuzate trebuie să i se permită să beneficieze în mod efectiv de asistență juridică de la etapele inițiale ale procedurilor, care se pot dovedi decisive pentru șansele apărării în orice procedură penală subsecventă. Persoana acuzată - indiferent dacă este o persoană fizică sau una juridică reprezentată - se găsește adesea într-o poziție deosebit de vulnerabilă la etapa inițială a procedurilor, iar în majoritatea cazurilor acest fapt poate fi compensat în mod adecvat prin asistența juridică. Sarcina asistenței juridice este să se asigure că este respectat dreptul persoanei acuzate de a nu se incrimina"[282].

Curtea a subliniat că persoana juridică acuzată de comiterea infracțiunii trebuie să aibă parte de întregul spectru de servicii asimilate asistenței juridice, pentru ca procedurile intentate împotriva acesteia să aibă un caracter echitabil.

Analizând practica altor state, Curtea Constituțională conchide că se evidențiază „două soluții pentru situațiile în care sunt urmăriți penal atât persoana juridică, cât și reprezentantul acesteia. O primă modalitate ar fi ca persoana juridică să-și desemneze un alt reprezentant, care nu este urmărit penal în cadrul acelor proceduri. Cea de-a doua modalitate constă în desemnarea unui reprezentant de către instanța de judecată. Soluția pentru care s-a optat în Republica Moldova în situații de acest tip constă în acordarea competenței de desemnare a reprezentantului organului de urmărire penală"[283].

S-a mai constatat că „autoritățile naționale trebuie să țină cont de doleanțele persoanei acuzate relative la reprezentarea sa juridică, precum și că aceste doleanțe pot fi depășite atunci când există motive relevante și suficiente pentru a se constata că acestea sunt necesare în interesele justiției. Unde lipsesc aceste motive, restricționarea liberei alegeri a apărătorului echivalează cu o încălcare a articolului 6 § 1, coroborat cu paragraful 3 (c), dacă este afectată în mod negativ apărarea reclamantului, având în vedere procedurile ca întreg"[284].

Subsecvent, Curtea Constituțională a pornit de la prezumția, potrivit căreia „desemnarea unui reprezentant al persoanelor juridice în procedurile penale de către judecătorul de instrucție, în situația în care urmărirea penală este pornită și în privința reprezentantului legal al acestora, constituie o măsură mai puțin intruzivă decât desemnarea unui reprezentant al persoanelor juridice în procedurile penale de către organul de urmărire penală. (...) Dacă în privința independenței și imparțialității instanței de judecată nu există dubii obiective, în privința independenței și a imparțialității organului

[282] Hotărârea Curții Constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală (Sesizarea nr. 132g/2018). *Op.cit.*
[283] *Ibidem.*
[284] *Ibidem.*

de urmărire penală pot exista dubii justificate. Organul de urmărire penală este parte a puterii executive și nu beneficiază de garanțiile de care se bucură judecătorii. Prin urmare, scopul organului de urmărire penală ar putea fi desemnarea unui reprezentant convenabil, în detrimentul apărării persoanelor juridice, astfel că, odată implementată, alternativa desemnării reprezentantului de către instanța de judecată nu ar presupune costuri suplimentare excesive".

Astfel, acordarea posibilității pentru persoanele juridice de a numi independent reprezentanții în procedurile penale, dacă în cauză a fost inițiată urmărirea penală în privința reprezentanților lor legali, nu influențează asupra intereselor justiției. Prin urmare, Curtea consideră că o astfel de măsură este ar fi binevenită, din perspectiva testului ingerinței minime.

Totodată, există cazuri în care interesele justiției cer desemnarea de către autorități a unui reprezentant al persoanei juridice în cadrul procedurilor penale – aceasta este situația în care persoana juridică refuză benevol de a desemna un reprezentant sau când nu-l poate desemna. Astfel, alegerea de către autorități a unui reprezentant al persoanei juridice este concepută în interesul persoanelor juridice, și anume pentru apărarea intereselor acestora în cadrul procedurile penale intentate împotriva lor.

Pe cale de consecință, Curtea Constituțională a conchis: „Optimizarea celor două principii concurente - dreptul la apărare și realizarea intereselor justiției - reclamă ca, atunci când o persoană juridică este acuzată, ea să-și poată desemna reprezentantul legal pentru procedurile penale. În situația în care și reprezentantul legal este acuzat în cadrul aceloraşi proceduri, persoana juridică trebuie să-și poată desemna un alt reprezentant. În eventualitatea în care persoana juridică nu-și desemnează un alt reprezentant, fie judecătorul de instrucție la faza de urmărire penală, fie instanța de judecată la judecarea cauzei trebuie să preia această sarcină, la solicitarea procurorului. Instanțele de judecată pot interveni în materie de desemnare a reprezentanților persoanelor juridice în cadrul procedurilor penale, doar atunci când persoanele juridice nu-și exprimă o alegere în acest sens"[285].

Astfel, în lumina noilor reglementări operate prin Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative[286], procedura de numire a unui reprezentant legal al persoanei juridice rezultă din conținutul art. 521 CPP, astfel că, dacă „urmărirea penală sau judecarea cauzei

[285] Hotărârea Curții Constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală (Sesizarea nr. 132g/2018). *Op.cit.*
[286] Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative. Publicat : 07-04-2020 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 101 art. 163. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121121&lang=ro [citat: 21.03.2024].

împotriva persoanei juridice se efectuează pentru aceeaşi faptă ori pentru fapte conexe şi în privinţa reprezentantului legal al acesteia, persoana juridică îşi desemnează, în termen de 5 zile de la data aducerii la cunoştinţă a ordonanţei de recunoaştere a persoanei în calitate de bănuit sau în termen de 48 de ore din momentul aducerii la cunoştinţă a ordonanţei de punere sub învinuire, un alt reprezentant în privința căruia nu se desfășoară un proces penal"[287].

În cazul în care persoana juridică nu-şi desemnează „reprezentantul legal în modul prenotat, atunci, la demersul procurorului, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată desemnează un reprezentant al persoanei juridice din rândul persoanelor care gestionează persoana juridică, în privința căruia nu se desfășoară un proces penal"[288].

Dacă se constată că lipsesc persoane juridice care gestionează persoana juridică, „organul de urmărire penală sau instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Naţional pentru Asistenţă Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat, care să acorde asistenţă juridică garantată de stat, fapt ce rezultă din conţinutul alin. 2^2 art. 521 CPP RM[289].

Totodată, prin Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative[290], au fost operate modificări şi la Legea nr. 198/2007 cu privire la asistenţa juridică garantată de stat[291], şi anume completarea prevederilor art. 6 cu alin. (3), astfel, fiind adăugată o nouă categorie de persoane care au dreptul la asistența juridică garantată de stat, acestea fiind „persoanele juridice înregistrate în Republica Moldova".

Subsecvent, a fost completat şi art. 20 cu lit. a^1) din Legea nr. 198/2007 cu privire la asistenţa juridică garantată de stat[292], potrivit căruia, „se acordă asistență juridică calificată, indiferent de nivelul veniturilor, persoanelor juridice prevăzute la art. 521 alin. 2^2) din Codul de procedură penală a Republicii Moldova"[293].

Rezumăm că aceste modificări vin să reglementeze procedura de desemnare a unui reprezentant al persoanei juridice.

---

[287] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[288] *Ibidem.*
[289] *Ibidem.*
[290] Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative. *Op.cit.*
[291] Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistenţa juridică garantată de stat. Publicat: 05.10.2007 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 157–160, art. 614. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135569&lang=ro [citat: 21.03.2024].
[292] Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistenţa juridică garantată de stat. *Op.cit.*
[293] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*

Aceste modificări legale au fost necesare, or, persoana juridică acuzată de săvârșirea unei infracțiuni trebuie să aibă dreptul, încă de la etapele inițiale ale procedurilor, de a apela la asistența juridică pe care și-o alege, mai mult ca atât, aceasta trebuie să aibă parte de întreg spectrul de servicii asimilate asistenței juridice, similar persoanelor fizice.

Subsecvent, potrivit Notei informative la proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative[294], „alin. (1) al art. 521 din Codul de procedură penală reglementa doar reprezentarea persoanei juridice la faza de urmărire penală, iar pentru a crea o certitudine juridică, este necesar ca alineatul respectiv [alin. (1) din art. 521 din Codul de procedură penală] să reglementeze cert și să înglobeze situația în care reprezentarea persoanei juridice împotriva căreia se desfășoară un proces penal se extinde şi asupra etapei de judecare a cauzei"[295].

Rezumând, în contextul modificărilor efectuate, persoana juridică acuzată în comiterea unei fapte penale are dreptul de a-și desemna independent un reprezentant legal, iar în cazul în care reprezentantul legal este acuzat în cadrul aceloraşi proceduri, persoana juridică respectivă este în posibilitate de a-și desemna un alt reprezentant. Iar în eventualitatea în care persoana juridică nu-și desemnează un alt reprezentant în modul prenotat, fie judecătorul de instrucție la faza de urmărire penală, fie instanța de judecată la judecarea cauzei, la solicitarea procurorului va întreprinde măsurile de rigoare.

În cazul în care persoana juridică își desemnează un reprezentant, în vederea admiterii în procesul penal în calitate de reprezentanţi legali ai persoanelor juridice supuse răspunderii penale, „procurorul, organul de urmărire penală urmează să solicite de la administratorii persoanelor juridice documentele oficiale (contracte de constituire, hotărâri, ordine, dispoziţii, statute, hotărâri a instanţei de judecată etc.), care să ateste funcţia, calitatea de serviciu şi împuternicirile lor, extrase şi copii confirmate de pe acestea, care vor fi anexate la materialele cauzei penale"[296].

Astfel, persoana care pretinde să participe ca reprezentant legal al persoanei juridice în cauză penală, dar nu va prezenta documentele care atestă funcția, calitatea sa de serviciu, împuternicile de administrator al persoanei juridice, nu se va admite de către procuror sau de organul de urmărire penală

---

[294] Nota informativă la proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative. [online]. Disponibil: https://www.justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2._nota_pl_modif_1_100.pdf [citat: 21.11.2023].
[295] *Ibidem*.
[296] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice.* Op.cit., pag. 43.

la desfășurarea procesului penal în calitatea respectivă, fapt consemnat prin emiterea unei ordonanțe motivate.

Per a contrario, admiterea în calitate de reprezentant legal sau, după caz, a reprezentantului persoanei juridice la urmărirea penală se va face de către procuror, organul de urmărire penală prin ordonanţă, care i se va aduce la cunoştinţă persoanei respective cu explicarea drepturilor şi obligaţiilor pe care le are, fapt care se va certifica de către aceștia prin semnătură în actul procedural.

Important de remarcat este că, „în cazul antrenării persoanei juridice la răspundere penală, este obligatorie, în calitate de primă acțiune, identificarea reprezentantului legal al acesteia, în vederea efectuării acțiunilor procesuale și aplicării unor eventuale măsuri de constrângere”[297], prevederi ce se deduc expres din conținutul art. 521 CPP RM și, respectiv, al art. 491 NCPP al României.

Relatând despre reprezentantul legal al persoanei juridice, desemnat ca reprezentant, evidențiem că, potrivit reglementărilor actuale de desemnare a unui reprezentant al persoanei juridice, nu este exclusă posibilitatea ca persoana juridică să contracteze un mandatar, ba mai mult, reprezentantul legal sau desemnat de persoana juridică poate contracta un avocat licențiat, care, împreună, sunt în drept de a se prezenta în fața organelor de urmărire penală sau în fața instanței de judecată, sau chiar ca reprezentantul desemnat să fie un avocat licențiat.

Totodată, în situația în care va avea loc întrunirea condițiilor pentru desemnarea reprezentantului persoanei juridice de către judecătorul de instrucție sau judecător, la demersul procurorului, în asemenea caz, este desemnat în cadrul procesului penal reprezentantul persoanei juridice din rândurile persoanelor care gestionează persoana juridică, din considerentul că acestea sunt acele persoane care cunosc cum stau lucrurile pe interiorul persoanei juridice.

De remarcat că persoana juridică își exercită drepturile și își execută obligațiile prin administrator, din care considerente s-a stabilit că drepturile și obligațiile ei în cadrul procedurii penale vor fi exercitate de către reprezentantul legal al persoanei juridice.

Fundamentul acestei teze este norma art. 177 alin. (1) din Codul civil[298], conform căreia „persoana juridică își exercită, de la data constituirii, drepturile și își execută obligațiile prin administrator. Persoana juridică poate avea unul sau mai mulți administratori”[299].

---

[297] **GURGHIȘ, A.** Reprezentantul persoanei juridice în reglementările codului de procedură penală al Republicii Moldova și României. Op. cit. pag. 119.
[298] Codul civil al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[299] *Ibidem*.

Potrivit legii, „are calitatea de administrator persoana fizică sau, în cazurile expres prevăzute de lege, persoana juridică care, în condițiile legii și ale actului de constituire, este desemnată să acționeze, în raporturile cu terții, individual sau colectiv, în numele și pe contul persoanei juridice. Persoana juridică cu scop lucrativ poate avea în calitate de administrator o altă persoană juridică."[300]

„Reprezentarea legală a persoanelor juridice este necesară în considerarea naturii specifice a acestor subiecte de drept, ce se caracterizează prin atestarea imposibilității obiective de a participa în mod direct și nemijlocit la raporturile sociale"[301]. Din aceste considerente, administratorul exercită drepturile și execută obligațiile persoanei juridice, conform art. 177 alin. (1) din Codul civil.

Astfel, unii autori menționează că „au calitatea de reprezentanți legali ai persoanelor juridice persoanele fizice care, prin lege sau prin actul de constituire, sunt desemnate să acţioneze, în raporturile cu terţii (inclusiv în cadrul procesului penal), individual sau colectiv, în numele și pe seama persoanei juridice – administratorii (managerii), conducătorii și reprezentanţii organelor executive colegiale ale persoanei juridice"[302].

În cadrul persoanelor juridice care desfășoară activitate sub diferite forme de organizare, funcţionează diferite organe executive, cum sunt: „unul sau mai mulţi asociaţi-administratori sau directorul, în societăţile în nume colectiv; unul sau mai mulţi asociaţi comanditaţi sau directorul, în societăţile în comandită; consiliul societății, condus de un președinte, ori administratorul, în societăţile cu răspundere limitată; consiliul societăţii, condus de un președinte, fie comitetul de conducere/direcţia, directorul general sau directorul, în societăţile pe acţiuni; consiliul de conducere, condus de un președinte, sau directorul, în întreprinderile de arendă; consiliul de administraţie și președintele, în cooperative; administratorul, în întreprinderile de stat și municipale; administratorul (denumirea specifică a administratorului este prevăzută în statut), în organizaţiile necomerciale (asociaţia, fundaţia și instituţia privată)"[303].

Deși, la prima vedere, desemnarea reprezentantului legal al persoanei juridice „nu pare să prezinte complicații, în practică, au fost identificate unele situații particulare privind participarea administratorului în calitate de reprezentant legal al entității. Una dintre ele vizează necesitatea deținerii calității de administrator către momentul desfășurării acțiunilor penale, contrapusă fiind situația în care administratorul operează în baza împuternicirilor sale în momentul săvârșirii acțiunilor

[300] Codul civil al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[301] Grosu, S., Leu, P. Particularitățile reprezentării victimei persoană juridică în procesul penal. *Op.cit.*, pag. 22.
[302] *Ibidem*, pag. 22.
[303] Grosu, S., Leu, P. Particularitățile reprezentării victimei persoană juridică în procesul penal. *Op.cit.*, pag. 23.

penale ilicite. Aceste aspecte sunt elucidate de o manieră legală, găsindu-şi dezlegare în prevederile ce înlesnesc atragerea la răspundere penală, în paralel cu persoana juridică, şi a persoanei fizice concrete din cadrul organizaţiei, responsabilă de comiterea ilegalităţilor. Astfel, conchidem că, în ipoteza formulată *supra*, nu ar fi posibilă reprezentarea persoanei juridice de către administratorul în funcţie la etapa activităţii infracţionale, atât din motivul unei anchete ce-l vizează la propriu, cât şi din cauza unui conflict de interese între persoana fizică reprezentant şi persoana juridică reprezentată."[304]

Ideea unui „posibil conflict de interese între persoana juridică, ale cărei interese necesită a fi reprezentate, şi administratorul acesteia este motiv de preocupare pentru cercetătorii români, aceştia optând pentru desemnarea unui mandatar încă din momentul dispunerii confirmării urmăririi penale faţă de suspect, iar nu din momentul punerii în mişcare a acţiunii penale"[305].

Prin urmare, „scopul antrenării reprezentantului legal în procesul penal este exact de a proteja, a valorifica interesele şi potenţialul, drepturile persoanei juridice, iar un eventual conflict de interese ar periclita considerabil aceste deziderate. În asemenea situaţii, persoana juridică urmează să desemneze un alt reprezentant, fie acesta să fie desemnat de subiecţii oficiali ai procesului."[306]

Potrivit legislaţiei naţionale, „persoana nu are dreptul să participe şi nu va fi admisă în procesul penal în calitate de reprezentant legal sau de reprezentant al persoanei juridice, iar dacă a fost admisă, va fi înlăturată din proces, în cazul în care este prezentă, cel puţin, una din următoarele circumstanţe:

a) dacă a participat în această cauză în calitate de:

- persoană care a efectuat urmărirea penală;
- procuror care a luat parte la desfăşurarea procesului penal;
- judecător care a judecat cauza, inclusiv judecător de instrucţie;
- grefier, interpret, traducător, specialist sau expert;
- reprezentant sau reprezentant legal al victimei, părţii vătămate, părţii civile;

b) dacă prin infracţiunea imputată persoanei juridice i s-a cauzat prejudiciu material fizic sau moral;

c) dacă a fost declarată, în modul stabilit de lege, ca incapabilă potrivit procedurii civile sau penale;

---

[304] Gurghiş, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările Codului de procedură penală al Republicii Moldova şi României.Op. cit. pag. 120.
[305] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Op.cit., pag. 458.
[306] Gurghiş, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările Codului de procedură penală al Republicii Moldova şi României. Op. cit. pag. 120.

d) dacă a acordat anterior asistenţă juridică unei persoane ale cărei interese vin în contradicţie cu interesele persoanei juridice pe care o reprezintă, precum şi dacă se află în relaţii de rudenie sau relaţii de dependenţă personală de prima"[307].

În egală măsură, „în funcție de organizarea juridică, în fruntea entității juridice pot figura unul sau mai mulți administratori, în timp ce în fața instanței va compărea o singură persoană fizică întrunind calitatea de reprezentant legal."[308]

Demersul procurorului privind desemnarea unui reprezentant al persoanei juridice urmează să conțină numele, prenumele și funcția persoanei care gestionează persoana juridică, precum și actele confirmatoare, pentru a nu crea ambiguități și a evita „desemnarea unei persoane convenabile, în detrimentul apărării"[309].

Considerăm că este necesar a se completa art. 521 din CPP RM cu un nou alineat – 2^2, care va avea următorul cuprins:

„Demersul procurorului înaintat judecătorului de instrucție sau instanței de judecată urmează să conțină obligatoriu următoarele:

1) obiectul bănuielii sau învinuirii;

2) fapta incriminată;

3) pedeapsa prevăzută de lege;

4) circumstanţele relevante;

5) motivarea imposibilităţii desemnării de către persoana juridică a unui reprezentant;

6) motivarea alegerii persoanei propuse ca reprezenant;

7) numele și prenumele persoanei care gestionează persoana juridică;

8) funcția persoanei;

9) acordul persoanei propuse ca reprezentant".

În cazul în care astfel de persoane lipsesc în cadrul persoanei juridice, procurorul, la faza de urmărire penală, sau instanța de judecată, la judecarea cauzei, solicită un avocat, care acordă asistență juridică garantată de stat.

---

[307] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 43.

[308] Gurghiș, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările codului de procedură penală al Republicii Moldova și României. Op. cit. pag. 120.

[309] Nota informativă la proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative. *Op.cit*.

Raționamentele prenotate se datorează faptului că„„lipsa persoanelor care pot fi reprezentanți ai persoanei juridice în cadrul procesului penal se asimilează lipsei *de facto* a persoanei juridice la acțiunile procesuale. Astfel de situație se poate echivala cu cazurile în care la acțiunile procesuale penale lipsește bănuitul, învinuitul, inculpatul, iar pentru a garanta acestora dreptul la un proces echitabil, statul are obligația pozitivă de a asigura acuzatul cu dreptul la apărare în sensul art. 6 § 3 lit. c) CEDO”[310].

Într-un final, este de menționat că art. 521 din CPP RM ar trebui aplicat în următoarea ordine consecutivă:

1) persoanei juridice i se impune o obligație de a-și desemna un reprezentant în privința căruia nu se desfășoară un proces penal – art. 521 alin. (2);

2) ulterior, în cazul în care persoana juridică nu-și desemnează un reprezentant (refuză sau se află în imposibilitate de a desemna un reprezentant), judecătorul de instrucție sau instanța de judecată va desemna un reprezentant al persoanei juridice, la demersul procurorului, din rândul persoanelor care gestionează persoana juridică, în privința căruia nu se desfășoară un proces penal – art. 521 alin. (2^1);

3) iar în cazul lipsei persoanelor care gestionează persoana juridică, organul de urmărire penală sau instanța de judecată vor solicita coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată desemnarea unui avocat care să acorde asistență juridică garantată de stat.

În România, reieșind din conținutul art. 491 Codul de procedură penală al României[311], persoana juridică poate numi un mandatar pentru a o reprezenta, în cazul în care, pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe s-a pus în mişcare acţiunea penală şi împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice.

Mai mult, reprezentanții sunt obligați, în limitele prevăzute de lege şi ale împuternicirilor pe care le au ca mandatari, să facă tot ce este necesar pentru apărarea intereselor părții pe care o înlocuiesc.

Chestiunea supusă atenției în literatura română este „concursul între alin. (2) şi (3) ale art. 491 Cod procedură penală al României, în cazul în care pentru aceeaşi faptă sau fapte conexe celor pentru

[310] Nota informativă la proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative. *Op.cit.*
[311] Cod de Procedură Penală al României / Legea nr.135/2010. [online]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185907 [citat: 04.05.2024].

care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva persoanei juridice, s-a pus în mișcare și împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, prezentarea acesteia se realizează de către mandatarul persoană fizică, desemnat de reprezentantul legal sau de practicianul în insolvență, în ordinea și condițiile stabilite de textul legal, sau instanța de judecată poate opta între cei doi, înlăturând pe mandatarul persoană fizică desemnat de reprezentantul legal"[312]. În acest sens, este consecventă poziția exprimată de Înalta Curte de Casație și Justiție a României, în ea regăsindu-se și opinia majoritară a practicienilor: „Astfel, alin.(2) al art.491 urmează să aibă prioritate față de alin.(3) al aceluiași articol, iar în măsura în care există interese contrarii între persoana juridică și reprezentantul legal al acesteia, acestea nu pot avea același mandatar. Astfel, în ipoteza în care pentru aceeași faptă sau fapte conexe s-a pus în mișcare acțiunea și împotriva reprezentantului legal, doar în situația în care persoana juridică nu și-a numit un mandatar, acesta este desemnat de organul judiciar din rândul practicienilor în insolvență"[313].

În doctrina română se relevă că „reprezentarea persoanei juridice în fața autorităților judiciare se face în două modalități: când este trasă la răspundere penală numai persoana juridică, va fi reprezentată în îndeplinirea actelor procesuale și procedurale de reprezentantul său legal; dacă pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe s-a pus în mișcare acțiunea penală și împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, aceasta va numi un mandatar pentru a o reprezenta. În cazul în care persoana juridică nu-și numește un mandatar, acesta este desemnat, după caz, de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, de judecătorul de cameră preliminară sau de instanța de judecată, din rândul practicienilor de insolvență, autorizați potrivit legii"[314].

Potrivit legislației române, „în cazul în care din orice motive persoana juridică nu-și numește un mandatar, acesta este desemnat, după caz, de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală (nu organul de cercetare penală) sau de către judecătorul de cameră preliminară (în procedura camerei preliminare), după sesizarea instanței prin rechizitoriu, dacă nu a fost desemnat un mandatar în cursul urmării penale sau dacă acesta nu-și mai poate exercita atribuțiile, sau de către instanță (în cursul judecății), dacă nu a fost desemnat un mandatar în cursul urmăririi penale/procedurii

[312] Jitaru, D. Numirea reprezentantului persoanei juridice duce la o practică judiciară unitară? 30 iunie 2017. [online]. Disponibil: https://lexcafe.ro/tag/dezlegare-chestiune-de-drept/ [citat: 20.08.2023].
[313] Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României nr. 19/2017. Publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 494/2017.
[314] Theodoru, Gr., Chiș, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 4-a. Op.cit., pag. 1046 – 1047.

camerei preliminare, sau dacă acesta nu-şi mai poate exercita atribuţiile, din rândul practicienilor în insolvenţă, autorizaţi potrivit legii"[315].

Cercetătorul M. Udroiu opinează că „se va impune desemnarea unui reprezentant din rândul practicienilor în insolvenţă şi în cazul în care faţă de persoana juridică s-a dispus continuarea efectuării urmăririi penale în calitate de suspect, iar organele judiciare au dispus continuarea urmăririi penale faţă de suspectul reprezentant legal al persoanei juridice pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe cu cea pentru care este acuzată persoana juridică şi din orice motive persoana juridică nu-şi numeşte un mandatar"[316].

Subsecvent, autorul M. Udroiu mai apreciază că „se va impune desemnarea unui reprezentant din rândul practicienilor în insolvenţă şi în ipoteza în care nu se poate stabili care este reprezentantul legal al persoanei juridice sau dacă mandatul reprezentantului legal a expirat şi acesta nu a fost prelungit sau înlocuit cu un alt reprezentant (de pildă, în cazurile în care, *de iure*, scriptic, persoana juridică nu are reprezentant legal)"[317].

Gr.Theodoru şi I.P.Chiş menţionează că, „la fel ca în cazul persoanei fizice, şi inculpatul persoană juridică beneficiază de dispoziţiile art. 90 lit. c) privind asistenţa juridică obligatorie, astfel că, în cursul procedurii de cameră preliminară şi în cursul judecăţii, în cauzele în care legea prevede pentru infracţiunea săvârşită pedeapsa detenţiunii pe viaţă sau pedeapsa închisorii mai mari de 5 ani, asistenţa juridică obligatorie pentru inculpatul persoană juridică este obligatorie"[318].

Astfel, regula generală este că, dacă în privinţa reprezentantul legal al persoanei juridice s-a dispus începerea urmăririi penale pentru aceeaşi faptă sau pentru fapte conexe, persoana juridică trebuie să-şi desemneze, potrivit legii, un mandatar care s-o reprezinte la îndeplinirea actelor procesuale şi procedurale.

În context, autorii români evidenţiază situaţii în care „persoana juridică nu este obligată să-şi desemneze un mandatar, şi anume atunci când urmărirea penală a început împotriva persoanei juridice, iar faţă de reprezentantul legal se desfăşoară doar acte premergătoare (precum şi în situaţia inversă); atunci când persoana juridică şi reprezentantul legal au calitatea procesuală de învinuiţi în cauze diferite; atunci când urmărirea penală nu este începută faţă de persoana juridică ori faţă de reprezentantul legal pentru aceeaşi faptă sau fapte conexe, efectuându-se doar acte premergătoare sau

---

[315] Udroiu, M. *Procedura penală, partea specială.* Op.cit., pag. 847.
[316] *Ibidem*, pag. 847.
[317] *Ibidem*, pag. 847.
[318] Theodoru, Gr., Chiş, I.-P. *Tratat de drept procesual penal.* Ediţia a 4-a. Op.cit., pag. 1047.

când reprezentantul persoanei juridice este urmărit penal pentru o faptă săvârşită chiar în dauna persoanei juridice. În această din urmă situaţie, s-a exprimat opinia potrivit căreia instanţa ori organul de urmărire penală (în proiectul C.pr.pen., judecătorul de drepturi şi libertăţi) ar trebui să fie singurele în măsură să desemneze mandatarul, pentru a se evita intervenţia conflictului de interese prin dobândirea de către reprezentant a unei duble poziţii procesuale: învinuit / inculpat, respectiv, parte vătămată / parte civilă"[319].

În acest context, considerăm relevantă o decizie a Curții Supreme de Justiție[320]. În speță a fost admis recursul ordinar, declarat de către administratorul companiei „Casadava" SRL şi de către reprezentantul legal al acesteia, fiind casată parţial decizia Colegiului penal al Curţii de Apel Chişinău, în partea condamnării persoanei juridice „Casadava" SRL, şi dispusă rejudecarea cauzei în această parte de către aceeaşi instanţă de apel, în alt complet de judecată.

Administratorul companiei şi reprezentantul legal al acesteia au invocat în cererea de recurs, în special, următoarele: - compania „Casadava" SRL nu a fost asistată de un avocat atât la etapa urmăririi penale, cât şi la judecarea cauzei în fond; - conducătorul inculpatului nu a fost înlăturat de la administrarea companiei, concomitent fiind şi unicul fondator, şi continuând să reprezinte organul decisiv şi executiv al companiei „Casadava" SRL; - compania „Casadava" SRL nu a avut posibilitatea de a prezenta documente în apărarea sa, din acest motiv, prin demersuri, a solicitat susținerea și aportul instanței de fond, care au fost respinse integral.

În susținerea poziției sale, instanța de recurs a remarcat că „scopul reprezentantului legal este de a apăra drepturile și interesele persoanei juridice, în mare măsură prin participarea la acțiunile procesuale. În același timp, reprezentantul nu îndeplinește funcțiile de apărător. În acest sens, persoana juridică poate angaja un avocat sau cere numirea unui apărător din oficiu. Iar potrivit art. 69 alin. (1) pct. 6) CPP, participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie în cazul în care bănuitului, învinuitului, inculpatului i se încriminează o infracţiune gravă, deosebit de gravă sau excepţional de gravă, iar conform art. 16 alin. (4) Cod penal, infracţiunea prevăzută la art. 244 alin. (2) lit. b) Cod penal, este o infracţiune gravă"[321].

Ținând cont de circumstanțele expuse, Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție a constatat că, în privința administratorului companiei „Casadava" SRL a fost intentată urmărirea penală pentru

[319] Ciuncan, D. Răspunderea penală a persoanei juridice. [online]. Disponibil: https://dorin.ciuncan.com/documentare/raspunderea-penala-a-persoanei-juridice/ [citat: 14.09.2023].
[320] Decizia Curții Supreme de Justiție din 03 octombrie 2017, Dosar nr. 1ra-1219/2017
[321] Decizia Curții Supreme de Justiție din 03 octombrie 2017, Dosar nr. 1ra-1219/2017

o faptă conexă cu cea intentată şi în privinţa persoanei juridice „Casadava" SRL, astfel că, în cazul în care o faptă este incriminată atât persoanei fizice ca inculpat, cât şi persoanei juridice al cărei administrator este persoana fizică inculpat, persoana juridică urmează a fi reprezentată de către un reprezentant.

În context, în cadrul urmăririi penale şi în instanţa de fond în calitate de reprezentant legal al companiei inculpate „Casadava" SRL, a fost numit L. M., iar ulterior în calitate de reprezentant legal a fost numită o altă persoană – B. V..

Totodată, instanța de recurs a constatat că potrivit materialelor cauzei, în instanţa de fond, judecarea cauzei în privinţa inculpatului persoană juridică are loc conform regulii generale şi, luând în considerare faptul că infracţiunea incriminată persoanei juridice SC „Casadava" SRL, este o infracţiune gravă, participarea apărătorului la procesul penal era obligatorie, însă instanţa de fond a omis acest fapt, ceea ce a dus, pe cale de consecință, la încălcarea dreptului la apărare al inculpatului.

Într-o altă cauză[322], avocatul companiei inculpate SRL „Ecosemal" a contestat cu apel legalitatea și temeinicia sentinței primei instanțe, potrivit căreia inculpata a fost recunoscută vinovată pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 246[1] lit. d) Cod Penal. În susținerea cerințelor, avocatul inculpatei a invocat, inclusiv, faptul că învinuirea înaintată companiei „Ecosemal" SRL a avut loc fără participarea avocatului, reprezentantului legal al SRL „Ecosemal" nu i-a fost explicat dreptul la apărare, încălcându-se, astfel, art. 6 par. 3 din CoEDO. Cererea de apel a fost respinsă, cu menținerea sentinței instanței de fond. Nefiind de acord cu decizia instanței de apel, aceasta a fost contestată cu recurs, care a fost declarat admisibil din mai multe raționamente, și anume că instanța de apel nu a respectat întocmai prevederile legale, ignorând exigențele legii procesual penale, inclusiv în partea motivării hotărârii.

Mai mult, instanța de recurs a făcut trimitere la practica CtEDO, invocând că „Curtea a consemnat, în repetate rânduri, că, la judecarea cauzei de către instanța de apel și la adoptarea deciziei, aceasta nu se poate limita la preluarea totală sau parțială a motivării formulate de instanța de fond, ci trebuie să analizeze din nou cauza, în fapt și în drept, cu atât mai mult când este în situația pronunțării unei noi hotărâri, și să răspundă argumentat la criticile invocate de părți, or, doar astfel se demonstrează că părțile au fost auzite în cadrul examinării acestei cauze penale"[323].

[322] Decizia Curții supreme de Justiție din 24 mai 2021, Dosarul nr. 1ra-983/2021
[323] Decizia Curții supreme de Justiție din 24 mai 2021, Dosarul nr. 1ra-983/2021

Totodată, Curtea Supremă de Justiție punctează că „pe tot parcursul desfășurării procesului penal, inculpata SRL „Ecosemal" a pledat nevinovată, aducând în acest sens diferite argumente, iar această poziție a inculpatei contravine din start prevederilor art. 332 alin. (5) Cod de procedură penală și denotă imposibilitatea încetării procesului penal în ședința de judecată, din motivul intervenirii termenului de prescripție de tragere la răspundere penală. Or, având în vedere că încetarea procesului penal în ședința de judecată are loc pe temeiuri de nereabilitare, o condiție necesară, în acest sens, fiind, mai întâi de toate, constatarea vinovăției inculpatei, Colegiul penal lărgit stabilește că soluția instanței de fond contravine esenței prevederilor legale citate și temeiurilor de încetare a procesului penal, în contextul în care inculpata SRL Ecosemal nu a recunoscut vinovăția de săvârșirea faptelor incriminate"[324].

Subsecvent, s-a remarcat că instanța de apel nu a dat răspuns la toate argumentele invocate în apelul declarat, în mod special asupra argumentelor privind nulitatea actelor de procedură şi inadmisibilitatea probelor în procesul penal; încălcarea art. 6 par. 3 CoEDO ș.a. oferind o motivare evazivă și contrară standardelor art. 6 din CoEDO privind dreptul la un proces echitabil și la apărare.

Conform unei alte decizii a Curții Supreme de Justiție[325], argumentul invocat de reprezentantul persoanei juridice inculpate precum că aceasta a fost lipsită de dreptul la apărare prin faptul că la materialele cauzei este anexat mandatul unui avocat, pe care recurenta pretinde că nu l-a văzut și nici nu a încheiat vreun contract de asistență juridică. Instanța de recurs a evidențiat că „din lucrările dosarului se reţine că persoana juridică SRL Spav-Int, în cadrul urmăririi penale şi până la începerea cercetării judecătoreşti, a fost asistată de către apărătorul P. A., care a participat, în baza mandatului nr. 0412586, în cadrul tuturor acţiunilor organului de urmărire penală, fiind prezentă semnătura acestuia pe actele ce i s-au adus la cunoştinţă, inclusiv pe ordonanţa de punere sub învinuire din data de 18.01.2014"[326].

Potrivit unei alte hotărâri judecătoreşti[327], apelanții au invocat în cererea de apel că „acțiunile lui L. G. şi SRL Geo Paradis sunt descrise şi calificate identic, fără delimitarea acțiunilor persoanei fizice şi persoanei juridice, astfel L.G. este învinuit de două ori pentru una şi aceeaşi faptă". La aceste argumente, Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău a menționat că „pe parcursul examinării cauzei s-a demonstrat implicarea directă a inculpatului L. G. în comiterea infracțiunii de organizare a

[324] Decizia Curții supreme de Justiție din 24 mai 2021, Dosarul nr. 1ra-983/2021
[325] Decizia Curții supreme de Justiție din 29 martie 2017, Dosarul nr. 1ra-594/2017
[326] Decizia Curții supreme de Justiție din 29 martie 2017, Dosarul nr. 1ra-594/2017
[327] Decizia Curții de Apel Chișinău din 20 mai 2020, Dosarul nr. 1a-2311/19

migrației ilegale, deoarece s-a stabilit că acesta a comunicat personal cu R.V., fapt declarat de însuși inculpatul, cu scopul de a coordona acțiunile pe care aceasta urma să le îndeplinească în vederea obținerii vizei Schenghen. În același timp, după ce R. V. s-a înțeles cu inculpatul L. G., inculpata SRL Geo - Paradis a obținut, în circumstanțe necunoscute organului de urmărire penală, invitaţia la muncă nr. IP 4122 - M074/12, eliberată cet. R.V. de compania poloneză PU AII work & good work la 06.07.2012"[328].

Nefiind de acord cu decizia instanței de apel prenotată, aceasta a fost contestată cu recurs, iar potrivit deciziei pronunțate[329], recurenta a susținut că „intenția lui L.G. privind organizarea migrației ilegale, precum și activitatea ilegală a SRL Geo-Paradis nu s-a demonstrat, iar potrivit învinuirii înaintatae lui L. G. şi SRL Geo-Paradis, acţiunile acestora sunt descrise şi calificate identic, nefiind delimitate acţiunile persoanei fizice și acțiunile persoanei juridice și nefiind constatată legătura cauzală între acţiunile acestora, astfel că învinuirea nu este concretă. Apărarea precizează că L. G. este învinuit de două ori pentru aceeași faptă, or, nu este clar care acțiuni ale SRL Geo-Paradis sunt ilegale și urmează a fi încadrate în baza art. 3621 alin. (2) lit. c) Cod penal, din care motiv consideră că învinuirea înaintată lui SRL „Geo-Paradis" contravine prevederilor art. 21 Cod penal"[330].

Instanța de recurs, judecând recursul ordinar declarat în raport cu materialele cauzei, a concluzionat că acesta urmează a fi admis din considerentele ce succed: „instanța de apel poate da o nouă apreciere probelor din dosar. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel. Chestiunile de fapt asupra cărora s-a pronunțat sau trebuia să se pronunțe prima instanță și care, prin apel, se transmit instanței de apel sunt: dacă fapta reținută ori numai imputată s-a săvârșit ori nu, dacă fapta a fost săvârșită de inculpat și în ce împrejurări s-a comis, dacă probele au fost apreciate corect prin prisma cumulului de probe anexate și administrate la dosar. La chestiunile de drept se referă cele ce țin de următoarele: dacă fapta întrunește elementele infracțiunii, dacă infracțiunea a fost corect calificată, dacă pedeapsa a fost individualizată și aplicată just, dacă normele de drept procesual, penal sau administrativ au fost corect aplicate, hotărârea adoptată urmând să conțină răspuns la toate motivele invocate"[331].

În decizia sa, Curtea Supremă de Justiție a conchis că învinuirile înaintate inculpaților nu conțin date concrete cu privire la acțiunile ilegale ale persoanei juridice, nefiind clară care activitate a

[328] Decizia Curții de Apel Chișinău din 20 mai 2020, Dosarul nr. 1a-2311/19
[329] Decizia Curții Supreme de Justiție din 08 iunie 2021, Dosarul nr. 1ra-403/21
[330] Decizia Curții Supreme de Justiție din 08 iunie 2021, Dosarul nr. 1ra-403/21
[331] Decizia Curții Supreme de Justiție din 08 iunie 2021, Dosarul nr. 1ra-403/21

acesteia este catalogată ca fiind ilegală, iar acest răspuns nu se regăsește în decizia instanței de apel. Or, instanța de apel a analizat argumentele apărării într-o manieră superficială și vagă, prin faptul că învinuirile înaintate inculpaților sunt identice, precum și că cet. L. G. a fost învinuit de două ori pentru aceeași faptă.

Potrivit unei alte decizii[332] din practica judiciară națională, judecând recursul ordinar declarat, instanța de recurs a remarcat că „*inter alia*, instanţa de apel mai este obligată să se pronunţe asupra tuturor motivelor invocate în apel, iar nepronunţarea instanţei de apel asupra tuturor motivelor invocate echivalează cu nerezolvarea fondului apelului şi, în acest caz, decizia urmează a fi casată, cu rejudecarea cauzei în apel, aşa cum cere art. 435 Cod de procedură penală, întrucât o asemenea eroare judiciară nu poate fi corectată în instanţa de recurs. La caz, omisiunile instanţei de apel au viciat iremediabil procedura desfăşurată împotriva inculpaţilor, afectând echitabilitatea întregului proces, care este o valoare comună pentru Constituţia Republicii Moldova şi pentru Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului şi Libertăţilor Fundamentale”[333].

Instanța de recurs mai relevă că „hotărârea trebuie, în principiu, să fie motivată. Calitatea hotărârii depinde, în principal, de calitatea motivaţiei. O motivaţie bună este o necesitate imperioasă, care nu poate fi neglijată în favoarea celerităţii. Motivaţia permite nu numai o mai bună înţelegere şi acceptare a hotărârii de către justiţiabil, ci este, mai ales, o garanţie împotriva arbitrarului. De aceea, aceasta trebuie să fie coerentă, clară şi lipsită de ambiguităţi şi de contradicţii şi trebuie să permită urmărirea unui raţionament ce a condus judecătorul la soluţia adoptată în final”[334].

Astfel, în speță, instanța de recurs a conchis că criticile recurenților în raport cu actele cauzei sunt întemeiate, or, instanța de apel nu a examinat multiaspectual și nu a dat un răspuns la toate motivele esențiale, invocate în ordine de apel, expunându-se selectiv doar la o parte din ele.

Totodată, Curtea Supremă de Justiție a făcut trimitere la practica CtEDO, invocând că „în cauza *Vetrenko c. Moldovei*, în hotărârea din 18 mai 2010, instanţa de contencios european a statuat că unul din standardele art. 6 din Convenţie declară că este în sarcina instanţelor naţionale de a considera cele mai importante argumente ridicate de părţi şi de a aduce motive în sensul acceptării sau refuzului acestora. Chiar dacă sfera argumentelor asupra cărora instanţele urmează să aducă argumente proprii poate depinde de circumstanţele particulare ale cauzei, totuşi o omisiune de a

[332] Decizia Curții Supreme de Justiție din 19 noiembrie 2019, dosarul nr. 1ra-1156/2019
[333] Decizia Curții Supreme de Justiție din 19 noiembrie 2019, dosarul nr. 1ra-1156/2019
[334] Decizia Curții Supreme de Justiție din 19 noiembrie 2019, dosarul nr. 1ra-1156/2019

considera un argument serios sau examinarea într-o manieră vădit arbitrară este, în sine, incompatibilă cu noţiunea unui proces echitabil"[335].

Prin urmare, Curtea de apel, era obligată să ofere motive pertinente în hotărârea pronunțată asupra alegațiilor apelantului, în scopul de a statua că argumentele acestuia, au fost auzite în cauza. Mai mult, nu este suficient doar a se expune în mod abstract şi prin fraze generale, dar este important de a efectua propriile completări prin prisma criticilor invocate de părțile la proces, care, în viziunea lor, ar putea să afecteze, într-o măsură oarecare, legalitatea soluției adoptate.

2.4. Concluzii la Capitolul 2

Relatând despre răspunderea penală a persoanelor juridice, necesită a fi evidențiat că aceasta a căpătat o nouă dimensiune în Europa, în special după Congresul Internațional de Drept Penal Comparat din Budapesta, din 1978. Această evoluție a fost influențată şi de dezbaterile concentrate asupra criminalității economico-financiare şi concurențiale.

În Republica Moldova, după o lungă perioadă de timp în care în calitate de făptuitor este luată în considerație doar persoana fizică, odată cu adoptarea Codului Penal al RM, pe 18 aprilie 2002, care a intrat în vigoare la 12 iunie 2003, persoanele juridice au devenit subiecte ale răspunderii penale. Potrivit acestui Cod, inclusiv în varianta sa actualizată, persoanele juridice sunt recunoscute ca fiind subiecți ai infracțiunilor şi sunt supuse răspunderii penale conform legislației în vigoare.

Astfel, de răspundere penală sunt pasibile persoanele juridice care practică activitate de întreprinzător sub următoarele forme organizatorico-juridice: a) societate în nume colectiv; b) societate în comandită; c) societate cu răspundere limitată; d) societate pe acţiuni; e) cooperativă; f) întreprindere de arendă; g) întreprindere de stat; h) întreprindere municipală; i) întreprinderi cu investiţii străine.

În legislația procesual penală, aceste circumstanțe sunt expuse în titlul rezervat procedurilor speciale, Capitolul VI al CPP RM, procedura privind urmărirea penală şi judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârşite de persoana juridică.

Deşi urmărirea penală şi judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârşite de persoana juridică se efectuează potrivit regulilor generale, se aplică şi anumite derogări, ce se referă, în special, la reprezentantul persoanei juridice, care este un figurant obligatoriu în derularea acțiunilor procesuale.

[335] Decizia Curții Supreme de Justiție din 19 noiembrie 2019, dosarul nr. 1ra-1156/2019

În RM, prin Legea nr. 1 din 06.02.2020 pentru modificarea unor acte normative au fost aduse modificări la Codul de procedură penală, în partea ce ține de reprezentarea persoanei juridice, legiuitorul efectuând o clarificare asupra modului de desemnare a reprezentantului persoanei juridice.

Omițând reglementarea posibilității persoanei juridice inculpate de a-și desemna în mod independent un reprezentant în cadrul procedurilor penale, se poate afecta dreptul acesteia la apărare, întrucât aceasta ar fi pusă în imposibilitatea de a utiliza toate mijloacele procedurale necesare pentru a-și apăra interesele, fiind, de asemenea, lipsită de unele garanții ale dreptului la apărare. Mai ales că, înainte de modificările aduse de legea menționată, art. 521 CPP RM reglementa exclusiv competența organului de urmărire penală de a desemna un reprezentant al persoanei juridice în faza de urmărire penală, fără a exista o prevedere specifică pentru faza de judecare a cauzei. Această normă lăsa loc de interpretare și era, în multe cazuri, ambiguă, iar astfel de reglementări legale complicau activitatea practicienilor.

În context, prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală, s-au declarat neconstituționale prevederile art. 521 alin. (2) CPP RM, precum și omisiunea reglementării posibilității persoanei juridice inculpate de a-și desemna un reprezentant în cadrul procedurilor penale. Curtea Constituțională a conchis că optimizarea celor două principii concurente – dreptul la apărare și realizarea intereselor justiției – reclamă ca, atunci când o persoană juridică este acuzată, ea să-și poată desemna reprezentantul legal pentru procedurile penale.

În acest sens, în lumina modificărilor operate la CPP RM, procedura de numire a unui reprezentant legal al persoanei juridice rezultă din conținutul art. 521 CPP RM, care urmează a se aplica consecutiv, după cum urmează: 1) persoanei juridice i se impune o obligație de a-și desemna un reprezentant în privința căruia nu se desfășoară un proces penal; 2) ulterior, în cazul în care persoana juridică nu-și desemnează un reprezentant (refuză sau se află în imposibilitate de a desemna un asemenea reprezentant), judecătorul de instrucție sau instanța de judecată va desemna un reprezentant al persoanei juridice, la demersul procurorului, din rândul persoanelor care gestionează persoana juridică, în privința căruia nu se desfășoară un proces penal; 3) iar, în cazul lipsei persoanelor care gestionează persoana juridică, organul de urmărire penală sau instanța de judecată vor solicita coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată desemnarea unui avocat care să acorde asistență juridică garantată de stat.

În cazul în care persoana nu-şi desemnează un reprezentant, atunci devine incidentă situaţia desemnării de către judecătorul de instrucţie sau instanţa de judecată, în ambele cazuri, la demersul procurorului. Astfel, considerăm necesar a se completa art. 521 din CPP RM cu un nou alineat – 2^2, care va avea următorul cuprins:

„Demersul procurorului înaintat judecătorului de instrucţie sau instanţei de judecată urmează să conţină obligatoriu următoarele:

1) obiectul bănuielii sau învinuirii;

2) fapta incriminată;

3) pedeapsa prevăzută de lege;

4) circumstanţele relevante;

5) motivarea imposibilităţii desemnării de către persoana juridică a unui reprezentant;

6) motivarea alegerii persoanei propuse ca reprezenant;

7) numele şi prenumele persoanei care gestionează persoana juridică şi acte confirmative;

8) funcţia persoanei;

9) acordul persoanei propus ca reprezentant".

Demersul procurorului privind desemnarea unui reprezentant al persoanei juridice urmează să conţină datele specificate *supra*, pentru a nu crea ambiguităţi şi a evita desemnarea unei persoane convenabile, în detrimentul apărării.

Totodată, am constatat că, prin Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative[336] au fost operate modificări şi la Legea nr. 198/2007 cu privire la asistenţa juridică garantată de stat[337], şi anume completarea prevederilor art. 6 cu alin. (3), astfel fiind adăugată o nouă categorie de persoane care au dreptul la asistenţa juridică garantată de stat, acestea fiind „persoanele juridice înregistrate în Republica Moldova".

Subsecvent, a fost completat şi art. 20 cu lit. a^1) din Legea nr. 198/2007 cu privire la asistenţa juridică garantată de stat[338], potrivit căruia „se acordă asistenţă juridică calificată, indiferent de nivelul veniturilor, persoanelor juridice prevăzute la art. 521 alin. 2^2) din Codul de procedură penală a Republicii Moldova".

---

[336] Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative. *Op.cit.*
[337] Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistenţa juridică garantată de stat. *Op.cit.*
[338] *Ibidem.*

În concluzie, subliniem că, în urma modificărilor aduse, persoana juridică acuzată de săvârșirea unei fapte penale are dreptul să își desemneze un reprezentant legal independent. De asemenea, în situația în care reprezentantul legal este acuzat în cadrul aceleași proceduri, persoana juridică poate desemna un alt reprezentant. În cazul în care persoana juridică nu își desemnează un nou reprezentant conform prevederilor legale, judecătorul de instrucție, în faza de urmărire penală, sau instanța de judecată, la soluționarea cauzei, va prelua această sarcină, la cererea procurorului.

Totodată, persoana care pretinde să participe ca reprezentant legal al persoanei juridice în cauza penală urmează să prezinte acte ce confirmă funcția, calitatea de serviciu, împuternicirile de administrator al persoanei juridice, în caz contrar, acesta nu se va admite de către procuror sau de organul de urmărire penală la desfășurarea procesului penal în calitatea respectivă, fapt consemnat prin emiterea unei ordonanțe motivate.

În egală măsură, în funcție de organizarea juridică, în fruntea entității juridice pot figura unul sau mai mulți administratori, în timp ce în fața instanței va compărea o singură persoană fizică întrunind calitatea de reprezentant legal.

Demersul procurorului privind desemnarea unui reprezentant al persoanei juridice urmează să conțină numele, prenumele și funcția persoanei care gestionează persoana juridică, precum și actele confirmatoare, pentru a nu crea ambiguități și a evita desemnarea unei persoane „convenabile", în detrimentul apărării"[339].

În cazul în care astfel de persoane nu sunt disponibile în cadrul persoanei juridice, procurorul, în faza de urmărire penală, sau instanța de judecată, la judecarea cauzei, va solicita desemnarea unui avocat care va oferi asistență juridică garantată de stat. Acesta va participa la proces, reprezentând interesele entității juridice și acționând în beneficiul acesteia.

[339]Nota informativă la proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative. *Op.cit.*

3. PARTICULARITĂȚILE URMĂRIRII PENALE ÎN CAZUL INFRACȚIUNILOR COMISE DE PERSOANE JURIDICE

3.1.Considerente generale privind competența procesuală în cadrul urmăririi penale a infracțiunilor comise de persoanele juridice

Între „participanții la desfășurarea procesului penal un loc deosebit îl ocupă organele judiciare. În cazul mecanismului procesual penal însă, funcționează mai multe categorii de organe, având fiecare de îndeplinit anumite sarcini legate de soluționarea cauzelor penale”[340].

Autorii I. Neagu și M. Damaschin definesc competența ca fiind „sfera atribuțiilor pe care le are de îndeplinit, potrivit legii, fiecare categorie de organe judiciare în cadrul procesului penal”[341].

Potrivit autorului M. S. Strogovici, „competența este privită ca o însușire pe care o are o anumită cauză penală de a fi dată spre soluționare unui organ judiciar”[342].

În opinia cercetătorului M. Udroiu, „competența este aptitudinea recunoscută de lege unui organ judiciar (organ de urmărire penală, judecător de drepturi și libertăți, judecător de cameră preliminară sau instanța de judecată) de a urmări, respectiv a judeca, o anumită cauză penală sau de a se pronunța cu privire la cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări cu privire la actele și măsurile ce restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei ori asupra legalității actului de trimitere în judecată a probelor pe care se bazează acesta ori a actelor efectuate în cursul urmăririi penale, precum și asupra legalității și temeiniciei soluțiilor de netrimitere în judecată”[343].

În doctrina rusă s-a formulat o definiție sintetică, dar suficient de exactă, potrivit căreia „prin competență judiciară se are în vedere totalitatea proprietăților cauzei penale, în funcție de care aceasta se atribuie pentru soluționare unui sau altui organ judiciar”[344].

Conform autorului V. Dongoroz, „categoria juridică de competență determină dreptul și, în același timp, obligația organelor juridice de a desfășura anumite activități. Această capacitate poate fi

---

[340] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 336.
[341] *Ibidem*, pag. 337
[342] Strogovici, M.S. *Procesul penal sovietic*. București: Editura de Stat pentru Literatură Juridică, 1950, pag. 128.
[343] Udroiu, M. *Procedura penală. Partea generală.* Volumul II. Op.cit., pag. 236.
[344] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag. 111.

concepută, în sens pozitiv, ca o împuternicire dată organelor judiciare într-o anumită direcție sau, în sens negativ, ca o limitare prin care se departajează sferele de atribuțiuni ale fiecărui organ"[345].

În opinia cercetătorului A. Zarafiu, „competența reprezintă puterea, aptitudinea, autorizarea sau împuternicirea unui organ judiciar, concret sau generic determinat, de a-și exercita atribuțiile prevăzute de lege pentru soluționarea unei cauze penale"[346].

Tot cercetătorul A. Zarafiu consideră că „din punct de vedere practic, competența interesează prin prisma efectelor sale. În primul rând, stabilind atribuții specifice pentru fiecare categorie de organe judiciare, competența are rolul de a înlătura arbitrariul la înfăptuirea justiției penale (justiție represivă). În al doilea rând, competența este nu doar premisa, dar și condiția necesară legalei învestiri a unui organ judiciar la soluționarea unei cauze penale. Apoi, competența se manifestă, practic, prin două categorii de efecte. Efectul pozitiv al competenței reprezintă împuternicirea dată unui anumit organ judiciar de a realiza activități procesuale. Efectul negativ reprezintă imposibilitatea (în sens juridic, și nu material) aceluiași organ judiciar de a-și depăși sfera atribuțiilor oferite prin lege. Nu în ultimul rând, privită în sens negativ (ca necompetență), competența provoacă, în caz de nerespectare, ineficacitatea actelor efectuate cu ignorarea regulilor pe care le presupune"[347].

În alte viziuni, competența este „măsura în care un organ judiciar își exercită îndrituirea de a rezolva un conflict"[348] sau care, „la stabilirea competenței unui organ judiciar, se realizează atât în funcție de cauzele penale ce revin organelor judiciare (de exemplu, competența Curții de Apel de a judeca, în primă instanță, infracțiunile contra păcii și omenirii), cât și în funcție de actele și măsurile procesuale ce pot fi îndeplinite de aceste organe (de exemplu, competența instanței de judecată de a dispune suspendarea procesului penal)"[349].

Alți autori precizează că „formele competenței reprezintă criteriul sau modalitatea în funcție de care se diferențiază capacitatea instanțelor judecătorești de a judeca diversele cauze penale"[350], iar

---

[345] Dongoroz, V. et al. *Explicațiile teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. vol. V, Ediția a 2-a, București, 2003, 432 p., pag. 99. ISBN 978-973-655-356-1.
[346] Zarafiu, A. *Procedura penală. Partea generală. Partea specială.* Ediția a 2-a, revizuită și adăugită. București: Editura C. H. Beck, 2017. 560 p., pag. 123. ISBN 978-606-18-0412-2.
[347] *Ibidem*, pag. 123.
[348] Rămureanu, V. *Competența penală a organelor judiciare*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980, pag. 33.
[349] Pintea, A., Pintea, D.C., Bălănescu, A.C. *Urmărirea penală, aspecte teoretice și practice*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București: Universul Juridic, 2020. ISBN 978-606-39-0607-7.
[350] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag. 112.

în ceea ce privește „importanța criteriilor care stau la baza formelor competenței, în literatura de specialitate s-a făcut o divizare a acestora în forme fundamentale și forme subsidiare”[351].

Prin însăși forma competenței înțelegem „modalitatea prin care aceasta se exprimă. Formele fundamentale, sau principale, de competență sunt cele absolut necesare în stabilirea competenței unui anumit organ judiciar. Formele subsidiare sau secundare de competență sunt formele competenței care nu sunt absolut necesare în determinarea concretă a unui anumit organ judiciar, ele având caracter eventual. Uneori, acestea sunt privite ca derivate ale formelor fundamentale”[352].

Unii autori consideră că „în procesul penal modern, felurile fundamentale ale competenței sunt: competența materială (*ratione materiae*), competența personală (*ratione personae*) și competența teritorială (*ratione loci*)”[353].

În aceeași manieră se expun și autorii francezi, considerând că „determinarea competenței trebuie să se facă pe trei planuri: competența de atribuire (*ratione materiae*), competența personală (*ratione personae*) și competența teritorială (*ratione loci*)”[354].

Autorul M. Udroiu clasifică formele competenței după cum urmează: competență *funcțională*, *materială*, *personală* și *teritorială*[355].

Astfel, „competența *funcțională*, *materială* și *teritorială* reprezintă formele fundamentale ale competenței, acestea nelipsind din sfera de competențe ale vreunui organ judiciar. Competențele fundamentale sunt întotdeauna și concurente, întrucât organul judiciar trebuie să fie competent, în același timp, după funcțiune, după materie și după teritoriu pentru fiecare cauză. Formelor fundamentale ale competenței li se alătură o formă subsidiară, cum este competența *personală*”[356].

O opinie similară se regăsește și în alte cercetări, însă la categoria de forme *subsidiară* se adaugă, pe lângă competența personală, și „competența specială și excepțională”[357].

Competența *funcțională* (*ratione officii*) „conturează categoriile de activități pe care le poate desfășura un anumit organ în cadrul competenței sale generale. De exemplu, potrivit competenței funcționale, tribunalele desfășoară următoarele categorii de activități: judecă în prima instanță,

---

[351] Volonciu, N. *Tratat de procedură penală. Partea generală.* vol. I. București: Lumina Lex, 2002, pag. 128.
[352] Zarafiu, A. *Procedura penală. Partea generală. Partea specială.* Op.cit., pag. 124.
[353] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală.* Op.cit., pag. 337.
[354] Larguier. J. *Procédure penale.* 17e éd. Paris: Dalloz, 1999. pag. 23.
[355] Udroiu, M. *Procedura penală. Partea generală.* Volumul I. Ediția a 6-a. București: Editura C. H. Beck, 2019. pag. 237 – 238. ISBN 978-606-18-0878-6.
[356] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag. 112.
[357] Zarafiu, A. *Procedura penală. Partea generală. Partea specială.* Op.cit., pag. 124.

soluționează contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii în cazurile prevăzute de lege și soluționează anumite conflicte de competență"[358].

Competența funcțională „este criteriul care diferențiază organele judecătorești sub aspectul funcțiilor lor în procesul penal și sub aspectul atribuțiilor generale pe care acestea le au de îndeplinit în acest cadru"[359]. Cunoașterea exactă a competenței funcționale este „necesară pentru o desfășurare legală a procesului penal"[360].

Într-o altă abordare, dedusă din doctrina română, competența funcțională este „forma de competență prin raportare la care este stabilită activitatea de judecată sau de urmărire penală pe care o poate efectua instanța, respectiv, organele de urmărire penală, deopotrivă, este forma de competență prin raportare la care este stabilită activitatea judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară"[361].

Se mai menționează că „dispozițiile procedurale care reglementează competența funcțională a instanțelor judecătorești și a organelor de urmărire penală sunt norme imperative, încălcarea lor atrăgând sancțiunea nulității absolute, vătămarea procesuală fiind iremediabilă"[362].

Prin competența *materială* (*ratione materiae*) înțelegem „criteriul cu ajutorul căruia se stabilește care dintre organele judiciare de grade diferite pot instrumenta anumite categorii de cauze penale. Cu alte cuvinte, prin competența materială se stabilește sfera atribuțiilor unui anumit organ, sferă care-i delimitează competența în raport cu organele inferioare sau superioare în grad"[363].

Totodată, competența materială este „determinată de obiectul cauzei penale, adică de faptul juridic care a produs conflictul de drept penal și în legătură cu care se desfășoară activitatea judiciară"[364].

De principiu, în doctrina română se statuează că „dispozițiile procedurale care reglementează competența materială a instanțelor judecătorești sunt norme imperative; astfel, încălcarea normelor de

---

[358] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 338.
[359] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Rusu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag.112.
[360] Dongoroz, V. et al. *Explicațiile teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. vol. V. Op.cit., pag. 98
[361] M. Udroiu. Procedură penală. Partea Generală. Ediția a 6-a. Volumul I. Editura C. H. Beck, 2019, București, ISBN 978 – 606 – 18 – 0878 – 6, pag. 237
[362] Udroiu, M. *Procedura penală. Partea generală.* Volumul I. Op.cit., pag. 237.
[363] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 338.
[364] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag.113.

competență materială, prin judecarea cauzei de o instanță inferioară în grad instanței competente material, atrage sancțiunea nulității absolute; *per a contrario*, încălcarea dispozițiilor procedurale care reglementează competența materială a instanțelor judecătorești, prin judecarea cauzei de o instanță superioară în grad instanței competente material va putea atrage incidența nulității relative"[365].

Competența *teritorială* (*ratione loci*) este „criteriul cu ajutorul căruia se determină care dintre organele de același grad este competent să soluționeze o anumită cauză. Competența teritorială împarte cauzele între organele judiciare pe linie orizontală"[366].

Într-o altă definiție, „competența teritorială este criteriul prin care se determină organul judiciar competent să soluționeze o cauză penală dintre organele judiciare de același grad. Acest criteriu realizează departajarea organelor judiciare egale în grad, cu aceeași competență materială, în funcție de limitele teritoriale prestabilite, determinând întinderea teritorială a competenței materiale a organelor judiciare, în care acestea au capacitatea să-și exercite jurisdicția"[367].

Subsecvent, competența teritorială „este forma de competență determinată de locul săvârșirii infracțiunii, locul în care a fost prins suspectul sau inculpatul, locuința suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridică, la momentul în care a săvârșit fapta, locuința sau, după caz, sediul persoanei vătămate. Nerespectarea dispozițiilor procedurale referitoare la competență teritorială poate atrage nulitatea relativă"[368].

Și respectiv, forma subsidiară a competenței, competența *personală* (*ratione personae*), „potrivit căreia unele organe judiciare soluționează anumite cauze penale în raport cu anumite calități pe care le au făptuitorii"[369] sau după calitatea persoanei. În doctrina română se evidențiază că în privința competenței personale interesează „de regulă, numai calitatea suspectului sau inculpatului, calitatea celorlalte părți sau a persoanei vătămate neavând, în principiu, nicio relevanță pe acest plan"[370].

În literatura de specialitate română se analizează competența specială și excepțională. Astfel, „competența specială este competență unică și exclusivă, pe care o au anumite organe judiciare de a

---

[365] Udroiu, M. *Procedura penală. Partea generală.* Volumul I. Op.cit., pag. 237.
[366] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală.* Op.cit., pag. 340.
[367] Crișu, A. *Drept procesual penal. Partea generală conform noului Cod de procedură penală*. Ediția a 2-a, revizuită și actualizată. București: Editura Hamangiu, 2017, pag. 225. ISBN 978-606-27-0783-5.
[368] Udroiu, M. *Procedura penală. Partea generală.* Volumul I. Op.cit., pag. 238.
[369] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală.* Op.cit., pag. 346.
[370] *Ibidem*, pag. 347.

rezolva cauze penale privind infracțiuni ce aduc atingere unei anumite sfere de relații sociale. În această accepțiune, la această categorie se atribuie, în doctrina română, „tribunalele și curțile de apel din Constanța și Galați, ca instanțe în cadrul cărora se judecă dosarele privind infracțiunile săvârșite la regimul transportului naval, maritim sau fluvial”[371]. La ea se referă eventualitatea înființării instanțelor specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii, fapt dedus din conținutul art. 126 alin. (5), din teza a II-a din Constituția României[372].

Competența excepțională, sau extraordinară, se caracterizează prin temporaritate[373], este limitată la un anumit interval de timp, în care, din cauza unor împrejurări deosebite (stare de război, stare de necesitate), unele organe judiciare primesc spre soluționare cauze penale, pe care, în mod obișnuit, nu le au în competența lor[374]. În prezent, atât în România, cât și în Republica Moldova, este interzisă prin Constituție înființarea de instanțe extraordinare, așa încât competența extraordinară este tratată numai din punct de vedere al retrospectivei asupra organizării și competenței instanțelor judecătorești.

Importanța instituției competenței constă în faptul că „o cauză penală nu poate fi soluționată la întâmplare, de oricare organ judiciar, în înfăptuirea actului de justiție impunându-se, pentru o judicioasă soluționare a cauzei, existența unor criterii cu ajutorul cărora este determinat organul judiciar care are aptitudinea de a soluționa o anumită cauză penală. Necesitatea acestor criterii, concretizate în reguli de competență, este dată de varietatea faptelor penale săvârșite, de locul săvârșirii, precum și de natura și gravitatea lor. Din acest punct de vedere, regulile de competență determină organul judiciar competent să soluționeze o cauză penală ce are ca obiect o faptă săvârșită într-un anumit loc și de o anumită gravitate, într-o anumită etapă procesuală, cu luarea în considerare, când legea o impune, și a calității autorului faptei”[375].

Conform opiniei formulate de A. Crișu, „prin competență se determină capacitatea exercitată de organul judiciar asupra unor cauze, prin efectuarea unor acte, dispunerea unor măsuri, luarea unor decizii, cât și măsura sau delimitarea sa față de celelalte organe judiciare”[376].

---

[371] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 347.
[372] Constituția României. [online]. Disponibil: https://www.constitutiaromaniei.ro/ [citat: 24.02.2024].
[373] Florian, E. Diritto procesuale penale. Torino: Editrice Torinese, 1939. pag. 169.
[374] Volonciu, N. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. vol. I. Op.cit, pag. 132.
[375] Crișu, A. *Drept procesual penal. Partea generală conform noului Cod de procedură penală*. Op.cit,, pag. 220 – 221.
[376] *Ibidem*, pag. 220 - 221

În cazul persoanelor juridice, potrivit doctrinarilor români, „pentru efectuarea urmăririi penale este competent organul de cercetare penală sau procurorul după competența materială și după calitatea persoanei privind infracțiunea săvârșită și persoana făptuitorului, în sensul că pentru unele infracțiuni urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procurorul din parchetul de pe lângă instanța competentă să judece cauza în primă instanță, iar pentru infracțiunile și persoanele care se referă la O. U. G. nr. 43/2002 – de către procurorul din Direcția Națională Anticorupție. Judecata are loc la instanța competentă potrivit normelor obișnuite de competență materială și personală”[377].

În ceea ce privește competența teritorială, în România se determină anumite reguli speciale de asemenea competență: „locul unde a fost săvârșită infracțiunea, locul unde se află sediul persoanei juridice, locul unde locuiește persoana vătămată sau unde aceasta își are sediul. Criteriile de competență teritorială sunt asemănătoare cu cele prevăzute pentru inculpații persoane fizice și, fiind o competență plurală, poate fi ales oricare dintre aceste criterii, afară de cazul când sunt sesizări simultane, când trebuie respectată o anumite ordine”[378].

Iar competența de judecată revine „instanței judecătorești competente să judece cauza în primă instanță, în a cărei circumscripție s-a efectuat urmărirea penală sau care a fost stabilită de procuror. Desfășurarea judecății are loc potrivit procedurii obișnuite”[379].

În doctrina națională se evidențiază că, „pe lângă regulile generale de stabilire a competenței, legea prevede și reguli specifice de determinare a competenței în cauzele penale împotriva persoanelor juridice, multe din ele fiind, de fapt, similare regulilor stabilite pentru cazuri în care o persoană fizică este trasă la răspundere”[380].

Competenţa organului de urmărire penală are două înţelesuri:

a) „Prin competenţă se înţeleg drepturile şi obligaţiile organului de urmărire penală de a proceda la urmărirea penală în anumite cauze penale.

b) Prin competenţă de înţelege repartizarea legală a cauzei penale în cadrul atribuţiilor unui anumit organ de urmărire penală”[381].

---

[377] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal.* Op.cit., pag. 818.
[378] *Ibidem*, pag. 818.
[379] *Ibidem*, pag. 818.
[380] Dolea, I., Roman, D., Vizdoagă, T., Sedleţchi, I., Şterbeţ, V., Rotaru, V., Botezatu, R., Cerbu, A., Ursu, S., Erjîu, E, *Codul de procedură penală, Comentariu*. Chişinău: Editura Cartier, 2005, pag. 744-745, ISBN 9975-79-342-8.
[381] Ostavciuc, D. Analiza dezideratelor legate de competența înfăptuirii urmăririi penale. În: *Legea și viața*, martie – aprilie 2021, pag. 30. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/30-39_5.pdf [citat: 25.05.2023].

Astfel, „stabilindu-se competenţa organului de urmărire penală, se stabilesc, totodată, şi atribuţiile, acţiunile şi modul în care organul de urmărire penală trebuie să acţioneze”[382].

În mod special, în funcție de anumite criterii, organele de urmărire penală au următoarele forme ale competenței:

- „Competență funcțională;
- Competență materială;
- Competență personală;
- Competență teritorială;
- Competență alternativă;
- Competență derogată”[383].

Astfel, „competența funcțională a organelor de urmărire penală este reglementată de art. 55 – 57 CPP RM, care stabilesc cadrul de atribuții ce-i revin fiecărui organ de urmărire penală în faza urmăririi penale în raport cu atribuțiile procurorului și atribuțiile judecătorului de instrucție”[384].

„Competența materială este reglementată de art. 266 – 269 CPP RM, fiind determinată de obiectul cauzei penale, adică de faptul juridic care a produs conflictul de drept penal”[385], competența personală, „după calitatea făptuitorului sau a victimei, fiind prevăzută de art. 270 CPP RM pentru procuror ca organ de urmărire penală”[386].

Cercetătorul D. Ostavciuc relevă că în ceea ce privește competența personală, „dictată organelor de urmărire penală, este de reținut faptul că, potrivit Codului de procedură penală, organele de urmărire penală, în limita competențelor materiale, exercită urmărirea penală, indiferent de statutul persoanei ce a comis infracțiunea, cu excepția celor date în competența procurorului”[387]. Conform art. 270 alin. (1) pct. 1 CPP RM, procurorul exercită urmărirea penală în cazurile infracţiunilor săvârşite de: „Preşedintele ţării; deputaţi; membri ai Guvernului; judecători; procurori; director, director adjunct al Serviciului de Informații și Securitate și ofițerii de informații securitate, ofiţeri de urmărire penală, polițiști și ofițeri de investigații, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu excepția infracțiunilor de corupție și a celor conexe actelor de corupție, angajații Centrului Național

[382] Ostavciuc, D. Analiza dezideratelor legate de competența înfăptuirii urmăririi penale. *Op.cit.*, pag.31.
[383] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag. 421.
[384] *Ibidem*, pag. 422.
[385] *Ibidem*, pag. 422.
[386] *Ibidem*, pag. 422.
[387] Ostavciuc, D. Analiza dezideratelor legate de competența înfăptuirii urmăririi penale. *Op.cit.*, pag.31.

Anticorupție, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu excepția celor atribuite Procuraturii Anticorupție"[388]. Competența personală derivă şi din conținutul prevederilor art. 270 alin. (7) CPP, unde se menționează despre cine este competent a efectua urmărirea penală în privința Procurorului General.

Competența „*alternativă* este determinată de faptul care organ de urmărire penală a pornit urmărirea în cazuri speciale prevăzute de lege, acela va fi competent să desfăşare urmărirea"[389].

Şi, respectiv, „competența *derogată* este determinată de anumiți factori, stabiliți de către Procurorul General şi adjuncții lui, prin care are loc o derogare de la regulile competenței menționate *supra*"[390]. Referitor la competența derogată se indică asupra faptului că aceasta „este justificată de condițiile prin care are loc derogarea de la regulile competenței. Aceste condiții sunt reglementate în CPP şi sunt aplicabile de Procurorul General sau adjuncții acestuia, iar în unele cazuri şi de procurorul ierarhic superior procurorului care participă la urmărirea penală"[391].

Spre exemplu, potrivit art. 257 alin. (4) CPP RM, „procurorul ierarhic superior procurorului care participă la urmărirea penală în cauza respectivă poate dispune, motivat, transmiterea cauzei la un alt sector, în limitele circumscripţiei în care activează"[392], iar potrivit art. 271 alin. (4) CPP RM, „dacă procurorul ierarhic superior, în limita competenţei sale materiale şi teritoriale, din oficiu sau la solicitare, constată în mod rezonabil că organul de urmărire penală sau procurorul cărora, conform legii, le revine efectuarea sau conducerea urmării penale nu asigură în termen rezonabil cercetarea completă, obiectivă şi sub toate aspectele a circumstanţelor cauzei, în vederea stabilirii adevărului, acesta dispune, printr-o ordonanţă motivată, efectuarea urmăririi penale de către un alt organ similar"[393].

Totodată, „competența alternativă este determinată de atribuirea către procuror a posibilității de a alege organul de urmărire penală deopotrivă competent să efectueze urmărirea penală"[394].

---

[388] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[389] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediţia a 3-a, revizuită şi completată. Op.cit., pag. 422.
[390] *Ibidem*, pag. 422.
[391] Ostavciuc, D. Analiza dezideratelor legate de competența înfăptuirii urmăririi penale. *Op.cit.*, pag.35.
[392] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[393] *Ibidem*.
[394] Ostavciuc, D. Analiza dezideratelor legate de competența înfăptuirii urmăririi penale. *Op.cit.*, pag.34.

O altă problemă ridicată de „introducerea răspunderii penale a persoanei juridice este aceea a competenței teritoriale. În mare parte, la stabilirea instanței competente sub aspect teritorial, se ține cont de regulile generale de stabilire a competenței conform art. 40 și 42 CPP RM”[395].

În norma legală a art. 522 CPP RM este reglementat criteriul teritorial al efectuării urmăririi penale, în baza căruia este delimitată competența organelor de urmărire penală la investigarea cauzelor penale privind infracțiunile comise de către persoane juridice.

În opinia cercetătorului I. Dolea, „nu există deosebiri de principiu între art. 522 şi art. 42. În ambele cazuri este competent organul de urmărire penală şi instanţa de judecată de la locul săvârşirii infracţiunii. În alte cazuri, când este dificil de stabilit locul concret (spre exemplu, când sunt implicate mai multe filiale din diferite localităţi în aceeaşi faptă infracţională), sunt luate în calcul şi alte criterii. Nu se poate ca un criteriu să aibă un avantaj asupra altuia”[396]. Subsecvent, autorul relevă că „în toate cazurile, Procurorul General are competența de a transmite cauza oricărui organ de urmărire penală sau în orice teritoriu. Judecarea cauzei se va efectua de instanța în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală”[397].

Aşadar, norma legală prevăzută de art. 522 CPP RM stipulează: „În cazul săvârşirii infracţiunilor de către persoane juridice, competenţa teritorială este determinată de:

1) locul unde a fost săvârşită infracţiunea;

2) locul unde a fost depistat făptuitorul;

3) locul unde domiciliază făptuitorul persoană fizică;

4) locul unde îşi are sediul persoana juridică;

5) locul unde domiciliază victima sau unde aceasta îşi are sediul”[398].

Alineatul (2) al art. 522 CPP RM specifică: „La judecarea cauzei privind infracţiunile săvârşite de persoane juridice se aplică în mod corespunzător prevederile art. 40 şi 42”[399], care reglementează competența teritorială în materie penală (art. 40) și competența în caz de indivizibilitate sau conexitate a cauzelor penale (art. 42)[400]. Analizând în ansamblu, deducem că „asemenea criterii au fost stabilite potrivit conceptului de determinare a competenței teritoriale, utilizat și în cazul săviârșirii infracțiunii

---

[395] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Op.cit., pag. 1061.
[396] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag.1287.
[397] *Ibidem*, pag. 1287.
[398] Codul de procedură penală al Republicii Moldova, *Op.cit.*
[399] *Ibidem*.
[400] Dogaru, M. Consideraţii generale privind răspunderea penală a persoanelor juridice în sistemul de drept din Republica Moldova. În: Закон и жизнь, 2010, nr. 5 (222), pp.41-46. pag. 46. ISSN 1810-3081.[online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/26657 [citat: 12.08.2023].

de persoana fizică. Reieşind din dispoziţiile art. 522 CPP RM, se poate formula concluzia că competenţa teritorială este una de natură alternativă, ea fiind determinată de una din posibilităţile propuse"[401].

Sub aspect comparativ cu prevederile legislaţiei procesual penale ale României, aceasta „include cu titlul de completare a procedurii comune următoarele criterii: a) locul unde a fost săvârşită infracţiunea; b) locul unde se află sediul persoanei juridice şi c) locul unde locuieşte persoana vătămată sau unde aceasta îşi are sediul. În dreptul belgian, competenţa teritorială este determinată identic situaţiei în care făptuitor este o persoană fizică, criteriul „reşedinţei inculpatului" fiind înlocuit cu cel al „sediului social" sau al „sediului profesional al persoanei juridice"[402].

De remarcat că, respectiv, competenţa teritorială se va determina potrivit condiţiilor marcate *supra*, după ce a fost determinată competenţa materială prevăzută de art. 266 – 270[2] CPP RM[403].

În context, „pentru a-şi putea îndeplini atribuţiile în desfăşurarea activităţii de urmărire penală, organul de urmărire penală trebuie să fie competent de a efectua acte de urmărire penală în fiecare cauză penală"[404].

După efectuarea unei analize a conţinutului art. 522, şi anume a criteriilor de determinare a competenţei teritoriale, se stabileşte că, „în cazurile de săvârşire a infracţiunilor de către persoanele juridice, urmărirea penală se efectuează:

1) la locul unde a fost săvârşită infracţiunea – presupune locul săvârşirii faptei, determinat de art. 12 din Codul penal, fiind locul unde a fost săvârşită acţiunea (inacţiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor;
2) la locul unde a fost depistat făptuitorul - presupune locul în care a fost găsită persoana fizică, care a înfăptuit acţiunea materială a faptei prejudiciabile pentru care este urmărită penal persoana juridică;
3) la locul unde domiciliază făptuitorul – presupune locul în care persoana fizică, care a înfăptuit acţiunea materială a faptei prejudiciabile pentru care este urmărită penal persoana juridică, îşi are locuinţa statornică sau principală. Se consideră că persoana îşi păstrează domiciliul atâta timp, cât nu şi-a stabilit altul. Persoana al cărei domiciliu nu poate fi stabilit cu certitudine se

---

[401] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Op.cit., pag. 1061.
[402] Streteanu, F., Chiriță, R. *Răspunderea penală a persoanelor juridice*. București: Editura Rosetti, 2002. 222 p., pag. 197. ISBN 978-973-837-816-2; 973-8378-16-8.
[403] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit*.
[404] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediţia a 3-a, revizuită şi completată. Op.cit., pag. 421.

consideră domiciliată la locul reşedinţei sale. Reşedinţa persoanei fizice este locul unde îşi are locuinţa temporară sau secundară. În lipsă de reşedinţă, persoana este considerată că domiciliază la locul unde se găseşte, iar dacă acesta nu se cunoaşte, la locul ultimului domiciliu;

4) la locul unde îşi are sediul persoana juridică - presupune locul (clădirea), indicat în actele de constituire şi înregistrat în modul stabilit, unde persoana juridică îşi are administraţia şi locul unde îşi desfăşoară activitatea;
5) la locul unde domiciliază victima (persoană fizică căreia, prin infracţiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale) sau unde aceasta îşi are sediul (persoană juridică căreia, prin infracţiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale)"[405].

Criteriul „locului unde a fost săvârşită infracţiunea" (ulterior determinării competenţei materiale) are întâietate/prioritate faţă de celelalte criterii, dat fiind faptul că desfăşurarea urmăririi penale este eficientă la locul comiterii infracţiunii.

Fiecare dintre criteriile indicate la pct. 2) - 5) art. 522 CPP RM (locul unde a fost depistat făptuitorul; locul unde domiciliază făptuitorul persoană fizică; locul unde îşi are sediul persoana juridică; locul unde domiciliază victima sau unde aceasta îşi are sediul) este „pasibil de aplicare în cazurile în care criteriul locului comiterii infracţiunii nu poate fi aplicat din anumite motive rezonabile, fie aplicarea unuia dintre aceste criterii este dictată de rezonabilitatea efectuării urmăririi penale mai operative, mai complete şi mai obiective, pentru buna desfăşurare a procesului penal"[406].

Prin urmare, „competenţa teritorială diferenţiază, din punct de vedere teritorial, organele de urmărire penală cu o egală competenţă materială şi este determinată de locul săvârşirii infracţiunii. În acest sens, organul de urmărire penală este obligat să țină cont de harta administrativ-teritorială a Republicii Moldova"[407].

Unii autori evidențiază că „determinarea exactă a persoanei juridice antrenate în proces, dar și a locului unde aceasta își are sediul prezintă importanță nu doar la stabilirea competenței teritoriale în cadrul procedurii speciale, dar și la modul de citare a ei. Astfel, citarea persoanei juridice urmează să

[405] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 25.
[406] *Ibidem*, pag. 25.
[407] Ostavciuc, D. Analiza dezideratelor legate de competența înfăptuirii urmăririi penale. *Op.cit.*, pag.31.

fie făcută la sediul acesteia, în cazul în care acesta este cunoscut și în numele acesteia acționează un reprezentant legal, fie la domiciliul reprezentantului desemnat"[408].

Or, „în situația în care este examinată o cauză privind săvârșirea unei infracțiuni de persoane juridice, urmează a fi respectate toate ingerințele unui proces penal echitabil cu respectarea etapelor judecării cauzei, a drepturilor și mecanismelor conferite reprezentantului, cu participarea apărătorului, traducătorului. Totuși, a fost pusă în discuție necesitatea oferirii aceluiași grad de protecție în cadrul procesului penal pentru persoana juridică, ca și pentru persoana fizică"[409].

3.2.Particularităţi privind efectuarea unor acţiuni procesuale în cadrul urmării penale a infracţiunilor comise de persoane juridice

Urmărirea penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile comise de persoanele juridice se efectuează potrivit procedurii obișnuite, cu derogările și completările prevăzute de legislația procesual penală națională.

Începerea „urmăririi penale în privinţa persoanei juridice se dispune conform dispoziţiilor generale prin ordonanţa procurorului sau a reprezentantului organului de urmărire penală, care a fost sesizat în modul prevăzut în art. 262 şi 273 din Codul de procedură penală, în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă bănuiala rezonabilă cu privire la comiterea infracţiunii şi nu există vreuna din circumstanţele care exclud urmărirea penală"[410].

Actul de sesizare, „prin prisma art.262-263 Cod procedură penală al Republicii Moldova, ca punct de declanșare a unei investigații procesual-penale, solicită inițial prezența unei bănuieli privind existența unei fapte care a adus un anumit prejudiciu persoanei fizice sau juridice, adică necesită o bănuiala inițială, precum că ar fi fost comisă o anumită infracțiune. Autodenunțarea se raportează la subiectul infracțiunii. Și în acest caz, existența bănuielii privind comiterea infracțiunii este obligatorie. După înregistrarea actului de sesizare, investigatorul va purcede la verificarea bănuielii, care ori va

[408] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Op.cit., pag. 1063
[409] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag. 745.
[410] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 18–19.

deveni rezonabilă, ori, prin epuizarea ei, va condiționa circumstanțe care exclud urmărirea penală"[411]. Conceptul „*bănuielii rezonabile* a fost inclus în legislația procesual penală doar ca un standard de îndeplinit la începerea urmăririi penale. Bănuiala rezonabilă că a fost comisă o infracțiune presupune existența unor fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv că persoana în cauză ar fi comis o infracțiune"[412].

Totodată, pentru buna desfăşurare a procesului penal, precum şi în scopul asigurării efectuării unei urmăriri penale multiaspectuale, complete şi obiective, inclusiv pentru a asigura cercetarea sub toate aspectele a circumstanţelor faptelor penale comise de către persoana juridică, „luând în consideraţie că pentru investigarea acestora se administrează aceleaşi probe ca şi în cazul tragerii la răspundere a persoanelor fizice pentru aceeaşi faptă sau chiar şi pentru fapte conexe, urmărirea penală urmează să fie pornită pe fapt şi efectuată atât în privinţa persoanei juridice, cât şi în privinţa persoanei fizice în una și aceeași cauză penală"[413].

Dacă, pentru săvârşirea aceleiaşi fapte, urmărirea penală a fost începută doar în privinţa persoanei fizice, procurorul/organul de urmărire penală se va autosesiza pentru începerea urmăririi penale şi în privinţa persoanei juridice, şi invers, dacă s-a pornit urmărirea penală doar în privinţa persoanei juridice, procurorul/organul de urmărire penală se va autosesiza în vederea pornirii urmăririi penale şi împotriva persoanei fizice. În prezenţa unor asemenea situaţii, „procurorul va dispune conexarea cauzelor penale într-o singură procedură de urmărire penală, pentru raţionamentele expuse mai sus"[414].

De remarcat că, în toate cazurile în care este atrasă la răspundere penală persoana juridică, se va asigura tragerea la răspundere penală şi a persoanei fizice care se face vinovată în acţiunile acesteia, dacă se vor constata elementele infracţiunii în urma efectuării acţiunilor de urmărire penală.

În procesul de examinare a sesizărilor cu privire la infracţiunile comise de către persoanele juridice, precum şi în cadrul desfăşurării urmăririi penale, „procurorii, reprezentanţii organelor de urmărire penală vor solicita Agenției Servicii Publice şi obţine de la ea, cu anexarea ulterioară la materialele şi cauzele cercetate, următoarele informaţii oficiale:

---

[411] Pîntea, A. Bănuiala rezonabilă și actul de sesizare. În: *Vector European*, 2020, nr.1, pp. 32-35. pag. 32. ISSN 2345-1106, ISSNe 2587-358X. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/32-35_36.pdf [citat: 05.05.2023].

[412] Pîntea, A. Bănuiala rezonabilă și actul de sesizare. *Op.cit.*, pag. 33.

[413] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 18-19.

[414] *Ibidem*, pag. 18-19.

a) denumirea completă şi abreviată a persoanei juridice şi forma juridică de organizare a ei;
b) data şi numărul de identificare de stat a persoanei juridice;
c) modalitatea de constituire a persoanei juridice (înfiinţată sau reorganizată) şi datele despre succesiunea de drept;
d) sediul, numerele de telefon și adresele de e-mail ale persoanei juridice, ale filialelor şi reprezentanţelor ei;
e) genurile principale de activitate şi termenul de activitate;
f) mărimea capitalului social şi al cotelor de participare ale fondatorilor (asociaţilor), datele din buletinul de identitate şi domiciliul lor;
g) numele, prenumele, datele din buletinul de identitate, adresa de la domiciliu şi numărul de telefon ale managerului principal;
h) data înregistrării modificărilor operate în documentele de constituire ale persoanei juridice, esenţa modificărilor;
i) modul de încetare a activității persoanei juridice (prin reorganizare sau lichidare)"[415].

Un alt aspect important de analizat este punerea sub învinuire a persoanei juridice. Astfel, atunci când procurorul va considera că probele acumulate sunt suficiente, va emite o ordonanță de punere sub învinuire a persoanei juridice. Procurorul poate emite o asemenea ordonanță din oficiu sau la propunerea organului de urmărire penală. În context, art. 281 alin. (1) CPP RM stipulează: „Dacă, după examinarea raportului organului de urmărire penală şi a materialelor cauzei, procurorul consideră că probele acumulate sunt concludente şi suficiente, el emite o ordonanţă de punere sub învinuire a persoanei"[416].

Dacă în cadrul cauzei penale există şi persoane fizice care sunt învinuite pentru săvârşirea aceloraşi fapte, incluse în ordonanța de punere a acestora sub învinuite, ordonanța se va întocmi în parte pentru fiecare.

Reieşind din prevederile art. 281 alin. (2) CPP RM, ordonanța de punere sub învinuire a persoanei juridice trebuie să cuprindă următoarele elemente: „data şi locul întocmirii; de către cine a fost întocmită (numele prenumele și funcția procurorului care a întocmit-o); numele, prenumele, ziua, luna, anul şi locul naşterii persoanei puse sub învinuire, precum şi alte date despre persoană care au importanţă juridică în cauză; formularea învinuirii, cu indicarea datei, locului, mijloacelor şi modului

[415] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 18-19.
[416] Codul de procedură penală al Republicii Moldova, *Op.cit*.

de săvârşire a infracţiunii şi consecinţele ei, a formelor vinovăţiei, a motivelor şi semnelor calificative pentru încadrarea juridică a faptei, a circumstanţelor în virtutea cărora infracţiunea nu a fost consumată în faza pregătirii sau tentativei de infracţiune, menţiunea despre punerea persoanei respective sub învinuire în calitate de învinuit în această cauză, conform articolului, alineatului şi literei articolului din Codul penal care prevăd răspunderea pentru infracţiunea comisă"[417].

În special, în ordonanța de punere sub învinuire a persoanei juridice se vor indica și atributele de identificare a persoanei juridice:

a) „denumirea completă și forma juridică de organizare;
b) data înregistrării în Registrul de stat;
c) modalitatea de constituire, înființată sau reorganizată;
d) numărul de identificare de stat, codul fiscal;
e) sediul"[418].

Suplimentar elementelor prenotate, în ordonanță se pot indica și alte atribute, precum „mărimea capitalului social, numărul de telefon, fax, adresă de e-mail, conturile bancare"[419].

La fel, în ordonanţa de punere sub învinuire a persoanei juridice se va face menţiunea despre punerea sub învinuire a persoanei juridice în calitate de „învinuit" în cauza penală, cu indicarea articolului, alineatului şi literei articolului din Codul penal, partea specială, care prevăd răspunderea pentru infracţiunea săvârșită de persoana juridică.

Ulterior, procurorul va înainta învinuirea persoanei juridice învinuite, obligatoriu în prezenţa avocatului, în decurs de 48 ore din momentul emiterii respectivei ordonanţe de punere sub învinuire, dar nu mai târziu de ziua în care reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat s-a prezentat la procuror sau a fost adus în mod silit, fapt ce rezultă nemijlocit din conţinutul art. 282 CPP RM.

În context, în privința reprezentantului persoanei juridice poate fi dispusă aducerea silită, fapt ce rezultă din conținutul art. 521 alin. (4) CPP RM, care stipulează că „împotriva reprezentantului legal sau, după caz, a reprezentantului desemnat al persoanei juridice faţă de care se efectuează urmărirea penală se pot lua, în această calitate, numai măsuri de constrângere aplicabile martorului", iar potrivit art. 90 alin. (9) CPP RM, „dacă martorul nu se prezintă la acţiunea procesuală fără motive întemeiate, organul de urmărire penală sau instanţa are dreptul să ordone aducerea lui silită".

---

[417] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[418] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 27.
[419] *Ibidem*, pag. 27.

În doctrină se evidențiază că „termenul de 48 de ore este unul limitativ. La înaintarea acuzării, trebuie să se respecte anumite norme procedurale în ceea ce privește prezența apărătorului, care, de asemenea, are dreptul să ia cunoștință cu ordonanța de punere sub învinuire. Dacă persoana nu cunoaște limba, este obligatorie prezența interpretului”[420].

Cât privește termenul în care persoana juridică poate avea calitatea de învinuită în cadrul unei cauzei penale, acesta nu este reglementat expres de către legiuitor, fiind dedus din conținutul termenului rezonabil. Pe marginea acestui aspect s-a expus Curtea Constituțională a RM, care, în Decizia nr. 4/2020 din 20.01.2020[421], par. 31 – 33, statuează că „termenul de menținere a statutului de învinuit al persoanei trebuie dedus din termenul rezonabil garantat de articolul 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de articolul 20 din Constituție. În materie penală, acest drept urmărește ca persoana să nu fie subiectul unei acuzații pentru o perioadă îndelungată de timp. Curtea Europeană a stabilit că durata rezonabilă a unei proceduri trebuie apreciată în funcție de circumstanțele cauzei și cu ajutorul următoarelor criterii: complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și cel al autorităților competente, precum și miza litigiului pentru cel interesat”.

Ordonanţa de punere sub învinuire a persoanei juridice „se va aduce la cunoştinţă reprezentantului legal sau reprezentantului desemnat de către procuror, care îi va explica conţinutul ei. Aceste acţiuni se atestă cu semnăturile procurorului, reprezentantului legal sau reprezentantului desemnat, avocatului care participă la această acţiune procesuală, aplicate pe ordonanţa de punere sub învinuire, indicându-se data şi ora punerii sub învinuire”[422].

Reieşind din prevedrile art. 282 alin. (2) - (3) CPP RM, reprezentantului legal sau reprezentantului desemnat se înmânează copia de pe ordonanţa de punere sub învinuire a persoanei juridice, precum şi informaţia în scris cu privire la drepturile şi obligaţiile pe care le are un învinuit, conform art. 66 CPP RM, cu specificarea în informaţie că „reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat, cu a cărui participare se efectuează urmărirea penală în privinţa persoanei juridice, le însuşeşte, cu excepţia celor indisolubile persoanei fizice cu calitatea procesuală respectivă, pe care le

---

[420] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag.1287-1288, 808.
[421] Decizia CC a RM nr.4 din 20.01.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 206g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 282 din Codul de procedură penală (durata maximă de menținere a statutului de învinuit al persoanei). [online]. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=749 [citat: 23.11.2023].
[422] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice.* Op.cit., pag. 27.

exercită în modul corespunzător, şi cu garanţiile ce ţin de neasimilarea reprezentantului legal sau reprezentantului desemnat cu calitatea de urmărit penal al persoanei juridice"[423].

Aspectele prenotate, se vor consemna în ordonanța de punere sub învinuire, concomitent cu explicarea reprezentatului legal sau desemnat a drepturilor și obligațiilor reglementate de legislația procesual penală.

Următoarea acțiune ce urmează a fi întreprinsă este audierea învinuitului persoană juridică, ce se va efectua în condițiile și cu respectarea garanțiilor specificate în art. 104 CPP RM.

Reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat „va fi întrebat dacă, în calitatea pe care o are, în baza împuternicirilor ce i-au fost acordate şi a statutului procesual penal special, acceptă să facă explicaţii privitor la învinuirea care i se incriminează persoanei juridice, şi, în cazul în care îşi va expune acceptul, consemnat corespunzător în procesul-verbal de audiere, va fi întrebat dacă recunoaşte învinuirea ce i se impută persoanei juridice şi i se va propune să înscrie explicaţiile în procesul-verbal respectiv, întocmit în conformitate cu prevederile art. 260 şi 261 din Cod"[424].

În cazurile în care reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat „va reveni ulterior asupra poziţiei enunţate de el şi/sau asupra vreuneia din explicaţiile pe care le-a făcut cu ocazia înaintării învinuirii, inclusiv pentru completare, procurorul va purcede la audierea suplimentară a învinuitului persoană juridică, consemnând explicaţiile respective într-un proces-verbal perfectat, la fel, conform procedurii stabilite în art.260 şi 261 din Codul de procedură penală"[425].

De remarcat că, până la punerea sub învinuire a persoanei juridice, persoana juridică faţă de care există anumite probe că a săvârşit o infracţiune poate fi recunoscută și în calitate de bănuit.

Atribuirea persoanei juridice a unei asemenea calităţi procesuale de „bănuit" se va efectua de către procuror/organul de urmărire penală, prin emiterea unei ordonanţe de recunoaştere a persoanei juridice în calitate de bănuit.

Înştiinţarea persoanei juridice de ce este bănuită, „înmânarea copiei de pe ordonanţa de recunoaştere în calitate de bănuit şi a informaţiei în scris cu privire la drepturile şi obligaţiile pe care le are un bănuit, audierea persoanei juridice recunoscute în calitate de bănuit se vor face, cu participarea reprezentantului legal sau reprezentantului desemnat de către procuror, de către organul

[423] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 26-27.
[424] *Ibidem*, pag. 27.
[425] *Ibidem*, pag. 27.

de urmărire penală, analogic, potrivit recomandărilor privind punerea sub învinuire şi înaintarea acuzării persoanei juridice, care se vor aplica corespunzător"[426].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a examinat probleme ce vizează persoanele juridice sub diferite aspecte și în funcție de articolele Convenției invocate de către reclamanți. . În materie penală, Curtea a examinat problema echității procesului, aplicării sechestrului și garanțiilor dreptului de proprietate, etc. Pe parcursul cercetării se va încerca de a face o analiză a unor hotărâri ale Curții în materia respectivă .

În cadrul prezentului paragraf menționăm că, atunci când împotriva unei persoane juridice există o acuzație în materie penală, persoana juridică se bucură de garanțiile unui proces echitabil, oferite de prevederile art. 6 din CoEDO.

Spre exemplu, în cauza *Keskinen and Veliekset Keskinen Oy contra Finlandei*, CtEDO a abordat problema încălcării art. 6 din CoEDO, în cazul în care instanţele de apel şi de recurs au refuzat desfăşurarea unei proceduri orale, condamnând o persoană fizică ce fusese achitată de instanţa de fond şi confiscând profitul unei societăți comerciale. În special, Curtea a analizat problema lipsei procedurii orale pentru ambele persoane (fizică şi juridică)[427]. De fapt, reclamanţii s-au plâns în faţa CtEDO de încălcarea dreptului lor la un proces echitabil, întrucât reclamantul persoană fizică a fost condamnat penal în apel şi recurs, iar reclamantei persoană juridică i-a fost confiscat profitul, fără a fi desfăşurată o procedură orală, după ce în prealabil instanţa de fond, singura în faţa căreia s-a desfăşurat o procedură orală, respinsese toate acuzaţiile împotriva acestora.CtEDO, analizând circumstanţele cauzei, a apreciat că „dreptul la judecarea cauzei în mod public, prevăzut de art. 6 par. 1 din Convenţie, implică în mod necesar dreptul la o procedură orală. Cu toate acestea, obligaţia de a ţine o audiere publică nu este una absolută. Astfel, audierea poate să nu aibă loc, dacă una dintre părţi renunţă la acest drept şi dacă nu sunt aspecte de interes general, care să facă audierea necesară. În speţa de faţă, reclamanţii nu au renunţat la acest drept, astfel încât rămâne de văzut dacă poate fi justificată absenţa unei astfel de proceduri orale"[428]. Deşi, în cauza de faţă, „statul finlandez nu a fost condamnat pentru

[426] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 27

[427] Hotărârea CtEDO în cauza Keskinen and Veliekset Keskinen Oy contra Finlandei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155760 [citat: 07.08.2023].

[428] *Ibidem*.

încălcarea art. 6 din Convenţie, Curtea a statuat că acesta este aplicabil în cauză, atât în ceea ce priveşte persoana fizică, dar şi în ceea ce priveşte persoana juridică”[429].

În cauza *Fortum oi land gas OY contra Finlandei*[430],CtEDO a enunțat că ea deja și-a asumat faptul că „articolul 6 se aplică persoanelor juridice în același mod în care se aplică persoanelor fizice și că o societate poate fi considerată ca fiind „acuzată de o infracțiune”, în sensul autonom al acestei expresii în sensul articolului 6”[431].

Totodată, considerăm important a analiza aspectul privind cercetarea infracțiunilor comise de către persoanele juridice prin prisma planificării, realizate de organul de urmărire penală. Astfel, în acest sens, pot fi instituite grupuri de urmărire penală, dar și utilizate posibilitățile oferite de Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații, prin instituirea grupurilor de ofițeri de investigații, conform art. 10 al legii prenotate[432].

Așadar, anume experiența organelor de investigare, a grupurilor formate demonstrează că sporirea probabilității identificării și pedepsirii persoanelor care au comis infracțiuni se datorează, inclusiv, aspectului planificării acțiunilor de urmărire penală.

Şi, deşi nu este prevăzut de CPP RM, „planul de urmărire penală este izvorul indicaţiilor procesuale, instrument prin care procurorul îşi realizează atribuţiile sale procesuale în cadrul procesului penal”[433].

Practica de cercetare a infracțiunilor conturează că principalele reguli, cărora trebuie să corespundă un plan de urmărire penală sunt: „individualitatea, realitatea, mobilitatea, sau dinamismul”[434].

Principiul *individualităţii* planificării activităţii de urmărire penală presupune ca „la realizarea unui plan de investigare să se ţină cont de natura şi caracterul infracţiunii, iar scopul urmărit este ca

---

[429]Trandafir, A.-R. Proces penal echitabil. Agravarea situatiei unei persoane fizice si a unei persoane juridice de catre instantele de apel si recurs fara o procedura orala nu incalca art. 6 din Conventie. [online]. Disponibil: https://www.juridice.ro/208605/cedo-proces-penal-echitabil-agravarea-situatiei-unei-persoane-fizice-si-a-unei-persoane-juridice-de-catre-instantele-de-apel-si-recurs-fara-o-procedura-orala-nu-incalca-art-6-din-conventie.html [citat: 07.08.2023].

[430] Hotărârea CtEDO în cauza Fortum oi land gas OY contra Finlandei. [online]. Disponibil: http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":["001-22846"]} [citat: 07.08.2023].

[431] *Ibidem*.

[432]Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații. Publicat: 08.06.2012 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr.113-118, art.373. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140305&lang=ro# [citat: 17.08.2023].

[433] Gropa, M. Planificarea procesuală a acțiunilor de urmărire penală în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2023, Nr. 2 (65), pp.18-23, pag. 19. ISSN: 1857-2405. [online]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/new/23/18-23_43.pdf [citat: 27.08.2023].

[434] *Ibidem*, pag.18.

planificarea să se efectueze individual pentru fiecare cauză în parte. Caracterul individual al planificării investigării este tocmai aplicabil şi pentru cercetarea infracțiunilor comise de către persoanele juridice, pornind exact de la specificul urmăririi penale a acestei categorii de persoane”[435].

Principiul *realităţii* „planificării activităţii de urmărire penală are în vedere, în primul rând, intuirea sarcinilor care decurg obiectiv din versiunile elaborate şi, în rândul al doilea, prevederea în plan a activităţilor realizabile din punctul de vedere al posibilităţilor de care dispun, la moment, teoria şi practica criminalistică şi organul respectiv. Elaborarea versiunilor implică, pe lângă formularea presupunerilor, un proces de analiză logică, în vederea determinării problemelor necesare a fi clarificate pentru confirmarea sau infirmarea acestora, respectiv, a sarcinilor activităţii de cercetare”[436].

Astfel, pentru fiecare sarcină în planul propus se vor prevedea activităţi specifice de urmărire penală, care să fie realizabile, în caz contrar, planul va avea un caracter abstract, ireal şI, în consecință, inaplicabil şi nu se va solda cu rezultatul dorit.

Potrivit principiului *mobilităţii*, „planul de cercetare penală trebuie să fie adaptabil la situaţiile modificabile ale cercetării cauzei. De obicei, planul activităţii de cercetare a unei infracţiuni se întocmeşte în baza datelor limitate de care dispune organul de anchetă la etapa incipientă de cercetare. La această etapă nu pot fi prevăzute toate versiunile posibile şi acţiunile care trebuie întreprinse. Un atare plan poate direcţiona activitatea de urmărire penală doar temporar, pentru o anumită etapă a cercetărilor. În raport cu diversele aspecte apărute, el va fi renovat prin formularea unor versiuni noi şi a unor activităţi suplimentare de cercetare”[437].

Planul de urmărire penală poate căpăta diferite forme, important este ca acesta să conţină, cel puţin, următoarele puncte:

1) „versiunile existente referitoare la comiterea infracţiunii, în dependenţă de care sunt aprobate măsurile tactice de examinare a cazului;
2) expunerea acţiunilor procesuale necesare de a fi întreprinse;
3) obiectivele;

---

[435] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 20.

[436] Gropa, M. Planificarea procesuală a acţiunilor de urmărire penală în cadrul investigării infracţiunilor de criminalitate organizată. *Op.cit*., pag. 19.

[437] Organizarea şi planificarea activităţii de urmărire penală. [online]. Disponibil: https://www.scribd.com/document/367971639/136227130-Organizarea-%C5%9Fi-planificarea-activit%C4%83%C5%A3ii-de-urm%C4%83rire-penal%C4%83-docx [citat: 27.08.2023].

4) riscurile/problematica;

5) soluţiile”[438].

Subsecvent, cercetarea cauzei poate avea şanse de izbândă, doar dacă se va baza pe o organizare chibzuită a activităţii de urmărire penală, organizare de natură să asigure:

- „operativitatea şi eficacitatea maximă a actelor procedurale de administrare a probelor;
- depistarea şi interpretarea ştiinţifică a urmelor materiale ale infracţiunii;
- reţinerea şi interogarea în termeni rezonabili, din perspectiva tactică, a persoanelor bănuite;
- garantarea confidenţialităţii materialului probatoriu şi a datelor cu caracter informativ existente în cauză”[439].

3.3. Măsuri preventive aplicabile persoanelor juridice. Controlul judiciar. Liberarea provizorie pe cauțiune. Categorii, condiții și procedura de aplicare

Cercetătorul I. Dolea relatează că „măsurile preventive sunt instituții de drept, care presupun aplicarea anumitor constrângeri, determinate de circumstanțele cauzei penale. Măsurile preventive dispun de anumite particularități distincte, care caracterizează instituții în ansamblu sau în raport cu alte măsuri procesuale de constrângere [...]. Măsurile preventive pot fi *principale* și *complementare*. În această situație, acestea pot fi aplicate în cumul. De asemenea, măsurile preventive pot fi alternative, care se aplică doar în cazul înlocuirii arestului”[440].

În altă ordine de idei, acestea trebuie considerate „măsuri de constrângere puse la dispoziţia organelor judiciare penale, pentru a se asigura buna desfăşurare a procesului penal, pentru a împiedica sustragerea suspectului sau inculpatului de la urmărire penală ori de la judecată sau pentru prevenirea comiterii de către acesta a unei alte infracţiuni”[441].

În afară de aceasta, se apreciază că „instituţia modernă de măsuri preventive este una dintre cele mai importante componente ale procedurii penale. În funcţie de gravitatea infracţiunii comise, de informaţiile privind personalitatea acuzatului (suspectului), de vârsta acestuia, de starea sa de sănătate,

---

[438] Gropa, M. Aspecte privind investigarea infracţiunilor comise cu utilizarea materialelor radioactive, chimice, biologice. În: *Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration*, 4th International Conference. Vol. II, Chişinău, 3-4 decembrie 2021, pp.38-58. pag. 42 [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/155355 [citat: 27.08.2023].

[439] Gropa, M. Aspecte privind investigarea infracţiunilor comise cu utilizarea materialelor radioactive, chimice, biologice. *Op.cit.*, pag. 52.

[440] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag. 574.

[441] Urlău, A.-S. Aspecte practice privind noua măsură preventivă a controlului judiciar pe cauţiune. În: *Acta Universitatis George Bacovia.* Juridica. , Volume 3, Issue 2/2014. [online]. Disponibil: https://www.ugb.ro/Juridica/Issue6RO/7._Controlul_judiciar_pe_cautiune.Uzlau_Andreea.RO.pdf [citat: 27.08.2023].

de situația familială, de disponibilitatea unui loc de reședință permanent, pot fi aplicate diferite tipuri de măsuri preventive"[442].

Noul Cod de procedură penală al României prevede „un număr de cinci măsuri preventive, trei fiind privative de libertate (reţinerea, arestul la domiciliu şi arestarea preventivă), iar alte două fiind restrictive de drepturi (controlul judiciar şi controlul judiciar pe cauţiune)"[443], așa încât, în reglementarea actuală a legislației procesual penale române, „măsurile preventive sunt reținerea, controlul judiciar, controlul judiciar pe cauțiune, arestul la domiciliu și arestarea preventivă"[444].

În opinia autorului A. Crișu, „întrucât vizează în mod direct starea de libertate a suspectului sau inculpatului, concretizată în privarea de libertate (în cazul reținerii, arestului la domiciliu sau arestării preventive) ori în restrângerea libertății de mișcare (în cazul controlului judiciar sau al controlului judiciar pe cauțiune), măsurile preventive sunt cele mai importante dintre măsurile procesuale reglementate în Codul de procedură penală"[445].

Gr. Gh. Theodoru consideră că, „în vederea desfășurării normale a procesului penal și a realizării scopului său, se poate ivi necesitatea folosirii unor mijloace de constrângere împotriva învinuitului sau inculpatului, împotriva părții responsabile civilmente ori a altor persoane, prin care să fie împiedicată obstrucționarea de către acestea a urmării penale și a judecății sau sustragerea lor de la executarea pedepselor și a celorlalte sancțiuni de drept penal ori de la repararea pagubelor cauzate prin infracțiune"[446].

Același autor ne indică asupra faptului că „privarea sau restrângerea libertății individuale a învinuitului sau inculpatului împiedică sustragerea acestuia de la urmărire și de la judecată, precum și de la executarea pedepsei închisorii; restrângerea dreptului de a dispune de bunurile proprii asigură executarea pedepsei închisorii; restrângerea dreptului de a dispune de bunurile proprii asigură executarea unei pedepse pecuniare a confiscării speciale sau extinse, precum și repararea de către inculpat și partea responsabilă civilmente a pagubei cauzate prin infracțiune"[447].

În dreptul procesual penal sunt cunoscute diferite categorii de măsuri preventive, „unitatea sistemului măsurilor preventive se caracterizează prin temeiuri comune ale utilizării acestor măsuri,

---

[442] Турсунбаева, Д.С. Виды пресечения в уголовном процессе. В: *International Journal of Humanities and Natural Sciences*, vol. 3-3 (66), 2022. pag. 90 [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/vidy-mer-presecheniya-v-ugolovnom-protsesse [citat: 17.06.2023].
[443] Urlău, A.-S. Aspecte practice privind noua măsură preventivă a controlului judiciar pe cauţiune. *Op.cit.*
[444] Crișu, A. *Drept procesual penal. Partea generală conform noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 432 .
[445] *Ibidem*, pag. 432.
[446] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., pag. 363.
[447] *Ibidem*, pag. 363.

prin scopuri unice, prin subiecţii în privinţa cărora pot fi aplicate şi printr-o ordine specifică de folosire în cadrul activităţii procesual penale. Aceste particularităţi calitative plasează măsurile preventive într-o instituţie juridică de sine stătătoare şi constituie criterii de delimitare a acestora de alte măsuri de constrângere procesual-penală"[448].

Efectuând o clasificare a măsurilor preventive, cercetătorul V. Mihailov le divizează în patru categorii: „1) măsuri preventive care au în conţinutul lor asigurarea personală (obligarea de a nu părăsi localitatea, obligarea de a nu părăsi ţara, garanţia personală); 2) măsuri preventive care includ în conţiutul lor asigurarea patrimonială (cauţiunea); 3) măsuri preventive care includ în conţinutul lor asigurarea morală (garanţia unei organizaţii, transmiterea minorului în supravegherea părinţilor, tutorilor, curatorilor); 4) măsuri preventive care includ în conţinutul lor asigurarea administrativ-statală (arestul preventiv, transmiterea minorului în supravegherea conducătorului instituţiei de învăţământ speciale, transmiterea sub supraveghere a militarului)"[449].

Procesualistul rus I. Petruhin vine cu opinia că „toate măsurile preventive existente la momentul de faţă pot fi clasificate în două grupuri: 1) măsuri care, *de facto*, limitează libertatea personală a indivizilor, inclusiv dreptul de a se deplasa în spaţiu (arestarea la domiciliu, arestarea preventivă; declaraţia de nepărăsire a localităţii sau a ţării, transmiterea sub supraveghere a militarului; 2) măsuri ce influenţează persoanele, în exclusivitate, doar în mod psihologic. Acestea, la rândul lor, pot fi patrimoniale (cauţiunea) şi nepatrimoniale (transmiterea minorului sub supraveghere, garanţia personală, garanţia unei organizaţii)"[450].

La rândul său, cercetătorul S. Rosinskii evidenţiază „existenţa a trei grupuri de măsuri preventive: 1) măsuri preventive cu un caracter obligatoriu (declaraţia de nepărăsire a localităţii sau a ţării, garanţia personală, transmiterea sub supraveghere a militarului, transmiterea sub supraveghere a minorului; 2) măsuri preventive cu caracter patrimonial (cauţiunea); 3) măsuri preventive cu caracter privativ de libertate (arestarea preventivă, arestarea la domiciliu)"[451].

În doctrina naţională se propune încă o clasificare a măsurilor preventive, în baza criteriului influenţei asupra bănuitului, învinuitului, acestea fiind: 1) „măsuri preventive care influenţează moral

---

[448] Stamatin, Ş., Gheorghieş, A. Sistemul măsurilor preventive. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova.* Ştiinţe socioumane, ediţia a X-a. pp.115-121, p. 117. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Sistemul%20masurilor%20preventive%20.pdf [citat: 18.08.2023].

[449] Михайлов, В.А. *Уголовно-процессуальные меры в судопроизводстве Российской Федерации.* Москва, 1997, с. 41- 42.

[450] Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: Учебник. / под ред. И. Л. Петрухина, Москва, 2006, с. 263.

[451] Россинский, С.Б. Уголовный процесс России. / Курс лекций. Москва, 2007. с.179.

asupra bănuitului, învinuitului (obligarea de a nu părăsi localitatea sau obligarea de a nu părăsi ţara (art. 178); garanţia personală (art. 179); transmiterea sub supraveghere a minorului părinţilor, tutorilor, curatorilor sau altor persoane demne de încredere (art. 184); 2) măsuri preventive de influenţă administrativ-statală: garanţia unei organizaţii (art. 180); ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport (art.182); transmiterea sub supraveghere a militarului (art. 183); transmiterea minorului sub supravegherea conducătorului instituţiei de învăţământ speciale, unde învaţă acesta (art.184); liberarea provizorie sub control judiciar a persoanei deţinute (art. 191); 3) măsuri preventive de influenţă patrimonială: liberarea provizorie pe cauţiune a persoanei deţinute (art. 192); 4), măsuri de limitare fizică a libertăţii personale (arestarea preventivă (art.185); arestarea la domiciliu (art.188)"[452].

Relatând despre condiţiile de aplicare a măsurilor preventive, în general, autorul A. Crişu consideră că acestea sunt: „a) existența unor probe sau indicii temeinice din care să rezulte suspiciunea rezonabilă că o persoană a săvârşit o infracţiune; b) măsura să fie proporţională cu gravitatea acuzaţiei aduse, unde proporţionalitatea presupune evaluarea tuturor împrejurărilor de fapt, cât şi a contextului legal (calificarea juridică, pedeapsa); c) măsura preventivă să fie necesară pentru realizarea scopului urmărit prin dispunerea ei; d) inexistența unei cauze care împiedică punerea în mişcare a acţiunii penale sau exercitarea acesteia; e) suspectul sau inculpatul trebuie să fie audiat, în prezența unui avocat ales sau din oficiu"[453].

Referitor la ceea ce ține de aplicarea măsurilor preventive în privința persoanelor juridice, autorii I. Neagu şi M. Damaschin consideră că urmează a se întruni următoarele condiţii: „a) să existe motive temeinice care justifică suspiciunea rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală; b) să se asigure buna desfăşurare a procesului penal"[454].

Scopul aplicării măsurilor preventive constau în „a) asigurarea bunei desfăşurări a procesului penal; b) împiedicarea sustragerii suspectului sau inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată; c) prevenirea săvârşirii unei alte infracţiuni"[455].

În RM, scopul aplicării măsurilor preventive se deduce din conținutul art. 175 alin. (2) CPP RM, potrivit căruia „măsurile preventive sunt orientate spre a asigura buna desfăşurare a procesului

[452] Stamatin, Ş., Gheorghieş, A. Sistemul măsurilor preventive. *Op.cit*., pag. 118.
[453] Crişu, A. *Drept procesual penal. Partea generală conform noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 449 – 450.
[454] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială, în lumina noului cod de procedură penală*. Bucureşti: Universul Juridic, 2015. pag. 507. ISBN 978-606-673-371-7, pag. 507.
[455] Crişu, A. *Drept procesual penal. Partea generală conform noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 449.

penal sau a împiedica bănuitul, învinuitul, inculpatul să se ascundă de urmărirea penală sau de judecată, spre aceea ca ei să nu împiedice stabilirea adevărului ori spre asigurarea de către instanţă a executării sentinţei"[456].

După cum relatează şi cercetătorul I. Dolea, „scopul măsurilor preventive este de a împiedica acuzatul să întreprindă anumite acţiuni negative asupra desfăşurării procesului sau asupra asigurării executării sentinţei. Acestea sunt orientate spre a asigura buna desfăşurare a procesului penal sau a împiedica acuzatul să se ascundă de urmărire sau judecată, să nu comită alte fapte infracţionale sau să încerce a distruge probele"[457].

Potrivit autorilor români I. Neagu şi M. Damaschin, „măsurile preventive care pot fi dispuse împotriva persoanei juridice având calitatea de inculpat în procesul penal sunt următoarele: a) interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice; b) interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale; c) interzicea unor operaţiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvenţa persoanei juridice; d) interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar; e) interzicerea desfăşurării activităţilor de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracţiune"[458].

Astfel, măsurile prenotate pot fi dispuse, „ca şi în procedura de drept comun, de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, în cursul urmăririi penale, la propunerea procurorului, de către judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată, în cursul fazei de judecată"[459].

În RM, autorii autohtoni opinează că, „analizând măsurile preventive stabilite în partea generală a CPP, multe dintre acestea sunt inoperabile în cazul persoanei juridice. Legea stabileşte că în cazul persoanei juridice se aplică în mod special controlul judiciar"[460].

De aceeaşi părere este şi cercetătorul I. Dolea, conform căreia „controlul judiciar asupra persoanei juridice trase la răspundere penală poartă anumite particularităţi distincte în raport cu persoanele fizice. Unele măsuri procesuale, în mod firesc, nu pot fi aplicate persoanei juridice"[461].

---

[456] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[457] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag. 574.
[458] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială, în lumina noului cod de procedură penală.* Op.cit., pag. 506.
[459] *Ibidem*, pag. 506.
[460] Dolea, I., Roman, D., Vizdoagă, T., Sedleţchi, I., Şterbeţ, V., Rotaru, V., Botezatu, R., Cerbu, A., Ursu, S., Erjîu, E, *Codul de procedură penală, Comentariu*. Op.cit., pag. 698.
[461] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag. 1288.

Mai mult, autorul conchide că „măsurile aplicabile persoanei juridice sunt exhaustiv menționate în art. 523 CPP RM”[462].

Potrivit altei opinii similare, este exprimată convingerea că „art. 523 CPP invocă o prevedere specială referitoare la instituirea controlului judiciar asupra persoanei juridice. Acest fapt corespunde necesităților, inclusiv, datorită faptului că multe din măsurile preventive stabilite de partea generală a CPP sunt inoperabile în cazul persoanei juridice”[463].

În această ordine de idei, norma art. 523 alin. (1) CPP RM prevede: „Pentru asigurarea unei bune desfăşurări a procesului penal, la demersul procurorului, judecătorul de instrucţie sau, după caz, instanţa de judecată, dacă consideră necesar, poate dispune punerea persoanei juridice sub control judiciar”[464].

Reieşind din conținutul normei legale, putem deduce cu certitudine că aplicarea măsurii controlului judiciar asupra persoanei juridice poate fi dispusă doar de către judecătorul de instrucție (la faza de urmărire penală), sau de către instanța de judecată (la faza de judecare a cauzei), în ambele situații, la demersul procurorului.

Luarea măsurii față de persoana juridică nu este condiționată de gravitatea infracțiunii imputate. Astfel, având în vedere scopul și natura măsurii, acestea „trebuie luate numai în acele cazuri în care ele sunt necesare pentru buna desfășurare a procesului penal și nu sunt întotdeauna potrivite sau necesare pentru orice tip de infracțiune”[465].

Prin urmare, ne raliem opiniei, potrivit căreia, „deși textul de lege nu o prevede în mod expres, în funcție de specificul fiecărei măsuri preventive, organele judiciare vor trebui să aibă în vedere mai multe aspecte, atunci când decid asupra luării măsurilor preventive față de persoana juridică, precum natura și gravitatea infracțiunii, riscul ca persoana juridică să „dispară”, posibilitatea ca aceasta să-și micșoreze în mod fraudulos activul patrimonial etc.”[466].

Subsecvent, potrivit art. 523 alin. (1) CPP RM[467], măsura controlului judiciar se aplică doar în scopul unei bune desfășurări a procesului penal.

---

[462] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag. 1288.
[463] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Op.cit., pag. 1063.
[464] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit*.
[465] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole. Art.1-603*. / Coord.: M. Udroiu. București: Ed. C. H. BECK, 2015. 1691 p. pag. 1275. ISBN 978-606-18-0409-2.
[466] *Ibidem*, pag. 1275.
[467] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit*.

Spre deosebire de luarea măsurilor preventive pentru persoana fizică, legiuitorul moldav a reglementat în cazul persoanelor juridice un singur scop[468]. Astfel, măsurile preventive împotriva persoanei juridice se iau „numai pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal”[469]. În unele surse doctrinare se arată că „scopul măsurilor preventive constă și în împiedicarea sustragerii persoanei juridice de la urmărirea penală, de la judecată ori de la executarea pedepsei”[470].

Se susține că „acesta este scopul spre care tind măsurile preventive, dar trebuie admis că ele au ca finalitate asigurarea executării pedepsei amenzii”[471].

Însă, „având în vedere felurile măsurilor preventive și rațiunile care le justifică din perspectiva legiuitorului, acestea urmăresc, în principal, în cazul persoanei juridice, înlăturarea riscului dispariției acesteia prin dizolvare, lichidare, divizare sau reducerea capitalului social, operațiuni care tind la diminuarea semnificativă a patrimoniului sau la insolvența persoanei juridice, dispariție care ar face imposibilă tragerea sa la răspundere penală”[472].

Considerăm că alin. (1) art. 523 CPP RM necesită a fi completat, având următorul conținut: *„Judecătorul de instrucție, în cursul urmăririi penale sau, după caz, instanța de judecată, la demersul procurorului, poate dispune, dacă consideră necesar, punerea persoanei juridice sub control judiciar, dacă există motive temeinice care justifică bănuiala rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală şi numai pentru a se asigura buna desfăşurare a procesului penal”.*

Aceste cerințe se impun pentru a se proteja persoana juridică, or, impunerea nejustificată a unor măsuri preventive poate afecta grav activitatea și obiectivele acesteia, mai ales că legiuitorul a statuat că măsura preventivă poate fi aplicată în toate cazurile, gravitatea infracțiunii nereprezentând un criteriu de care se ține cont la aplicarea măsurii față de persoana juridică.

După însuşi modul de reglementare a tuturor măsurilor preventive care sunt aplicabile persoanei juridice, „acestea pot fi luate, numai dacă există motive temeinice care justifică suspiciunea rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală”[473]. În egală măsură, în

---

[468] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[469] Udroiu, M. *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. București: Ed. C. H. BECK, 2015. pag. 1275. ISBN 978-606-18-0409-2/
[470] Udroiu, M. *Procedura penală. Partea specială. Noul Cod de procedură penală*. București: Ed. C. H. BECK, 2014. pag. 453. ISBN978-606-18-0325-5.
[471] Costin, D. M. *Răspunderea persoanei juridice în dreptul penal român*. București: Ed. Universul Juridic, 2010. 600 p. pag. 532. ISBN978-973-127-393-8.
[472] Mateuț, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. vol. II. București: Ed. C. H. BECK, 2012. 907 p. pag. 700. ISBN 978-973-115-252-3.
[473] Dumitrescu, F.G. Specificul și unele particularități ale aplicării măsurilor preventive în privința persoanelor juridice. În: *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2020, nr. 5(16). ISSN 2345-1130. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/43-48_23.pdf [citat: 11.04.2024].

doctrină se afirmă că „suspiciunea rezonabilă reprezintă un test obiectiv și nu se confundă cu simpla părere sau supoziție, chiar dacă este susținută de buna credință”[474].

Temeinicia motivelor care probează bănuiala rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o infracțiune impune ca, cel puțin, faptele (acțiune/inacțiune) imputate persoanei juridice să fie catalogate drept fapte penale și să cadă sub incidența unui articol din partea specială a Codului penal al RM.

Cercetătorul Gh. Mateuț, referindu-se la presupunerea rezonabilă că persoana juridică a comis o infracțiune, susține că „este vorba de condiția prealabilă luării oricărei măsuri preventive, respectiv, cea privind existența unor probe, adică a unor elemente de fapt, care servesc la „constatarea existenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei”[475] sau existența unor indicii temeinice, „când din datele existente în cauză există presupunerea rezonabilă că persoana juridică față de care se efectuează acte premergătoare sau acte de urmărire penală a săvârșit fapta”[476].

În definirea bănuielii rezonabile este relevantă constatarea CtEDO în cauza *Ignatenco contra Republicii Moldova*, unde Curtea a reamintit, la par. 59 – 60, că „bănuiala rezonabilă presupune existența faptelor și a informațiilor care ar convinge un observator obiectiv că persoana în cauză ar fi putut săvârși infracțiunea. Totuși ceea ce poate fi considerat rezonabil va depinde de toate circumstanțele unei anumite cauze. (...) faptele care creează suspiciunea nu trebuie să fie de același grad ca cele necesare, pentru a justifica o condamnare sau chiar pentru înaintarea învinuirii care reprezintă următorul pas al procesului de urmărire penală”[477].

Reglementări similare privind bănuiala rezonabilă se regăsesc și în legislația Belgiei, unde se precizează că „măsurile preventive pot fi luate de judecătorul de instrucție, numai dacă acesta constată serioase indicii de culpabilitate în cazul persoanei juridice și numai dacă circumstanțele speciale cer acest lucru”[478].

Fiind de acord cu opiniile analizate supra, considerăm necesar de a menționa suplimentar unele considerente. Bănuiala rezonabilă în cadrul infracțiunilor comise de către persoana juridică, în

---

[474] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole. Art.1-603.* / Coord.: M. Udroiu. Op.cit., pag. 1275.
[475] Dumitrescu, F.G. Specificul și unele particularități ale aplicării măsurilor preventive în privința persoanelor juridice. *Op.cit.*
[476] *Ibidem.*
[477] Hotărârea CtEDO în cauza Ignatenco contra Republicii Moldova. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124098 [citat: 11.04.2024].
[478] Mateuț, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală.* vol. II. Op.cit., pag. 697 – 698

mod firesc, are o legătură directă cu faptele comise de către persoane fizice, de regulă, responsabile. Prin urmare, la stabilirea bănuielii rezonabile în cadrul infracțiunii săvîrșite de persoana juridică este necesar în mod obligatoriu de a constata acțiunile/inacțiunile persoanelor fizice care au avut ca și consecință o asemenea situație. Totuși, nu este neapărat necesar ca infracțiunea unei persoane juridice să fie o consecință a infracțiunii persoanei fizice. În funcție de caz, aceasta poate fi și o contravenție. Prin urmare, la constatarea bănuielii rezonabile în cadrul examinării chestiunii cu privire la infracțiunea săvârșită de persoana juridică pot fi analizate și faptele persoanelor fizice responsabile, dar acest aspect nu va fi obligatoriu. Spre deosebire de bănuiala rezonabilă analizată la aplicarea unor măsuri preventive, la pronunțarea sentinței de condamnare instanța va fi obligată în motivare de a arăta care au fost circumstanțele cauzei, inclusiv de a analiza faptele persoanelor fizice care au condiționat infracțiunea săvârșită de către persoana fizică.

În continuare, considerăm necesar de a examina în mod separat anumite măsuri preventive care pot fi aplicate persoanei juridice. Subsecvent celor relatate, în cazul dispunerii unei măsuri cum este controlul judiciar, acesta poate fi însoțit cu impunerea respectării de către persoana juridică a unei sau mai multor obligații, reglementate expres de legislația procesual penală, acestea fiind:

1) „depunerea unei cauţiuni, fixate de judecătorul de instrucţie sau de instanţă, al cărei cuantum nu poate fi mai mic de 1000 de unităţi convenţionale;

2) interdicţia de a exercita anumite activităţi, dacă infracţiunea a fost comisă în exercitarea sau în legătură cu exercitarea acestor activităţi;

3) interdicţia de a emite anumite cecuri ori de a folosi cărţi de plată”[479].

Obligațiile prenotate se aplică adițional măsurii controlului judiciar, constituind un drept al judecătorului de instrucție sau, după caz, al instanței, aceasta exercitându-l doar dacă consideră necesară instituirea lor.

De remarcat că „limita minimă a cuantumului cauțiunii ce poate fi aplicată persoanei juridice nu poate fi mai mică de 1000 unități convenționale, iar „limita maximă este cea stabilită de art. 192[1] CPP RM”[480], adică „100 000 de unităţi convenţionale”[481].

Spre exemplu, într-o Decizie a Curții Supreme de Justiție din 01 aprilie 2015, s-a constatat că „directorul companiei „Virs” SRL a contestat cu recurs încheierea judecătorului de instrucție al

[479] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[480] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag. 1288,
[481] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*

Judecătoriei Bălți, prin care s-a admis demersul procurorului de stabilire a interdicției prestării serviciilor de televiziune prin cablu, și anume a retransmisiei canalelor TV consumatorilor finali din mun. Bălți. Încheierea judecătorului de instrucție a fost menținută prin Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți"[482]. Recurentul a invocat mai multe argumente, printre care a pretins „neconstituționalitatea art. 523 CPP RM, în legislația națională lipsind normele care stabilesc esența controlului judiciar al persoanelor juridice, termenii, temeiurile aplicării, căile de atac şi executarea acestor hotărâri"[483].

Curtea a declarat inadmisibil recursul în anulare, declarat de către directorul companiei SRL „Virs", ca fiind vădit neîntemeiat, invocând în susținerea poziției sale că „instituţia controlului judiciar asupra persoanelor juridice, în sensul art. 523 Cod de procedură penală, are un grad de verificare, fapt ce corespunde cerințelor art. 13 CEDO, precum că orice persoană, ale cărei drepturi şi libertăţi recunoscute de prezenta convenţie au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanţe naţionale, chiar şi atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acţionat în exercitarea atribuţiilor lor oficiale. Deci statul este obligat să asigure o cale de atac în instanță, în cazul pretinselor violări ale drepturilor omului. Astfel, statul a asigurat acest drept prin controlul efectuat în modul prevăzut la art. 308-311 Cod de procedură penală. Eliminarea căilor extraordinare de atac în această materie este justificată şi de caracterul special al procedurii instituite de prevederile art. 523 Cod de procedură penală, legiuitorul urmărind astfel să asigure celeritatea acesteia şi obţinerea în mod rapid a unei hotărțri irevocabile şi definitive, prin care să fie exercitat controlul judiciar asupra persoanei juridice, pentru asigurarea bunei desfăşurări a procesului penal"[484].

Autorul Gh. Mateuț este de părerea că „pentru luarea măsurii preventive față de persoana juridică, este necesar ca aceasta să aibă calitatea de învinuit sau inculpat. În consecință, este necesar ca, în prealabil, să fie, cel puțin, începută urmărirea penală sau chiar să fie pusă în mișcare acțiunea penală față de persoana juridică, în vederea luării unei măsuri preventive. De asemenea, trebuie să fie parcursă și procedura de informare cu privire la începerea urmăririi penale și, dacă este cazul, cu privire la punerea în mișcare a acțiunii penale în cursul urmăririi penale și cu privire la trimiterea în judecată la finalul acesteia"[485].

---

[482]Decizia Curții Supreme de Justiție din 01 aprilie 2015, Dosarul nr. 1re-52/2015. [online]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4028 [citat: 21.03.2024].
[483] *Ibidem*.
[484] Decizia Curții Supreme de Justiție din 01 aprilie 2015, Dosarul nr. 1re-52/2015. [online]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4028 [citat: 21.03.2024].
[485] Mateuț, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. vol. II. Op.cit., pag. 698 – 699.

În doctrină, având în vedere că se constată inoperabilitatea măsurilor preventive prevăzute de partea generală a CPP RM, se evidențiază că, „pentru a se asigura o flexibilitate, ar fi eficientă adoptarea unor categorii noi de măsuri preventive aplicabile persoanei juridice, care să înlocuiască cu succes măsurile aplicabile persoanelor fizice. Aceasta ar include obligația de a închide anumite localuri, suspendarea procedurii de falimentare, când aceasta are drept scop sustragerea de la urmărirea penală etc.”[486].

Păreri similare se regăsesc și în conținutul lucrărilor altor cercetători, considerându-se indezirabilă „elaborarea unui concept privind instituirea unor categorii de măsuri preventive aplicabile în cazul învinuitului, inculpatului persoană juridică. Drept exemplu ar putea fi invocată legislația română, care prevede, în art. 493 alin.(1), o serie de măsuri preventive aplicabile persoanei juridice, printre care suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale, interzicerea unor operațiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvența persoanei juridice, interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar, interzicerea desfășurării activităților de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea”[487].

În legislația franceză, „judecătorul de instrucție poate dispune plasarea persoanei juridice sub control judiciar, supunând-o la una sau mai multe dintre următoarele obligații: 1) Depunerea unei cauțiuni, a cărei valoare și termene de plată, în una sau mai multe tranșe, sunt stabilite de judecătorul de instrucție; 2) Constituirea, într-un termen și pentru o sumă, stabilite de judecătorul de instrucție, a unei garanții personale sau reale, destinate să garanteze drepturile victimei; 3) Interdicția de a emite cecuri, altele decât cele care permit emitentului să retragă fonduri de la beneficiarul ceculuí sau cele care sunt certificate, sau de a utiliza carduri de plată; 4) Interdicția de a exercita anumite activități profesionale sau sociale, în cazul în care infracțiunea a fost comisă în exercitarea sau cu ocazia exercitării acestor activități și în cazul în care există riscul săvârșirii unei noi infracțiuni; 5) Plasarea sub supravegherea unui agent desemnat din oficiu, numit de judecătorul de instrucție pentru o perioadă de șase luni, care poate fi reînnoită, în ceea ce privește activitatea în cursul sau în legătură cu care a fost săvârșită infracțiunea”[488].

---

[486] Dolea, I., Roman, D., Vizdoagă, T., Sedlețchi, I., Șterbeț, V., Rotaru, V., Botezatu, R., Cerbu, A., Ursu, S., Erjîu, E, *Codul de procedură penală, Comentariu*. Op.cit., pag. 698.
[487] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Op.cit., pag.1063.
[488] Codul de procedură penală francez. [online]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006577676/2001-06-13 [citat: 21.03.2024].

În opinia autoarelor O. Buruiană, S. Botnaru, persoana juridică, fiind un nou subiect al dreptului penal, „se confruntă nu doar cu scepticismul unora dintre doctrinari, dar şi cu unele probleme la etapa urmăririi penale, şi anume: fuzionarea, divizarea, lichidarea şi reducerea capitalului social, ce sunt nişte mijloace prin care persoana juridică se eschivează de la răspunerea penală. De exemplu, în cazul în care o persoană juridică, absorbită printr-o operaţiune de fuziune, a comis o infracţiune, persoana juridică absorbantă nu poate fi urmarită penal, deoarece fuziunea nu permite transmiterea responsabilităţii penale; sau: în cazul urmăririi penale, persoana juridică face operaţiuni patrimoniale, menite să micşoreze radical capitalul social, pentru a nu răspunde cu tot patrimoniul, sau chiar pentru a intra în insolvabilitate. Astfel, este mult mai uşor pentru ea să evite, în cele mai multe cazuri, pierderi materiale duble şi chiar exorbitante, căci sancţiunea materială pentru o persoană juridică este mult mai impunătoare, comparativ cu cea aplicabilă persoanei fizice. Sau, în unele cazuri, persoana juridică se poate reorganiza în întreprindere individuală, astfel evitând orice problemă, căci întreprinderea individuală nu răspunde penal. Deci este o lacuna în legislaţie şi o cale pentru persoana juridică care a comis o infracţiune de a evita raspunderea penală. Iar existenţa în legislaţia Republicii Moldova a unor lacune ce permit astfel de modalităţi de evitare a răspunderii penale duce la ineficienţa acestei noi instituţii care este necesară. Ea nu trebuie să figureze în Cod doar pentru a satisface nişte aşteptări, ci trebuie să-şi demonstreze utilitatea şi importanţa, la fel ca în alte state”[489].

Astfel, având în vedere perfecționarea legislației procesual penale naționale, este binevenită introducerea unor noi măsuri preventive, aplicabile persoanelor juridice, pentru a se suplini, astfel, măsura controlului judiciar, inspirându-ne chiar din legislația română.

Aşadar, analizând măsurile aplicabile persoanei juridice în legislația română, considerăm oportună introducerea în legislația procesual penală națională a unor noi măsuri, prin preluarea lor din legislația română, şi completarea CPP RM, cu art. 522[1], care ar avea următorul cuprins:

„(1) Judecătorul de instrucție, în cursul urmării penale sau, după caz, instanța de judecată, la demersul procurorului, poate dispune, dacă consideră necesar, dacă există motive temeinice care justifică bănuiala rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală şi numai pentru a se asigura buna desfăşurare a procesului penal, una dintre următoarele măsuri:

1) interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare, lichidare, reorganizare a persoanei juridice;

---

[489] Buruiană, O., Botnaru, S. Răspunderea penală a persoanei juridice. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2015, nr. 8 (88), Seria „Stiinte sociale”, pag. 77 – 80. ISSN 1814 – 3199, ISSN online 2345-1047. [online]. Disponibil: https://ojs.studiamsu.md/index.php/stiinte_sociale/article/view/5048 [citat: 27.07.2023].

2) interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale;

3) interzicerea unor operaţiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvenţa persoanei juridice;

4) interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar[490].

(2) Măsurile preventive prevăzute la alin. (1) pot fi dispuse pe o perioadă de cel mult 60 de zile, cu posibilitatea prelungirii în cursul urmăririi penale şi judecării cauzei, dacă se menţin temeiurile care au determinat aplicarea acestora, însă fiecare prelungire nu poate depăşi 60 de zile.

(3) Încheierea judecătorului de instrucţie sau, după caz, a instanţei de judecată privitor la punerea persoanei juridice sub control judiciar poate fi atacată în termenul şi modul prevăzut în art.308-311".

În acelaşi context, considerăm necesar de a introduce în art. 312 prevederi cu privire la posibilitatea recursului asupra încheierii judecătorului de instrucție privind aplicarea unei măsuri preventive. Îndeosebi această este stringent în cazul în care reprezentanții persoanei juridice consideră că prin măsura stabilită se afectează activitatea funcțională a persoanei juridice. Aceasta deoarece legislatorul a omis de a menționa în art. 523 alin (3) din CPP şi art. 312 limitându-se doar la art. 311.

3.4. Aplicarea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică

În literatura română de specialitate se relevă că măsurile asiguratorii „sunt măsuri procesuale cu caracter real, care constau în indisponibilizarea până la soluționarea definitivă a cauzei a unor bunuri ale suspectului, inculpatului, părții responsabile civilmente ori ale altor persoane, în vederea confiscării speciale sau extinse ori a garantării executării pedepsei amenzii, sau ale cheltuielilor judiciare, precum şi a reparării pagubei produse prin infracțiune"[491].

---

[490] Cod de Procedură Penală al României. *Op.cit.*

[491] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal*, ed. a 2-a, Bucureşti: Ed. Hamangiu, 2008. 1080 p., pag. 489. ISBN/ISSN: 978-973-1836-86-7.

Indisponibilizarea „bunurilor mobile și imobile până la revocarea măsurilor asigurătorii sau până la soluționarea definitivă a procesului penal afectează, cu titlu provizoriu, dispoziția, ca atribut al dreptului de proprietate și, uneori, chiar folosința, când bunurile sechestrate sunt ridicate în mod obligatoriu sau când sunt sigilate. Prin instituirea unei măsuri asigurătorii, dreptul de proprietate nu este afectat în mod definitiv, întrucât funcționalitatea acestei măsuri este doar asiguratorie, nu și reparatorie"[492].

Potrivit cercetătorului M. Udroiu, „măsurile asiguratorii sunt măsurile procesuale constând în indisponibilizarea pe parcursul procesului penal a bunurilor mobile sau imobile ale suspectului, inculpatului (și, în unele cazuri, ale părții responsabile civilmente ori ale altor persoane), pentru a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea executării pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune"[493].

În opinia lui A. Zarafiu, „măsurile asigurătorii reprezintă măsuri procesuale cu un caracter real, al căror efect constă în indisponibilizarea bunurilor imobile sau mobile ale subiecților pasivi ai acțiunii penale și ai acțiunii civile, exercitate în procesul penal, precum și ale altor persoane (suspecți sau chiar și terți). Scopul măsurilor asigurătorii este de a garanta executarea obligațiilor de natură patrimonială, ce decurg din rezolvarea acțiunii penale (executarea pedepsei amenzii, confiscarea specială și extinsă), a acțiunii civile (repararea pagubei produse prin infracțiune), precum și din desfășurarea procedurilor judiciare (plata cheltuielilor judiciare)"[494].

Subsecvent, se notează că „ceea ce fundamentează material dispunerea unei măsuri asigurătorii în procesul penal este:

- nevoia de a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de urmărire a unor bunuri: în acest sens, consider că pentru măsurile asigurătorii, ca pentru toate tipurile de măsuri procesuale, caracterul necesar nu derivă automat din declanșarea procesului, ci este justificat doar de existența riscului menționat (actual sau viitor);
- dispoziția legii, în cazul măsurilor asigurătorii obligatorii, pentru care nu mai este necesară existența riscurilor de ascundere, distrugere, înstrăinare sau sustragere"[495].

---

[492] Zarafiu, A. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. Ediția a 2-a, revizuită și adăugită. București: Editura C. H. Beck, 2015. 560 p., pag. 269. ISBN 978-606-18-0412-2.
[493] Udroiu, M. *Procedură penală. Partea Generală*. Ediția a 6-a. Volumul II. București: Editura C. H. Beck, 2019. 1269 p., pag. 1025. ISBN 978-606-18-0898-4.
[494] Zarafiu, A. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. Op.cit., pag. 268 – 269.
[495] Zarafiu, A. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. Op.cit., pag. 269.

Alți autori evidențiază că „funcționalitatea acestor măsuri procesuale este numai asigurătorie, și nu reparatorie, motiv pentru care, atunci când măsura asigurătorie este luată în vederea reparării pagubei, instanța trebuie să oblige, prin hotărâre judecătorească, pe inculpat sau partea responsabilă civilmente, la acoperirea prejudiciului"[496].

De asemenea, se apreciază că „măsurile asigurătorii își justifică prezența în cadrul măsurilor procesuale, deoarece, până la soluționarea definitivă a cauzelor și rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a admis acțiunea civilă, inculpatul sau partea responsabilă civilmente ar putea să înstrăineze bunurile și să devină insolvent"[497].

Autorii mai menționează că „măsurile asiguratorii constau în indisponibilizarea unor bunuri mobile sau imobile, prin instituirea unui sechestru asupra acestora, astfel:

- măsurile asiguratorii pentru garantarea executării pedepsei amenzii se pot lua numai asupra bunurilor suspectului sau inculpatului;
- măsurile asiguratorii în vederea confiscării speciale sau confiscării extinse se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului ori ale altor persoane, în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate;
- măsurile asiguratorii în vederea reparării pagubei produse prin infracțiune și pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului și ale persoanei responsabile civilmente, până la concurența valorii probabile a acestora;
- măsurile asiguratorii dispuse în vederea reparării pagubei produse prin infracțiune și pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare se pot lua, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară și al judecății, și la cererea părții civile;
- măsurile asiguratorii luate din oficiu de către organele judiciare prevăzute de lege pot folosi și părții civile"[498].

Potrivit cercetătorului A. Crișu, „instituirea acestor măsuri este necesară, deoarece repararea efectivă a pagubei produse prin săvârșirea infracțiunii, executarea amenzii ori a măsurilor de siguranță

---

[496] Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală, Partea generală*. Editia a 2-a, București: Editura Universul juridic, 2015, 760 p., pag. 668. ISBN: 978-606-673-577-3.

[497] Pintea, A., Pintea, D.C., Bălănescu, A.C. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice. Modele de acte procesuale și procedurale*. Ediția a 2-a, revăzută și adăugită. București: Universul juridic, 2020. 600 p., pag. 361. ISBN 978-606-39-0607-7.

[498] Pintea, A., Pintea, D.C., Bălănescu, A.C. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice. Modele de acte procesuale și procedurale*. Op.cit., pag. 361 – 362.

devin reale doar din momentul în care hotărârea judecătorească rămâne definitivă, ori, până la acest moment, inculpatul sau partea responsabilă civilmente ar putea deveni insolvabili”[499].

A. Crișu mai menționează că „măsurile asigurătorii pot fi dispuse asupra bunurilor suspectului, inculpatului ori ale părții responsabile civilmente, ceea ce presupune un proces penal deja declanșat. Ele sunt o consecință a comiterii infracțiunii și constau în indisponibilizarea temporară a unor bunuri mobile sau imobile, prin instituirea unui sechestru”[500].

În cauzele *Credit Europe Leasing IFN SA contra României*[501], *Forminster Enterprises Limited împotriva Republicii Cehia*[502], *Andonoski contra Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*[503], *B.K. M. Lojistik Tasimacilik Tivaret Limited Sirketi contra Sloveniei*[504], CtEDO a considerat că sechestrul aplicat reclamanților a constituit o lipsire de proprietate din cauza caracterului său permanent, care a presupus un transfer definitiv al dreptului de proprietate, fără posibilitatea unei recuperări, deși, potrivit opiniei Curții, sechestrul asupra bunurilor, instituit în cursul procesului penal, este, în principiu, o măsură care reprezintă o restrângere temporară a utilizării acestora, și nu implică un transfer de proprietate.

Subsecvent, „instituirea măsurilor asigurătorii răspunde unei funcționalități de natură asigurătorie, iar luarea acestora în cursul procesului penal nu echivalează cu o măsură reparatorie, adică acoperirea pagubei. Până la pronunțarea hotărârii definitive de către instanță, sechestrul nu afectează substanța dreptului avut asupra bunurilor supuse măsurii. Ulterior, prin hotărârea judecătorească definitivă, instanța va hotărî cu privire la bunurile sechestrate”[505].

În cauza *Mohammad Yassin Dogmoch contra Germaniei*, CtEDO a notat că „nu este încălcat dreptul la un proces echitabil, prin perspectiva art. 6 CEDO și nici prezumția de nevinovăție, prin instituirea măsurii asigurătorii. Instituirea sechestrului nu este o judecată asupra unei acuzații în materie penală în sensul art. 6 din Convenție, deoarece atât stabilirea unor drepturi de creanță ale unor

---

[499] Crișu, A. *Drept procesual penal. Partea generală conform noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 524.
[500] *Ibidem*, pag. 525.
[501] Hotărârea CtEDO în cauza Credit Europe Leasing IFN SA contra României. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-228010 [citat: 07.04.2024].
[502] Hotărârea CtEDO în cauza Forminster Enterprises Limited împotriva Republicii Cehia. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103891 [citat: 07.04.2024].
[503] Hotărârea CtEDO în cauza Andonoski contra Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157279 [citat: 07.04.2024].
[504] Hotărârea CtEDO în cauza B.K. M. Lojistik Tasimacilik Tivaret Limited Sirketi contra Sloveniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170387 [citat: 07.04.2024].
[505] Crișu, A. *Drept procesual penal. Partea generală conform noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 525.

terți, cât și confiscarea unor bunuri sunt măsuri ce urmează a fi luate ulterior, în cadrul unor proceduri separate"[506].

Măsurile asiguratorii pot fi dispuse: a) „pentru garantarea executării pedepsei amenzii, însă, în acest caz, doar asupra bunurilor suspectului sau inculpatului; b) în vederea confiscării speciale sau a confiscării extinse, în acest caz, măsurile asigurătorii se dispun asupra bunurilor suspectului, inculpatului ori ale altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate; c) în vederea reparării pagubei produse prin infracțiune și pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare, măsura poate fi dispusă asupra bunurilor suspectului, inculpatului sau ale părții responsabile civilmente, până la concurența valorii probabile a acestora"[507].

Pentru a se dispune măsura asiguratorie trebuie îndeplinite următoarele condiții:

- „măsura procesuală să fie necesară pentru evitarea ascunderii, distrugerii, înstrăinării sau sustragerii de la urmărire a bunurilor, organul judiciar care instituie măsura nu trebuie să facă dovada că se pregătesc astfel de acțiuni cu privire la bunurile respective;"
- bunurile asupra cărora se dispune măsura să poată face obiectul confiscării speciale sau al confiscări extinse ori să poată servi la garantarea executării pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune".[508]

Pe lângă aceste două condiții prenotate *supra*, în doctrina română se impune reținerea celei de-a treia condiții, potrivit căreia „măsura asigurătorie trebuie să asigure justa proporționalitate între restrângerea dreptului de proprietate și scopul urmărit prin impunerea măsurii asigurătorii; exigența de proporționalitate trebuie analizată cu aceeași rigoare ca și testul de proporționalitate care constituie condiție pentru luarea/prelungirea/menținerea unei măsuri preventive (privative sau restrictive de libertate); pe de o parte, testul proporționalității este prevăzut de lege drept o condiție de legalitate pentru luarea măsurii asigurătorii în vederea reparării pagubei, aceasta neputând fi aplicată *în abstracto*, indiferent de valoarea acestora, ci numai până la valoarea probabilă a pagubei produse prin infracțiune"[509].

Pentru a fi proporțională, „măsura asiguratorie trebuie să asigure justul echilibru între restrângerea dreptului de proprietate și scopul urmărit prin măsura dispusă. Astfel, se apreciază ca

---

[506] Hotărârea CtEDO în cauza Mohammad Yassin Dogmoch contra Germaniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-138813 [citat: 07.04.2024].
[507] Crișu, A. *Drept procesual penal. Partea generală conform noului Cod de procedură penală*. Op.cit., pag. 525 – 526.
[508] Gurghiș, A. Aplicarea măsurilor asigurătorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică. In: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2024, nr. 3(70), pag. 28.
[509] Udroiu, M. *Procedură penală. Partea Generală*. Ediția a 6-a. Volumul II. Op.cit., pag. 1025 – 1027.

îndeplinită condiția în situația în care măsura asiguratorie este luată până la valoarea probabilă a eventualului prejudiciu”[510].

Unii autori tratează principiul proporționalității ca fiind „o normă imperativă aplicabilă în vederea constatării unui echilibru just şi adecvat corelativ între multipli factori (de cele mai dese ori, de natură concurentă), care interacționează ca părți componente ale unui sistem integru şi complex. Principiul proporționalității este reclamat cu ocazia unor interese aflate în conflict, determinând „prioritatea unuia din acestea prin analiza aspectelor urmăririi unui scop legitim şi implementării de metode autorizate cele mai adecvate”[511].

Mai mult, principiul proporționalității își găsește aplicarea, în mod special, „în domeniul protecției drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului. Este considerat ca un criteriu eficient de apreciere a legitimității intervenției autorităților statale în situația limitării exercițiului unor drepturi. S-a arătat că, chiar „dacă principiul proporționalității nu este consacrat expres în constituția unui stat, doctrina şi jurisprudența îl consideră ca făcând parte din noțiunea de stat de drept”[512].

În doctrină s-a arătat că „aplicarea principiului proporționalității a fost luată în considerare în lucrările lui R. Krauss şi P. Lersche. R. Krauss a introdus termenul „proporționalitate în sens restrâns” şi l-a prezentat ca parte integrantă a conceptului de *proporționalitate*. În opinia sa, semnificația logică a cuvântului *proporționalitate* sugerează că vorbim despre relația a două sau mai multe valori care pot fi comparabile şi se pot completa într-un anumit mod. R. Krauss a subliniat că proporționalitatea este un anumit test, prin care este posibil să se protejeze drepturile fundamentale de restricții nejustificate. Dacă măsura legalității este doar o necesitate, a subliniat el, atunci un interes public neînsemnat ar putea duce la o încălcare gravă a drepturilor fundamentale”[513].

Pentru a stabili „într-un mod eficient abmisibilitatea restricțiilor aplicabile drepturilor omului, este necesară realizarea testului de proporționalitate, context în care urmează a fi aplicate trei criterii esențiale: criteriul *adecvării*, criteriul *necesității* şi criteriul *echilibrului*”[514].

---

[510] Dumitrescu, F.G. Rolul judecătorului de drepturi şi libertăţi în cursul urmăririi penale privind măsurile asiguratorii luate faţă de persoana juridică suspectă/ inculpată. În: *Legea și viața*, 2022, nr.1(S), pp.47-50, pag. 47. ISSN 2587-4373. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/156239 [citat: 21.09.2023].

[511] Ellis, E. *The principle of proportionality in laws of Europe*. Portland: Hart Publishing, 1999. 224 p. p.58. ISBN 1841130079.

[512] Miculescu, P. *Statul de drept.* București: Lumina Lex, 1998. 312 p., p. 87-88.

[513] Krauss, von R. *Der Grundsatz der Verhältnismäßigkeit. In seiner Bedeutung für die Notwendigkeit des Mittels im Verwaltungsrecht*. Hamburg: Appel, 1955, p. 14.

[514] Vizdoga, D. *Proporționalitatea restrângerii unor drepturi sau libertăți în procedura penală*. Tz. de doctor în drept, Chişinău, 2024.245 p., pag. 73. [online]. Disponibil: https://anacec.md/files/Vizdoga-teza.pdf [citat: 23.09.2024].

Criteriul *adecvării* „constă în aplicarea de către organul abilitat a măsurilor celor mai corespunzătoare şi practice, în vederea atingerii scopului urmărit. Criteriul *necesităţii* şi *subsidiarităţii* reclamă aplicarea măsurii sau adoptarea deciziei concrete, corespondente nevoilor imperioase existente, aşa încât anume soluţia sau măsura luată să se prezinte a fi cu adevărat pozitivă în plan practic, neexistând alternative mai favorabile şi benefice spre a fi aplicate. Criteriul *echilibrului,* conform proporţionalităţii abordate de o manieră strictă, presupune o evaluare detaliată şi minunţioasă a circumstanţelor unei cauze, în vederea stabilirii unui echilibru just şi rezonabil între toate interesele concurente implicate, astfel încât soluţia dată în final să satisfacă interesele litigante relevante, care prevalează în speţă”[515].

În cauza *Handyside v. Regatul Unit*[516], CtEDO precizează că „elementele caracteristice ale unei societăți democratice sunt pluralismul, toleranța și spiritul de deschidere, iar o măsură poate fi considerată ca necesară într-o societate democratică, numai atunci când este, în același timp, rezultatul unei nevoi sociale imperioase și *proporțională* cu scopul legitim urmărit”[517].

În cauza *Wellane Limited contra României*[518], par. 33, CtEDO a concluzionat că „în cursul urmăririi penale, societatea reclamantă nu a putut sesiza instanțele naționale, pentru a contesta instituirea sechestrului asupra bunurilor sale, măsură dispusă de parchet”.

CtEDO a mai menționat, la par. 34 – 35, că există o divergență între părți, anume în ceea ce privește suma pusă efectiv sub sechestru de către autorități. Astfel, societatea reclamantă a susținut că suma, pusă efectiv sub sechestru era mai mare față de cea pentru care parchetul dispusese punerea sub sechestru, în timp ce Guvernul susține contrariul, evidențiind că suma plasată sub sechestru era în fapt mai mică, ca urmare a fluctuațiilor pieței financiare. Curtea a opinat că nu poate soluționa chestiunea enunțată, întrucât, în absența unei căi de atac aflate la dispoziția părții interesate, instanțele interne române nu au examinat niciodată argumentele pertinente ale părților în această privință. Mai mult, măsura sechestrului a fost menținută pe o durată de aproximativ 4 ani și 5 luni, context în care, având

---

[515] Vizdoga, D. *Proporționalitatea restrângerii unor drepturi sau libertăți în procedura penală*. Tz. de doctor în drept, Chișinău, 2024.245 p., pag. 73. [online]. Disponibil: https://anacec.md/files/Vizdoga-teza.pdf [citat: 23.09.2024].

[516] Hotărârea CtEDO în cauza Handyside vs. Regatul Unit. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57499 [citat: 23.09.2024].

[517] Aramă, E., Coca, G. Restrângerea expresă a drepturilor fundamentale de către prevederile constituționale din România și Republica Moldova. În: *Studii de drept românesc*, an 21 (54), nr. 1, ianuarie-martie 2009. Pp.41-47, p. 42. [online]. Disponibil: https://www.rsdr.ro/Art-3-1-2009.pdf [citat: 22.02.2024].

[518] Hotărârea CtEDO în cauza Wellane Limited contra României. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-191402 [citat: 23.09.2024].

în vedere suma considerabilă care a fost pusă sub sechestru, Curtea consideră că durata măsurii este departe de a fi neglijabilă.

În concluzie, Curtea a recunoscut că, „atunci când sunt implicate acuzații de infracțiuni economice grave, nu trebuie neglijată importanța desfășurării cu diligență a anchetelor penale, pentru a stabili faptele în mod adecvat și pentru a putea finaliza procedurile în mod corespunzător. Cu toate acestea, având în vedere elementele deja examinate, inclusiv durata măsurii de punere sub sechestru a bunurilor societății reclamante și valoarea sumelor devenite indisponibile, precum și faptul că societatea reclamantă s-a aflat în imposibilitatea de a sesiza instanțele naționale pentru a contesta măsura în discuție, dispusă în cadrul unei proceduri penale la care nu a fost parte, Curtea consideră că autoritățile naționale nu au păstrat un just echilibru între interesul general al societății și interesele societății reclamante, căreia i-a fost impusă o sarcină fiscală excesivă”[519].

În cauzele *Varvara contra Italiei*[520], *Sud Fori SRL și alții contra Italiei*[521], *Iatridis contra Greciei*[522], *Amuur contra Franței*[523], *Sporrong și Lönnroth împotriva Suediei*[524], *Former King of Greece și alții contra Greciei*[525], CtEDO a reamintit că articolul 1 din Protocolul nr. 1 impune, în primul rând, ca orice ingerință a unei autorități publice în exercitarea dreptului de proprietate să fie în conformitate cu legea: prima teză a celui de-al doilea paragraf al acestui articol autorizează numai privarea de proprietate „în condițiile prevăzute de lege"; al doilea paragraf conferă statelor dreptul de a controla utilizarea bunurilor prin aplicarea „legilor". În plus, statul de drept, care este unul dintre principiile fundamentale ale unei societăți democratice, este inerent în toate articolele Convenției. Rezultă că necesitatea de a stabili dacă a fost găsit un echilibru just între cerințele interesului general al comunității și cerințele de protecție a drepturilor fundamentale ale individului devine relevantă numai după ce s-a stabilit că ingerința contestată a îndeplinit cerința de legalitate și nu a fost arbitrară.

---

[519] Hotărârea CtEDO în cauza Wellane Limited contra României. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-191402 [citat: 23.09.2024].
[520] Hotărârea CtEDO în cauza Varvara contra Italiei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-128094 [citat: 23.09.2024].
[521] Hotărârea CtEDO în cauza Sud Fondi SRL și alții contra Italiei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90797 [citat: 23.09.2024].
[522] Hotărârea CtEDO în cauza Iatridis contra Greciei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58227 [citat: 23.09.2024].
[523] Hotărârea CtEDO în cauza Amuur contra Franței. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57988 [citat: 23.09.2024].
[524] Hotărârea CtEDO în cauza Sporrong și Lönnroth împotriva Suediei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57580 [citat: 23.09.2024].
[525] Hotărârea CtEDO în cauza Former King of Greece și alții contra Greciei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59051 [citat: 23.09.2024].

În cauza *GK Statyba Ltd and Guselnikovas contra Lituaniei*[526], CtEDO a remarcat că „aceasta va constitui o condiție de legalitate a luării măsurii asiguratorii atât atunci când măsura se dispune în scopul recuperării pagubei, cât și în ipoteza în care aceasta se ia în scopul asigurării executării confiscării speciale sau extinse, ori a pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare, prin urmare, în aceste cazuri nu se poate dispune instituirea măsurii asiguratorii asupra tuturor bunurilor mobile sau imobile ale inculpatului, fără nicio determinare a limitei valorice patrimoniale probabile a scopurilor urmărite; pe de altă parte, caracterul disproporționat al restrângerii dreptului de proprietate cu scopul urmărit prin acestea trebuie să conducă la ridicarea măsurii asiguratorii, astfel vor fi avute în vedere durata indisponibilizării, complexitatea cauzei, inerția sau activitatea pro activă a organelor judiciare, modalitățile de conservare apte să evite deteriorarea excesivă a bunurilor etc."[527].

Se mai menționează în literatura de specialitate română că „condițiile necesare pentru instituirea măsurilor asigurătorii nu urmează logica celor din materia măsurilor preventive. Noul Cod de procedură penală român nu prevede drept cerință pentru dispunerea măsurilor asigurătorii existența unei suspiciuni rezonabile cu privire la comiterea unei infracțiuni; organele de urmărire penală care dispun luarea unei măsuri asigurătorii nu atestă prin aceasta vinovăția penală a persoanei ale cărei bunuri sunt indisponibilizate și nici faptul că există o suspiciune rezonabilă că aceasta este implicată în activități infracționale"[528].

Efectuând o analiză a măsurilor asiguratorii luate față de persoana juridică suspectă/ inculpată, A.R. Trandafir relevă că „persoana juridică poate avea calitatea de parte în procesul penal în orice modalitate prevăzută de lege, respectiv inculpat, parte civilă sau parte responsabilă civilmente. O situație interesantă, apărută în practică imediat după posibilitatea legislativă a incriminării persoanei juridice, adică începând cu octombrie 2006, se referă la posibilitatea cumulării calității de inculpat și de parte responsabilă civilmente în cadrul aceluiași proces penal. Chiar dacă inițial s-a apreciat că persoana juridică nu poate avea, în aceeași cauză, și calitatea de inculpat, și calitatea de parte responsabilă civilmente, în prezent, opinia majoritară este că există posibilitatea cumulului celor două calități, aceasta având și utilitate practică. În acest sens, este dată cu titlul de exemplu, Decizia nr. 471/P din 18 mai 2012 a Curții de Apel Constanța, secția penală, în care instanța a hotărât că nu sunt

[526] Hotărârea CtEDO în cauza GK Statyba Ltd and Guselnikovas contra Lituaniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=001-162443 [citat: 23.09.2024].
[527] *Ibidem*.
[528] Udroiu, M. *Procedură penală. Partea Generală*. Ediția a 6-a. Volumul II. Op.cit., pag. 1026.

întrunite condițiile răspunderii pentru fapta proprie, dar sunt întrunite cele ale răspunderii pentru fapta altuia, condamnând persoana juridică în calitate de persoană responsabilă civilmente".

Suntem în asentimentul opiniei că o „persoană juridică poate fi condamnată civil, având atât calitatea de inculpat – care presupune o răspundere pentru fapta proprie, cât și aceea de parte responsabilă civilmente – care implică o răspundere pentru fapta altei persoane"[529].

De altfel, Curtea Constituțională a României a reținut că, „în raport cu infracțiunile cercetate într-o anume cauză, este posibil ca aceeași persoană să aibă calități diferite, putând fi în același timp inculpat în raport cu una dintre infracțiuni, persoană vătămată, parte civilă sau parte responsabilă civilmente în raport cu o altă infracțiune"[530].

În asemenea caz, menționează M. Udroiu, când măsura asigurătorie este dispusă asupra bunurilor suspectului sau inculpatului, „existența suspiciunii rezonabile cu privire la comiterea unei infracțiuni constituie o condiție doar pentru dobândirea calității de suspect/inculpat, nefiind o condiție pe care legea o prevede pentru luarea măsurii asigurătorii. Tot astfel, și atunci când măsurile asigurătorii sunt instituite asupra bunurilor unor terțe persoane sau ale părții responsabile civilmente, analiza legalității măsurii nu implică cerința existenței unei suspiciuni rezonabile că acestea persoane au comis nemijlocit sau au participat la comiterea unei fapte penale"[531].

Autorii autohtoni evidențiază că legislația procesual penală națională „reglementează punerea sub sechestru a bunurilor în cadrul măsurilor procesuale de constrângere, care se definește ca fiind o măsură asiguratorie, spre deosebire de legislația precedentă, care a plasat-o în materia normativă, în cadrul actelor de urmărire penală alături de sechestrarea corespondenței poștale"[532].

În doctrina rusă, pe bună dreptate, se evidențiază că, „după natura juridică și scopul urmărit, aceasta nu este o acțiune de aflare a adevărului, ci este o acțiune organizațională dispozitivă, efectuată pentru asigurarea neînstrăinării anumitor bunuri"[533].

---

[529] Trandafir A. R. Răspunderea penală a persoanei juridice. București: Editura C. H. Beck, 2020. 592 p., pag. 563. ISBN 978-606-18-1002-4.

[530] Decizia Curții Constituționale a României nr. 639 din 15.10.2019 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 20 alin. (1) teza întâi și ale art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală. Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 3 din 06.01.2020. [online]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/197481 [citat: 12.05.2024].

[531] Udroiu, M. *Procedură penală. Partea Generală*. Ediția a 6-a. Volumul II. Op.cit., pag. 1026.

[532] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag. 337

[533] Шейфер, С.А. *Следственные действия. Система и процессуальная форма*. Москва: Юрлитинформ, 1981. 128 с., с. 24.

În aceeași manieră, s-a remarcat că „acțiunea dată nu este un procedeu probatoriu, dar constituie o măsură procesuală de constrângere, aplicată nu numai în faza urmăririi penale, dar și în faza trimiterii în judecată, precum și în cea a judecării cauzei”[534].

Sechestrul este o „măsură procesuală de constrângere reală, care constă în limitarea dreptului de proprietate sau a dreptului de folosință pentru o durată nedeterminată, până la soluționarea definitivă și executarea hotărârii confiscării speciale”[535].

Sechestrul mai este definit, în literatura de specialitate din Republica Moldova, ca fiind o „măsură de asigurare ce constă în indisponibilizarea prin sigilare sau ridicare și încredințare în mâinile unei terțe persoane de către organul constatator ori judecată a unor bunuri, referitor la care există un litigiu, până la soluționarea cazului”[536].

Conform altei definiții, „sechestrul este măsura asiguratorie cea mai frecvent întâlnită și care constă în identificarea, evaluarea și indisponibilizarea bunurilor aparținând învinuitului (inculpatului) ori părții responsabile civilmente, în scopul recuperării prejudiciului cauzat prin infracțiune, precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii”[537].

În literatura de specialitate cu referire la sechestru se discută despre existența a trei feluri de sechestre: a) „sechestrul simplu; b) sechestrul cu aplicare de sigilii; c) sechestrul cu ridicare”[538].

Deși în lege se menționează despre „măsuri asiguratorii”, cercetătorii opinează că, „în esență, se reglementează o singură măsură – punerea sub sechestru a bunurilor, sub aspect doctrinar, dispoziția legii poate fi interpretată din perspectiva existenței mai multor măsuri asiguratorii, pornind de la regimul juridic al bunurilor sechestrate și de la procedura aplicării sechestrului”[539]. Din acest punct de vedere, se deosebesc diverse forme ale sechestrului:

- „sechestrul propriu-zis, aplicabil bunurilor mobile;
- sechestrul bunurilor imobiliare, cu notarea acestuia în registrul bunurilor imobile;

---

[534] Безлепкин, Б.Т. *Имущественные отношения в стадии предварительного расследования*. Горький, 1976, 40 с., с. 10

[535] Morari, V., Donciu, A. *Ghid practic pentru investigarea infracțiunilor de corupție și a celor conexe*. Document de uz intern destinat procurorilor și investigatorilor anticorupție. Chișinău, 2009, p. 61.

[536] Dascălu, M. Aspecte noi referitoare la regimul juridic al sechestrului. În: *Revista Națională de Drept*, Nr. 9, 2003, pp 21-30, p. 29.

[537] Mirel, D. *Instrumente juridice. Ghid de cercetare penală*. București: Ed. C. H. BECK, 2012. 344 p. p. 74. ISBN/ISSN: 978-606-18-0071-1.

[538] Zilberstein, S., Ciobanu, V. M. *Drept procesual civil. Tratat de executare silită.* București: Editura Lumina Lex, 2001. 560 p., p. 345. ISBN 9735883953, 9789735883959.

[539] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*. Ediția I. Chișinău: Cartier juridic, 2005. pag. 425. ISBN 9975-79-343-6.

- sechestrul depozitelor/ conturilor bancare;
- sechestrul valorilor mobiliare (materializate sau nematerializate), cu blocarea conturilor persoanelor în registrul valorilor mobiliare"[540].

Autorul I. Dolea notează că „pentru aplicarea măsurilor asiguratorii este determinantă prezența anumitor condiții. În cazul în care aplicarea măsurilor are ca scop repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, se impune înaintarea prealabilă a unei acțiuni civile de către persoana care pretinde că a fost prejudiciată. În cazul unei eventuale confiscări speciale sau extinse, este necesară prezența temeiurilor de pornire a urmăririi penale privind comiterea unei infracțiuni pentru care în sancțiunea normei penale este prevăzută confiscarea. O situație similară este și în cazul aplicării amenzii. Sechestrarea bunurilor se efectuează în corespundere cu normele procedurii civile"[541].

Instituția „punerii sub sechestru este orientată spre asigurarea executării sentinței în latura încasărilor patrimoniale, inclusiv în forma acțiunii civile, a cheltuielilor de judecată și a posibilei confiscări a averii rezultate din infracțiune sau a bunurilor utilizate la săvârșirea infracțiunii"[542].

Invocând cadrul legal național, art. 197 CPP RM stipulează: „În scopul asigurării ordinii stabilite de prezentul cod privind urmărirea penală, judecarea cauzei şi executarea sentinţei, organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul de instrucţie sau instanţa, conform competenţei, sunt în drept să aplice faţă de bănuit, învinuit, inculpat alte măsuri procesuale de constrângere, cum ar fi:

- măsuri asiguratorii în vederea reparării prejudiciului cauzat de infracţiune;

- măsuri asiguratorii în vederea garantării executării pedepsei amenzii"[543].

În continuare, art. 202 CPP RM reglementează măsurile asiguratorii pentru repararea prejudiciului, pentru o eventuală confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor şi pentru garantarea executării pedepsei amenzii.

În acest sens, art. 202 CPP RM prevede: „Organul de urmărire penală, din oficiu, sau instanţa de judecată, la cererea părţilor, poate lua în cursul procesului penal măsuri asiguratorii pentru

---

[540] Gurschi, C., Roman, D. *Dreptul de proprietate*. Manualul judecătorului pentru cauze penale. / Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău, 2013. pp.221-240. p. 228.

[541] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ.* Ediția a 2-a. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020, pag. 650. ISBN 978-9975-3418-0-6.

[542] Ababei, E. Cu privire la scopul aplicării sechestrului asupra bunurilor în procesul penal. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2015, nr.4 (35). pag. 53. [online]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/50_54_Cu%20privire%20la%20scopul%20aplicarii%20sechestrului%20asupra%20bunurilor%20in%20procesul%20penal.pdf [citat: 22.05.2024].

[543] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit*.

repararea prejudiciului cauzat de infracţiune, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, precum şi pentru garantarea executării pedepsei amenzii”[544].

Astfel, „măsurile asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de infracţiune, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, precum şi pentru garantarea executării pedepsei amenzii, constau în sechestrarea bunurilor mobile şi imobile”[545].

Scopul luării acestor măsuri este acela de a evita „tăinuirea, deteriorarea, cheltuirea (înstrăinarea), sustragerea de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea executării pedepsei amenzii ori a reparării prejudiciului cauzat prin infracţiune. Pentru a fi eficientă, orice încercare de prevenire si combatere a criminalității trebuie sa se concentreze pe identificarea, urmărirea, înghețarea sau sechestrarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii”[546].

Într-o Decizie a Curții Supreme de Justiție, judecând recursul declarat, aceasta a indicat că „răspunderea civilă urmăreşte, în principal, repararea unui prejudiciu produs ca urmare a săvârşirii unei fapte ilicite, dar are, în acelaşi timp, scopul de a determina în conştiinţa destinatarilor legii, adică a titularilor de drepturi şi obligaţii civile, o conduită corectă şi responsabilă. Obligaţia de reparare a pagubei produse ca urmare a săvârşirii unei fapte ilicite are ca scop înlăturarea prejudiciului produs părţii vătămate, dar prezintă, totodată, şi un pronunţat rol preventiv, urmărind ca fapta susceptibilă să conducă la crearea unui prejudiciu să nu mai fie săvârşită în viitor”[547].

În speța dedusă judecății, instanța de recurs precizează că s-a demonstrat că „intimații și persoanele juridice au pus în aplicare o schemă frauduloasă, manifestată prin includerea în documentele contabile, fiscale a datelor vădit denaturate privind veniturile și cheltuielile, a unor cheltuieli ce nu au la bază operațiuni reale și/ori au la bază operațiuni ce nu au existat, precum și prin tăinuirea unor obiecte impozabile, acțiuni ce au condus la neachitarea impozitelor și taxelor față de bugetul public național în proporții deosebit de mari”[548].

Totodată, nu a fost reținut argumentul intimaților precum că acest subiect al pretențiilor materiale, printre care și Serviciul Fiscal de Stat cu suma invocată, deja a fost examinat de instanțele civile, or, în speță, inculpații „G.L., B.A. și B.D., activând și gestionând persoanele juridice SRL

---

[544] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[545] *Ibidem.*
[546] *Ghid privind procedura de urmărire penală şi judecare a infracţiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit., pag. 29.
[547] Decizia Curții Supreme de Justiție din 14 iunie 2023, Dosarul nr. 1ra-1602/2022. [online]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23413 [citat: 25.07.2023].
[548] Decizia Curții Supreme de Justiție din 14 iunie 2023, Dosarul nr. 1ra-1602/2022. *Op.cit.*

„Cereale Comerț" SC și SRL „Cerealeum-Com" SC, în cadrul examinării procedurii de insolvabilitate a persoanelor juridice, nu au fost atrași la răspundere subsidiară"[549].

Potrivit art. 203 alin. (2) CPP RM, „punerea sub sechestru a bunurilor se aplică pentru a asigura repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, acțiunea civilă sau eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă"[550].

Temeiurile de punere sub sechestru a bunurilor rezultă nemijlocit din norma legală procesuală, şi anume: „Punerea sub sechestru a bunurilor poate fi aplicată de către organul de urmărire penală sau de către instanță, numai în cazurile în care există o bănuială rezonabilă că bunurile urmărite vor fi tăinuite, deteriorate sau cheltuite"[551].

În doctrina de specialitate se evidențiază că din conținutul normei prenotate se deduc următoarele temeiuri legale de aplicare a sechestrului:

1) „să fie începută urmărirea penală;

2) să existe date rezonabile privind presupunerea că bănuitul, învinuitul, inculpatul sau alte persoane pot tăinui, deteriora, sau cheltui bunurile urmărite"[552];

3) să fie înaintată acţiunea civilă sau să existe unul din bunurile prevăzute de art. 106 alin. (2) CP RM sau pentru infracțiunea săvârșită legea să prevadă pedeapsa amenzii"[553].

La aceste temeiuri se mai adaugă și următoarele condiții:

1) „comiterea unei infracțiuni în urma căreia au survenit daune materiale;

2) punerea sub învinuire a persoanei care a săvârșit infracțiunea;

3) existența averii persoanelor bănuite, învinuite sau inculpate pentru a fi pusă sub sechestru"[554].

Astfel, „măsura sechestrului poate fi dispusă atât în cursul urmăririi penale, cât şi în faza de judecare. Condiția esențială pentru dispunerea sechestrului este prezența probelor care dovedesc suspiciunea rezonabilă că există riscul că anumite persoane, inclusiv acuzatul, să întreprindă măsuri

---

[549] Decizia Curții Supreme de Justiție din 14 iunie 2023, Dosarul nr. 1ra-1602/2022. *Op.cit.*
[550] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[551] *Ibidem.*
[552] Cuciurcă, A. Reglementarea aplicării şi contestării sechestrului asigurator asupra bunurilor. În: Abordări moderne privind drepturile patrimoniale/ Materialele conferinței internaționale, Chișinău, 12-13 mai, 2022. pp.314-320. pag. 315. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/314-320_6.pdf [citat: 23.04.2024].
[553] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Op.cit., pag. 233. f
[554] Botezatu, R.; Munteanu, V. *Protecția drepturilor omului la aplicarea măsurilor procesuale de constrîngere*. Chișinău: Editura ARC, 2006. 376 p., pag. 206. ISBN 978-9975-61-418-4

pentru a le tăinui, deteriora sau cheltui. Suspiciunea trebuie să se întemeieze pe probe administrate în cadrul cauzei penale, care respectă standardul admisibilității"[555].

Potrivit unei decizii[556] din practica judiciară națională, a fost dispusă încasarea în beneficiul statului a prejudiciului material cauzat prin infracțiune.

În speță, calitatea de parte civilă o are statul Republica Moldova, ori, prin acțiunile ilicite ale inculpaților a fost prejudiciat anume bugetul de stat. Pe parcursul urmăririi penale şi examinării cauzei în fond, nu a fost înaintată nicio acțiune civilă cu privire la recuperarea prejudiciului material cauzat prin infracțiunea comisă. Instanța de apel a remarcat că acuzatorul de stat, în limitele atribuțiilor sale legale prevăzute de art. 51 alin. (2) pct. 2) CPP RM, atât în instanța de fond, cât şi în cea de apel a pledat pentru recuperarea în mod solidar din contul inculpaților în beneficiul statului a prejudiciului material cauzat prin infracțiune.

Raportând circumstanțele de fapt la normele de drept în vigoare, instanța de apel a concluzionat că „la caz sunt întrunite toate condițiile răspunderii civile delictuale, şi anume existența prejudiciului material, legătura de cauzalitate între fapta ilicită şi prejudiciu, precum şi vinovăția inculpaților în comiterea faptelor ilicite, care a fost stabilită în ședința de judecată, iar răspunderea civilă delictuală are ca scop repararea integrală a prejudiciului material cauzat.

Reflectând despre bunurile care pot fi puse sub sechestru, deducem din conținutul art. art. 204 alin. (1) – (3) CPP RM că:

- pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune pot fi puse sub sechestru: bunurile bănuitului, învinuitului, inculpatului sau ale părții civilmente responsabile în suma valorii probabile a pagubei;
- pentru a garanta executarea pedepsei amenzii: pot fi puse sub sechestru numai bunurile învinuitului sau ale inculpatului, în funcție de suma maximă a amenzii care poate fi stabilită pentru infracțiunea comisă;

[555] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag. 655
[556] Decizia Curții de Apel Bălți din 21 septembrie 2023, Dosarul nr. 1a-222/2020.

- pentru a asigura o eventuală confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, pot fi puse sub sechestru bunurile prevăzute la art. 106 alin. (2)[557] și art. 106[1] din Codul penal[558].

Dacă însă bunurile care urmau a fi sechestrate pentru repararea prejudiciului cauzat sau pentru a garanta executarea pedepsei amenzii sunt folosite sau constituie parte a procesului tehnologic de producție și sechestrarea lor ar putea determina, de o manieră invitabilă, stoparea activității economice a persoanei, se iau măsuri asiguratorii pentru sechestrarea contravalorii acestora, fapt ce rezultă nemijlocit din conținutul art. 204 alin. (4[1]) CPP RM.

Potrivit unei cauze penale[559], prin decizia Curții de Apel Chișinău[560], a fost admis apelul procurorului, a fost casată parțial sentința, în partea ce ține de confiscarea, și pronunțată o nouă hotărâre, potrivit modului stabilit de prima instanță, prin care s-a dispus încasarea în mod solidar de la S. A. și SC „Politur St" SRL a sumei de 84 000 de dolari, cu titlu de confiscare a mijloacelor bănești obținute în rezultatul activității criminale. Împotriva Deciziei prenotate a fost declarat recurs ordinar, în urma căruia s-a dispus rejudecarea cauzei în această parte de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată. Ulterior rejudecării cauzei de către instanța de apel, aceasta a decis admiterea apelului procurorului și admiterea încasării din contul S. A. și SC „Politur St" SRL a sumei de 84 000 de dolari cu titlu de confiscare a mijloacelor bănești obținute în urma activității criminale.

În contextul enunțat, a fost contestată cu recurs legalitatea și temeinicia deciziei prenotate de către avocatul inculpaților, care a argumentat că cerința de încasare sau confiscare a sumei de 84 000 de dolari nu este indicată în rechizitoriu sau în anexa la rechizitoriu, prin urmare, este ilegală înaintarea unei asemenea cerințe, în cadrul pledoariilor, fără a oferi părților posibilitatea de a lua cunoștință cu această cerere.

---

[557] art. 106 alin. (2) CP RM: „(2) Sunt supuse confiscării speciale bunurile (inclusiv valorile valutare): a) utilizate sau destinate pentru săvârșirea unei infracțiuni; b) rezultate din infracțiuni, precum și orice venituri din valorificarea acestor bunuri; c) date pentru a determina săvârșirea unei infracțiuni sau pentru a-l răsplăti pe infractor; e) deținute contrar dispozițiilor legale. f) convertite sau transformate, parțial sau integral, din bunurile rezultate din infracțiuni și din veniturile de la aceste bunuri; g) care constituie obiectul infracțiunilor de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului."

[558] Art. 106[1] CP RM: (1) Sunt supuse confiscării și alte bunuri decât cele indicate la art. 106, în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea infracțiunilor prevăzute la art. 158, 165, 168, 186–189, 191, 192, 206, 2081, 2082, 2141, 217–2174, 218–220, 236–240, 2421, 2422, 243, 248–253, 256, 2603, 2604, 2606, 279, 280, 283, 284, 289, 290, 292, 302, 324–328, 3302, 332–3351, 3521, art. 361 și 3621, dacă fapta a fost comisă din interes material.
(2[1]) Confiscarea extinsă poate fi dispusă și asupra bunurilor transferate fictiv către terți, dobânditori de rea-credință, precum și în cazul terților care știau sau ar fi trebuit să știe că scopul transferului a fost evitarea confiscării.

[559] Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 iunie 2021, Dosarul nr. 1ra-710/2021. [online]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19049 [citat: 22.04.2023].

[560] Decizia Curții de Apel Chișinău din 12 octombrie 2020, Dosar nr. 1a-660/20.

Judecând recursul ordinar declarat și verificând legalitatea și temeinicia deciziei atacate, Curtea Supremă de Justiție a remarcat că instanța de apel a trecut superficial peste erorile semnalate de către instanța de recurs, dar și de către apărătorul inculpatelor, fără a pătrunde esența acestora. Mai mult, instanța de apel operează cu termeni incerți referitor la sumele încasate de către inculpați de la emigranți și la valutele străine, și anume menționează că emigranții achitau pentru servicii sume cuprinse între 7000 de euro și 10 000 de euro, iar ulterior apreciază că inculpații încasau aproximativ 7000 de dolari.

Într-o altă cauză penală, instanța de apel a stabilit că „instanța de fond a dispus neîntemeiat respingerea solicitării acuzatorului de stat cu privire la dispunerea confiscării în mod solidar de la S. D. și SRL „Serdolix Nord" a contravalorii semiremorcii (...). Or, confiscarea este o măsură de siguranță, a cărei aplicare constituie o împuternicire exclusivă a instanței de judecată. Sancțiunea respectivă poate fi dispusă, indiferent dacă în rechizitoriu este stipulată o asemenea solicitare. Confiscarea constituie o măsură de siguranță și, asemenea pedepsei, nu face parte din limitele învinuirii, care trebuie stipulate în rechizitoriu, deoarece se referă la regimul sancționar, și nu la caracteristicile faptei comise"[561]. Decizia expusă a fost menținută de către Curtea Supremă de Justiție[562].

În altă ordine de idei, art. 204 CPP RM a fost completat cu alin. (4^1), prin Legea nr. 179 din 17.08.2018[563], cu conținutul prenotat, având ca sarcină protejarea, într-un mod oarecare, a decurgerii procesului tehnologic de producție. „Din punct de vedere procedural, reieșind din conținutul art. 202, 205, CPP RM, sechestrul asupra bunurilor se va aplica în baza unei ordonanţe a organului de urmărire penală, cu autorizaţia judecătorului de instrucţie, sau, după caz, a încheierii instanţei de judecată. Procurorul, din oficiu sau la cererea părţii civile, înaintează judecătorului de instrucţie demersul, însoţit de ordonanţa organului de urmărire penală privind punerea bunurilor sub sechestru. Judecătorul de instrucţie, prin rezoluţie, autorizează punerea bunurilor sub sechestru, iar instanţa de judecată decide asupra cererilor părţii civile ori ale altei părţi, prin încheiere, dacă vor fi administrate probe suficiente pentru confirmarea temeiurilor legale."[564]

---

[561] Decizia Curții de Apel Chișinău din 02 decembrie 2019, Dosarul nr. 1a-1222/19.
[562] Decizia Curții Supreme de Justiție din 13 mai 2020, Dosarul nr. 1ra-1022/2020.
[563] Lege nr. 179 din 26-07-2018 pentru modificarea unor acte legislative, Publicat : 17-08-2018 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 309-320 art. 498. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105536&lang=ro [citat: 22.04.2023].
[564] Gurghiș, A. Aplicarea măsurilor asigurătorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică. Op. cit. pag. 31.

Până la „înaintarea demersului privind aplicarea sechestrului, la indicația procurorului sau din oficiu, ofițerul de urmărire penală, conform pct. 13) din alin. 2) art. 57 CPP, va constata prin ordonanță existența bunurilor care pot fi urmărite. Pentru stabilirea bunurilor care pot fi urmărite, ofițerul de urmărire penală efectuează acțiuni procesuale sau acțiuni de investigație operativă. În cazul constatării inexistenței bunurilor care pot fi urmărite, ofițerul de urmărire penală înștiințează procurorul și partea civilă”[565].

Pe cale de excepție, potrivit alin. (5) art. 205 CPP RM, „în caz de delict flagrant sau de caz ce nu suferă amânare, organul de urmărire penală este în drept de a pune bunurile sub sechestru în baza ordonanţei proprii, fără a avea autorizaţia judecătorului de instrucţie, comunicând în mod obligatoriu despre aceasta judecătorului de instrucţie imediat, însă nu mai târziu de 24 de ore din momentul efectuării acestei acţiuni procedurale. Primind informaţia respectivă, judecătorul de instrucţie verifică legalitatea acţiunii de punere sub sechestru, confirmă rezultatele ei sau declară nevalabilitatea acesteia. În caz de constatare că sechestrarea este ilegală sau neîntemeiată, judecătorul de instrucţie dispune scoaterea, totală sau parţială, a bunurilor de sub sechestru”[566].

Prin urmare, cert este că în ambele cazuri – atât atunci când sechestrul se aplică după procedura generală, cât și în cazul procedurii de urgență - „rămâne instituit filtrul judecătorului de instrucție sau, după caz, a instanței de judecată, care, obligatoriu, trebuie să verifice legalitatea demersului organului de urmărire penală, pentru a exclude o eventuală încălcare a drepturilor şi libertăților persoanei”[567].

Un alt aspect diferențiat, aplicabil în cazul persoanei juridice este că, „în cazul aplicării sechestrului asupra bunurilor aflate pe teritoriul unei întreprinderi, organizații sau instituții, copia procesului-verbal sau de pe lista de inventariere se înmânează, prin contrasemnătură, reprezentantului administrației”[568].

O altă particularitate rezultă din conținutul art. 115 Cod de Executare a RM, potrivit căruia, „sechestrarea bunurilor debitorului persoană juridică se efectuează în prezenţa administratorului, a reprezentantului acestuia sau a unei persoane cu funcţie de răspundere a debitorului, iar în cazul gospodăriei ţărăneşti (de fermier) sau al întreprinderii individuale, în prezenţa debitorului ori a unui alt membru al gospodăriei sau, după caz, a unui membru de familie al fondatorului întreprinderii.”

---

[565] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Op.cit., pag. 233.
[566] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit*.
[567] Cuciurcă, A. Reglementarea aplicării şi contestării sechestrului asigurator asupra bunurilor. Op.cit., pag. 316.
[568] Osoianu, T.; Orîndaș, V. *Procedură Penală*. Chișinău: Acad. „Ştefan cel Mare” a M.A.I. al RM, 2004, pag. 226.

Autorii T. Osoianu şi V. Orîndaș mai menționează că, „în cazul aplicării măsurii sechestrului asupra conturilor sau depozitelor bancare ale persoanelor juridice, organul de urmărire penală sau instanța de judecată va remite ordonanța procurorului, autorizată de judecătorul de instrucție, sau încheierea instanței în instituţia financiară în care sunt înregistrate aceste conturi. În hotărârea privind sechestrarea conturilor bancare se va menţiona dispoziţia art. 251 CP RM „Însuşirea, înstrăinarea în cazurile nepermise de lege, tăinuirea bunurilor gajate, luate în leasing, sechestrate sau confiscate ori utilizarea lor în alte scopuri, săvârșită de o persoană căreia i-au fost încredințate aceste bunuri sau care era obligată, conform legii, să asigure integritatea lor."[569]

Totodată, este important să atragem atenția asupra unei noi circumstanțe, care permite scoaterea bunurilor de sub sechestru, fiind vorba de situația încheierii unui acord de interes public. Art. 210 alin. (3) CPP RM, care reglementează scoaterea bunurilor de sub sechestru în procesul penal, stipulează: „Bunurile se scot de sub sechestru când persoana juridică a executat amenda de interes public, stabilită în acordul judiciar de interes public, şi a reparat prejudiciul cauzat prin infracţiune"[570].

În această ordine de idei, remarcăm că, în cazul „încheierii unui acord de interes public de către persoana juridică, în conținutul acordului se pot regăsi mai multe obligații cumulative față de persoana juridică, printre care şi achitarea unei amenzi de interes public în bugetul de stat, a cărei mărime se stabilește în limitele de la 3 amenzi minime, prevăzute pentru infracțiunea comisă, până la 30% din cifra medie de afaceri anuală, calculată pe ultimii 3 ani până la data pornirii urmăririi penale."[571]

În cadrul unei cauze penale[572], prin sentința Judecătoriei Chişinău, sediul Buiucani, inculpații C. A. şi „Bimcom - Service" SRL au fost recunoscuți vinovați în comiterea infracțiunii stipulate la art. 244 alin. (2) lit. b) Cod penal. Totodată, prin sentința instanței de fond, a fost respinsă ca neîntemeiată solicitarea reprezentantului inculpatei „Bimcom-Service" SRL cu privire la ridicarea sechestrului aplicat prin ordonanța procurorului şi autorizat prin mandat judecătoresc asupra bunurilor mobile şi imobile a companiei „Bimcom-Service" SRL.

Nefiind de acord cu dispozitivul sentinței instanței de fond, reprezentantul companiei „Bimcom-Service" SRL a depus apel – doar în partea aplicării sechestrului – şi a solicitat „admiterea

[569] Osoianu, T.; Orîndaș, V. *Procedură Penală*. Chișinău: Acad. „Ştefan cel Mare" a M.A.I. al RM, 2004, pag. 228.
[570] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit*.
[571] Gurghiș, A. Aplicarea măsurilor asigurătorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică. Op. cit. pag. 31.
[572] Decizia Curții Supreme de Justiție din 08 mai 2019, Dosarul nr. 1ra-870/2020.

acestuia, casarea sentinţei în partea respingerii ca neîntemeiată a solicitării reprezentantului SRL „Bimcon-Service" cu privire la ridicarea sechestrului aplicat prin ordonanţa procurorului şi autorizat prin mandatul judecătoresc nr. xxxxx din 30.03.2018 asupra bunurilor mobile şi imobile ale SRL „Bimcon- Service", cu dispunerea ridicării sechestrului aplicat prin ordonanţa procurorului şi autorizat prin mandat judecătoresc asupra bunurilor mobile şi imobile a SRL „Bimcon-Service."

Prin Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, apelul reprezentantului companiei „Bimcom-Service" SRL „a fost respins ca nefondat, indicându-se că, potrivit art. 46 din Constituția RM, dreptul la proprietate privată este garantat, iar „averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă, iar bunurile destinate, folosite, sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii."

Instanța de apel a mai menționat că, „prin aplicarea sechestrului pe bunurile respective, se respectă principiul proporţionalităţii între dreptul şi libertatea persoanei garantate de lege şi necesitatea efectuării acţiunii procesuale. Conform principiului menţionat, drepturile omului nu sunt absolute şi exercitarea drepturilor unei persoane trebuie să fie apreciată în raport cu interesul public mai larg. Or, în cazul dat s-a constatatat vinovăţia inculpatului C.A. şi a persoanei juridice „Bimcon-Service" SRL în comiterea infracţiunii prevăzute de art. 244 alin. (2) lit. b) Cod penal. Mai mult, instanţa de apel a stabilit că aplicarea sechestrului, la moment, este necesară şi proporţiolană scopului legii procesual penale, precum şi reparării prejudiciului cauzat prin infracţiune, dar şi pentru garantarea executării pedepsei amenzii"[573].

Într-o altă cauză penală[574] au fost aplicate măsuri asiguratorii, și anume sechestru prin ordonanța procurorului, cu autorizația judecătorului de instrucție, asupra: bunurilor imobile ce aparțin companiei inculpate, fiind identificate prin adresă și număr cadastral. Iar prin Decizia Curții de Apel Chișinău, pronunțată în urma examinării cererilor de apel ale apelanților, sechestrele dispuse au fost anulate, cu radierea notificărilor din registrele respective, or, a fost dispusă încetarea procesului penal în privința companiilor inculpate, pe motiv că fapta constituie contravenție prevăzută de art. 301^1 Cod Contravențional, cu liberarea acestora de răspundere contravențională pentru fapta comisă, în legătură cu expirarea termenului de prescripție pentru tragere la răspundere contravențională. Recursul declarat de către procuror împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău prenotată a fost respins ca inadmisibil[575].

[573] Decizia Curții Supreme de Justiție din 08 mai 2019, Dosarul nr. 1ra-870/2020.
[574] Decizia Curții de Apel Chișinău din 09 aprilie 2021, Dosarul nr. 1a-2049/20.
[575] Decizia Curții Supreme de Justiție din 06 octombrie 2021, Dosarul 1ra-1582/2021.

3.5. Particularităţile urmăririi penale în cazul încheierii acordului judiciar de interes public

Practica legislativă din cele mai multe ţări a cunoscut aşa-numitele „proceduri speciale de urmărire şi de judecată în acele cazuri în care există factori care să justifice urgentarea desfăşurării procesului penal, garanţii speciale în vederea ocrotirii unor categorii de infractori, solemnitatea corespunzătoare inculpaţilor cu funcţie de răspundere în stat etc."[576]. Astfel, s-a dezvoltat practica legiferării unor proceduri speciale, cu elemente derogatorii de la procedura obişnuită, aplicabilă, în special, pentru persoane juridice.

În unele situaţii, „pentru atingerea scopului legii penale şi al celei procesual penale, se impune adoptarea unui regim procesual cu caracter special, aplicabil numai la rezolvarea anumitor cauze penale. Normele juridice care alcătuiesc procedurile speciale au o arie limitată de aplicare şi constituie derogări de la procedura obişnuită, care reprezintă cadrul normal al desfăşurării procesului penal"[577].

Procedurile speciale sunt „modalităţi de desfăşurare a procesului penal, diferite de procedura obişnuită, constituite dintr-un complex de norme cu caracter complementar şi derogatoriu, ceea ce presupune că, în cazul aplicării lor, procesul penal se desfăşoară după normele comune numai în măsura în care nu există dispoziţii speciale care au prioritate"[578].

Legiuitorul moldav a reglementat, în legislaţia naţională, răspunderea penală a persoanelor juridice. Astfel, cu toate că tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice se face pe baze generale, aceasta are un şir de particularităţi faţă de răspunderea penală a persoanei fizice. Acest specific „determină existenţa unor reguli speciale de procedură, aplicabile în cazul instrumentării unui dosar penal împotriva persoanelor juridice"[579].

În context, urmărirea penală şi judecarea cauzelor privind infracţiunile săvârşite de persoane juridice se efectuează conform procedurii obişnuite, cu derogările şi completările prevăzute de capitolul VI al Codului de procedură penală al Republicii Moldova.

---

[576] Dumitrescu, F.-G. Unele reflecţii de ordin teoretico-practic privind procedura de urmărire şi judecarea infracţiunilor comise de persoanele juridice. *Op.cit.*, pag. 564.
[577] Păvăleanu V. *Drept procesual penal. Partea specială*. Bucureşti: Ed. Lumina Lex, 2002. 635 p., pag. 517.
[578] Theodoru, Gr., Moldovan, L. *Drept procesual penal.* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1979.351 p., pag. 335.
[579] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*. Ediţia I. Op.cit., pag. 919.

Prin Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative[580], a fost completat capitolul IV al CPP RM cu secțiunea 2, care vine să reglementeze procedura privind acordul judiciar de interes public, aceasta fiind o procedură specială nouă, nereglementată anterior.

Completarea legislației procesual penale cu procedură alternativă pentru urmărirea penală și înfăptuirea justiției asupra persoanelor juridice a constituit o necesitate, or, în comparație cu persoanele fizice, în situația persoanelor juridice nu se atestau proceduri alternative pentru urmărirea penală și înfăptuirea justiției.

Mai mult, dacă o infracțiune este săvârșită de către o persoană fizică, ca proceduri alternative ar fi posibilă aplicarea procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției (art. 504-509^2 din CPP RM), procedura acordului de cooperare (art. 509^3 - 509^{10} din CPP RM) sau judecarea pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală (art. 364^1 din CPP RM), care reduc semnificativ din durata proceselor penale în fața instanțelor de judecată și a pedepselor aplicate.

Subsecvent, avându-se în vedere că „persoana fizică poate încheia, de exemplu, un acord de recunoaștere a vinovăției, în virtutea căruia beneficiază de o reducere la pedeapsa penală, în schimbul recunoașterii vinovăției în comiterea infracțiunii incriminate, și calificarea juridică indicată în actul de acuzare, s-a impus necesitatea instituirii unui asemenea mecanism și pentru persoanele juridice care întrunesc anumite condiții”[581].

Conform art. 523^1 CPP RM, acordul judiciar de interes public „este o tranzacție publică încheiată între procuror și reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat al persoanei juridice, prin care ultimul recunoaște faptul comiterii infracțiunii, încadrarea juridică a faptelor și se angajează să execute obligațiile stabilite în acordul judiciar de interes public, în schimbul renunțării de către procuror la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată”[582].

În cazul încheierii unui asemenea acord, există anumite particularități ale urmăririi penale, care se deduc după cum urmează *infra*.

Apriori, acordul judiciar de interes public poate să fie încheiat până la terminarea urmăririi penale, la inițiativa procurorului sau a reprezentantului persoanei juridice, fie a apărătorului său. Un

---

[580] Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicată la 02.05.2023 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 154. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136756&lang=ro [citat: 12.10.2023].

[581] Gurghiș, A. Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public. Op. cit. pag. 14

[582] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit*.

alt aspect important este că încheierea unui asemenea acord cu persoana juridică nu înlătură răspunderea penală a persoanelor fizice, vinovate de comiterea infracțiunii imputate acestora.

Totodată, acordul judiciar de interes public se va întocmi în scris, doar după aprobarea, în scris, a limitelor amenzii de interes public de către procurorul ierarhic superior, cu participarea obligatorie a apărătorului și a reprezentantului persoanei juridice.

În context, amenda de interes public stabilită, „a cărei mărime se stabilește în limitele de la 3 amenzi minime prevăzute pentru infracțiunea comisă până la 30% din cifra medie de afaceri anuală calculată pe ultimii 3 ani până la data pornirii urmăririi penale”[583], se achită în bugetul de stat.

S-a arătat că, pentru încheierea „acordului judiciar de interes public, este necesară respectarea anumitor condiții stabilite expres de către legiuitor, și anume, în cazul în care persoana juridică:

- nu a semnat anterior un acord judiciar de interes public;
- este învinuită de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 243 (Spălarea de bani), art. 244 (Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor), art. 325 (Corupere activă), art. 326 (Trafic de influență), art. 334 (Darea de mită) Cod Penal.”[584]

Totodată, „acordul judiciar de interes public poate fi încheiat, dacă reprezentantul persoanei juridice a colaborat în mod voluntar cu organele de urmărire penală și a contribuit la stabilirea circumstanțelor comiterii infracțiunii.

Însă încheierea acordului judiciar de interes public nu este condiționată de recunoașterea vinovăției în comiterea infracțiunii de către persoana juridică.

În acest sens, „acordul judiciar de interes public nu poate fi semnat de către reprezentantul legal al persoanei juridice, care a fost pus sub învinuire, or, potrivit art. 523^3 alin. (2) pct. 6), una din obligații ce urmează a fi asumată de persoana juridică este înlăturarea de la administrare a persoanelor care au participat la comiterea infracțiunii. Prin urmare, acordul judiciar de interes public nu afectează urmărirea penală a persoanelor fizice care au comis infracțiunea și nu înlătură răspunderea penală a acestora. Cauzele penale ale persoanelor fizice sunt examinate în proceduri separate.”[585]

Așadar, „la încheierea acordului judiciar de interes public sunt instituite anumite condiționalități, și anume:

---

[583] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*

[584] Gurghiș, A. Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public. Op. cit. pag. 16.

[585] *Ibidem.* pag. 15.

- recunoașterea de către reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat al persoanei juridice a existenței faptului comiterii infracțiunii și a calificării juridice indicate în actul de acuzare;
- angajarea executării obligațiilor stabilite în acordul judiciar de interes public, în schimbul renunțării de către procuror la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată;
- achitarea unei amenzi de interes public." [586]

Conținutul acordului judiciar de interes public este expres reglementat, așa încât, potrivit art. 523^3 CPP RM alin. (1), „Acordul judiciar de interes public trebuie să cuprindă:

1) data şi locul încheierii;

2) numele, prenumele şi calitatea persoanelor care au participat la încheierea acordului;

3) date cu privire la identificarea persoanei juridice;

4) descrierea faptei ce formează obiectul acordului şi de care este învinuită persoana juridică;

5) încadrarea juridică a faptei;

6) declarația expresă a reprezentantului persoanei juridice, prin care recunoaşte comiterea infracțiunii şi acceptă încadrarea juridică a faptei;

7) modul de executare a amenzii de interes public cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror şi persoana juridică învinuită;

8) obligațiile aplicate față de persoana juridică, modul şi termenul de executare a acestora;

9) semnătura procurorului, a învinuitului şi a apărătorului"[587].

Prin urmare, observăm că un rol important la încheierea acordului îi revine apărătorului, „în special prin prisma faptului că anume apărătorul certifică separat, în scris, declarația că acordul judiciar de interes public a fost examinat de el personal, că procedura de încheiere a lui, prevăzută de legislația procesual penală, a fost respectată şi că încheierea acestuia de către reprezentantul persoanei juridice învinuite rezultă din înțelegerea lor confidențială anticipată." [588]

În contextul expus, prezența apărătorului la încheierea acordului judiciar de interes public este una obligatorie, fapt ce rezultă nemijlocit din coroborarea art. 523^2 alin. (1) CPP RM, care statuează expres că acordul se încheie cu participarea obligatorie a apărătorului, precum şi din conținutul art. 69

[586] Gurghiș, A. Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public.*Op. cit.* pag. 16.
[587] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[588] Gurghiș, A. Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public. *Op. cit.* pag. 15.

alin. (1) pct. 11) CPP RM, potrivit căruia participarea apărătorului în cadrul procesului penal este obligatorie, în cazul în care participarea obligatorie a apărătorului este prevăzută expres de Cod.

Potrivit art. 523^3 alin. (2) CPP RM, „prin acordul judiciar de interes public se stabilesc următoarele obligații cumulative față de persoana juridică învinuită:

1) să achite o amendă de interes public în bugetul de stat, a cărei mărime se stabileşte în limitele de la 3 amenzi minime, prevăzute pentru infracțiunea comisă, până la 30% din cifra medie de afaceri anuală, calculată pe ultimii 3 ani până la data pornirii urmăririi penale;

2) să fie supusă unui program de monitorizare pe o perioadă de maximum 3 ani, sub supravegherea instituției responsabile;

3) să suporte cheltuielile pentru experții sau persoanele calificate care vor asista instituția responsabilă de monitorizarea persoanei juridice învinuite, precum şi cheltuielile pentru efectuarea analizelor juridice, financiare, fiscale şi contabile necesare misiunii de monitorizare;

4) să nu comită alte infracțiuni în perioada de monitorizare;

5) să înlăture de la administrare persoanele care au participat la comiterea infracțiunii;

6) să restituie profitul ilicit, obținut prin comiterea infracțiunii, şi să repare prejudiciul cauzat prin infracțiune." [589]

Ulterior întocmirii şi semnării de către toate părțile a acordului de interes public, aprobării de către procurorul ierarhic superior, procurorul va înainta un demers instanței de judecată privind confirmarea acordului judiciar de interes public, în care va indica: fapta comisă de persoana juridică; încadrarea juridică a faptei; cuantumul amenzii de interes public ce urmează a fi achitată; obligațiile ce urmează a fi executate de persoana juridică, precum şi va anexa acordul judiciar de interes public semnat de părți şi apărător.

Examinând demersul procurorului privind confirmarea acordului judiciar de interes public, instanța poate:

- să pronunțe o încheiere de confirmare a acordului judiciar de interes public: în cazul în care constată că acesta a fost încheiat în condiții legale, precum şi că amenda de interes public şi obligațiile stabilite față de persoana juridică sunt proporționale infracțiunii comise;

[589] Gurghiş, A. Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public. Op. cit. pag.15.

- să restituie procurorului demersul înaintat, cu documentele anexe pentru continuarea urmăririi penale: în cazul în care persoana juridică a renunțat la declarația sa de a încheia acordul sau instanța conchide că acesta nu a fost încheiat în condiții legale, precum și că amenda de interes public, și obligațiile stabilite față de persoana juridică sunt disproporționale infracțiunii comise.

Așadar, dacă acordul de interes public se confirmă de către instanță, procurorul va emite o ordonanță, prin care va suspenda, condiționat, urmărirea penală pentru un termen de până la 3 ani. În această perioadă, persoana juridică își asumă angajamentul să execute toate obligațiile prevăzute de acordul semnat și confirmat de instanță.

Prin urmare, „semnarea acordului judiciar de interes public va fi un temei de liberarea condiționată de răspundere penală, nu vor fi aplicate pedepsele complementare sub formă de lichidare persoanei juridice sau privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate”[590].

Dacă se va constata de către procuror că persoana juridică a executat toate obligațiile asumate, la expirarea termenului stabilit în acordul judiciar de interes public, acesta dispune, prin ordonanță, încetarea urmăririi penale.

De menționat, totodată, că executarea obligațiilor impuse în acordul judiciar de interes public exclude răspunderea penală a persoanei juridice. Acordul judiciar de interes public nu înlătură răspunderea pentru daunele provocate prin infracțiune și întoarcerea veniturilor ilegal căpătate.

Chiar dacă legislatorul a menționat detaliat procedura în cazul acordului judiciar de interes public, constatăm unele omisiuni . Totuși aceste omisiuni pot fi completate pe cale jurisprudențială. În acest sens, considerăm că este necesar de clarificat situația în care urmărirea penală a fost pornită atât în privința persoanei juridice cât și a reprezentantului acesteia. În asemenea cazuri cauza penală necesită a fi disjunsă .

Art. 521 alin. (2) exclude participarea reprezentantului persoanei juridice în cazul în care în privința reprezentantului acesteia se efectuează urmărirea penală pentru aceeaşi faptă ori pentru fapte conexe. Prin urmare, în mod firesc, prevederile art. 523^2 alin. (2) care condiționează încheierea acordului judiciar de interes public de colaborarea reprezentantul persoanei juridice nu privește acel reprezentant față de care este pornită urmărirea penală.

[590] Pavel-Guzun, I. Considerente cu privire la reforma procedurilor sumare în procesul penal. În: *Revista Națională de Drept*, 2023, nr. 2(250), pp.73-84, pag. 82. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/204714 [citat: 22.11.2023].

Este firesc, la fel, că dosarele disjunse în privința persoanei juridice și reprezentantului acesteia, pus sub învinuire sunt independente. În funcție de circumstanțele cauzei, într-un caz poate avea loc încetarea sau achitarea, iar în altul condamnare. La fel, nu pot fi utilizate sentințele dintr-un dosar în altul . Spre exemplu, nu poate fi utilizată sentința din dosarul în care a fost încheiat un acord judiciar de interes public ca probă de condamnare în dosarul reprezentantului legal. În aceste cazuri sunt aplicabile raționamentele menționate de către Curtea Constituțională în jurisprudența sa. Curtea a menționat că declarațiile persoanelor depuse în dosarele disjunse în nu pot avea valoare probantă prestabilită, acestea trebuind apreciate în coroborare cu alte probe.[591]

Examinarea „cauzei penale în procedură simplificată este un instrument care oferă avantajul soluționării cu celeritate a cauzelor penale, atunci când inculpatul recunoaște în totalitate săvârșirea faptelor indicate în rechizitoriu și solicită ca judecata să se facă în baza probelor administrate în faza de urmărire penală. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a afirmat că, atunci când o acuzație penală împotriva inculpatului este stabilită printr-o formă prescurtată de examinare judiciară, aceasta duce, în esență, la renunțarea la o serie de drepturi procedurale. Acest lucru nu poate fi o problemă în sine, deoarece nici litera, nici spiritul articolului 6 din Convenția europeană a Drepturilor Omului nu împiedică o persoană să renunțe la aceste garanții din propria sa voință"[592].

Acordul judiciar de interes public, „deși reprezintă o formă de justiție negociată, atrage în sine liberarea condiționată de răspundere penală a persoanei juridice, dacă au fost îndeplinite condițiile și termenul de monitorizare a expirat. Mai mult ca atât, potrivit prevederilor art. 523^5 alin. (4) CPP RM, acordul judiciar de interes public nu implică recunoașterea vinovăției persoanei juridice și nu produce efectele juridice ale unei condamnări penale"[593].

---

[591] Dcizia de inadmisibilitate a sesizării nr.48g/2018 privind Excepţia de neconstituţionalitate a articolului 364^1 din Codul de procedură penală *(judecata în baza probelor administrate în faza de urmărire penală) (nr. 40 din 8 mai .2018)*

[592] *Opinie asupra proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (proceduri simplificate în procesul penal).* [online]. Disponibil: https://www.capc.md/wp-content/uploads/2022/12/Opinie-CAPC-proceduri-simplificate-Cod-penal_web.pdf [citat: 22.11.2023].

[593] Racu, V. Aplicarea confiscării extinse în procedura simplificată de judecare a cauzei penale și în procedurile speciale. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, seria „Ştiinţe sociale", 2024, nr. 3 (173). pp.110-117, pag.110. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/110-117_24.pdf [citat: 22.11.2023].

3.6. Concluzii la Capitolul 3

În urma analizei particularităților urmăririi penale în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice, se evidențiază anumite derogări de la procedura obisnuită, fapt consemnat nemijlocit și în conținutul art. 521 CPP RM.

Începerea urmăririi penale se efectuează, potrivit normelor generale, prin ordonanța procurorului sau a reprezentantului organului de urmărire penală care a fost sesizat, cu condiția că din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă bănuiala rezonabilă cu privire la comiterea infracţiunii şi nu există vreuna din circumstanţele care exclud urmărirea penală.

În procesul de examinare a sesizărilor cu privire la infracţiunile comise de către persoanele juridice, precum şi în cadrul desfăşurării urmăririi penale, organul de urmărire penală solicită Agenției Servicii Publice şi obţine și anexează la materialele dosarului mai multe informaţii oficiale, precum: denumirea completă și abreviată a persoanei juridice, data și numărul de înregistrare, sediul, numerele de telefon și adresele de e-mail ale persoanei jurdice, genurile de activitate ș.a.

Dacă în cadrul cauzei penale există și persoane fizice care sunt puse sub învinuire pentru comiterea aceloraşi fapte, ordonanța de punere a acestora sub învinuite se va întocmi în parte pentru fiecare.

În ordonanța de punere sub învinuire a persoanei juridice, pe lângă atributele de identificare a persoanei juridice, se includ și informații privind mărimea capitalului social, numele de telefon, de fax, adresa de e-mail, conturile bancare.

În privința persoanei juridice poate fi aplicată doar măsura preventivă controlul judiciar, care are anumite particularități distincte în raport cu persoanele fizice, or, celelalte măsuri preventive sunt inoperabile persoanei juridice.

În acest sens, reieșind din art. 523 CPP RM, deducem că legiuitorul stabilește că măsura preventivă controlul judiciar poate fi aplicată în toate cazurile, gravitatea infracțiunii nereprezentând un criteriu de care se ține cont la aplicarea măsurii respective față de persoana juridică. În acest context, considerăm necesară modificarea art. 523 alin. (1) CPP RM, care va avea următorul conținut:

„Judecătorul de instrucție, în cursul urmăririi penale sau, după caz, instanța de judecată, la demersul procurorului, poate dispune, dacă consideră necesar, punerea persoanei juridice sub control judiciar, dacă există motive temeinice care justifică bănuiala rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală şi numai pentru a se asigura buna desfăşurare a procesului penal”.

Această cerință este „necesară pentru a proteja persoana juridică, deoarece impunerea nejustificată a unor măsuri preventive poate afecta grav activitatea și obiectivele acesteia.Totodată, constatând că măsurile preventive sunt inaplicabile persoanei juridice, cu excepția controlului judiciar, pentru a se asigura o flexibilitate, ar fi eficientă adoptarea unor categorii noi de măsuri preventive, aplicabile persoanei juridice, care să înlocuiască cu succes măsurile ce se aplică persoanelor fizice, deci se impune completarea listei măsurilor preventive."[594]

Astfel, considerăm oportună completarea CPP RM cu art. 522[1], care va avea următorul cuprins:

„(1) Judecătorul de instrucție, în cursul urmăririi penale sau, după caz, instanța de judecată, la demersul procurorului, poate dispune, dacă consideră necesar, dacă există motive temeinice care justifică bănuiala rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală şi numai pentru a se asigura buna desfăşurare a procesului penal, a uneia dintre următoarele măsuri:

1) *interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare, lichidare, reorganizare a persoanei juridice;*
2) *interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale;*
3) *interzicerea unor operaţiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvenţa persoanei juridice;*
4) *interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar*[595].

(2) Măsurile preventive prevăzute la alin. (1) pot fi dispuse pe o perioadă de, cel mult, 60 de zile, cu posibilitatea prelungirii în cursul urmăririi penale şi judecării cauzei, dacă se menţin temeiurile care au determinat aplicarea acestora, însă fiecare prelungire nu poate depăşi 60 de zile.

(3) Încheierea judecătorului de instrucţie sau, după caz, a instanţei de judecată privitor la punerea persoanei juridice sub control judiciar poate fi atacată în termenul şi modul prevăzut în art.308-311".

Într-o altă ordine de idei, prin Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative[596] a fost completat capitolul VI al CPP RM cu secțiunea 2, care vine să reglementeze

---

[594] Gurghiș, A. Sistemul măsurilor preventive aplicate persoanelor juridice. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al RM: ştiinţe juridice*, 2024, p. 206.
[595] Codul de procedură penală al României. *Op.cit.*
[596] Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. *Op.cit.*

procedura privind acordul judiciar de interes public, aceasta fiind o procedură specială nouă, nereglementată anterior.

În cazul încheierii unui asemenea acord, există anumite particularități ale urmăririi penale. Astfel, acordul judiciar de interes public poate să fie încheiat până la terminarea urmăririi penale, la inițiativa procurorului sau a reprezentantului persoanei juridice, fie a apărătorului său. Iar un alt aspect semnificativ este că încheierea unui asemenea acord cu persoana juridică nu înlătură răspunderea penală a persoanelor fizice vinovate de comiterea infracțiunii imputate acestora.

Un rol esențial în încheierea acordului judiciar de interes public îl are apărătorul, care certifică, în mod separat și în scris, că acordul a fost examinat personal de el, că procedura prevăzută de legislația procesual penală a fost respectată și că încheierea acestuia de către reprezentantul persoanei juridice acuzate se bazează pe o înțelegere confidențială prealabilă.

Ulterior întocmirii și semnării de către toate părțile a acordului de interes public și aprobării lui de către procurorul ierarhic superior, procurorul va înainta instanței de judecată un demers privind confirmarea acordului judiciar de interes public. Și dacă acordul de interes public se confirmă de către instanță, procurorul va emite o ordonanță, prin care va suspenda condiționat urmărirea penală pentru un termen de până la 3 ani. Dacă se va constata de către procuror că persoana juridică a executat toate obligațiile asumate, la expirarea termenului stabilit în acordul judiciar de interes public, acesta dispune, prin ordonanță, încetarea urmăririi penale.

4. PARTICULARITĂȚILE JUDECĂRII CAUZELOR PENALE ȘI ALE PUNERII ÎN EXECUTARE A HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI ÎN PRIVINȚA PERSOANELOR JURIDICE

4.1. Particularitățile judecării cauzelor penale în privința sau cu participarea persoanelor juridice

Judecarea cauzei este o activitate specifică, o fază distinctă a procesului penal, ce se declanşează din momentul „parvenirii cauzei în instanță şi durează până rămânerea definitivă a hotărârii pronunțate. Judecata este o fază a procesului penal, desfăşurată în fața instanței care este învestită cu cercetarea, evaluarea şi soluționarea conflictului de drept penal dedus înaintea sa”[597].

Judecata are ca sarcină doar soluționarea procesului, fără a se executa cele dispuse prin hotărârea pronunțată. „După pronunțarea soluției în cauză, procesul parcurge o altă / ultimă fază, în cadrul căreia se pune în executare hotărârea penală definitivă”[598].

Faza de judecare a cauzei penale este ghidată de anumite principii, care „sunt reguli de bază, consfințite legal, şi care guvernează întreaga activitate desfăşurată în fața instanței, din momentul parvenirii cauzei penale şi până la soluționarea ei, asigurând realizarea în modul cel mai consecvent principiile procesului penal”[599].

Astfel, printre aceste principii regăsim *nemijlocirea, oralitatea, contradictorialitatea, egalitatea în drepturi* a părților în fața instanței, *publicitatea* şedinței de judecată.

Nemijlocirea, „în calitatea sa de condiție generală a judecării cauzei, presupune efectuarea acțiunilor procesuale direct în fața judecătorului, după caz, a completului de judecată. Nemijlocirea dintre judecător şi probă este o condiție esențială a actului de justiție. Astfel, instanța este obligată a lua contact cu toate probele în cauză, cu atât mai mult, putând să-şi întemeieze sentința numai pe probele care au fost cercetate în şedința de judecată”[600].

---

[597] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*. Ediția I. Op.cit., pag. 640.
[598] *Ibidem*, pag. 524.
[599] *Ibidem*, pag. 525.
[600] *Ibidem*, pag. 525.

Publicitatea ședinței de judecată reprezintă „o dimensiune a unui proces echitabil, constând în posibilitatea pe care o are orice persoană de a asista la desfășurarea judecății, ceea ce reprezintă o importantă garanție privind obiectivitatea și imparțialitatea judecății”[601].

Oralitatea judecării cauzei se poziționează în opoziție cu urmărirea penală, care se efectuează în scris. Astfel, oralitatea judecării cauzei reprezintă regula, potrivit căreia întreaga fază de judecată se desfășoară verbal. După cum se menționează în doctrină, „din conținutul principiului oralității deducem imperativul audierii inculpatului, a părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, a martorilor, a experților, în formă orală, toate celelalte mijloace de probă fiind supuse cercetării și verificării în același mod. Participanții în cauza penală au întotdeauna posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere relativ la orice chestiune apărută în cursul judecății în mod oral, iar concluziile se susțin, la fel, pe cale orală”[602].

Conținutul principiului *egalității în drepturi a părților în fața instanței* rezultă din conținutul art. 315 CPP RM: „Procurorul, partea vătămată, partea civilă, apărătorul, inculpatul, partea civilmente responsabilă şi reprezentanţii lor beneficiază de drepturi egale în faţa instanţei de judecată în ceea ce priveşte administrarea probelor, participarea la cercetarea acestora şi formularea cererilor şi demersurilor”[603].

Contradictorialitatea, „ca principiu al judecării cauzei, constă în faptul că probele administrate sunt cercetate, supuse discuției și reflectă poziția procesuală opusă a părții acuzării și părții apărării”[604].

Într-o cauza penală națională din 17 noiembrie 2020[605], Curtea Supremă de Justiție a admis recursul ordinar declarat, inclusiv din considerentul că instanța de apel nu a respectat prevederile legislației procesual penale, or, la caz nu se atestă o expunere sau o soluționare a demersului apărării, asupra căruia instanța de apel urma să se expună motivat, după caz, fie admiterea sau respingerea acestuia, respectându-se, astfel, principiul contradictorialității.

---

[601] Popșoi, D. Reflecții cu privire la excepțiile de la publicitatea procesului penal prin prisma dreptului la un proces echitabil. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Științe juridice, 2017, pp.214-218, pag. 215. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/214-218_15.pdf [citat: 09.11.2023].
[602] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*. Ediția I. Op.cit., pag. 526.
[603] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[604] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*. Ediția I. Op.cit., pag. 527.
[605] Decizia Curții Supreme de Justiție din 17 noimbrie 2020, Dosarul nr. 1ra – 759 /2020.

Într-o altă cauză penală[606], în cererea de recurs, recurenții au invocat, inclusiv, că instanța de apel a încălcat prevederile art. 6 din CoEDO prin faptul că a fost respinsă efectuarea expertizelor dactiloscopice. Totodată, recurenții au invocat lipsa obiectivității instanței de apel, prin prisma faptului că aceasta nu a luat toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, complet și obiectiv, a circumstanțelor cauzei, în scopul aflării adevărului. Recursul declarat a fost considerat ca fiind vădit neîntemeiat din mai multe raționamente, inclusiv constatându-se legalitatea și temeinicia deciziei instanței de apel.

În continuare, s-a remarcat că „dreptul la un proces echitabil, potrivit CEDO, se bazează pe respectarea cu strictețe a principiilor fundamentale ale procesului judiciar: egalitatea armelor, contradictorialitatea, motivarea deciziilor, care semnifică tratarea egală a părţilor pe toată durata desfăşurării procedurii în faţa instanţelor de judecată, fără ca vreuna dintre ele să fie avantajată în raport cu cealaltă sau cu celelalte părţi în proces, încât să nu fie puse într-o situaţie nedezavantajată una faţă de alta”[607].

Cu privire la motivarea deciziilor adoptate, evidențiem un caz din practica judiciară[608] națională, unde Curtea Supremă de Justiție a conchis că nu sunt temeiuri de a pune la îndoială veridicitatea argumentelor instanței de apel în motivarea soluției sale expuse, or instanța de apel s-a expus într-o manieră detaliată și justificată corespunzător asupra faptului neîntrunirii în acțiunile inculpaților a elementelor componenței de infracțiune imputate.

Argumente similare regăsim și în alte decizii din practica judiciară națională[609].

Analizând procedura de judecare a cauzelor privind infracţiunile săvârşite de persoane juridice, remarcăm că aceasta are un caracter special, or, judecarea cauzelor privind infracţiunile săvârşite de persoane juridice se efectuează potrivit procedurii obişnuite, cu derogările şi completările prevăzute în capitolul VI, secțiunea 1 a CPP RM.

Normele speciale „care derogă de la procedura obișnuită sau o completează se referă, în principal, la reprezentarea persoanei juridice în procesul penal, la măsurile preventive (comune celor două coduri de procedură penală analizate), la competența teritorială privind locul de citare a persoanei juridice, la măsurile asiguratorii care se pot lua față de persoana juridică, la procedura de informare,

[606] Decizia Curţii Supreme de Justiție din 18 ianuarei 2023, Dosarul nr. 1ra-1090/22
[607] Decizia Curţii Supreme de Justiție din 17 noimbrie 2020, Dosarul nr. 1ra – 759 /2020
[608] Decizia Curţii supreme de Justiție din 06 aprilie 2021, Dosarul nr. 1ra-9/21
[609] Decizia Curţii supreme de Justiție din 21 octombrie 2020, Dosarul nr. 1ra-1385/2020; Decizia Curţii supreme de Justiție din 27 iunie 2017, Dosarul nr. 1ra-744/2017

la interzicerea fuziunii, a divizării, a reducerii capitalului social, a dizolvării sau a lichidării, la executarea pedepselor și punerea în executare a acestora"[610].

Prin urmare, cu toate că tragerea la răspundere a persoanelor juridice se face pe baze generale, aceasta are un şir de particularităţi faţă de răspunderea penală a persoanei fizice, care urmează a fi analizate *infra.*

Potrivit doctrinei, „în situația în care este examinată o cauză privind săvârșirea unei infracțiuni de persoane juridice, urmează a fi respectate toate ingerințele unui proces penal echitabil, cu respectarea etapelor judecării cauzei, a drepturilor și mecanismelor conferite reprezentantului, cu participarea apărătorului, a traducătorului. Totuși, a fost pusă în discuție necesitatea oferirii aceluiași grad de protecție în cadrul procesului penal pentru persoana juridică și pentru persoana fizică"[611].

Potrivit art. 521 alin. (1) CPP RM, judecarea cauzelor penale împotriva persoanei juridice se efectuează cu participarea reprezentantului legal al acesteia.

Iar în cazul în care „judecarea cauzei împotriva persoanei juridice se efectuează pentru aceeaşi faptă ori pentru fapte conexe şi în privinţa reprezentantului legal al acesteia, persoana juridică îşi desemnează, în termen de 5 zile de la data aducerii la cunoştinţă a ordonanţei de recunoaştere a persoanei în calitate de bănuit sau în termen de 48 de ore din momentul aducerii la cunoştinţă a ordonanţei de punere sub învinuire, un alt reprezentant în privința căruia nu se desfășoară un proces penal"[612].

Dacă persoana juridică nu-și desemnează un reprezentant în condițiile prenotate *supra*, la demersul procurorului, „instanța de judecată desemnează un reprezentant al persoanei juridice din rândul persoanelor care gestionează persoana juridică, în privința căruia nu se desfășoară un proces penal"[613].

Totodată, dacă se constată că lipsesc persoane care gestionează persoana juridică, instanța de judecată care judecă cauza „solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Naţional pentru

---

[610] Dumitrescu, F.-G. Procedura privind urmărirea penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice studiu comparativ între reglementarea din Republica Moldova şi România. În: *Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători.* Ediția a 9-a. vol.II. Chișinău, 2020, pp.172-176, pag. 172. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/172-176_5.pdf [citat: 09.10.2023].

[611] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*. Ediția I. Op.cit., pag. 745.

[612] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*

[613] *Ibidem.*

Asistenţă Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care să acorde asistenţă juridică garantată de stat"[614].

Calitatea de „reprezentanţi legali ai persoanelor juridice o au persoanele fizice care, prin lege sau prin actul de constituire, sunt desemnate să acţioneze, în raporturile cu terţii (inclusiv în cadrul procesului penal), individual sau colectiv, în numele şi pe seama persoanei juridice – administratorii (managerii), conducătorii şi reprezentanţii organelor executive colegiale ale persoanei juridice"[615].

Considerăm că, similar admiterii reprezentantului legal al persoanei juridice la faza urmăririi penale, la faza de judecare a cauzei urmează a fi prezentate documentele oficiale (contracte de constituire, hotărâri, ordine, dispoziţii, statute, hotărâri ale instanţei de judecată etc.), care să ateste funcţia, calitatea de serviciu şi împuternicirile reprezentantului legal, extrase şi copii confirmate de pe originale, care vor fi anexate la materialele cauzei penale.

Astfel, obligatorie în cazul judecării cauzei este și „participarea reprezentantului persoanei juridice, fie acesta legal sau desemnat. Neprezentarea reprezentantului legal al inculpatului persoană juridică atrage drept consecință amânarea examinării cauzei, iar în ipoteza în care acesta nu s-a prezentat nemotivat, instanța îi poate aplica, din oficiu sau la cererea acuzatorului, unele măsuri coercitive, situație atestată mai rar în practică"[616].

Se mai remarcă în doctrină că „atât reprezentantul persoanei juridice, cât și apărătorul acesteia dispun în egală măsură de instrumentele și mijloacele legale, puse la dispoziție în vederea exercitării dreptului la apărare, aceștia participând nemijlocit, în cadrul cercetării judecătorești, la examinarea probelor, înaintând cereri și demersuri, propuneri privind administrarea unor probe noi"[617].

Conform art. 521 alin. (4) CPP, „împotriva reprezentantului legal sau, după caz, a reprezentantului desemnat al persoanei juridice, faţă de care se efectuează urmărirea penală, în cazul infracţiunilor stipulate în art. 21 alin. (4) CP, se pot lua, în această calitate, numai măsuri de constrângere aplicabile martorului, stipulate în art. 197 alin. (2) pct. 1)–3) CPP (obligarea de a se prezenta; aducerea silită; amenda judiciara, care se aplică exclusiv de către instanţa de judecată, în conformitate cu art. 201 CPP)"[618].

---

[614] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[615] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit.
[616] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Op.cit., pag.1061
[617] *Ibidem*.
[618] Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.6 din 24.12.2010 privind judecarea cauzelor penale în procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei. [online]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=28 [citat: 22.08.2024].

Astfel, „dacă reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat al persoanei juridice reprezintă persoana juridică în calitate de învinuit, atunci procedura privind acordul de recunoaştere a vinovăţiei poate fi aplicată şi în privinţa persoanei juridice”[619].

Având în vedere caracterul derogatoriu de la regulile generale al procedurii privind judecarea cauzelor penale în privința sau cu participarea persoanelor juridice, evidențiem că, la capitolul stabilirii competenței teritoriale, nu există deosebiri de principiu între art. 522 şi art. 40, art. 42 CPP RM. După cum menționează autorul I. Dolea, „în ambele cazuri, este competent organul de urmărire penală şi instanța din locul săvârşirii infracțiunii”[620].

În context, art. 522 alin. (1) CPP RM[621] statuează: „în cazul săvârşirii infracţiunilor de către persoane juridice, competenţa teritorială este determinată de:

1) locul unde a fost săvârşită infracţiunea;

2) locul unde a fost depistat făptuitorul;

3) locul unde domiciliază făptuitorul persoană fizică;

4) locul unde îşi are sediul persoana juridică;

5) locul unde domiciliază victima sau unde aceasta îşi are sediul”[622].

În cazurile în care este complicat a se stabili locul concret unde s-a comis fapta infracțională, (de exemplu, în situația în care sunt implicate mai multe filiale din diferite localități în comiterea aceleiași fapte), sunt luate în calcul şi alte criterii. „Nu se poate constata că un criteriu are avantaj asupra altuia”[623].

Ne raliem poziției, potrivit căreia, reieșind din dispozițiile art. 522 CPP RM, se poate formula concluzia că „competența teritorială este una de natură alternativă, ea fiind determinată de una din posibilitățile propuse”[624].

Mai mult, alin. (2) art. 522 CPP RM reglementează că „la judecarea cauzei privind infracţiunile săvârşite de persoane juridice se aplică în mod corespunzător prevederile art. 40 şi 42”[625].

Astfel, competența de judecare a cauzei privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice „este stabilită în art. 40 din CPP RM, având prioritate criteriul locului săvârșirii infracțiunii. În cazurile

---

[619] Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.6 din 24.12.2010 privind judecarea cauzelor penale în procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei. *Op.cit.*
[620] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag. 1287.
[621] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[622] *Ibidem*.
[623] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., pag. 1287.
[624] Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Op.cit., pag. 1061.
[625] Codul de procedură penală al Republicii Moldova *Op.cit.*

de indivizibilitate sau de conexitate a acuzelor penale despre infracţiuni comise de persoane juridice, competenţa de judecare este determinată conform art. 42 din CPP RM"[626].

În context, art. 42 CPP RM alin. (4) – (5) CPP RM stipulează: „(4) În caz de conexare a unor cauze privitoare la mai multe persoane învinuite de săvârşirea infracţiunilor în raza de activitate a diferitor instanţe de grad egal sau privitoare la o singură persoană învinuită de săvârşirea câtorva infracţiuni, dacă aceste cauze sunt de competenţa a două sau a câtorva instanţe de judecată de grad egal, procesul se judecă de instanţa care a fost prima sesizată privind judecarea cauzei. (5) Dacă o persoană sau un grup de persoane sunt învinuite de săvârşirea unei singure sau a câtorva infracţiuni şi cauza referitoare la unul din învinuiţi sau la una din infracţiuni este de competenţa unei instanţe ierarhic superioare, procesul se judecă în întregime de instanţa ierarhic superioară"[627].

Un alt aspect este modul de citare a persoanei juridice. Potrivit art. 235 alin. (1) CPP RM, „citarea în procesul penal constituie acţiunea procedurală prin care organul de urmărire penală, judecătorul de instrucţie sau instanţa de judecată asigură prezentarea unei persoane în faţa sa pentru desfăşurarea normală a procesului penal"[628].

Legislaţia procesual penală a Republicii Moldova prevede obligativitatea prezentării în faţa organului judiciar sau a instanţei de judecată a persoanei citate. Astfel, potrivit art .235 alin. (2) CPP RM, „persoana citată este obligată să se prezinte conform citaţiei, iar în caz de imposibilitate de a se prezenta la data, ora şi locul la care a fost citată, ea este obligată să informeze organul respectiv despre aceasta, indicând motivul imposibilităţii de a se prezenta"[629].

Citarea şi comunicarea actelor de procedură reprezintă „aspecte esențiale ale contradictorialității şi, implicit, ale dreptului la apărare în procesul penal, pentru parte fiind esențial să cunoască existența procesului şi actele de procedură întocmite, pentru a fi în măsură să-şi construiască apărarea şi să-şi consolideze poziția procesuală"[630].

Modul de citare şi comunicare a actelor de procedură, cel puțin formal, substanțial, tinde la „împărțirea responsabilității între autoritate şi destinatar, prin instituirea unor prezumții privind îndeplinirea procedurii, prevederea unor moduri de citare şi comunicare noi, prin utilizarea

---

[626] *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Op.cit.
[627] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[628] *Ibidem*.
[629] *Ibidem*.
[630] Ialanji, A. Citarea inculpatului – analiză comparativă şi judecarea cauzei în lipsa acestuia. În: *Buletinul științific al Universității de stat „B.P.Hașdeu" din Cahul*. Seria „Ştiinţe sociale", 2018, nr. 2(8), pp.82-100, pag.83. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/87622 [citat: 05.05.2023].

mijloacelor moderne de comunicare, punerea de acord a paşilor procedurali cu realităţile actuale, conferirea unor efecte clare menţiunilor din registrele publice"[631].

Deci „citarea persoanei juridice urmează să fie făcută fie la sediul acesteia, în cazul în care acesta este cunoscut, şi în numele acesteia acţionează un reprezentant legal, fie la domiciliul reprezentantului desemnat. Din acest considerent, determinarea exactă a persoanei juridice antrenate în proces, dar şi a locului unde aceasta îşi are sediul, prezintă importanţă nu doar la stabilirea competenţei teritoriale în cadrul procedurii speciale, dar şi la modul de citare a ei"[632].

Legiuitorul a prevăzut mai multe modalităţi de citare, acestea fiind: citaţie scrisă, prin notă telefonică, telegrafică, prin telefax ori prin mijloace electronice (prin intermediul poştei electronice sau prin alt sistem de mesagerie electronică).

Deşi elementele pe care trebuie să le cuprindă citaţia sunt limitative, considerăm că prin conţinutul lor se asigură posibilitatea îndeplinirii procedurii de citare.

În legislaţia României, citaţia cuprinde: „a) denumirea organului de urmărire penală sau a instanţei de judecată care emite citaţia, sediul său, data emiterii şi numărul dosarului; b) numele, prenumele celui citat, calitatea în care este citat şi indicarea obiectului cauzei; c) adresa celui citat, care trebuie să cuprindă, în oraşe şi municipii: localitatea, judeţul, strada, numărul şi apartamentul unde locuieşte, iar în comune: judeţul, comuna şi satul; d) ora, ziua, luna şi anul, locul de înfăţişare, precum şi invitarea celui citat să se prezinte la data şi locul indicat, cu arătarea consecinţelor legale în caz de neprezentare; e) că partea citată are dreptul la un apărător cu care să se prezinte la termenul fixat; f) că, potrivit art.171 alin.2 şi 3 CPP român, apărarea este obligatorie, iar în cazul în care partea nu-şi alege un apărător, cu care să se prezinte la termenul fixat, i se va desemna un apărător din oficiu"[633].

În România, „persoana juridică se citează la sediul acesteia. Dacă sediul este fictiv ori persoana juridică nu mai funcţionează la sediul declarat, iar noul sediu nu este cunoscut, la sediul organului judiciar se afişează o înştiinţare. În cazul în care persoana juridică este reprezentată prin mandatar ales sau numit, citarea se face la locuinţa acestuia sau la sediul practicianului în insolvenţă, desemnat în calitate de mandatar"[634].

---

[631] Ialanji, A. Citarea inculpatului – analiză comparativă şi judecarea cauzei în lipsa acestuia. *Op.cit.*, pag. 83.
[632] Gurghiş, A., Dolea, I. Aspecte de drept comparat privind urmarirea si judecarea infractiunilor săvârşite de persoane juridice. În: *Revista Studia Universitatis Moldaviae*, p. 118.
[633] Ialanji, A. Citarea inculpatului – analiză comparativă şi judecarea cauzei în lipsa acestuia. *Op.cit.*, pag. 84 – 85.
[634] Dumitrescu, F.-G. Procedura privind urmărirea penală şi judecarea cauzelor privind infracţiunile săvârşite de persoane juridice studiu comparativ între reglementarea din Republica Moldova şi România. *Op.cit.*, pag. 175

Potrivit doctrinei, „desfășurarea procedurii în faza de judecată nu este condiționată de prezența părții, ci de îndeplinirea procedurii de citare, cu excepția cazurilor când prezența însăși este obligatorie”[635].

În legislația română, „în ipoteza în care persoana juridică este reprezentată prin mandatar, numit sau desemnat de organul judiciar din rândul practicienilor în insolvenţă, citarea se face la locuinţa mandatarului ori la sediul practicianului în insolvenţă desemnat”[636].

In privinţa persoanei juridice puse sub învinuire, „care prin reprezentantul său legal sau reprezentantul desemnat şi-a dat consimțământul de a-şi recunoaște vina, în schimbul unei pedepse reduse, poate fi aplicată procedura privind acordul de recunoaştere a vinovăţiei conform regulilor stabilite în art. 504 – 509 din Codul de procedură penală”[637].

La fel, persoanei juridice îi este aplicabilă şi procedura de judecare pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, stabilită la art.364[1] din CPP RM. Reprezentantul său legal sau reprezentantul desemnat, până la începerea cercetării judecătoreşti, poate declara, personal, prin înscris autentic, că recunoaşte săvârșirea faptelor indicate în rechizitoriu şi solicită ca judecata să se facă pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală.

Potrivit unei Decizii a Curții Supreme de Justiție din 28 noiembrie 2017[638], avocatul inculpaților C. L., P. A., D.A., O. I. a declarat apel asupra sentinței primei instanțe, prin care au fost condamnate SC Contact Comerț SRL și SC Bio Inter Grup SRL. În apelul declarat, a invocat că prima instanță a conchis neîntemeiat asupra vinovăției inculpatelor SC Contact Comerț SRL și SC Bio Inter Grup SRL, condamnându-le, neîntemeiat și nelegitim, cu încălcarea drepturilor inculpaților C.L., P. A., D.A., O. I. Totodată, avocatul recurenților a invocat că este posibilă aplicarea procedurii simplificate numai atunci când din probele administrate în cursul urmării penale rezultă că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat. A mai menționat că recurenții consideră că suficiența probatoriului urmează să fie examinată de judecător sub aspectul concludenței, pertinenței și utilității probelor acumulate, deoarece există regula, potrivit căreia mijloacele de probă obținute în mod ilegal nu pot fi folosite în procesul penal în cadrul oricărei proceduri, fie că e generală sau

---

[635] Zarafiu, A. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. Op.cit., pag. 401.
[636] Decizia nr. 19 din 14 iunie 2017 referitoare la interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 491 alin. (2) şi (3) din Codul de procedură, emitent înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Publicat în Monitorul oficial al României, nr. 494 din 29 iunie 2017 [online]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/190601 [citat: 12.12.2023].
[637] Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.6 din 24.12.2010 privind judecarea cauzelor penale în procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei. *Op.cit.*
[638] Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 noiembrie 2017, Dosarul nr. 1ra – 1622/2017.

specială. Insuficiența probatoriului nu poate fi complinită sau acoperită prin declarația inculpatului de recunoaștere a faptelor. Când această condiție nu este îndeplinită, instanţa va respinge cererea de judecare a cauzei în procedura simplificată. În situaţia în care insuficiența probatoriului se constată abia cu prilejul deliberării, cauza va fi repusă pe rol şi judecată în procedură generală"[639].

Astfel, examinând cererea de apel, Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău a admis apelul, a casat total sentința şi a pronunțat o nouă hotărâre. Nefiind de acord cu aceasta, avocatul inculpaților a declarat recurs ordinar, solicitând casarea deciziei, cu dispunerea rejudecării cauzei de către aceeaşi instanță de apel, în alt complet de judecată.

Examinând recursurile ordinare pe baza materialelor din dosar, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a concluzionat asupra admiterii, menționând, printre altele, că, potrivit art. 364^1 alin. (2) Cod de procedură penală, judecata nu poate avea loc pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, decât dacă inculpatul declară că recunoaște în totalitate faptele indicate în rechizitoriu şi nu solicită administrarea de noi probe. Mai mult, instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apelul declarat şi, în special, asupra neîntrunirii condițiilor de judecare a cauzei în procedura prescrisă în art. 364^1 CPP RM, ignorând jurisprudența CtEDO în cauza *Navalinîi contra Rusiei* din 23.06.2016. Totodată, instanța de apel, constatând că administratorii, numiții D. D. şi G.I., *de facto* nu gestionau activitatea întreprinderii, fiind înregistrați fictiv în toate documentele de constituire şi contabile, aceştia „nefiind chestionaţi asupra întregului volum al învinuirii formulate inculpaţilor, nu a verificat dacă aceste împrejurări sunt compatibile cu prevederile din art. 364/1 alin. (1) – (4) Cod de procedură penală, conform cărora inculpatul poate declara, personal, prin înscris autentic, că recunoaşte săvârşirea faptelor indicate în rechizitoriu şi solicită ca judecata să se facă pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, dar judecata nu poate avea loc pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, decât dacă inculpatul declară că recunoaşte în totalitate faptele indicate în rechizitoriu şi nu solicită administrarea de noi probe. În cadrul şedinţei preliminare sau până la începerea cercetării judecătoreşti, instanţa îl întreabă pe inculpat dacă solicită ca judecata să aibă loc pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, pe care le cunoaşte şi asupra cărora nu are obiecţii, instanţa de judecată admite, prin încheiere, cererea dacă din probele administrate rezultă că faptele inculpatului sunt stabilite"[640]. Astfel, în speță, faptele indicate în rechizitoriu nu au

[639] Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 noiembrie 2017, Dosarul nr. 1ra – 1622/2017.
[640] Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 noiembrie 2017, Dosarul nr. 1ra – 1622/2017.

fost recunoscute de către reprezentanții persoanelor juridice învinuite, motiv pentru care nu au existat temeiurile juridice de examinare a cauzei în procedură simplificată, prevăzută de art. 364[1] CPP RM.

Potrivit unei alte cauze[641], examinate în baza art. 3641[1] CPP RM, și anume judecarea pe baza probelor administrate la faza de urmărire penală fiind aplicabilă, decizia a fost menținută în ordine de recurs[642].

Într-o altă cauză[643], judecând recursurile declarate împotriva deciziei instanței de apel, instanța de recurs a decis respingerea acestora ca fiind inadmisibile, din mai multe raționamente, în special că cererile de apel ale altor persoane decât cele menționate în art. 401 CPP RM, urmează a fi respinse ca fiind inadmisibile.

Astfel, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție, învestit cu soluționarea recursurilor, a reținut că instanţa de apel a dispus corect respingerea apelului avocatului M.S. în numele recurentelor P. A., C. L., O. I. şi D. A., indicând că, în cauza respectivă, acestea nu au statut procesual, ele având statut de inculpat în cauza penală ce urmează a fi judecată în primă instanţă, conform procedurii generale.

În context, din conținutul deciziei Curții de Apel[644] rezultă că, „odată ce în prima instanță, fiind respectată voința și dreptul inculpaților SC „Contact Comerț" SRL și SC „Bio Inter Grup" SRL, exprimată de reprezentanți și apărători, cauza s-a judecat în procedură specială, prevăzută de art. 364[1] CPP RM, rezultă că în privința celorlalte persoane – O.I., P.A., D. A. și C. L. – cauza urmează a fi judecată într-o altă procedură penală distinctă – procedură generală. Altfel spus, cauză penală s-a judecat în primă instanţă, exclusiv în privinţa persoanelor juridice SC „Contact Comerţ" SRL şi SC „Bio-Inter-Grup" SRL, or, sentinţa nu se referă la O.I., P. A., D.A. şi C. L. - persoane în interesele cărora este declarat apelul".[645]

Potrivit Deciziei Curții Supreme de Justiție din 16 decembrie 2015[646], instanța de recurs a declarat inadmisibil recursul ordinar declarat. Astfel, în speță, prin sentința Judecătoriei Edineț din 17 decembrie 2013, compania „Amfibia" SRL a fost achitată de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 248 alin. (1) Cod penal, pe motivul neîntrunirii elementelor componenței de infracțiune. Împotriva sentinței prenotate a fost declarat apel de către procuror, care a solicitat casarea acesteia, cu

[641] Decizia Curții de Apel Bălți din 29 mai 2019, Dosarul nr. 1a-830/2018.
[642] Decizia Curții Supreme de Justiție din 30 octombrie 2019, Dosarul nr. 1ra-1906/2019.
[643] Decizia Curții Supreme de Justiție 26 februarie 2019, Dosarul nr. 1ra-129/2019.
[644] Decizia Curții de Apel Chișinău, din 07 iunie 2018, Dosarul nr. 1a-348/18.
[645] Decizia Curții de Apel Chișinău, din 07 iunie 2018, Dosarul nr. 1a-348/18.
[646] Decizia Curții Supreme de Justiție din 16 decembrie 2015, Dosarul nr. 1ra-1537/15.

pronunţarea unei noi hotărâri, prin care persoana juridică „Amfibia" SRL să fie condamnată în baza art. 248 alin.(1) Cod penal la amendă în mărime de 200 unităţi convenţionale, cu privarea de dreptul de a exercita activitate de importare a mărfurilor pe un termen de 3 ani.

Examinând apelul declarat, Colegiul penal al Curții de Apel Bălți, prin Decizia din 27 mai 2015, a admis apelul declarat, a casat sentința și a pronunțat o nouă hotărâre, prin care a dispus încetarea procesului penal în privința companiei „Amfibia" SRL în comiterea infracțiunii stipulate de art. 248 alin.(1) Cod penal , și liberarea de răspundere penală, în legătură cu expirarea termenului de prescripție.

O soluție similară se regăsește și într-o altă cauză penală[647], aceasta fiind menținută de către Curtea Supremă de Justiție[648].

Similar, într-o altă cauză penală[649], companiile inculpate „Apparel" SRL și „Tăurel Com" SRL au fost recunoscute vinovate în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 249 alin. (2) lit. b), alin. (3) Cod penal și liberate de răspundere penală pe motivul expirării prescripției de tragere la răspundere penală, cu încetarea procesului penal. Iar compania inculpată „Danatol - Trans" SRL a fost achitată de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 248 alin. (5) lit. b), c), d) Cod penal, pe motiv că fapta nu întrunește elementele componenței de infracțiune.

Într-o altă cauză[650], persoana juridică „Basarabia Nord" SA și directorul general E. C. au fost achitați de învinuirea în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 42, art. 362^1 alin. (3) lit. a) Cod penal, sentința fiind menținută în ordine de apel și recurs.

Potrivit unei alte cauze[651], instanța de recurs a statuat că instanța de apel nu a examinat și cercetat toate probele prezentate de partea acuzării sub toate aspectele, nu le-a analizat prin prisma pertinenței, concludenței utilității și veridicității, iar în ansamblu – prin prisma coroborării acestora, nu și-a motivat soluția adoptată. Mai mult, în viziunea instanței de recurs, instanța de apel a admis încălcarea dreptului la un proces echitabil, or, aceasta nu a respins argumentat toate alegațiile invocate de către procuror în cererea de apel și a nu a formulat o motivare corespunzătoare asupra chestiunilor care sunt relevante și decisive pentru adoptarea unei soluții legale.

[647] Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 30 noiembrie 2021, Dosarul nr. 1a-620/2019.
[648] Decizia Curții Supreme de Justiție din 21 septembrie 2022, Dosarul nr. 1ra-438/22.
[649] Decizia Curții Supreme de Justiție din 05 aprilie 2017, Dosarul nr. 1ra-501/2017.
[650] Decizia Curții Supreme de Justiție din 09 februarie 2022, Dosarul nr. 1ra-2027/2021.
[651] Decizia Curții Supreme de Justiție din 29 ianuarie 2019, Dosarul nr. 1ra-35/2019.

Mai mult, instanța de recurs a conchis că „decizia instanței de apel necesită a fi casată, cu remiterea cauzei în instanţa de apel pentru rejudecare în alt complet de judecătă, unde urmează să se cerceteze minuţios și aspectele învinuirii înaintate în privința lui B.C., B.I., C.V., și în privința persoanelor juridice SRL „Buta Plus", SRL „Bona Fides Intel", SRL „Speranța-PF- Com", SRL „Beton Industrie", potrivit căreia lipsește încadrarea juridică a acțiunilor lor, adică lipsește o parte componentă a rechizitoriului, și anume dispozitivul, care formează în totalitate un act de învinuire și dacă încadrarea juridică în privința lui C. A., atribuită prin învinuire, cuprinde elementele articolului încriminat"[652].

Iar „la o nouă judecare a cauzei, instanţa de apel urmează să se conducă de prevederile art. 436 Cod de procedură penală, care reglementează procedura de rejudecare şi limitele acesteia, să se pronunţe în strictă conformitate cu prevederile legii procesual-penale asupra tuturor circumstanţelor de fapt ale cauzei şi să ţină seama de cele invocate în prezenta decizie, să verifice şi să aprecieze probele administrate şi examinate în instanţa de fond, să le dea o apreciere cuvenită cu argumentarea admisibilităţii sau inadmisibilităţii fiecărei probe examinate, ţinând cont de motivele casării deciziei atacate, să înlăture omisiunile admise şi să pronunţe o hotărâre legală şi întemeiată, în conformitate cu prevederile art. 417 Cod de procedură penală"[653].

Și dimpotrivă, într-o altă cauză penală[654], instanța de recurs a conchis că argumentele recurentului precum că probele prezentate de către procuror nu au fost apreciate la justa valoare sunt neîntemeiate. Or, ambele instanțe „au făcut o analiză amplă a probelor acumulate, au indicat pentru care motive s-au admis unele probe și s-au respins altele, au argumentat detaliat, cu trimitere la legile respective, de ce s-au respins probele ce au fost aduse în suportul învinuirii persoanei juridice. Toate probele administrate au primit o apreciere la justa lor valoare, iar concluziile făcute de instanțele inferioare rezultă din circumstanțele de fapt stabilite în cauză"[655].

Corespunzător, circumstanțe asemănătoare se regăsesc și într-o altă decizie[656], unde instanța a respins argumentele recurentului ca fiind *de jure* inadmisibile, precum că instanța de apel nu a apreciat probele, or, critica recurentului comportă o solicitare de reapreciere a acestora, și nu poate fi supusă analizei la etapa examinării cauzei în ordine de recurs ordinar.

---

[652] Decizia Curții Supreme de Justiție din 29 ianuarie 2019, Dosarul nr. 1ra-35/2019.
[653] *Ibidem.*
[654] Decizia Curții Supreme de Justiție din 17 decembrie 2014, Dosarul nr. 1ra-1243/2014.
[655] Decizia Curții Supreme de Justiție din 17 decembrie 2014, Dosarul nr. 1ra-1243/2014.
[656] Decizia Curții Supreme de Justiție din 23 ianuarie 2019, Dosarul nr. 1ra-34/2019

Cu privire la sentinţa în privinţa persoanei juridice inculpate, se relevă că aceasta se adoptă de către instanţa de judecată conform regulilor generale şi, la fel, în ordine generală, se supune căilor ordinare de atac, în apel şi recurs, ca, de altfel, şi celor extraordinare, în condiţiile legii.

Sentința judecătorească trebuie să corespundă după formă, dar și după conținut, prevederilor art. 384 – 397 CPP RM.

Astfel, conform normelor procesual penale, sentința judecătorească se adoptă în numele legii, și urmează să fie legală, întemeiată și motivată, iar la emiterea acesteia instanța de judecată trebuie să se bazeze doar pe probele care au fost cercetate în ședința de judecată.

După cum se evidențiază în doctrină, „sentința judecătorească reprezintă punctul culminant al actului de justiție penală. Ea este materializarea și sintetizarea tuturor normelor legale ce au fost aplicate de către subiecții procesuali cauzei penale în toate etapele prin care a trecut aceasta. Prin intermediul hotărârii judecătorești (sentinței), judecătorul pronunță însuși dreptul, așa cum spuneau vechii romani – *iuris dictio*. Prin sentința judecătorească se pun la punct toate chestiunile apărute pe parcursul procesului penal. Sentința judecătorească reprezintă actul procesual prin care se aplică direct și nemijlocit legea. Sentința judecătorească soluționează, de fapt, cauza penală, de aceea ea trebuie să fie legală, întemeiată și motivată”[657].

Potrivit doctrinarilor, „legalitatea sentinței constă în faptul că ea trebuie să respecte întru totul legea – începând de la aceea că completul de judecată care adoptă sentința trebuie să fie legal constituit și finalizând cu aceea că structura, ca și forma, sentinței trebuie să respecte prevederile legale. Așadar, sentința trebuie să corespundă normelor legale materiale și procedurale sub a căror incidență cade”[658].

Iar temeinicia sentinței „prevede concludența între împrejurările și probele examinate la cercetarea judecătorească cu argumentele expuse în sentință. Instanța poate pune la baza sentinței doar acele probe care au fost recunoscute ca fiind pertinente, concludente, utile, admisibile, certe și suficiente”[659].

Totodată, potrivit cercetătorilor, „sentința trebuie să fie echitabilă. Echitatea presupune un coraport logic între fapta prejudiciabilă și pedeapsa care se va stabili. Pedeapsa trebuie să fie o reacție

[657] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag. 576.
[658] Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Op.cit., pag. 576.
[659] *Ibidem*, pag. 576.

individuală pentru fiecare caz în parte, or, respectând vechea zicală „După faptă şi răsplată", judecătorul va dispune o pedeapsă care să fie proporțională faptei"[660].

Standardul motivării hotărârilor rezultă din conținutul art. 6 din CoEDO. Astfel, în jurisprudența constantă a CtEDO se reflectă „un principiu legat de buna administrare a justiției: hotărârile judecătorești trebuie să indice în mod suficient motivele pe care se întemeiază"[661].

În doctrină se notează că „hotărârea penală nu face o simplă înlănțuire, ci va arăta motivele care au legitimat în fapt şi în drept soluția adoptată"[662].

În cauza *Ruiz Torija contra Spaniei*, par. 29, CtEDO notează: „Scopul motivării este de a demonstra părţilor că au fost ascultate, contribuind astfel la o mai bună acceptare de către acestea a deciziei. În plus, îl obligă pe judecător să-şi întemeieze motivarea pe argumente obiective şi să prezerve drepturile apărării. Cu toate acestea, întinderea obligaţiei de motivare poate varia în funcţie de natura hotărârii şi trebuie analizată în lumina circumstanţelor speţei"[663].

Instanțele naționale „trebuie să indice suficient de clar motivele pe care se întemeiază, astfel încât justițiabilul să-şi poată exercita în mod util dreptul de recurs de care dispune"[664].

Iar în cazul în care o instanță nu este obligată să furnizeze un răspuns detaliat fiecărui argument invocat[665], din hotărâre trebuie să reiasă cu claritate că problemele invocate în speță au fost abordate[666].

În cadrul unei cauze penale, instanța de recurs a evidențiat că sentința trebuie să fie expusă „în mod consecvent, astfel ca noua situație să decurgă din cea anterioară şi să aibă legătură logică cu ea, excluzându-se folosirea formulărilor inexacte"[667].

---

[660] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită şi completată. Op.cit., pag. 577.
[661] *Ghid privind art. 6 din convenție dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. pag. 22. [online]. Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/11/Ghid-art.-6-pen-2013.pdf [citat: 21.08.2023].
[662] Dongoroz, V. ş.a. *Noul Cod de procedură penală şi Codul de procedură penală anterior – prezentare comparativă*. Bucureşti: Editura Politică, 1969, pag. 282
[663] Hotărârea CtEDO în cauza Ruiz Torija contra Spaniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57909 [citat: 21.08.2023].
[664] Hotărârea CtEDO în cauza Hadjinastassiou împotriva Greciei. [online]. Disponibil: https://lege5.ro/Gratuit/ge2tqobygi3a/hotararea-privind-cauza-hadjianastassiou-contra-greciei#google_vignette [citat: 21.08.2023].
[665] Hotărârea CtEDO în cauza Van de Hurk împotriva Țărilor de Jos, par. 61. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-10439 [citat: 21.08.2023].
[666] Hotărârea CtEDO în cauza Boldea împotriva României, par. 30. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-2849 [citat: 21.08.2023].
[667] Decizia Curții Supreme de Justiție din 16 martie 2021, Dosarul nr. 1ra-553/2021.

Într-o cauză penală[668], Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție a considerat necesar de a menționa că, „potrivit statuărilor expuse de Curtea Europeană în hotărârile sale, aceasta a evidențiat, cu titlu de principiu, că instanţele judecătoreşti trebuie să-şi motiveze deciziile în temeiul art. 6§1 al Convenţiei (cauza *Ruiz Torija vs. Spain*, 9 decembrie 1994, §29). Totuși, instanţele nu sunt obligate să ofere un răspuns detaliat la fiecare argument al părţilor, mai cu seamă, dacă el este invocat în mod repetat, iar extinderea la care se aplică această obligație de a prezenta motive poate să varieze în dependență de caracterul deciziei şi circumstanţele cauzei, or, în opinia Curţii, în cazul în care instanţa supremă refuză să admită o cauză, din motivul că nu sunt întrunite temeiurile legale pentru această cauză, o motivare foarte succintă poate satisface cerinţele art.6 din Convenţie (cauza *Bachowski vs. Polonia* din 02.11.2010)”[669].

Similar, într-o altă cauză[670], instanța de apel a conchis că nu există temei de a interveni în sentința contestată, or, în speță au existat temeiuri de adoptare a sentinței de încetare a procesului penal. În special, a indicat că „art. 6 din CEDO impune, în special în sarcina instanţei, obligația de a efectua o examinare efectivă a motivelor, argumentelor şi probelor propuse de părţi, cu excepția cazului în care se apreciază relevanța acestora, deşi este adevărat că obligația motivării deciziilor, impusă instanţelor de art. 6 § 1 din CEDO, nu poate fi înțeleasă ca impunând formularea unui răspuns detaliat la fiecare argument. Împrejurările enunţate denotă, în mod concludent, că instanţa de fond nu a comis erori de drept în raport cu motivele invocate de apelanți și că sentința contestată conţine motive clare şi legale pe care se întemeiază soluţia, şi că apelurile sunt vădit neîntemeiate, concluzionînd că acestea constituie temei de încetare a procesului penal, și nu de achitare a inculpaților. În același context, conform jurisprudenţei CtEDO, în cazul în care instanţa de fond şi-a motivat decizia luată, arătând în mod concret la împrejurările care confirmă sau infirmă o acuzație penală, pentru a permite părţilor să utilizeze eficient orice drept de recurs eventual, o curte de recurs poate, în principiu, să se mulţumească de a relua motivele jurisdicţiei de primă instanţă”[671].

Argumente similare se regăsesc și în alte hotărâri judecătoreşti[672].

---

[668] Decizia Curții Supreme de Justiție din 09 iulie 2020, Dosarul nr. 1ra-665/20.
[669] Decizia Curții Supreme de Justiție din 09 iulie 2020, Dosarul nr. 1ra-665/20.
[670] Decizia Curții de Apel Chișinău din 02 octombrie 2019, Dosarul nr. 1a-48/19.
[671] Decizia Curții de Apel Chișinău din 02 octombrie 2019, Dosarul nr. 1a-48/19.
[672] Decizia Curții de Apel Chișinău din 15 februarie 2017, Dosarul nr. 1ra-273/2017; Decizia Curții Supreme de Justiție din 17 martie 2021, Dosarul nr. 1ra-802/2021; Decizia Curții Supreme de Justiție din 02 aprilie 2019, Dosarul nr. 1ra-574/2019.

Contrar, într-o altă hotărâre[673] din practica judiciară națională, instanța de recurs a evidențiat că concluzia instanței ierarhic inferioare privind vinovăția inculpaților în săvârșirea faptelor infracționale incriminate este pripită și absolut neargumentată. Mai mult, instanța de apel, condamnând inculpații, nu și-a argumentat concluzia, astfel că nu este clar din care anume raționament instanța de apel a ajuns la concluzia vinovăției inculpaților.

4.2. Punerea în executare a pedepselor penale aplicate persoanelor juridice

Termenul de *pedeapsă*, „în sensul actual al cuvântului, a apărut relativ recent, în acest sens pot fi invocate operele legislative - Pravila lui Vasile Lupu şi a lui Matei Basarab, care înlocuiau termenul „a pedepsi" prin „certare" şi „a certa", în ambele legiuiri găsindu-se atât forma latină, cât şi cea greacă"[674].

Potrivit doctrinarilor, „pedeapsa, în sensul actual al acestui termen, a fost introdusă în uzul juridic prin reglementările fanariote, originea termenului este una greacă, or „pedepzisis" are sensul de instrucţie, învăţătură de corecţie, cuminţire"[675].

Se mai menționează că „pedeapsa, prin esența sa, reprezintă consecința săvârșirii de infracţiuni, constituind o ripostă a societăţii la faptele celui care a încălcat legea. Definirea pedepsei penale se impune şi pentru a identifica sistemul pedepselor penale, care, de altfel (fără a defini însăşi componenta sa de bază), nu poate fi sesizat"[676].

Autorul I. Tanoviceanu consideră că „pedeapsa constituie şi ea o formă de reacţie la faptele antisociale. Această concluzie a fost desprinsă nu numai de penalişti, dar şi de filozofi (există o filozofie a pedepsei, aşa cum există şi o ştiinţă despre pedeapsă - penologia). Fie că noţiunea de *pedeapsă* este strâns legată de ideea de păcat, de încălcare a preceptelor religioase, fie că prin pedeapsă, diferenţiată după multiplele criterii pe care le prevedeau canoanele bisericeşti, se urmărea îndreptarea celor care au greşit (nu moartea păcătosului, ci îndreptarea lui), pedeapsa a fost considerată întotdeauna un rău, o suferinţă prin care societatea reacţiona împotriva faptelor neconvenabile grupului social"[677].

---

[673] Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 iunie 2016, Dosarul nr. 1ra-347/16.
[674] Longinescu, S. *Legi vechi româneşti şi izvoarele lor*, vol. I. Bucureşti, 1912. pag. 173.
[675] Cernomoreț, S. Abordări teoretice privind pedeapsa în calitate de componentă de bază a sistemului sancțiunilor penale. În: *Administrarea publică*, 2018, nr.2(98), pag. 76. ISSN 1813-8489. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/62526 [citat: 23.09.2023].
[676] *Ibidem*, pag.76.
[677] Tanoviceanu, I. *Tratat de drept şi procedură penală*. Vol.3. Bucureşti, 1924, pag. 18 .

Comiterea infracţiunii atrage, „ca regulă, aplicarea unei pedepse. Aceasta însă nu este singura consecinţă penală, deoarece minorilor li se pot aplica şi măsuri educative ori, alături de pedeapsă sau măsuri educative, sau chiar în lipsa lor, pot fi dispuse măsuri de siguranţă, sau răspunderea penală poate fi înlocuită cu răspunderea care atrage aplicarea unei sancţiuni cu caracter administrativ”[678].

Pedeapsa este „principalul mijloc de realizare a scopului legii penale, de aceea scopul pedepsei coincide cu scopul legii penale. Legea penală apără împotriva infracţiunilor suveranitatea, independenţa, unitatea şi indivizibilitatea statului, viaţa şi sănătatea persoanei, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, proprietatea, precum şi întreaga ordine de drept. Cu alte cuvinte, apără sistemul şi relaţiile sociale de faptele socialmente periculoase, care subminează cele mai importante condiţii de existenţă ale societăţii. Pentru realizarea acestei sarcini, Codul penal determină care fapte social-periculoase constituie infracţiuni şi stabileşte pedepsele ce urmează să fie aplicate persoanelor care le-au săvârşit”[679].

Conform altor opinii, „pedeapsa (ca şi crima, dreptul) este o categorie ştiinţifică, utilizată pentru a releva un fenomen social distinct care, în esenţă, este o negare şi o dezaprobare a samavolniciei individului şi care se manifestă prin aplicarea, în numele legii, a măsurilor de constrângere a persoanelor vinovate de săvârşirea unei fapte interzise de legea penală şi care are drept scop apărarea societăţii de atentate infracţionale, prevenirea de noi infracţiuni, restabilirea ordinii de drept şi a echităţii în societate”[680].

Subsecvent, în doctrină se remarcă că „pe măsura dezvoltării statului şi dreptului, se modifică şi aplicarea pedepsei pentru infracţiuni: iniţial, în coroborare cu măsuri de constrângere publice de stat şi private, apoi devin mai mult publice şi, în final, se transformă în măsuri de constrângere statale”[681].

În viziunea autorilor români, „săvârşirea infracţiunii şi stabilirea răspunderii penale pentru aceasta au drept consecinţă inevitabilă aplicarea sancţiunilor de drept penal prevăzute de lege, pentru restabilirea ordinii de drept, pentru constrângerea şi reeducarea infractorului”[682].

---

[678] Basarab, M. *Drept penal. Partea generală* vol. I, ediţia a 3-a, revizuită şi adaugită. Bucureşti: Editura Lumina Lex, 2001, pag. 221.

[679] Referinţe asupra noţiunii, scopului, funcţiilor şi sistemului pedepsei. [online]. Disponibil: https://criminology.md/referinte-asupra-notiunii-scopului-functiilor-sl-sistemului-pedepsei/ [citat: 23.09.2023].

[680] *Ibidem*.

[681] Dumneanu, L. Conceptul de pedeapsă în dreptul penal comparat. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, seria „Ştiinţe sociale”, 2007, nr.3, pp. 112-115, pag.112. ISSN 1857-2081. [online]. Disponibil: https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2007/01/22.-p.112-115.pdf [citat: 23.09.2023].

[682] Bulai, C., Filipaş, A., Mitrache, C. *Drept penal român.* Curs selectiv pentru licenţă. Bucureşti: Press Mihaela, 1997. 460 p., p.140.

Unii autori „apreciază pedeapsa penală drept o continuitate a răspunderii penale şi, prin urmare, un mijloc de atingere a scopurilor acesteia”[683].

În acelaşi sens, adepţii aceleiaşi opinii precizează, suplimentar, că „pedeapsa penală reprezintă nu altceva decât forma şi metoda de realizare a răspunderii penale”[684].

Un alt autor menţionează că „mecanismul constrângerii penale, sancţiunea apare ca o consecinţă inevitabilă a răspunderii penale, tot aşa după cum aceasta din urmă apare ca o consecinţă necesară a infracţiunii”[685].

În aceeaşi ordine de idei, în doctrina rusă se evidenţiază că „din definiţia faptei social-periculoase reiese că pedeapsa penală reprezintă manifestarea atitudinii specifice, care apare între persoana care a comis fapta şi stat. În accepţiunea infractorului, pedeapsa penală reprezintă consecinţa faptei sale, pe când din punctul de vedere al statului - măsura aplicată ca urmare a comiterii de către vinovat a faptei social periculoase”[686].

Autorul V. Dongoroz şi alţii menţionau că „pedeapsa penală reprezintă conceptul de drept, instituit cu mijloacele necesare de către statul naţional, pentru a constrânge individul să se conformeze legii, iar în situaţia încălcării legii - să sufere în mod forţat, fără voia sa, anumite privaţiuni şi restricţii”[687].

Cercetătorul I. Tănăsescu menţiona că „semnificaţia oricărei politici penale constă într-o singură caracteristică: măsuri pentru pedepsirea şi intimidarea infractorilor. Prin urmare, aplicarea pedepsei reprezintă o formă a constrângerii juridice, necesară reeducării şi, implicit, reformării sociale a persoanei condamnate”[688].

În opinia cercetătorului E. Ferri, „pe lângă răsplătirea răului cu rău-cerinţă a naturii umane şi justificarea morală a retribuţiei, pedeapsa retributivă are şi o justificare juridică, în sensul că, de câte ori se comite o infracţiune, statul are obligaţia să intervină şi să aplice pedeapsa, deoarece, altfel, se subminează încrederea şi respectul datorat acestuia de către cetăţeni”[689].

---

[683] Лесниченко И. А. Проблемы реализации уголовной ответственности. В: *Уголовная ответственность: понятие, проблемы реализации и половозрастной дифференциации*/ под научн. ред. Ю. Е. Пудовочкина. Москва, 2006. с. 68.

[684] *Курс советского уголовного права* / под ред. А. А. Пионтковского, П. С. Ромашкина, В. М. Чхиквадзе. Москва, 1970, т. 3., с. 26 – 30.

[685] Bulai, C. *Drept penal român. Partea generală*. vol. II. Bucureşti: Casa de Editură şi Presă „Şansa”, 1992, pag. 28.

[686] Таганцев Н. С. *Русское уголовное право*. Часть общая: в 2 т. Тула, 2001. с. 8.

[687] Dongoroz, V. Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea generală, vol. 2. Bucureşti: Editura Academiei, 1970, 469 p., pag. 168.

[688] Tănăsescu I. *Licit şi ilicit*. Bucureşti: Editura INS Brâncoveni, 1994. 221 p., pag. 171.

[689] Ferri, E. *La sociologie criminelle*, Paris, 1905, pag. 121

Teoria engleză contemporană susţine că „pedeapsa este o răsplată (teoria răsplăţii sociale); ea trebuie interpretată ca răsplată pentru a satisface sentimentul de echitate al victimei (instaurarea adevărului social). În acest caz, statul apare ca mijlocitor în satisfacerea simţurilor persoanei căreia i-a fost cauzată o daună. Tot în acest sens există o altă tălmăcire, şi anume că pedeapsa are scop de ispăşire. Autorii englezi Cross şi Johns explică că infractorul însuşi se expune suferinţelor, pentru a ajunge să conştientizeze justeţea pedepsirii"[690].

Mai mult, CP RM, „pentru prima dată în istoria legislaţiei penale autohtone şi printre puţinele legislaţii penale străine, a formulat definiţia de *pedeapsă*, fixând, totodată, şi scopurile acesteia. Este, poate, cea mai aproape de soluţionarea unei probleme vizate într-o legislaţie"[691].

Potrivit alin. (1), art. 60 al CP RM, „pedeapsa penală reprezintă o măsură de constrângere statală şi un mijloc de corectare şi reeducare a condamnatului, ce se aplică de instanţele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârşit infracţiuni, cauzând anumite lipsuri şi restricţii drepturilor lor"[692].

Astfel, „instituţia pedepsei s-a dezvoltat din punct de vedere istoric de la privat la public. În formaţiunile comune prestatale, sancţiunile pentru încălcările de interese colective sau personale purtau un caracter, respectiv, comun sau interpersonal"[693].

Mai mult, pedeapsa penală urmăreşte atingerea anumitor scopuri. Doctrina penală din spaţiul occidental etalează trei scopuri ale pedepsei: „răzbunarea, intimidarea şi corectarea"[694].

Doctrina penală franceză[695] consideră scopuri ale pedepsei „răsplata, intimidarea, preîntâmpinarea şi corectarea", pe când doctrinarii din Marea Britanie[696] evidenţiază ca scop al pedepsei „elementul represiv, restabilirea echităţii sociale, intimidarea şi apărarea societăţii de atentate criminale."

În manualele americane de drept penal şi în alte izvoare de drept, se enumeră patru scopuri principale ale pedepsei: „răsplata, intimidarea, privarea condamnatului de posibilitatea de a comite noi infracţiuni, corectarea acestuia"[697].

---

[690] *Преступление и наказание в Англии, США, Франции, ФРГ, Японии.* Часть Общая. Москва: Юридическая литература, 1991, с.178.
[691] Dumneanu, L. Conceptul de pedeapsă în dreptul penal comparat. *Op.cit*., pag. 112.
[692] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit*.
[693] Dumneanu, L. Conceptul de pedeapsă în dreptul penal comparat. *Op.cit*., pag. 112.
[694] Referinţe asupra noţiunii, scopului, funcţiilor şi sistemului pedepsei. *Op.cit.*
[695] Ştefani, G. *Cours de droit pénal général et de criminologie* Paris, 1960.
[696] *The New Law Journal*, 1987, nr. 6300.
[697] Никифоров Б.С., Решетников Ф.М. *Современное американское уголовное право*. Москва, 1990, с.71

Astfel, prin răsplată se are în vedere „aplicarea pedepsei faţă de vinovat, pentru a exprima atitudinea de condamnare de către societate a comportamentului său. Acest scop, spre deosebire de celelalte trei, se consideră neutilitar, adică, în acest caz, nu se urmăreşte altă utilitate decât reprimarea condamnatului pentru comiterea infracţiunii. Însă adepţii acestei teorii, mai ales autorul J.Hall, consideră că alte scopuri, cum ar fi prevenirea infracţiunilor şi protecţia societăţii, nu constituie decât nişte lansări repetate, fără semnificaţie"[698].

Intimidarea „este privită sub două aspecte: generală şi individuală, ambele orientate spre preîntâmpinarea infracţiunilor – fie de către un cerc indeterminat de persoane, fie de către un singur infractor, dar în dreptul american accentul este pus pe intimidarea generală"[699].

Privarea de posibilitatea de a comite noi infracţiuni presupune „atât izolarea condamnatului de societate, protejând astfel persoanele de eventualele atentate comise de către acesta, cât şi aplicarea pedepsei capitale"[700].

Prin corectare se subînţelege „modificarea comportamentului condamnatului, astfel încât el, în general, renunţă la activitatea infracţională. O mare parte dintre exponenţii acestei teorii sunt psihologi, psihiatri, alţi specialişti, care văd originea criminalităţii în factorii de natură biologică. Această teorie recunoaşte posibilitatea aplicării măsurilor de corectare, indiferent de gradul de vinovăţie în comiterea infracţiunii, dar numai datorită „stării periculoase" a persoanei"[701].

În prezent, „corectarea ca scop special al pedepsei a devenit un deziderat foarte popular în viziunile teoreticienilor englezi, astfel că au început să apară proiecte de reformă în teoria pedepsei penale. Pornind de la această premisă, criteriul de aplicare a pedepsei sau a altor măsuri juridico-penale îl constituie nu gravitatea faptei *de facto*, ci pericolul subiectiv pe care îl emană personalitatea infractorului pentru societate. Însăşi comiterea infracţiunii este privită doar ca un temei de aplicare a măsurilor juridico-penale faţă de subiect. Comoditatea acestei teorii, potrivit opiniei juriştilor englezi, constă în menţinerea posibilităţii de aplicare atât a măsurilor de influenţă cu caracter represiv, cât şi a celor lipsite de acest caracter, dar mai accesibile şi mai puţin costisitoare"[702].

Este de remarcat valoarea teoriei prenotate, or, aceasta asigură într-un mod mai eficient resocializarea infractorului în societate, acesta fiind adevăratul scop pe care îl promovează aplicarea

---

[698] Никифоров Б.С., Решетников Ф.М. *Современное американское уголовное право*. Москва, 1990, с.71.
[699] *Ibidem*, с.71.
[700] *Ibidem*, с.71.
[701] Никифоров Б.С., Решетников Ф.М. *Современное американское уголовное право*. Москва, 1990, с.71.
[702] Dumneanu, L. Conceptul de pedeapsă în dreptul penal comparat. *Op.cit*., pag. 113.

pedepsei. Dar, în general, „în virtutea scopului pe care trebuie să-l urmărească pedeapsa, doctrina engleză enunţă că aplicarea măsurilor represive penale trebuie să urmărească, deopotrivă, şi scopul de răsplată, intimidare şi corectare”[703].

Astfel, legislația națională, prevede expres scopul pedepsei penale, context în care scopul aplicării pedepsei penale rezultă nemijlocit din conținutul art. 61 CP RM, acesta fiind „restabilirea echităţii sociale, corectarea şi resocializarea condamnatului, precum şi prevenirea săvârşirii de noi infracţiuni atât din partea condamnaţilor, cât şi a altor persoane. Executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferinţe fizice şi nici să înjosească demnitatea persoanei condamnate”[704].

Totodată, scopul pedepsei penale este de a preveni săvârșirea de noi infracțiuni. Astfel, „prevenirea săvârşirii de noi infracţiuni se realizează atât pentru cel căruia i se aplică o pedeapsă, care este menită să asigure, prin funcţiile constrângerii şi reeducării infractorului, aşa-numita prevenţie specială, cât şi pentru ceilalţi destinatari ai legii penale care, sub ameninţarea cu pedeapsa privativă de libertate, prevăzută în norma penală, îşi conformează conduita exigenţelor acesteia, astfel fiind asigurată aşa-numita prevenţie generală”[705].

Prevenţia „specială constituie scopul direct al pedepsei aplicate şi se realizează prin funcţia corectivă a pedepsei, care depinde de specia acesteia, de durata sau cuantumul ei concret şi de modul cum se execută. Prevenţia generală se realizează ca urmare a prevederii pedepsei de către norma penală, prin cunoaşterea şi aderarea membrilor societăţii la dispoziţia normei respective (a celor care o respectă) şi prin teama de pedeapsă (pentru cei care ar fi tentaţi să comită infracţiuni). Aşadar, pedeapsa are rol preventiv antiinfracţional”[706].

În altă ordine de idei, este important de a ne expune asupra caracteristicii fazei de executare a procesului penal, care are o importanță deosebită în procesul de executare a pedepselor penale.

Or, executarea hotărârilor penale, ocupă un loc esențial în cadrul reglementărilor penale și procesual penale.

Astfel, „combaterea fenomenului infracțional nu poate fi realizat numai într-o formă declarativă, prin condamnarea inculpatului vinovat de săvârșirea unei infracțiuni. Pronunțarea hotărârii penale definitive pune capăt conflictului de ordin penal, generat de infracțiune, dar nu înfăptuiește prin ea însăși sancțiunile de drept penal. Tocmai de aceea executarea hotărârilor penale

---

[703] Dumneanu, L. Conceptul de pedeapsă în dreptul penal comparat. *Op.cit.*, pag. 113.
[704] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[705] Garraud, R. *Précis de droit criminel*, Paris, 1912, pag. 12.
[706] Referințe asupra noțiunii, scopului, funcțiilor și sistemului pedepsei. *Op.cit.*

are drept obiectiv desăvârşirea activităţii de realizare a justiţiei penale, prin aducerea la înfăptuire a celor stabilite prin hotărârile penale definitive”[707].

Hotărârile definitive au valoare, numai dacă sunt puse în executare. Momentul „rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti penale nu coincide cu momentul executării efective a dispoziţiilor obligatorii pe care aceasta le conţine”[708].

Etapa „procesului penal, în care se execută funcţia judiciară care asigură executarea dispoziţiilor cuprinse în hotărârile penale definitive se numeşte punerea în executare a hotărârilor penale”[709].

Autorul A. Zarafiu califică „punerea în executare ca etapă procesuală, doar dacă avem în vedere sensul larg al noţiunii de *proces penal*, care include nu doar activitatea desfăşurată într-o cauză penală (când sunt exercitate şi acţiunile judiciare), ci şi activitatea desfăşurată în legătură cu cauza penală (când nu se rezolvă fondul)”[710].

Astfel, „activitatea de punere în executare a hotărârilor penale nu trebuie confundată cu activitatea de executare propriu-zisă, cu caracter extraprocesual, care este guvernată de norme de drept substanţial, norme care alcătuiesc dreptul executării sancţiunilor penale”[711].

Executarea „în cele mai bune condiţii a hotărârilor penale ridică importante îndatoriri pentru organele de executare atât sub aspectul organizării acestei activităţi, cât şi prin faptul că este vorba despre pedepse cu închisoarea sau despre măsuri de siguranţă. Intervenţia operativă, promptă şi fermă, simplificarea formalităţilor şi controlul riguros al activităţii de executare vor da eficienţa scontată hotărârilor penale”[712].

În jurisprudenţa CtEDO, în cauza *Assanidze contra Georgiei*, par. 181, Curtea a notat că „executarea unei hotărâri sau a unei decizii, indiferent de instanţa care a pronunţat-o, trebuie considerată ca făcând parte integrantă din proces, în sensul art. 6”[713].

În aceeaşi hotărâre, par. 182-183, CtEDO notează: „Garanţiile consacrate de art. 6 din Convenţie ar fi iluzorii, dacă ordinea juridică sau administrativă internă a unui stat contractant ar

---

[707] Manea, Vl. *Drept execuţional penal*. Note de curs, Chişinău: F.E.-P Tipografia Centrală, 2014. 744 p. pag. 114. ISBN 978-9975-53-434-5.
[708] Zarafiu, A. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. Op.cit., pag. 522.
[709] *Ibidem*, pag. 522.
[710] *Ibidem*, pag. 522.
[711] Zarafiu, A. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. Op.cit., pag. 522.
[712] Staicu, I. Executarea hotărârilor penale: Rez. tezei de doctorat. Bucureşti, Universtitatea Bucureşti, 2008. pag. 91.
[713] Hotărârea CtEDO în cauza Assanidze contra Georgiei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-61875 [citat: 12.10.2024].

permite ca o hotărâre de achitare, decizie judecătorească definitivă şi obligatorie, să rămână inoperantă în detrimentul unei părţi. Un proces penal formează un tot, iar protecţia art. 6 nu încetează odată cu decizia de achitare. În cazul în care administraţia refuză sau omite să execute o decizie de achitare ori chiar întârzie sau nu face acest lucru, garanţiile prevăzute de art. 6 de care a beneficiat persoana achitată în timpul etapei judiciare a procedurii ar deveni parţial iluzorii"[714].

Potrivit autorilor autohtoni, executarea hotărârilor este o fază procesuală obligatorie a procesului penal, „care începe odată cu rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti şi care cuprinde activitățile instanței de judecată de punere în aplicare a acestora, precum și soluționarea unor chestiuni apărute în timpul și după executarea pedepselor penale"[715].

Cercetătorii români consideră că „judecata, ca fază a procesului penal, se termină cu pronunțarea unei hotărâri definitive, care a căpătat putere de lucru judecat. Combaterea fenomenului infracțional nu se poate realiza însă numai printr-o formă declarativă – condamnarea inculpatului, pentru săvârșirea unei infracțiuni, ci această hotărâre, prin care se aplică legea penală unui caz concret de comitere a unei infracțiuni, trebuie adusă la îndeplinire, în sensul ca persoana condamnată să sufere efectiv constrângerea pedepsei, să fie pusă în executarea pedepsei aplicate. Ca urmare, judecata este urmată de o ultimă fază procesuală – executarea hotărârii penale definitive"[716].

Astfel, „această ultimă fază procesuală cuprinde, în primul rând, reglementarea modalităților de punere în executare a dispozițiilor luate prin hotărârea penală definitivă"[717].

Potrivit art. 466 alin. (1) CPP RM, „hotărârea instanţei de judecată într-o cauză penală devine executorie la data când a rămas definitivă"[718].

Hotărârea primei instanțe va rămâne definitivă: „1) la data pronunţării, când hotărârea nu este supusă apelului şi nici recursului; 2) la data expirării termenului de apel: a) când nu s-a declarat apel în termen; b) când apelul declarat a fost retras înăuntrul termenului stabilit; 3) la data retragerii apelului şi încetării procedurii de apel, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de apel; 4) la data expirării termenului de recurs, în cazul hotărârilor nesupuse apelului sau dacă apelul a fost respins: a) când nu s-a declarat recurs în termen; b) când recursul declarat a fost retras înăuntrul

---

[714] Hotărârea CtEDO în cauza Assanidze contra Georgiei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-61875 [citat: 12.10.2024].
[715] Dolea, I., Roman, D., Sedleţchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită şi completată. Op.cit., pag. 576.
[716] Theodoru, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 3-a. București: Hamangiu, 2013. 896 p., pag. 764. ISBN 978-606-522-441-4.
[717] *Ibidem*, pag. 764.
[718] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*

termenului stabilit; 5) la data retragerii recursului declarat împotriva hotărârilor menţionate la pct. 4) şi încetării procedurii de recurs, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de recurs; 6) la data pronunţării hotărârii prin care s-a respins recursul declarat împotriva hotărârilor menţionate la pct.4)"[719].

Iar hotărârile instanței de apel se consideră că rămân definitive la data pronunțării deciziei în apel.

Subsecvent, alin. (4) art. 466 CPP RM statuează: „Hotărârea instanţei de recurs împotriva hotărârii pe cauzele pentru care legea nu prevede calea de atac apelul rămâne definitivă, la data pronunţării acesteia, dacă:

1) recursul a fost admis şi procesul a luat sfârşit în instanţa de recurs, fără rejudecare;

2) cauza a fost rejudecată de către instanţa de recurs, după admiterea recursului;

3) cuprinde obligarea la plata cheltuielilor judiciare, în cazul respingerii recursului"[720].

Prin urmare, hotărârile judecătorești definitive sunt obligatorii pentru toate persoanele fizice şi juridice din ţară şi au putere executorie pe întregul teritoriu al Republicii Moldova.

În România, se remarcă că „hotărârea penală definitivă este învestită cu autoritate de lucru judecat prin efectul legii. Lucrul judecat în penal este ceea ce instanțele judecătorești au hotărât în mod definitiv, în fapt și în drept, asupra învinuirii care forma obiectul procesului penal"[721].

Totodată, în doctrina română regăsim că „în penal, hotărârile judecătorești devin executorii la data când au rămas definitive. Momentul la care rămân definitive hotărârile penale este prevăzut de lege expres, fiind reglementat în mod diferit, după cum hotărârile sunt ale primei instanțe, ale instanței de apel ori pronunțate în calea de atac a contestației"[722].

Se mai menționează că „rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătoreşti penale marchează şi momentul la care procesul penal (în sens de activitate în care se exercită acțiunea penală), a luat sfârşit. Procesul penal (în sens larg) va continua, eventual, cu etapa punerii în executare a hotărârii penale, dar fără exercitarea acțiunii penale"[723].

---

[719] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[720] *Ibidem*.
[721] Zarafiu, A. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. Op.cit., pag. 523.
[722] *Ibidem*, pag. 524.
[723] *Ibidem*, pag. 524.

Aceeași rațiune o regăsim și în cercetările autorului I. Dolea, potrivit căruia „hotărârile judecătorești definitive capătă autoritate de lucru judecat și, prin urmare, poartă un caracter obligatoriu”[724].

Astfel, prin intermediul hotărârilor sunt aplicate persoanelor juridice pedepse penale, prevăzute de legislația penală.

Analizând sistemul pedepselor penale, evidențiem că acesta „reprezintă o listă exhaustivă de tipuri (feluri) de pedepse stabilite în legea penală, care sunt grupate în categorii după anumite criterii şi aranjate într-o anumită ordine”[725].

Codul penal, adoptat în 2002, „se caracterizează printr-o diversitate mai mare de pedepse comparativ cu Codul penal al RSSM din 1961”[726]. Astfel, „în afară de pedepsele aplicate persoanelor juridice, care nu au precedent în Codul penal anterior, datorită lipsei unui atare subiect al infracţiunii, şi pedepsele aplicate persoanelor fizice au crescut numeric”[727].

În acest context, de evidenţiat că, „odată cu adoptarea noului Cod penal al Republicii Moldova la 18 aprilie 2002, în vigoare din 12 iunie 2003, legiuitorul a introdus persoana juridică în calitate de subiect al infracțiunii, plecând de la Recomandarea R(88) din 20 octombrie 1988 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, prin care statele au fost invitate să admită răspunderea penală a persoanelor juridice; mai multe state, printre care și Republica Moldova, au decis reglementarea acestei instituții”[728].

Sub aspect comparativ, în România, potrivit art. 136 Cod penal, delimităm pedepse principale şi pedepse complementare. Astfel, în calitate de pedeapsă principală se atestă amenda, iar în calitate de pedepse complementare, se atestă următoarele:

a) „dizolvarea persoanei juridice;

b) suspendarea activităţii sau a uneia dintre activităţile persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani;

---

[724] Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ.* Op.cit., pag. 1183.

[725] Paun, P., Paun, A. Analiza juridică a pedepselor penale aplicate persoanelor fizice în Republica Moldova. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova*, 2016, nr.XVI (2), pp.50-56, pag. 50. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/92216 [citat: 12.12.2023].

[726] Codul Penal al RSSM din 24.03.1961. Publicat în Veștile RSSM nr. 10 în 1961. [online]. Disponibil: https://www.scribd.com/doc/297718931/CODUL-PENAL-vechi [citat: 12.12.2023].

[727] Paun, P., Paun, A. Analiza juridică a pedepselor penale aplicate persoanelor fizice în Republica Moldova. *Op.cit.* pag. 50.

[728] Cernalev, V. Amenda în sistemul pedepselor penale. Noțiune, aspecte juridice și dimensiunile pe care activează. În: *Revista Națională de Drept*, 2018, nr.1-3 (207-209), pp.80-82, pag. 82. ISSN 1811-0770. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/80-82_0.pdf [citat: 14.04.2024].

c) închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani;

d) interzicerea de a participa la procedurile de achiziţii publice pe o durată de la unu la 3 ani;

e) plasarea sub supraveghere judiciară;

f) afişarea sau publicarea hotărârii de condamnare"[729].

În România, persoanelor juridice care răspund penal, „alături de pedepsei amenzii, li se pot aplica şi pedepse complementare. În cazul răspunderii penale a persoanei juridice, nu este posibilă însă aplicarea unor pedepse accesorii, deoarece acestea sunt adiacente unor pedepse cu executare succesivă. Or, pedeapsa amenzii fiind cu executare *uno ictu*, lipseşte suportul juridic care permite aplicarea unor asemenea pedepse"[730].

Legislația penală a Republicii Cehe prevede 8 tipuri de sancțiuni pentru persoanele juridice: 1) „încetarea activității persoanei juridice; 2) confiscarea bunurilor; 3). amendă pecuniară; 4) confiscarea activelor sau a bunurilor imobile; 5) interdicția de a desfășura activitate relevantă; 6) interzicerea de a primi premii, de a participa la proceduri de concesionare și licitații publice; 7) interdicția de a accepta donații sau subvenții; 8) publicarea hotărârii în mass-media"[731].

În Republica Muntenegru[732] și Republica Serbia[733] există doar două tipuri de sancțiuni penale pentru persoanele juridice: amenzi și lichidarea persoanei juridice. Cu toate acestea, alte două tipuri de sancțiuni pot fi impuse persoanelor juridice: suspendarea executării pedepsei și măsuri de siguranță, acestea din urmă fiind, în esență, aceleași cu sancțiunile penale din alte țări: elaborarea și punerea în aplicare a unui program de măsuri eficiente, necesare și rezonabile; confiscarea obiectelor; publicarea sentinței; interzicerea desfășurării de activități comerciale sau de altă natură (Muntenegru);

---

[729] Codul Penal din 17 iulie 2009. / Legea nr.286/2009. Publicat în *Monitorul Oficial al României*, nr.510 din 24 iulie 2009. [online]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/223635 [citat: 14.04.2024].

[730] Pedepsele aplicabile persoanelor juridice. [online]. Disponibil: https://htcp.eu/pedepsele-aplicabile-persoanelor-juridice/ [citat: 14.04.2024].

[731] Качалов, В.В. Наказания для юридических лиц по уголовному праву зарубежных стран. В: *Известия ТулГУ*, Экономические и юридические науки, 2014, №3-2, с.164-170, с.166. [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/nakazaniya-dlya-yuridicheskih-lits-po-ugolovnomu-pravu-zarubezhnyh-stran/viewer [citat: 22.02.2024].

[732] *Law on criminal liability of legal entities. under the Laws of the Republic of Montenegro*. [online]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/356530089_Criminal_Liability_of_Legal_Entities_under_the_Laws_of_the_Republic_of_Montenegro [citat: 22.02.2024].

[733] *Law on the liability of legal entities for criminal offences*. [online]. Disponibil: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Mercenaries/WG/Law/Serbia/LawOnLiability.pdf [citat: 22.02.2024].

interzicerea desfășurării anumitor activități sau operațiuni înregistrate; confiscarea fondurilor; publicarea hotărârii judecătorești (Serbia).

Autorul V. Dodonov, analizând sistemele de pedepse pentru persoanele juridice din țările străine, constată că, pe lângă amenzi, cel mai adesea sunt aplicate societăților comerciale următoarele sancțiuni:

1) „confiscarea specială (Albania, Belgia, Irak, SUA, Franța);

2) restrângerea activității persoanei juridice, inclusiv interzicerea de a se angaja în anumite tipuri de activități, închiderea subdiviziunilor sau a sucursalelor (Albania, Belgia, Franța, Lituania, Moldova, Peru, Spania);

3) încetarea temporară a activității unei entități juridice (Spania, Peru);

4) lichidarea unei entități juridice (Belgia, Franța, Lituania, Moldova, Peru);

5) publicarea unei hotărâri judecătorești (Belgia, Franța)”[734].

Art. 131-37 din Codul penal francez stipulează: „Sancțiunile penale sau corecționale suportate de persoanele juridice sunt: 1) amendă; 2) în cazurile prevăzute de lege, pedepsele enumerate la articolul 131-39 şi pedeapsa prevăzută la articolul 131-39-2”[735].

Conform art. 131 – 39 Cod penal francez, „în cazul în care legea prevede acest lucru cu privire la o persoană juridică, o infracțiune sau o contravenție poate fi pedepsită cu una sau mai multe dintre următoarele sancțiuni: 1) Dizolvarea, în cazul în care persoana juridică a fost creată sau în cazul unei infracțiuni sau al unei contravenții, pedepsite în ceea ce privește persoanele fizice cu o pedeapsă cu închisoarea de trei ani sau mai mult, care a fost utilizată în mod abuziv pentru a comite infracțiunea; 2) Interdicția permanentă sau pe o perioadă de maximum cinci ani de a exercita direct sau indirect una sau mai multe activități profesionale sau sociale; 3) Plasarea, pentru o perioadă de maximum cinci ani, sub supraveghere judiciară; 4) Desființarea definitivă sau pentru o perioadă de maximum cinci ani, a unităților sau a uneia sau mai multor unități ale societății utilizate pentru săvârşirea infracțiunii; 5) Excluderea definitivă de la contractele de achiziții publice sau excluderea pentru o perioadă de maximum cinci ani; 6) Interdicția, definitivă sau pentru o perioadă de maximum cinci ani, de a face o ofertă publică de titluri financiare sau de a admite la tranzacționare titlurile sale financiare pe o piață

---

[734] Додонов В. Ответственность юридических лиц в современном уголовном праве. [online]. Disponibil: http://www.zazakon.ru/. [citat: 22.02.2024].

[735] Cod Pénal [online]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165265/ [citat: 22.02.2024].

reglementată; 7) Interdicția, pentru o perioadă de maximum cinci ani, de a emite cecuri, altele decât cele care permit trăgătorului să retragă fonduri de la tras sau cele care sunt certificate, sau de a utiliza carduri de plată; 8) Confiscarea, în conformitate cu termenii și condițiile prevăzute la articolul 131-21; 9) Afișarea sau difuzarea deciziei fie în presa scrisă, fie prin orice mijloc electronic de comunicare cu publicul; 10) Confiscarea animalului care a fost folosit la săvârşirea infracțiunii sau în legătură cu care a fost săvârșită infracțiunea; 11) Interdicția, definitivă sau pentru o perioadă de maximum cinci ani, de a deține un animal; 12) Interdicția, pentru o perioadă de până la cinci ani, de a primi orice ajutor public acordat de stat, de autoritățile locale, de unitățile sau grupările acestora, precum și orice ajutor financiar plătit de o persoană privată, însărcinată cu o misiune de serviciu public"[736].

În legislația națională a RM, potrivit art. 63 alin. (1) CP RM[737], persoanei juridice îi pot fi aplicate următoarele categorii de pedepse penale:

a) amendă;

b) privare de dreptul de a exercita o anumită activitate;

c) lichidare.

De remarcat că amenda se aplică persoanei juridice în calitate de pedeapsă principală, ce urmează a fi achitată benevol de către persoana juridică condamnată; în așa fel persoana juridică va da dovadă de faptul că a conștientizat caracterul ilegal al faptelor săvârșite și va demonstra corectarea lor în viitor.

Iar privarea persoanei juridice de dreptul de a exercita o anumită activitate şi lichidarea acesteia se pot aplica atât ca pedepse principale, cât şi ca pedepse complementare.

În continuare, vom analiza fiecare pedeapsă în parte, în special modul de executare a acestora.

Pedeapsa penală, sub forma de amendă aplicată persoanei juridice, se stabileşte în unităţi convenţionale, unde valoarea unei unități convenționale este de 50 lei.

Potrivit alin. (4) art. 64 CP RM, „mărimea amenzii pentru persoanele juridice se stabileşte în limitele de la 1 500 la 60 000 unităţi convenţionale, în funcţie de caracterul şi gravitatea infracţiunii săvârşite, de mărimea daunei cauzate, luându-se în considerare situaţia economico-financiară a persoanei juridice."[738].

---

[736] Cod Pénal [online]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165265/ [citat: 22.02.2024].

[737] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit.*

[738] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit.*

Punerea în executare a pedepsei principale, amenda, „se efectuează potrivit regulilor aplicabile pedepsei amenzii prevăzute pentru persoanele fizice”[739].

A priori, persoana juridică este în drept de a achita benevol amenda stabilită, oferindu-i-se pentru aceasta 30 de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești. După expirarea termenului de 30 de zile, instanța de judecată va expedia titlul executoriu pentru executare silită executorului judecătoresc, fapt ce rezultă din conținutul art. 284 CE RM. Instanța va expedia titlul executoriu executorului judecătoresc în a cărui competenţă teritorială, stabilită de camera teritorială a executorilor judecătoreşti, se află sediul condamnatului, persoană juridică.

Ulterior, executorul judecătoresc, într-un termen de 10 zile, va verifica „mijloacele băneşti aflate pe conturile bancare ale persoanei juridice şi va prezenta ordinul *incaso* instituţiei financiare, pentru virarea sumei amenzii la contul indicat în titlul executoriu”[740].

Dacă, în decurs de 30 de zile de la data primirii titlului executoriu de către instituţia financiară, ordinul *incaso* nu se execute, din motivul lipsei sau insuficienţei mijloacelor băneşti, executorul judecătoresc va dispune urmărirea bunurilor persoanei juridice, în conformitate cu prevederile legislației de executare.

Potrivit doctrinarilor, „dacă timp de 30 zile după rămânerea definitivă a sentinței de condamnare, persoana juridică, având mijloace financiare în conturile sale bancare şi având posibilitatea de a efectua transferul sumelor băneşti, nu achită amenda aplicată, poate fi ridicată problema înlocuirii amenzii cu urmărirea patrimoniului. Situația în cauză ar genera costuri suplimentare pentru persoana juridică, deoarece urmărirea patrimoniului va fi efectuată de executorul judecătoresc, activitate care urmează a fi remunerată suplimentar. Patrimoniul urmărit nu va trece în folosul statului. Bunurile obținute vor fi comercializate prin licitație, iar sumele căpătate din vânzarea acestora vor fi direcționate spre achitarea amenzii penale şi a tuturor cheltuielilor legate de procedura de urmărire a patrimoniului şi de executare a titlului executoriu. Prin urmare, eschivarea persoanei juridice de la achitarea amenzii este, cel puțin, inconvenabilă din punct de vedere financiar. Suplimentar, aceasta poate genera şi răspunderea persoanelor care se fac vinovate de neexecutarea intenționată a unei hotărâri judecătoreşti”[741].

---

[739] Manea, Vl. *Drept execuțional penal*. Note de curs. Op.cit., pag.133.

[740] Codul de executare a Republicii Moldova / Cod nr. 443 din 24.12.2004. Publicat: 05-11-2010 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 214-220, art. 704. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122067&lang=ro [citat: 22.02.2024].

[741] Grama, M., Botnaru, S., Şavga, A., Martin, D. *Drept penal. Partea generală*. V.2. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, 336 p., pag.169.

Potrivit art. 64 alin. (4) CP RM, dacă persoana juridică se va eschiva, cu rea-voință de la achitarea amenzii fixe, stabilite prin hotărâre judecătorească, „instanţa de judecată poate să înlocuiască suma neachitată a amenzii cu urmărirea patrimoniului”[742].

Prin eschivarea cu rea-voință înțelegem „un comportament neîntrerupt, îndreptat spre neexecutarea pedepsei. Pentru a constata eschivarea cu rea-voință în acțiunile ce decurg din comportamentul persoanei juridice, trebuie sa fie stabilită prezența cumulativă a următoarelor două circumstanțe: în primul rând, neachitarea amenzii în termenele stabilite de legislația penală, în al doilea rând, ascunderea intenționată a veniturilor”[743].

Totodată, urmărirea patrimoniului constă în „sechestrarea, ridicarea și vânzarea bunurilor care fac parte din acesta. Poate fi urmărit orice bun corporal ori universalitate de bunuri, care se află în circuitul civil, indiferent de faptul la cine se află în posesiune, precum şi orice drept patrimonial sau creanţă bănească, cu excepţia celor care nu sunt pasibile de urmărire silită. Bunurile care sunt supuse unui circuit civil limitat pot fi urmărite doar în condițiile prevăzute de legislația în vigoare”[744].

Potrivit alin. (3^1) CP RM, „în cazul infracţiunilor uşoare sau mai puțin grave, condamnatul este în drept să achite jumătate din amenda stabilită, dacă o plăteşte în cel mult 3 zile lucrătoare din momentul în care hotărârea devine executorie. În acest caz, se consideră că sancţiunea amenzii este executată integral”[745].

În România, „pedeapsa executării amenzii se execută prin plata acesteia de către cel condamnat integral şi prin depunerea recipisei de plată, în original, la instanța de executare în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare. Depunerea recipisei de achitare integrală a amenzii se face în termen de 15 zile de la data efectuării plății”[746].

Potrivit legislației române, „dacă persoana condamnată la pedeapsa amenzii se găseşte în imposibilitate de a achita integral amenda în termenul legal, instanţa de executare, la cererea condamnatului, poate dispune eşalonarea plății amenzii, pe cel mult 2 ani, în rate lunare. Legea nu

---

[742] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[743] Spatari, M. Analiza comparativă a pedepselor penale aplicabile persoanei juridice în legislația penală a Republicii Moldova și a României. În: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică* : Materialele Conf. Șt. cu participare Intern., Ed. a 10-a, 08 oct. 2021. Bălți: [S. n.], 2022 (CEU US). Vol. II. p. 153-159. pag. 155 ISBN 978-9975-50-272-6. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/153-159_12.pdf [citat: 25.05.2023].
[744] Spatari, M. Analiza comparativă a pedepselor penale aplicabile persoanei juridice în legislația penală a Republicii Moldova și a României. *Op.cit.*, pag. 155.
[745] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[746] Zarafiu, A. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. Op.cit., pag. 529.

instituie un termen imperativ pentru formularea cererii, astfel că aceasta poate fi adresată judecătorului delegat cu executarea și după depășirea termenului inițial de 3 luni, în care trebuia plătită amenda"[747].

Cea de-a doua categorie de pedeapsă din sistemul pedepselor penale, aplicabile persoanei juridice, este privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate, care constă în „stabilirea interdicţiei de a încheia anumite tranzacţii, de a emite acţiuni sau alte titluri de valoare, de a primi subvenţii, înlesniri şi alte avantaje de la stat sau de a exercita alte activităţi"[748], fapt ce rezultă nemijlocit din conținutul art. 73 CP RM.

În acest sens, norma prevăzută de art.73 CP distinge clar două pedepse diferite:

- „Interdicția de a încheia anumite tranzacții, de a emite acțiuni sau titluri de valoare sau alte activități;
- Interdicția de a primi subvenții, înlesniri și alte avantaje de la stat"[749].

Menționăm că legiuitorul utilizează sintagma de „alte activităţi", ceea ce denotă o interpretare mai largă, fapt ce reprezintă o formulare inacceptabilă, deoarece este imperativ de a se indica strict categoriile de activități de care ar putea fi privată persoana juridică, în cazul săvârșirii unei infracțiuni și aplicării pedepsei respective.

De aceeași părere sunt și alți autori, care consideră că „această normă este una abuzivă, pe motiv că statul își rezervă, practic, drepturi nelimitate de intervenție în activitatea persoanei juridice. În același timp, nu este rațională nici stabilirea interdicției pe un anumit termen. Dacă persoana juridică practică o activitate fără respectarea anumitor norme/standarde, atunci ea este trasă la răspundere pentru aceasta și este clar că nu poate practica această activitate în afara legii. În cazul în care, după tragerea la răspundere, persoana își reglează activitatea, astfel încât să corespundă tuturor normelor legale, nu este clar de ce și în ce bază poate fi limitată în practicarea unei anumite activități"[750].

Termenul de aplicare a pedepsei „*privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate* poate fi limitată la un anumit teritoriu sau la o anumită perioadă a anului şi se stabileşte pe un termen de până la 5 ani sau pe un termen nelimitat."

---

[747] Zarafiu, A. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. Op.cit., pag. 529.
[748] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[749] Grama, M., Botnaru, S., Șavga, A., Martin, D. *Drept penal. Partea generală*. V.2. Op.cit., pag.170.
[750] Botnaru, S., Buravcenco, I. Pedepsele ce pot fi applicate persoanelor juridice – subiect al infracțiunii. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. 2016, Științe juridice, vol.1, pp.45-48, pag.46. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45-48_7.pdf [citat: 12.11.2023].

Analizând practica judiciară națională, constatăm că, în majoritatea hotărârilor pronunțate în cadrul cauzelor penale, prin Decizia Curții Supreme de Justiție din 26 februarie 2019[751], a fost menținută Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, prin care persoanelor juridice declarate vinovate în comiterea faptei infracționale imputate, le-a fost aplicată o pedeapsă penală sub formă de amendă și pedeapsă complementară – privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de 5 ani.

În cadrul unei alte Decizii a Curții Supreme de Justiție din 28 noiembrie 2017[752], judecând recursul ordinar declarat, acesta a fost admis, menționându-se, inclusiv, faptul că „pedeapsa aplicată inculpaţilor prin dispozitivul instanţei de apel – cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate – nu corespunde prevederilor art. 65 alin. (1) Cod penal, art. 395 alin. (3) Cod de procedură penală, conform cărora privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate constă în interzicerea de a ocupa o funcție sau de a exercita o activitate de natura aceleia de care s-a folosit condamnatul la săvârşirea infracţiunii. În toate cazurile, pedeapsa trebuie să fie precizată, astfel încât la executarea sentinţei să nu apară niciun fel de îndoieli cu privire la categoria şi mărimea pedepsei stabilite de instanţa de judecată”[753].

Per a contrario, într-o altă hotărâre din practica judiciară națională, prin Decizia Curții Supreme de Justiție din 04 octombrie 2017[754], instanța de recurs a rezumat că instanța de fond a aplicat persoanei juridice inculpate pedeapsa complementară privarea de dreptul de a exercita activitatea de prestări servicii în domeniul tehnologiilor informaționale pe un termen de 3 ani. Fiind contestată cu apel sentința primei instanțe, Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău a casat sentința primei instanțe și a pronunțat o nouă hotărâre, prin care a fost recunoscută ca vinovată persoana juridică „Alex&Gvi” SRL, aplicându-i-se o pedeapsă cu amendă și privarea de dreptul de a exercita activitatea de prestări servicii în domeniul tehnologiilor informaționale pe un termen de 2 ani. Ulterior, în speță, instanța de recurs a admis recursul ordinar înaintat de către procuror, fiind transmisă spre rejudecare cauza penală unui alt complet de judecată. În urma rejudecării, prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, a fost casată parțial sentința în partea stabilirii pedepsei principale și în această parte a fost pronunțată o nouă hotărâre, prin care inculpatei i s-a aplicat pedeapsă principală sub formă de amendă.

[751] Decizia Curții Supreme de Justiție din 26 februarie 2019. Dosarul nr. 1ra – 129/2019.
[752] Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 noiembrie 2017, Dosarul nr. 1ra-1622/2017.
[753] Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 noiembrie 2017, Dosarul nr. 1ra-1622/2017.
[754] Decizia Curții Supreme de Justiție din 04 octombrie 2017, Dosarul nr. 1ra-1459/17.

Din conținutul unei alte Decizii a Curții Supreme de Justiție din 17 noiembrie 2020[755], deducem că persoana juridică SC „Amber Term" SRL a fost condamnată de prima instanță pentru comiterea infracțiunii, prevăzute în art. 248 alin. (5) lit. b) și) Cod penal, la amendă de 8000 unități convenționale și la privarea de dreptul de a exercita activități legate de importul și exportul mărfurilor pe un termen de 4 ani.

Similar, într-o altă deciziei[756], companiei inculpate i-a fost aplicată ca pedeapsă complementară privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate în domeniul angajării persoanelor în câmpul muncii peste hotarele Republicii Moldova.

Potrivit unei alte decizii[757], companiei inculpate i-a fost aplicată pedeapsa complementară privarea de dreptul de a încheia tranzacții imobiliare pe un termen de 6 luni, iar într-o altă cauză penală[758], companiei inculpate i-a fost aplicată pedeapsa complementară privarea de dreptul de a exercita activitate de comerț cu produse cerealiere pe un termen de doi ani.

În altă ordine de idei, organul competent pentru executarea pedepsei expuse, potrivit art. 285 CE RM, este „organul de probațiune, în a cărui rază teritorială își are sediul condamnatul"[759].

Astfel, procesual, hotărârea instanție prin care s-a aplicat pedeapsa privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate se expediază organului de probațiune, conform competenței teritoriale prenotate.

Ulterior recepționării hotărârii, organul de probațiune va „trimite hotărârea judecătorească organului abilitat cu dreptul de a interzice condamnatului o anumită activitate, pentru a sista activitatea interzisă, pentru a retrage autorizaţia sau licenţa şi/sau pentru a modifica statutul persoanei juridice condamnate"[760].

În termen de 10 zile, „organul care a eliberat autorizaţia sau licenţa pentru exercitarea genului de activitate interzis retrage autorizaţia sau licenţa respectivă. În cazul interzicerii exercitării unei activităţi pentru care nu a fost eliberată autorizaţie sau licenţă, organul înregistrării de stat asigură excluderea din statutul persoanei juridice respective a genului de activitate interzis"[761].

---

[755] Decizia Curții Supreme de Justiție din 17 noiembrie 2020, Dosarul nr. 1ra – 759/2020.
[756] Decizia Curții de Apel Chișinău din 06 octombrie 2020, Dosarul nr. 1a-401/20.
[757] Decizia Curții Supreme de Justiție din 02 aprilie 2019, Dosarul nr. 1ra-574/2019.
[758] Decizia Curții de Apel Chișinău, din 28 octombrie 2019, Dosarul nr. 1ra-1065/2019.
[759] Cod de executare a Republicii Moldova. *Op.cit.*
[760] *Ibidem.*
[761] *Ibidem.*

Toată informația despre „retragerea autorizaţiei, licenţei ori despre modificarea statutului persoanei juridice condamnate urmează a se publica în Monitorul Oficial al RM, anume de către organul care le-a efectuat şi se remite ulterior Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Naţional Anticorupţie, Serviciului Fiscal de Stat, precum şi organului de probaţiune, căruia, suplimentar, i se remite şi hotărîrea instanţei de judecată”[762].

Despre executarea hotărârii organul de probațiune are obligația ca, în termen de 5 zile, să informeze instanța de judecată.

Cea de-a treia categorie de pedeapsă penală, aplicabilă persoanei juridice, este lichidarea ei, care „constă în dizolvarea acesteia, cu survenirea consecinţelor prevăzute de legislaţia civilă”[763].

Se consideră că lichidarea persoanei juridice este cea mai dură pedeapsă, „ce se stabileşte în cazul în care instanţa de judecată constată că gravitatea infracţiunii săvârşite face imposibilă păstrarea unei atare persoane juridice şi prelungirea activităţii ei”[764].

Dizolvarea persoanei juridice este considerată „pedeapsa cu moartea a acesteia, deoarece, odată cu aplicarea acestei măsuri, ea încetează din punct de vedere juridic”[765].

Această categorie de pedeapsă se stabileşte de către instanța de judecată, în cazul în care instanța constată că gravitatea infracţiunii săvârşite face imposibilă păstrarea unei atare persoane juridice şi prelungirea activităţii ei.

În literatura de specialitate, se opinează că sintagma *lichidarea persoanei juridice* ar trebui să fie înlocuită cu sintagma *dizolvarea persoanei juridice*, „deoarece tocmai aceasta din urmă, conform Codului civil, deschide procedura de lichidare, în cadrul căreia sunt satisfăcute cerinţele patrimoniale ale creditorilor, se încasează amenzile, inclusiv cele impuse în calitate de pedeapsă penală, se împart între fondatori bunurile ce rămân. După încheierea procedurilor ce urmează dizolvarea, are loc lichidarea persoanei juridice, fapt care se soldează cu radierea ei din registrul în care se înregistrează aceşti subiecţi de drept”[766].

---

[762] Cod de executare a Republicii Moldova. *Op.cit.*
[763] Codul Penal al Republicii Moldova. *Op.cit.*
[764] Spatari, M. Analiza comparativă a pedepselor penale aplicabile persoanei juridice în legislația penală a Republicii Moldova și a României. *Op.cit.*, pag. 155.
[765] Cojocaru, A. Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice. În: *Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi” din Târgu Jiu*, Seria Ştiinţe Juridice, Nr. 4/2016, pag. 97. [online]. Disponibil: https://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2016-04/10_.pdf [citat: 11.09.2023].
[766] Botnaru, S., Şavga, A., Grosu, V., Grama, M. *Drept penal. Partea generală.* Vol.1, ediția a 2-a. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 620 p., pag. 451.

Unii autori evidențiază că „lichidarea, prin efectul juridico-civil de dizolvare a persoanei juridice, este o modalitate de sancționare penală, prin care aceasta își încetează ființa juridică ca urmare a săvârșirii unei infracțiunii. În cazul în care se dispune pedeapsa dizolvării, toate celelalte pedepse sunt inutile, deoarece nu se mai poate pune problema necesității prevenirii săvârșirii unor noi fapte prevăzute de legea penală, acest lucru realizându-se în mod cert prin dizolvarea persoanei juridice în cauză. Aplicarea dizolvării de către instanța de judecată face să păleasca efectul retributiv al pedepsei principale a amenzii, indiferent cât de mare este nivelul acesteia”[767].

Punerea în executare a pedepsei lichidării persoanei juridice are loc „după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, prin care s-a dispus lichidarea persoanei juridice. Instanța de judecată transmite hotărârea sa instanței de judecată competente pentru a lua măsuri și a desfășura în continuare procesul de lichidare, în conformitate cu legislația civilă. Despre radierea persoanei juridice din Registrul de stat al întreprinderilor, persoana competentă înștiințează, în termen de 5 zile, instanța de judecată care a pronunțat hotărârea de condamnare, prin care s-a dispus lichidarea întreprinderii”[768].

Sub aspect comparativ, şi anume potrivit Codului penal francez, „dizolvarea persoanei juridice se aplică în situaţia în care persoana juridică a fost creată cu scopul săvârşirii unor infracţiuni sau în cazul în care obiectul activității este deturnat în vederea săvârşirii de infracţiuni, iar pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită de persoana fizică este pedeapsa cu închisoarea pe o perioadă de 3 ani sau mai mult”[769].

Codul penal belgian prevede „situaţia dizolvării persoanei juridice asemănător cu cea din legislaţia franceză şi cea română, în sensul că aceasta se poate dispune numai atunci când persoana juridică se află în ilegalitate încă de la înfiinţare sau când ea ajunge să nu mai desfăşoare, practic, decât activităţi contrare obiectului pentru care s-a constituit, adică în situaţia în care obiectul său a fost total deturnat”[770].

Codul penal spaniol prevede, în art. 33 paragraful 7 lit. b), că „dizolvarea persoanei juridice produce pierderea definitivă a personalităţii acesteia, ca şi cea a capacităţii de a acţiona prin orice acte juridice sau de a exercita orice activitate, chiar licită”[771].

---

[767] Neagu. N., Gamenț, N., Baiculescu, V. *Drept penal. Partea generală*. București: Ed. Universul Juridic 2019. 825 p., pag. 673. ISBN 978-606-39-0210-9.
[768] Manea, V. *Drept execuțional penal*. Note de curs. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. 744 p., pag.136. ISBN 978-9975-53-434-5.
[769] Cojocaru, A. Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice. *Op.cit.*, pag. 104.
[770] *Ibidem*, pag. 104.
[771] *Ibidem*, pag. 104.

În doctrina română, autorii au evidențiat mai multe cazuri în care se va aplica pedeapsa complementară dizolvarea persoanei juridice, acestea fiind:

a) „Persoana juridică a fost constituită în scopul săvârşirii de infracţiuni;
b) Obiectul de activitate al persoanei juridice a fost deturnat în scopul comiterii de infracţiuni, iar pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea mai mare de 3 ani;
c) în ipoteza neexecutării, cu rea-credinţă a uneia sau mai multor dintre pedepsele complementare"[772].

Din punct de vedere al executării respectivei pedepse, remarcăm că, potrivit art. 286 CE RM, „după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare prin care s-a dispus lichidarea persoanei juridice, instanţa de judecată transmite hotărârea sa instanţei de judecată competente pentru a lua măsuri şi a desfăşura în continuare procesul de lichidare, în conformitate cu legislaţia civilă. Despre radierea persoanei juridice din Registrul de stat al întreprinderilor persoana competentă încunoştinţează, în termen de 5 zile, instanţa de judecată care a pronunţat hotărârea de condamnare prin care s-a dispus lichidarea întreprinderii"[773].

Potrivit unei cauze penale[774], persoana juridică inculpată SRL „Capturis" a fost declarată de către instanță vinovată în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 3621 alin. (2) lit. c) Cod penal și i s-a stabilit o pedeapsă sub formă de amendă și lichidarea persoanei jurdice. Similar, într-o altă cauză penală, a fost stabilită pedeapsa cu amendă și lichidarea persoanei juridice[775].

4.3. Concluzii la Capitolul 4

Faza de judecare a cauzelor penale, în general, este ghidată de un șir de principii, care sunt reguli de bază, reglementate legal, și care guvernează întreaga activitate desfășurată în fața instanței de judecată, începând cu momentul parvenirii cauzei penale și până la soluțiunea ei, asigurându-se, astfel, în modul cel mai consecvent, principiile procesului penal.

Judecarea cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoane juridice se efectuează potrivit procedurii obișnuite, cu derogările și completările prevăzute de capitolul VI Cod de procedură

[772] Cojocaru, A. Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice. *Op.cit.*, pag. 99-100.
[773] Cod de executare a Republicii Moldova. *Op.cit.*
[774] Decizia Curții Supreme de Justiție din 20 ianuarie 2016, Dosarul nr. 1ra-78/2016; Decizia Curții Supreme de Justiției din 03 octombrie 2017, Dosarul nr. 1ra-1219/2017.
[775] Decizia Curții de Apel Chișinău din 01 decembrie 2021, Dosarul nr. 1a-663/2020.

penală al Republicii Moldova, intitulat „Procedura privind urmărirea penală şi judecarea cauzelor privind infracţiunile săvârşite de persoane juridice”.

Astfel, constatăm că normele speciale, care derogă sau vin să completeze procedura generală de examinare a cauzelor penale, se referă, în mod special, la reprezentarea persoanei juridice în procesul penal, la măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice, la competența teritorială, la locul de citare a persoanei juridice, la măsurile asiguratorii care se pot lua față de persoana juridică, la executarea pedepselor penale.

Totodată, în situația în care are loc examinarea unei cauze privind comiterea unei infracțiuni de către persoana juridică, urmează obligatoriu a se respecta standardele unui proces penal echitabil, inclusiv manifestat prin respectarea tuturor etapelor, drepturilor acesteia, participarea apărătorului, reprezentantului legal.

Judecarea cauzelor penale împotriva persoanelor juridice se efectuează cu participarea reprezentantului legal al acestora.

În cazul în care persoana juridică nu desemnează un reprezentant, instanța de judecată, la solicitarea procurorului, va desemna un reprezentant din rândul persoanelor care administrează entitatea, cu condiția ca aceasta să nu fie implicată într-un proces penal.

Dacă se constată că lipsesc persoane care gestionează persoana juridică, instanța de judecată care judecă cauza solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Naţional pentru Asistenţă Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care să acorde asistenţă juridică garantată de stat.

Atât reprezentantul persoanei juridice, cât și apărătorul acesteia dispun, în egală măsură, de instrumentele și mijloacele legale, puse la dispoziție în vederea exercitării dreptului la apărare, aceștia participând nemijlocit în cadrul cercetării judecătorești la examinarea probelor, înaintând cereri și demersuri, propuneri privind administrarea unor probe noi.

CONCLUZII GENERALE ŞI RECOMANDĂRI

Rezultatele ştiinţifice, obţinute în urma cercetării temei tezei de doctorat, a subiectului referitor la particularităţile urmăririi penale şi judecării cauzei privind infracţiunile comise de persoane juridice, constau în următoarele: analiza conceptului şi criteriilor de reglementare a procedurilor speciale de urmărire penală şi de judecare a cauzelor penale; identificarea consideraţiilor generale privind persoana juridică şi identificarea aspectelor legate de reprezentarea persoanei juridice atât la faza de urmărire penală, cât şi la faza de judecare a cauzei penale, care a fost supusă modificărilor în conformitate cu cele mai bune practici şi în vederea respectării dreptului la apărare a persoanelor juridice; identificarea particularităţilor efectuării anumitor acţiuni de urmărire penală în cauzele de învinuire a persoanelor juridice; constatarea măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice, în special a controlului judiciar, însoţit de instituirea unei sau mai multor obligaţii, precum achitarea unei cauţiuni; argumentarea necesităţii de a a identifica şi adopta alte măsuri preventive, care ar putea fi aplicate persoanei juridice, or, cele existente în legislaţia procesual penală sunt, practic, inaplicabile persoanei juridice, context în care se impune lărgirea listei măsurilor; identificarea scopului măsurilor asiguratorii şi modalităţii de aplicare a acestora; analiza aspectelor legate de judecarea cauzei penale privind infracţiunile săvârşite de persoane juridice, a pedepselor aplicate şi a modalităţii de executare; stabilirea practicii CtEDO în materie penală ce vizează persoanele juridice şi argumentarea faptului că garanţiile unui proces echitabil în materie penală sunt aplicabile şi persoanei juridice învinuite în comiterea infracţiunii.

Urmare a demersului ştiinţific realizat, a fost soluţionată ***problema ştiinţifică actuală de importanţă majoră***, care constă în investigarea aprofundată a statutului juridic distinct al persoanei juridice în calitate de subiect al procesului penal, demers care a condus la clarificarea unor noţiuni şi concepte utilizate atât în doctrină, cât şi în practică, oferind o înţelegere mai nuanţată actorilor implicaţi în procesul penal. Totodată, cercetarea a evidenţiat particularităţile implicării persoanei juridice în cadrul procesual penal şi a permis fundamentarea teoretică a necesităţii diversificării cadrului normativ, prin formularea unor propuneri *de lege ferenda* adaptate specificului acestei proceduri speciale.

Problema ştiinţifică importantă tratată în lucrare a fost dezvăluită prin concluziile formulate în baza ipotezei de cercetare, şi anume:

1. O trăsătură distinctă a procedurii privind urmărirea penală şi judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârşite de persoana juridică constă în participarea, pe tot parcursul procesului penal, a unui reprezentant al persoanei juridice şi, respectiv, desemnarea reprezentantului legal. Anterior, se atesta omisiunea legală privind posibilitatea persoanei juridice inculpate de a-şi desemna de sine stătător un reprezentant în cadrul procedurilor penale, ceea ce afecta esențial dreptul acesteia la apărare. Astfel, în urma modificărilor aduse legislației procesual penale, a fost realizată o clarificare privind modalitatea de desemnare a reprezentantului persoanei juridice atât la faza de urmărire penală, cât şi la faza de judecare a cauzei penale (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.).

2. Prin modificările operate în CPP RM, a fost oferită persoanelor juridice posibilitatea de a-şi desemna independent reprezentanții în procedurile penale. Astfel, potrivit sumar art. 521 CPP RM: persoanei juridice i se impune o obligație de a-şi desemna un reprezentant în privința căruia nu se desfăşoară un proces penal – art. 521 alin. (2); ulterior, atunci când care persoana juridică nu-şi desemnează un reprezentant (refuză sau nu are capacitatea de a desemna un reprezentant), judecătorul de instrucție sau instanța de judecată va desemna un reprezentant al persoanei juridice, la demersul procurorului, din rândul persoanelor care gestionează persoana juridică, în privința căruia nu se desfăşoară un proces penal – art. 521 alin. (2^1); iar în cazul lipsei persoanelor care gestionează persoana juridică, organul de urmărire penală sau instanța de judecată vor solicita coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată desemnarea unui avocat care să acorde asistență juridică garantată de stat (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.).

3. În contextul în care se constată că lipsesc persoane juridice care gestionează persoana juridică, organul de urmărire penală sau instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Naţional pentru Asistenţă Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care să acorde asistenţă juridică garantată de stat. Astfel, Legea nr. 198/2007 cu privire la asistenţa juridică garantată de stat a lărgit spectrul persoanelor care pot beneficia de asistență juridică garantată de stat, fiind introdusă o nouă categorie, şi anume persoanele juridice, indiferent de nivelul veniturilor. (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.)

4. În cazul în care persoana juridică îşi desemnează un reprezentant, în vederea admiterii în procesul penal în calitate de reprezentanţi legali ai persoanelor juridice supuse răspunderii penale, procurorul, organul de urmărire penală urmează să solicite de la administratorii persoanelor juridice documentele oficiale (contracte de constituire, hotărâri, ordine, dispoziţii, statute, hotărâri ale instanţei de judecată etc.), care să ateste funcţia, calitatea de serviciu şi împuternicirile lor, extrase şi copii

confirmate de pe originalele actelor, care vor fi anexate la materialele cauzei penale. În cazul neprezentării acestor documente, persoana desemnată ca reprezentant nu se va admite de către procuror, fapt consemnat prin emiterea unei ordonanțe motivate (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.).

5. Persoana nu are dreptul să participe şi nu va fi admisă în procesul penal în calitate de reprezentant legal sau de reprezentant al persoanei juridice, iar dacă a fost admisă, va fi înlăturată din proces, în cazul în care este prezentă cel puţin una din următoarele circumstanţe: a) dacă a participat în această cauză în calitate de: - persoană care a efectuat urmărirea penală; - procuror care a luat parte la desfăşurarea procesului penal; - judecător care a judecat cauza, inclusiv judecător de instrucţie; - grefier, interpret, traducător, specialist sau expert; - reprezentant sau reprezentant legal al victimei, părţii vătămate, părţii civile; b) dacă prin infracţiunea imputată persoanei juridice i s-a cauzat prejudiciu material fizic sau moral; c) dacă a fost declarată, în modul stabilit de lege, ca incapabilă, potrivit procedurii civile sau penale; d) dacă a acordat anterior asistenţă juridică unei persoane ale cărei interese vin în contradicţie cu interesele persoanei juridice pe care o reprezintă, precum şi dacă se află în relaţii de rudenie sau relaţii de dependenţă personală de prima (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.)

6. În procesul de examinare a sesizărilor cu privire la infracţiunile comise de către persoanele juridice, precum şi în cadrul desfăşurării urmăririi penale, „procurorii, reprezentanţii organelor de urmărire penală vor solicita Agenției Servicii Publice şi vor obţine – cu anexarea la materialele şi cauzele cercetate – următoarele informaţii oficiale: a) denumirea completă şi abreviată a persoanei juridice şi forma juridică de organizare a ei; b) data şi numărul de identificare de stat a persoanei juridice; c) modalitatea de constituire a persoanei juridice (înființată sau reorganizată) şi datele despre succesiunea de drept; d) sediul, numerele de telefon și adresele de e-mail ale persoanei juridice, ale filialelor şi reprezentanţelor ei; e) genurile principale de activitate şi termenul de activitate; f) mărimea capitalului social şi al cotelor de participare ale fondatorilor (asociaţilor), datele din buletinul de identitate şi domiciliul lor; g) numele, prenumele, datele din buletinul de identitate, adresa de la domiciliu şi numărul de telefon ale managerului principal; h) data înregistrării modificărilor operate în documentele de constituire ale persoanei juridice, esenţa modificărilor; i) modul de încetare a activității persoanei juridice (prin reorganizare sau lichidare) (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.2).

7. Majoritatea măsurilor preventive stabilite în partea generală a CPP sunt inaplicabile în cazul persoanei juridice, astfel că legea stabileşte că în cazul persoanei juridice se aplică în mod special controlul judiciar, care are anumite particularități distincte în raport cu aplicarea lui persoanelor fizice. Reieșind din conținutul art. 523 CPP RM, legiuitorul a omis de a include, drept condiții în aplicarea controlului judiciar, gravitatea infracțiunii şi faptul că aceste măsuri pot fi luate, numai dacă există motive temeinice care justifică suspiciunea rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală. Mai mult, se argumentează necesitatea instituirii mai multor măsuri preventive aplicabile persoanei juridice (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.3).

8. Măsura preventivă controlul judiciar poate fi însoțită de impunerea respectării de către persoana juridică a unei sau mai multor obligații, reglementate expres de legislația procesual penală, şi anume: depunerea unei cauţiuni, fixate de judecătorul de instrucţie sau de instanţă, al cărei cuantum nu poate fi mai mic de 1000 de unităţi convenţionale; interdicţia de a exercita anumite activităţi, dacă infracţiunea a fost comisă în exercitarea sau în legătură cu exercitarea acestor activităţi; interdicţia de a emite anumite cecuri ori de a folosi cărţi de plată (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.3).

9. Legiuitorul a reglementat o nouă procedură specială, aplicabilă persoanei juridice, aceasta fiind procedura privind acordul judiciar de interes public. Dacă o infracțiune este săvârșită de către o persoană fizică, ca proceduri alternative ar fi posibil acordul de recunoaștere a vinovăției (art. 504-509^2 din CPP RM), procedura acordului de cooperare (art. 509^3 - 509^{10} din CPP RM) sau judecarea pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală (art. 364^1 din CPP RM), care reduc semnificativ din durata proceselor penale în fața instanțelor de judecată şi a pedepselor aplicate, s-a impus necesitatea adoptării unei proceduri asemănătoare şi persoanelor juridice, intitulată acordul judiciar de interes public (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.5).

10. Condițiile legale pentru încheierea acordului judiciar de interes public sunt expres stipulate în legislația procesual penală, acestea fiind: - persoana juridică nu a semnat anterior un acord judiciar de interes public; -persoana juridică este învinuită de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 243 (Spălarea de bani), art. 244 (Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor şi organizațiilor), art. 325 (Corupere activă), art. 326 (Trafic de influență), art. 334 (Darea de mită) Cod Penal (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.5).

11. La încheierea acordului judiciar de interes public, un rol important îl are apărătorul, care vine să certifice separat, în scris, declarația că acordul judiciar de interes public a fost examinat de el personal, că procedura de încheiere a lui, prevăzută de legislația procesual penală, a fost

respectată și că încheierea acestuia de către reprezentantul persoanei juridice învinuite rezultă din înțelegerea lor confidențială anticipată (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.5).

12. Procesual, ulterior întocmirii și semnării de către toate părțile a acordului de interes public, aprobării de către procurorul ierarhic superior, procurorul va înainta instanței de judecată un demers privind confirmarea acordului judiciar de interes public. Dacă acordul de interes public se confirmă de către instanță, procurorul va emite o ordonanță, prin care va suspenda condiționat urmărirea penală pentru un termen de până la 3 ani. Iar dacă se va constata de către procuror că persoana juridică a executat toate obligațiile asumate, la expirarea termenului stabilit în acordul judiciar de interes public, acesta dispune, prin ordonanță, încetarea urmăririi penale (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.5).

13. Garanțiile prevăzute de art. 6 din CoEDO, sunt aplicabile persoanei juridice, inclusiv dreptul la prezumția de nevinovăție, dreptul la apărare, contradictorialitatea procesului penal, egalitatea armelor. Mai mult, art. 6 par. 1 din CoEDO prevede că dreptul la un proces echitabil protejează orice persoană juridică împotriva oricărei acuzații penale formulate împotriva sa (A se vedea: Capitolul 1, subcapitolul 1.3).

Descrierea contribuțiilor personale cu sublinierea semnificației teoretice și valorii practice a acesteia. Aportul personal al autoarei se manifestă prin investigarea detaliată și complexă a tuturor particularităților urmăririi penale și judecării cauzei privind infracțiunile comise de persoane juridice, inclusiv prin prisma garantării unui proces echitabil persoanelor juridice. Unei analize detaliate au fost supuse acele elemente definitorii care delimitează procedurile penale privind persoana fizică și, respectiv, persoana juridică, și anume care se referă la măsurile preventive aplicabile, procedurile speciale, desemnarea reprezentatului legal. Concluziile la care se ajunge sunt bazate în exclusivitate pe concepțiile doctrinare, pe practica judiciară națională, pe jurisprudența CtEDO în cauze în materie penală privind persoane juridice. Teza de doctorat conține propuneri, cu o semnificativă noutate și originalitate științifică, pentru îmbunătățirea cadrului legal de reglementare procesual penală, prin care se asigură instituirea de garanții procesuale persoanelor juridice, în cazul aplicării măsurii preventive, în cazul înaintării de către procuror a demersului de desemnare a reprezentantului legal, al lărgirii listei măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice. Au fost fundamentate propunerile *de lege ferenda*, formulate în temeiul propriilor cercetări și al concluziilor teoretice, precum și propunerile în vederea îmbunătățirii cadrului legal privind tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice.

Pentru prima dată, în Republica Moldova, a fost analizat conținutul, precum și practica aplicării normelor procesual penale cu privire la urmărirea și judecarea cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoane juridice. Mai mult, în teza de doctorat se regăsesc argumente actuale și pertinente în susținerea opiniilor doctrinarilor și cercetătorilor din domeniu.

Noutatea și originalitatea științifică tezei de doctorat constă de asemenea în analiza și cercetarea minuțioasă a doctrinei, dar și a hotărîrilor instanțelor judecătorești în materia cercetată, fapt care a făcut posibilă scoaterea în evidență a particularităților urmăririi și judecării infracțiunilor comise de persoanele juridice. Subiectul abordat și valorificat în cadrul cercetării acoperă un gol în doctrina procesual penală din Republica Moldova, lucrarea fiind una de pionierat.

Baza legală și empirică a cercetării este formată din: a) normele prevăzute la art. 520 – 523, art. 523^1- 523^7 CPP RM; b) reglementările procesual penale din legislației altor state în materia urmăririi penale și judecării cauzelor privind infracțiunile comise de persoane juridice; c) jurisprudența CtEDO; d) jurisprudența Curții de Apel Chișinău, a Curții de Apel Bălți, a Curții Supreme de Justiție; e) hotărârile Curții Constituționale.

Semnificația teoretică a tezei rezidă în faptul că lucrarea constituie un cadru teoretic și complex, avînd la fundament un număr impunător de cercetări doctrinare și empirice. Se impune caracterul multidisciplinar al demersului științific, vizînd dreptul procedural și material penal, acestea fiind în legătură de conexitate directă și indirectă cu tendințele științei procesual penale, dar și cu reformele sistemului de justiție realizate în Republica Moldova.

Valoarea practică a tezei se evidențiază prin faptul că rezultatele cercetării sunt direcționate în mod concret către perfecționarea legislației procesual penale și îmbunătățirea unor instituții. Aceste rezultate pot fi utilizate atât în cercetările științifice ulterioare, cât și în activitatea didactică.

Valoarea aplicativă a studiului se manifestă și prin faptul că: 1) propunerile autorului pentru îmbunătățirea Codului de procedură penală pot fi implementate de către legiuitor în procesul de legiferare; 2) recomandările practice, susținute în cadrul lucrării, sunt valoroase pentru judecători, procurori, avocați și justițiabili, acestea constituind o sursă alternativă pentru elaborarea și completarea unor cursuri pentru audienții Institutului Național al Justiției, fie a cursurilor destinate studenților la specialitățile de drept; 3) conținutul tezei poate fi folosit de către cercetători la elaborarea tezelor de licență, masterat, doctorat, fie în vederea pregătirii materialelor pentru prezentări, conferințe, prelegeri.

Date privind aprobarea rezultatelor. Rezultatele ştiinţifice şi concluziile de bază ale prezentei teze de doctorat au fost puse în discuţie la şedinţele Departamentului Drept Procedural, Facultatea de Drept USM. Rezultatele investigaţiilor ştiinţifice au fost reflectate în publicaţii ale autorului în reviste de specialitate din ţară şi în rezumate ale comunicărilor prezentate la conferinţele ştiinţifice naţionale şi internaţionale.

Indicarea limitelor rezultatelor obţinute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate.

Limitele rezultatelor obţinute se rezumă la cercetarea subiectului referitor la particularităţile urmăririi penale şi judecării cauzelor penale privind infracţiunile comise de persoane juridice; la analiza aprofundată a elementelor definitorii a procedurii speciale atât în Republica Moldova, cât şi în alte ţări, precum spaţiul românesc.

Recomandări:

1. Completarea art. 275 din CPP RM alin. (5) cu sintagma *sau persoana juridică a fost lichidată;*

2. Completarea art. 521 din CPP RM cu un nou alineat – 2^2, cu următorul cuprins:

„Demersul procurorului, înaintat judecătorului de instrucţie sau instanţei de judecată, urmează să conţină obligatoriu următoarele:

1) obiectul bănuielii sau învinuirii;

2) fapta incriminată;

3) pedeapsa prevăzută de lege;

4) circumstanţele relevante;

5) motivarea imposibilităţii desemnării de către persoana juridică a unui reprezentant;

6) motivarea alegerii persoanei propuse ca reprezentant;

7) numele şi prenumele persoanei care gestionează persoana juridică;

8) funcţia persoanei;

9) acordul persoanei propuse ca reprezentant".

3. Completarea alin. (1) art. 523 CPP RM cu următorul conţinut:

„Judecătorul de instrucție, în cursul urmăririi penale sau, după caz, instanța de judecată, la demersul procurorului, poate dispune, dacă consideră necesar, punerea persoanei juridice sub control judiciar, dacă există motive temeinice care justifică bănuiala rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală şi numai pentru a se asigura buna desfăşurare a procesului penal".

4. Introducerea unui nou art., 522^1, cu următorul cuprins:

„(1) Judecătorul de instrucție, în cursul urmăririi penale sau, după caz, instanța de judecată, la demersul procurorului, poate dispune, dacă consideră necesar, dacă există motive temeinice care justifică bănuiala rezonabilă că persoana juridică a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală şi numai pentru a se asigura buna desfăşurare a procesului penal, a uneia dintre următoarele măsuri:

1) interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare, lichidare, reorganizare a persoanei juridice;

2) interdicţia iniţierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale;

3) interzicerea unor operaţiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvenţa persoanei juridice;

4) interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar.

(2) Măsurile preventive prevăzute la alin. (1) pot fi dispuse pe o perioadă de cel mult 60 de zile, cu posibilitatea prelungirii în cursul urmăririi penale şi judecării cauzei, dacă se menţin temeiurile care au determinat aplicarea acestora, însă fiecare prelungire nu poate depăşi 60 de zile.

(3) Încheierea judecătorului de instrucţie sau, după caz, a instanţei de judecată privitor la punerea persoanei juridice sub control judiciar poate fi atacată în termenul şi modul prevăzut în art.308-311".

BIBLIOGRAFIE

Legislație:

1. Cod de Procedură Penală al României / Legea nr.135/2010. [online]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185907 [citat: 04.05.2024].
2. Cod Pénal (francez) [online]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165265/ [citat: 22.02.2024].
3. Codul civil al Republicii Moldova. / Cod Nr. 1107 din 06-06-2002. Publicat: 01-03-2019 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 66-75 art. 132. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro [citat: 14.07.2023].
4. Codul de executare a Republicii Moldova / Cod nr. 443 din 24.12.2004. Publicat: 05-11-2010 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 214-220, art. 704. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122067&lang=ro [citat: 22.02.2024].
5. Codul de procedură penală al Republicii Moldova / Cod nr.122 din 14.03.2003. Publicat: 05.11.2013 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.248-251, art.699. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro [citat: 31.11.2022].
6. Codul de procedură penală francez. [online]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006577676/2001-06-13 [citat: 21.03.2024].
7. Codul Penal (al României) din 17 iulie 2009. / Legea nr.286/2009. Publicat în *Monitorul Oficial al României*, nr.510 din 24 iulie 2009. ISSN: 1453-4495. [online]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/223635 [citat: 14.04.2024].
8. Codul penal al Republicii Moldova / Cod nr.985 din 18.04.2002. Publicat: 14.04.2009 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.72-74, art.195. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17694&lang=ro# [citat: 26.02.2023]

9. Codul penal al RSSM din 24.03.1961. Publicat în Veștile RSSM nr. 10 în 1961. [online]. Disponibil: https://www.scribd.com/doc/297718931/CODUL-PENAL-vechi [citat: 12.12.2023].
10. Constituția României. [online]. Disponibil: https://www.constitutiaromaniei.ro/ [citat: 24.02.2024].
11. Decizia CC a RM nr.4 din 20.01.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 206g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 282 din Codul de procedură penală (durata maximă de menținere a statutului de învinuit al persoanei). [online]. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=749 [citat: 23.11.2023].
12. Decizia Curții Constituționale a României nr. 639 din 15.10.2019 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 20 alin. (1) teza întâi și ale art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală. Publicată în *Monitorul Oficial al României* nr. 3 din 06.01.2020. ISSN: 1453-4495. [online]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/197481 [citat: 12.05.2024].
13. Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României nr. 19 din 14 iunie 2017 referitoare la interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 491 alin. (2) și (3) din Codul de procedură, emitent înalta Curte de Casație și Justiție - completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Publicat în *Monitorul oficial al României*, nr. 494 din 29 iunie 2017. ISSN: 1453-4495. [online]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/190601 [citat: 12.12.2023].
14. Hotărârea Curții constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală (Sesizarea nr. 132g/2018). [online]. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=677 [citat: 22.02.2023].
15. Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative. Publicat : 07-04-2020 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 101 art. 163. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121121&lang=ro [citat: 02.02.2024].

16. Legea nr. 179 din 26-07-2018 pentru modificarea unor acte legislative, Publicat : 17-08-2018 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 309-320 art. 498. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105536&lang=ro [citat: 22.04.2023].

17. Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistenţa juridică garantată de stat. Publicat: 05.10.2007 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 157–160, art. 614. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135569&lang=ro [citat: 21.03.2024].

18. Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații. Publicat: 08.06.2012 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr.113-118, art.373. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140305&lang=ro# [citat: 17.08.2023].

19. Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicată: 02-05-2023 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 154 art. 240. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136756&lang=ro [citat: 24.01.2024].

20. Recommendation No. R (88) 18 of the Committee of Ministers to Member States Concerning liability of enterprises having legal personality for offences committed in the exercise of their activities (adopted by the Committee of Ministers on 20 October 1988 at the 420th meeting of the Ministers' Deputies). [online]. Disponibil: https://rm.coe.int/native/09000016804f3d0c [citat: 24.02.2023].

21. Sesizarea Curții Constituționale nr. 132 g/2018, ridicată în dosarul nr.1-588/2017. [online]. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=sesizari&docid=886 [citat: 22.02.2023].

Practica judiciară:

22. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 30 noiembrie 2021, Dosarul nr. 1a-620/2019.

23. Decizia Curții de Apel Bălți din 21 septembrie 2023, Dosarul nr. 1a-222/2020.

24. Decizia Curții de Apel Bălți din 29 mai 2019, Dosarul nr. 1a-830/2018.

25. Decizia Curții de Apel Chișinău din 01 decembrie 2021, Dosarul nr. 1a-663/2020.

26. Decizia Curții de Apel Chișinău din 02 decembrie 2019, Dosarul nr. 1a-1222/19.
27. Decizia Curții de Apel Chișinău din 02 octombrie 2019, Dosarul nr. 1a-48/19.
28. Decizia Curții de Apel Chișinău din 06 octombrie 2020, Dosarul nr. 1a-401/20.
29. Decizia Curții de Apel Chișinău din 09 aprilie 2021, Dosarul nr. 1a-2049/20.
30. Decizia Curții de Apel Chișinău din 12 octombrie 2020, Dosar nr. 1a-660/20.
31. Decizia Curții de Apel Chișinău din 15 februarie 2017, Dosarul nr. 1ra-273/2017
32. Decizia Curții de Apel Chișinău din 20 mai 2020, Dosarul nr. 1a-2311/19
33. Decizia Curții de Apel Chișinău, din 07 iunie 2018, Dosarul nr. 1a-348/18.
34. Decizia Curții de Apel Chișinău, din 28 octombrie 2019, Dosarul nr. 1ra-1065/2019.
35. Decizia Curții Supreme de Justiței din 03 octombrie 2017, Dosarul nr. 1ra-1219/2017.
36. Decizia Curții Supreme de Justiție 26 februarie 2019, Dosarul nr. 1ra-129/2019.
37. Decizia Curții Supreme de Justiție din 02 aprilie 2019, Dosarul nr. 1ra-574/2019.
38. Decizia Curții Supreme de Justiție din 03 octombrie 2017, Dosar nr. 1ra-1219/2017
39. Decizia Curții Supreme de Justiție din 04 octombrie 2017, Dosarul nr. 1ra-1459/17.
40. Decizia Curții Supreme de Justiție din 05 aprilie 2017, Dosarul nr. 1ra-501/2017.
41. Decizia Curții supreme de Justiție din 06 aprilie 2021, Dosarul nr. 1ra-9/21
42. Decizia Curții Supreme de Justiție din 06 octombrie 2021, Dosarul 1ra-1582/2021.
43. Decizia Curții Supreme de Justiție din 08 iunie 2021, Dosarul nr. 1ra-403/21
44. Decizia Curții Supreme de Justiție din 08 mai 2019, Dosarul nr. 1ra-870/2020.
45. Decizia Curții Supreme de Justiție din 09 februarie 2022, Dosarul nr. 1ra-2027/2021.
46. Decizia Curții Supreme de Justiție din 09 iulie 2020, Dosarul nr. 1ra-665/20.
47. Decizia Curții Supreme de Justiție din 13 mai 2020, Dosarul nr. 1ra-1022/2020.
48. Decizia Curții Supreme de Justiție din 14 iunie 2023, Dosarul nr. 1ra-1602/2022. [online]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=23413 [citat: 25.07.2023].
49. Decizia Curții Supreme de Justiție din 16 decembrie 2015, Dosarul nr. 1ra-1537/15.
50. Decizia Curții Supreme de Justiție din 16 martie 2021, Dosarul nr. 1ra-553/2021.
51. Decizia Curții Supreme de Justiție din 17 decembrie 2014, Dosarul nr. 1ra-1243/2014.
52. Decizia Curții Supreme de Justiție din 17 martie 2021, Dosarul nr. 1ra-802/2021
53. Decizia Curții Supreme de Justiție din 18 ianuarie 2023, Dosarul nr. 1ra-1090/22
54. Decizia Curții Supreme de Justiție din 19 noiembrie 2019, dosarul nr. 1ra-1156/2019
55. Decizia Curții Supreme de Justiție din 20 ianuarie 2016, Dosarul nr. 1ra-78/2016

56. Decizia Curții supreme de Justiție din 21 octombrie 2020, Dosarul nr. 1ra-1385/2020;
57. Decizia Curții Supreme de Justiție din 21 septembrie 2022, Dosarul nr. 1ra-438/22.
58. Decizia Curții Supreme de Justiție din 23 ianuarie 2019, Dosarul nr. 1ra-34/2019
59. Decizia Curții supreme de Justiție din 24 mai 2021, Dosarul nr. 1ra-983/2021
60. Decizia Curții Supreme de Justiție din 26 februarie 2019. Dosarul nr. 1ra – 129/2019.
61. Decizia Curții supreme de Justiție din 27 iunie 2017, Dosarul nr. 1ra-744/2017
62. Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 iunie 2016, Dosarul nr. 1ra-347/16.
63. Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 iunie 2021, Dosarul nr. 1ra-710/2021. [online]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19049 [citat: 22.04.2023].
64. Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 noiembrie 2017, Dosarul nr. 1ra – 1622/2017.
65. Decizia Curții Supreme de Justiție din 29 ianuarie 2019, Dosarul nr. 1ra-35/2019.
66. Decizia Curții supreme de Justiție din 29 martie 2017, Dosarul nr. 1ra-594/2017
67. Decizia Curții Supreme de Justiție din 30 octombrie 2019, Dosarul nr. 1ra-1906/2019.
68. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4028 [citat: 21.03.2024].
69. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.6 din 24.12.2010 privind judecarea cauzelor penale în procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei. [online]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=28 [citat: 22.08.2024].

Practica Curții Europene a Drepturilor Omului:

70. Hotărârea CtEDO în cauza Amuur contra Franței. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57988 [citat: 23.09.2024].
71. Hotărârea CtEDO în cauza Andonoski contra Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157279 [citat: 07.04.2024].
72. Hotărârea CtEDO în cauza Assanidze contra Georgiei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-61875 [citat: 12.10.2024].
73. Hotărârea CtEDO în cauza B.K. M. Lojistik Tasimacilik Tivaret Limited Sirketi contra Sloveniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170387 [citat: 07.04.2024].
74. Hotărârea CtEDO în cauza Barbera, Massegue şi Jacorbo contra Spaniei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57429%22]} [citat: 02.04.2024].

75. Hotărârea CtEDO în cauza Băcanu şi SC „R" SA contra României. [online] Disponibil: http://ier.gov.ro/traduceri/drepturile-omului/jurisprudenta-cedo/ [citat: 02.04.2024].

76. Hotărârea CtEDO în cauza Boldea împotriva României, par. 30. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-2849 [citat: 21.08.2023].

77. Hotărârea CtEDO în cauza Brualla Gómez de la Torre contra Spaniei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-62690%22]} [citat: 02.04.2024].

78. Hotărârea CtEDO în cauza Credit Europe Leasing IFN SA contra României. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-228010 [citat: 07.04.2024].

79. Hotărârea CtEDO în cauza Dupuis şi alţii contra Franţei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-80903%22]} [citat: 12.04.2024].

80. Hotărârea CtEDO în cauza Ezeh şi Connors contra Marii Britanii. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61333%22]} [citat: 21.10.2024]

81. Hotărârea CtEDO în cauza Former King of Greece şi alţii contra Greciei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59051 [citat: 23.09.2024].

82. Hotărârea CtEDO în cauza Forminster Enterprises Limited împotriva Republicii Cehia. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103891 [citat: 07.04.2024].

83. Hotărârea CtEDO în cauza Fortum oi land gas OY contra Finlandei. [online]. Disponibil: http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":["001-22846"]} [citat: 07.08.2023]

84. Hotărârea CtEDO în cauza Garyfalou AEBE contra Greciei. In: *Recueil des arrêts et décisions 1997-V*, p. 1830, §32. [online]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Reports_Recueil_2011-I [citat: 21.10.2024].

85. Hotărârea CtEDO în cauza Giannetaki E. şi S. Metaforiki LTD Giannetakis contra Greciei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-83862%22]} [citat: 21.10.2024].

86. Hotărârea CtEDO în cauza GK Statyba Ltd and Guselnikovas contra Lituaniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=001-162443 [citat: 23.09.2024].

87. Hotărârea CtEDO în cauza Hadjinastassiou împotriva Greciei. [online]. Disponibil: https://lege5.ro/Gratuit/ge2tqobygi3a/hotararea-privind-cauza-hadjianastassiou-contra-greciei#google_vignette [citat: 21.08.2023].

88. Hotărârea CtEDO în cauza Handyside vs. Regatul Unit. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57499 [citat: 23.09.2024].

89. Hotărârea CtEDO în cauza Iatridis contra Greciei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58227 [citat: 23.09.2024].

90. Hotărârea CtEDO în cauza Ignatenco contra Republicii Moldova. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124098 [citat: 11.04.2024].

91. Hotărârea CtEDO în cauza K. S. şi K. S. AG contra Elveţiei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-87152%22]} [citat: 12.04.2024].

92. Hotărârea CtEDO în cauza Keskinen and Veliekset Keskinen Oy contra Finlandei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155760 [citat: 07.08.2023].

93. Hotărârea CtEDO în cauza Khalfaoui contra Franţei, [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58374%22]} [citat: 02.04.2024].

94. Hotărârea CtEDO în cauza Marpa Zeeland B. V. şi Metal Welding B. V. contra Olandei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-67354%22]} [citat: 02.04.2024].

95. Hotărârea CtEDO în cauza Mohammad Yassin Dogmoch contra Germaniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-138813 [citat: 07.04.2024].

96. Hotărârea CtEDO în cauza OAO Neftyanaya kompaniya Yukos contra Rusiei,. [online] Disponibil: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-106308 [citat: 02.04.2024].

97. Hotărârea CtEDO în cauza Paykar Yev Haghtanak Ltd contra Armeniei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-84119%22]} [citat: 02.04.2024].

98. Hotărârea CtEDO în cauza Podbielski şi PPU Polpure contra Poloniei [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-69911%22]} [citat: 02.04.2024].

99. Hotărârea CtEDO în cauza Radio France şi alţii contra Franţei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-67328%22]} [citat: 12.04.2024].

100. Hotărârea CtEDO în cauza Ruiz Torija contra Spaniei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57909 [citat: 21.08.2023].

101. Hotărârea CtEDO în cauza Saunders contra Regatului Unit. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-58009%22]} [citat: 12.04.2024].

102. Hotărârea CtEDO în cauza SC IMH Suceava SRL contra României. [online] Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/IMH-Suceava-SRL-impotriva-Romaniei.pdf [citat: 02.04.2024].

103. Hotărârea CtEDO în cauza SC Plastik Abc SA contra României. [online] Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Cauza-SC-PLASTIK-ABC-SA-impotriva-Romaniei.pdf [citat: 02.04.2024].

104. Hotărârea CtEDO în cauza Schenck contra Elveției. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-62129#{%22itemid%22:[%22001-62129%22]} [citat: 02.04.2024].

105. Hotărârea CtEDO în cauza *Société Stenuit contra Franței*. [online] Disponibil: https//hudoc.echr.coe [citat: 02.04.2024].

106. Hotărârea CtEDO în cauza Sporrong şi Lönnroth împotriva Suediei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57580 [citat: 23.09.2024].

107. Hotărârea CtEDO în cauza Sud Fondi SRL şi alții contra Italiei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90797 [citat: 23.09.2024].

108. Hotărârea CtEDO în cauza Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others contra United Kingdom. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58195%22]} [citat: 02.04.2024].

109. Hotărârea CtEDO în cauza Van de Hurk împotriva Țărilor de Jos, par. 61. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-10439 [citat: 21.08.2023].

110. Hotărârea CtEDO în cauza Varvara contra Italiei. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-128094 [citat: 23.09.2024].

111. Hotărârea CtEDO în cauza Vastberga Taxi Aktiebolag şi Vulic contra Suediei. [online] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":["001-5831"]} [citat: 12.04.2024].

112. Hotărârea CtEDO în cauza Wellane Limited contra României. [online]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-191402 [citat: 23.09.2024].

Surse științifice:

113. ABABEI, E. Cu privire la scopul aplicării sechestrului asupra bunurilor în procesul penal. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2015, nr.4 (35), pp.50-54. ISSN 1857-2405. [online]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/50_54_Cu%20privire%20la%20scopul%20aplicarii

%20sechestrului%20asupra%20bunurilor%20in%20procesul%20penal.pdf [citat: 22.05.2024].

114. APETREI, M. *Drept procesual penal. Partea specială*. Vol. II. Bucureşti: Ed. OSCAR PRINT, 1999.

115. ARAMĂ, E., COCA, G. Restrângerea expresă a drepturilor fundamentale de către prevederile constituționale din România şi Republica Moldova. În: *Studii de drept românesc*, an 21 (54), nr. 1, ianuarie-martie 2009. pp.41-47. [online]. Disponibil: https://www.rsdr.ro/Art-3-1-2009.pdf [citat: 22.02.2024].

116. BARBĂNEAGRĂ, A. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chişinău: ARC, 2003. 836 p. ISBN 9975-61-291-1.

117. BASARAB, M. *Drept penal. Partea generală.* vol. I, ediţia a 3-a, revizuită şi adaugită. Bucureşti: Editura Lumina Lex, 2001.

118. BECCARIA, C. *Traite des delits et des peines*. Paris: Ed. Flammarion, 1991.

119. BOLLE, P.H. Origines et destin d´une institution menacée la presomption d´innocence. In: *Melanges en l´honneur de Jean Pradel*, Paris: Ed. Cujas, 2006.

120. BOTEZATU, R., MUNTEANU, V. *Protecția drepturilor omului la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere*. Chișinău: Editura ARC, 2006. 376 p. ISBN 978-9975-61-418-4.

121. BOTNARU, S., BURAVCENCO, I. Pedepsele ce pot fi aplicate persoanelor juridice – subiect al infracțiunii. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. 2016, Științe juridice, vol.1, pp.45-48. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45-48_7.pdf [citat: 12.11.2023].

122. BOTNARU, S., ŞAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. *Drept penal. Partea generală*. Vol.1, ediția a 2-a. Chişinău: Cartier Juridic, 2005. 620 p. ISBN 9975-79-329-0.

123. BULAI, C. *Drept penal român. Partea generală*. vol. II. Bucureşti: Casa de Editură şi Presă „Şansa", 1992.

124. BULAI, C., FILIPAŞ, A., MITRACHE, C. *Drept penal român.* Curs selectiv pentru licenţă. Bucureşti: Press Mihaela, 1997. 460 p.

125. BURUIANĂ, O., BOTNARU, S. Răspunderea penală a persoanei juridice. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2015, nr. 8 (88), Seria „Stiinte sociale", pag. 77-80. ISSN 1814 –

3199, ISSN online 2345-1047. [online]. Disponibil: https://ojs.studiamsu.md/index.php/stiinte_sociale/article/view/5048 [citat: 27.07.2023].

126. CERNALEV, V. Amenda în sistemul pedepselor penale. Noțiune, aspecte juridice și dimensiunile pe care activează. În: *Revista Națională de Drept*, 2018, nr.1-3 (207-209), pp.80-82. ISSN 1811-0770. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/80-82_0.pdf [citat: 14.04.2024].

127. CERNOMOREȚ, S. Abordări teoretice privind pedeapsa în calitate de componentă de bază a sistemului sancțiunilor penale. În: *Administrarea publică*, 2018, nr.2(98), pp.76-83. ISSN 1813-8489. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/62526 [citat: 23.09.2023].

128. CIUNCAN, D. Răspunderea penală a persoanei juridice. [online]. Disponibil: https://dorin.ciuncan.com/documentare/raspunderea-penala-a-persoanei-juridice/ [citat: 14.09.2023].

129. *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole. Art.1-603.* / Coord.: M. Udroiu. București: Ed. C. H. BECK, 2015. 1691 p. ISBN 978-606-18-0409-2.

130. COJOCARU, A. Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice. În: *Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi" din Târgu Jiu*, Seria Ştiinţe Juridice, Nr. 4/2016. [online]. Disponibil: https://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2016-04/10_.pdf [citat: 11.09.2023].

131. COSTEA, G. Răspunderea penală a persoanei juridice: abordări teoretico-practice. În: *Interuniversitaria*, Ediția 18, vol.4, 2022, pp.82-89. ISBN: 978-9975-50-281-8 [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/82-89_10.pdf [citat: 26.02.2023].

132. COSTIN, D. M. *Răspunderea persoanei juridice în dreptul penal român*. București: Ed. Universul Juridic, 2010. 600 p. ISBN978-973-127-393-8.

133. CRIȘU, A. *Drept procesual penal. Partea generală conform noului Cod de procedură penală*. Ediția a 2-a, revizuită și actualizată. București: Editura Hamangiu, 2017, 600 p. ISBN 978-606-27-0783-5.

134. CRIȘU, A. *Drept procesual penal. Proceduri speciale*. București: Ed. ALL BECK, 2004. 216 p. ISBN: 973-655-516-X.

135. CUCIURCĂ, A. Reglementarea aplicării şi contestării sechestrului asigurator asupra bunurilor. În: *Abordări moderne privind drepturile patrimoniale*/ Materialele conferinței

internaționale, Chișinău, 12-13 mai, 2022. pp.314-320. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/314-320_6.pdf [citat: 23.04.2024].

136. DASCĂLU, M. Aspecte noi referitoare la regimul juridic al sechestrului. În: *Revista Națională de Drept*, Nr. 9, 2003, pp 21-30. ISSN 1811-0770.

137. DOGARU, M. Consideraţii generale privind răspunderea penală a persoanelor juridice în sistemul de drept din Republica Moldova. În: *Закон и жизнь*, 2010, nr. 5 (222), pp.41-46. ISSN 1810-3081.[online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/26657 [citat: 12.08.2023].

138. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Ediția a 2-a. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.

139. DOLEA, I. et al. *Codul de procedură penală. Comentariu*. Chișinău: Editura Cartier, 2005. 765 p. ISBN 9975-79-342-8.

140. DOLEA, I. et al. *Drept procesual penal*, Ediția I. Chișinău: Cartier, 2005. 960 p. ISBN 9975-79-343-6

141. DOLEA, I. et al. *Drept procesual penal*. Ediția a 3-a, revizuită și completată. Chișinău: Cartea Juridică, 2009, ISBN 978-9975-78-833-5.

142. DONGOROZ V. et al. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială*. Vol. VI. Ediția a 2-a. București: Ed. Academiei Române, 2003. 444 p. ISBN: 978-973-655-357-8.

143. DONGOROZ, V. et al. *Explicațiile teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. vol. V, Ediția a 2-a, Bucureşti, 2003, 432 p. ISBN 978-973-655-356-1.

144. DONGOROZ, V. et al. *Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior – prezentare comparativă*. București: Editura Politică, 1969. 464 p.

145. DONGOROZ, V. *Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea generală*, vol. 2. București: Editura Academiei, 1970, 469 p.

146. DONGOROZ, V., KAHANE, S., ANTONIU, G. et.al. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială*. Vol. II. București: Editura Academiei Române, 1976. 436 p.

147. DUMITRESCU, F.G. Particularitățile vizând reprezentarea persoanelor juridice în procesul penal. În: *Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la*

legislația Uniunii Europene, Chișinău, 2020, p.168-174. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/113723 [citat: 04.03.2023].

148. DUMITRESCU, F.-G. Procedura privind urmărirea penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice studiu comparativ între reglementarea din Republica Moldova și România. În: *Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători.* Ediția a 9-a. vol.II. Chișinău, 2020, pp.172-176. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/172-176_5.pdf [citat: 09.10.2023].

149. DUMITRESCU, F.G. Rolul judecătorului de drepturi şi libertăţi în cursul urmăririi penale privind măsurile asiguratorii luate faţă de persoana juridică suspectă/ inculpată. În: *Legea și viața*, 2022, nr.1(S), pp.47-50. ISSN 2587-4373. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/156239 [citat: 21.09.2023].

150. DUMITRESCU, F.G. Specificul și unele particularități ale aplicării măsurilor preventive în privința persoanelor juridice. În: *Jurnalul juridic național: teorie și practică.* 2020, nr. 5(16), pp.43-45. ISSN 2345-1130. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/43-48_23.pdf [citat: 11.04.2024].

151. DUMITRESCU, F.-G. Unele reflecții de ordin teoretico-practic privind procedura de urmărire și judecarea infracțiunilor comise de persoanele juridice. În: *Realități și perspective ale învățământului juridic național*. Vol.2. Chișinău, 2019, pp.564-574. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/564-574.pdf [citat: 20.05.2023].

152. DUMNEANU, L. Conceptul de pedeapsă în dreptul penal comparat. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, seria „Științe sociale", 2007, nr.3, pp. 112-115. ISSN 1857-2081. [online]. Disponibil: https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2007/01/22.-p.112-115.pdf [citat: 20.08.2023].

153. ELLIS, E. *The principle of proportionality in laws of Europe*. Portland: Hart Publishing, 1999. 224 p. ISBN 1841130079.

154. FERRI, E. *La sociologie criminelle*, Paris: Dalloz, 1905, 648 pag. ISBN: 9782247059720.

155. FEVRIER, C. La responsabilité penales des personnes morales. [online]. Disponibil: https://aideauxtd.com/la-responsabilite-penale-des-personnes-morales/#t-1675872399701 [citat: 13.02.2023].

156. FLORIAN, E. *Diritto procesuale penale*. Torino: Unione Tipografice, Editrice Torinese, 1939. XXV + 637 p.

157. GARRAUD, R. *Précis de droit criminel*, Paris, 1912. XX-1049 pp.

158. *Ghid privind art. 6 din convenție: dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. [online]. Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/11/Ghid-art.-6-pen-2013.pdf [citat: 21.08.2023].

159. *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice*. Aprobat prin Ordinul Procurorului General nr. 98/11 din 22.12.2020.

160. GHIȚULESCU, B. Considerații privind răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *Legea și viața,* 2007, nr. 1. ISSN: 1810-309X.

161. GORDILĂ, N., GÎRLEA, A. Procedura de examinare a infracțiunilor comise de persoane juridice. În: *Manualul Judecătorului pentru cauze penale*. / Asociația Judecătorilr din Moldova, Chișinău, 2013. pp. 1055-1064. ISBN: 978-9975-53-231-0.

162. GRAMA, M., BOTNARU, S., ȘAVGA, A., MARTIN, D. *Drept penal. Partea generală*. Vol.2. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, 336 p.

163. GROPA, M. Aspecte privind investigarea infracţiunilor comise cu utilizarea materialelor radioactive, chimice, biologice. În: *Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration*, 4th International Conference. Vol. II, Chişinău, 3-4 decembrie 2021, pp.38-58. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/155355 [citat: 27.08.2023].

164. GROPA, M. Planificarea procesuală a acţiunilor de urmărire penală în cadrul investigării infracţiunilor de criminalitate organizată. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2023, Nr. 2 (65), pp.18-23. ISSN: 1857-2405. [online]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/new/23/18-23_43.pdf [citat: 27.08.2023].

165. GROSU, S., LEU, P. Particularitățile reprezentării victimei persoană juridică în procesul penal. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*, 2022, nr.9, pp. 21-27. ISSN 2587-3601 / ISSNe 2587-361X. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/21-27_27.pdf [citat: 03.09.2024].

166. GROSU, V. *Problematica răspunderii penale a persoanelor juridice şi a altor subiecte colective de drept (analiza situaţiei prin prisma dreptului comparat)*. Tz.de doctor în drept. Chişinău, 2003. 166 p.

167. GURGHIȘ, A. Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2024, nr. 2(69), pp.13-17. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208388 [citat: 22.09.2024].

168. GURGHIȘ, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările codului de procedură penală al Republicii Moldova și României. In: *Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Ed. Volumul XI*, 6 iunie 2024, Cahul. Cahul: Tipografia „CentroGrafic" SRL, Cahul, 2024, Vol.11, Partea I, pp. 118-123. ISSN 2587-3571.

169. GURGHIȘ, A.. DOLEA, I. Aspecte de drept comparat privind urarirea si judecarea infractiunilor săvârşite de persoane juridce. În: *Revista Studia Universitatis Moldaviae*, Seria „Ştiinţe Soociale". ISSBN 1814-3199, pp. 115 – 120.

170. GURGHIȘ, A.**.** Sistemul măsurilor preventive aplicate persoanelor juridice. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al RM: ştiinţe juridice,* 2024, nr. 19, pp. 200-208. ISSN 1857-0976. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.13933320.

171. GURGHIȘ, A. Aplicarea măsurilor asigurătorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică. In: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2024, nr. 3(70), pp. 27-32. ISSN 1857-2405. DOI: https://doi.org/10.52277/1857-2405.2024.3(70).04 .

172. GURSCHI, C., ROMAN, D. Dreptul de proprietate. În: *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. / Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău, 2013. pp.221-240.

173. IALANJI, A. Citarea inculpatului – analiză comparativă și judecarea cauzei în lipsa acestuia. În: *Buletinul științific al Universității de stat „B.P.Hașdeu" din Cahul*. Seria „Științe sociale", 2018, nr. 2(8), pp.82-100. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/87622 [citat: 05.05.2023].

174. JITARU, D. Numirea reprezentantului persoanei juridice duce la o practică judiciară unitară? 30 iunie 2017. [online]. Disponibil: https://lexcafe.ro/tag/dezlegare-chestiune-de-drept/ [citat: 20.08.2023].

175. KAHANE, S. *Drept procesual penal*. București: Ed. didactică și pedagogică, 1963. 190 p.

176. KOKI, KOUAMÉ HUBERT. *Les droits fondamentaux des personnes morales dans la convention européenne des droits de l'homme.* Droit. Université de La Rochelle, 2011.

[online]. Disponibil: https://theses.hal.science/tel-00808648/file/2011KOKI_-_25372.pdf [citat: 12.04.2024].

177. KRAUSS, von R. *Der Grundsatz der Verhältnismäßigkeit. In seiner Bedeutung für die Notwendigkeit des Mittels im Verwaltungsrecht*. Hamburg: Appel, 1955.

178. LARGUIER. J. *Procédure penale*. 17e éd. Paris: Dalloz, 1999. 290 p. ISBN: 9782247050970.

179. *Law on criminal liability of legal entities. under the Laws of the Republic of Montenegro*. [online]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/356530089_Criminal_Liability_of_Legal_Entities_under_the_Laws_of_the_Republic_of_Montenegro [citat: 22.02.2024].

180. LICHII, B. *Urmărirea penală (studiu comparat)*. Centrul de instruire a judecătorilor şi Centrul de Drept. Chişinău, 2000. 271 p.

181. LONGINESCU, S. *Legi vechi româneşti şi izvoarele lor*, vol. I. Bucureşti, 1912.

182. *Law on the liability of legal entities for criminal offences*. [online]. Disponibil: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Mercenaries/WG/Law/Serbia/LawOnLiability.pdf [citat: 22.02.2024].

183. MANEA, V. *Drept execuțional penal*. Note de curs. Chișinău: F.E.-P Tipografia Centrală, 2014. 744 p. ISBN 978-9975-53-434-5.

184. MASCALA, C., AMAUGER-LATTES, M.-C. Les évolutions de la responsabilité pénale des personnes morales en droit de l'entreprise. [online] pag. 291-304. Disponibil: https://books.openedition.org/putc/3052 [citat: 22.03.2023].

185. MASSIAS, F. Le champ penal européen seéon la Cour européenne des droits de l´homme: interprétation autonome et applicabilité des articles 6 et 7 de la Convention européene des droits de l´homme. In: *Le champ penal: Melanges à l´honneur de Reynald Ottenhof*, Paris: Dalloz, 2006.

186. MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. vol. II. București: Ed. C. H. BECK, 2012. 907 p. ISBN 978-973-115-252-3.

187. MICULESCU, P. *Statul de drept*. Bucureşti: Lumina Lex, 1998. 312 p.

188. MIREL, D. *Instrumente juridice. Ghid de cercetare penală*. Bucureşti: Ed. C. H. BECK, 2012. 344 p. ISBN/ISSN: 978-606-18-0071-1.

189. MOHAMED El SAYED, K.E. *Le problème de la responsabilité des personnes morales*. Thèse de doctorat. Paris, 1988.

190. MORARI, V., DONCIU, A. *Ghid practic pentru investigarea infracțiunilor de corupție și a celor conexe*. Document de uz intern destinat procurorilor și investigatorilor anticorupție. Chișinău, 2009.

191. NEAGU, I. *Dreptul procesual penal. Partea specială*. Bucureşti: Editura Academiei Române, 1994.

192. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală, Partea generală*. Editia a 2-a, Bucureşti: Editura Universul juridic, 2015, 760 p. ISBN: 978-606-673-577-3.

193. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială*. Ediția a 3-a, revizuită și adăugită. Bucureşti: Universul Juridic, 2021. ISBN 978-606-39-0601-5.

194. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială. În lumina noului cod de procedură penală. 2015*. Vol.II. Bucureşti: Universul Juridic, 2014-2015. ISBN 978-606-673-385-4.

195. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială, în lumina noului cod de procedură penală*. Vol.I. Bucureşti: Universul Juridic, 2015. pag. 507. ISBN 978-606-673-371-7.

196. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală*. Bucureşti: Universul Juridic, 2014, ISBN 978-606-673-376-2.

197. NEAGU. N., GAMENȚ, N., BAICULESCU, V. *Drept penal. Partea generală*. Bucureşti: Ed. Universul Juridic 2019. 825 p. ISBN 978-606-39-0210-9.

198. *Nota informativă la proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative*. [online]. Disponibil: https://www.justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2._nota_pl_modif_l_100.pdf [citat: 21.11.2023].

199. *Opinie asupra proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (proceduri simplificate în procesul penal)*. [online]. Disponibil: https://www.capc.md/wp-content/uploads/2022/12/Opinie-CAPC-proceduri-simplificate-Cod-penal_web.pdf [citat: 22.11.2023].

200. *Organizarea şi planificarea activităţii de urmărire penală*. [online]. Disponibil: https://www.scribd.com/document/367971639/136227130-Organizarea-%C5%9Fi-planificarea-activit%C4%83%C5%A3ii-de-urm%C4%83rire-penal%C4%83-docx [citat: 27.08.2023].

201. OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea militară, 2021. 410 p. ISBN 978-9975-157-58-2.

202. OSOIANU, T.; ORÎNDAȘ, V. *Procedură Penală*. Chișinău: Acad. „Ştefan cel Mare" a M.A.I. al RM, 2004. 256 p. ISBN: 9975-9835-5-3.

203. OSTAVCIUC, D. Analiza dezideratelor legate de competența înfăptuirii urmăririi penale. În: *Legea și viața*, martie – aprilie 2021. ISSN: 1810-309X. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/30-39_5.pdf [citat: 25.05.2023].

204. PAUN, P., PAUN, A. Analiza juridică a pedepselor penale aplicate persoanelor fizice în Republica Moldova. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova*, 2016, nr.XVI (2), pp.50-56. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/92216 [citat: 12.12.2023].

205. PAVEL-GUZUN, I. Considerente cu privire la reforma procedurilor sumare în procesul penal. În: *Revista Națională de Drept*, 2023, nr. 2(250), pp.73-84. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/204714 [citat: 22.11.2023].

206. PAVEL-GUZUN, I. Particularitățile probatoriului în cadrul procedurilor sumare. Tz de doctor în dr., Chișinău, 2024, 243 pag. Disponibil: https://www.anacec.md/files/Pavel-Guzun-teza.pdf [citat: 23.09.2024].

207. PĂTULEA, V. *Proces echitabil. Jurisprudenţa comentată a Curţii Europene a Drepturilor Omului*. Bucureşti: Institutul Român pentru Drepturile Omului, 2007. [online]. Disponibil: https://irdo.ro/irdo/pdf/174_ro.pdf

208. PĂVĂLEANU V. *Drept procesual penal. Partea specială*. Bucureşti: Ed. Lumina Lex, 2002. 635 p.

209. PĂVĂLEANU, V. Răspunderea penală a persoanei juridice în România şi în dreptul comparat. În: *Revista de Drept Penal*. 2013. nr.2. ISSN: 1223-079000902. [online]. Disponibil: http://www.umk.ro/images/documente/publicatii/conferinta2013/vasile_pavaleanu.pdf [citat: 26.02.2023].

210. *Pedepsele aplicabile persoanelor juridice*. [online]. Disponibil: https://htcp.eu/pedepsele-aplicabile-persoanelor-juridice/ [citat: 14.04.2024].

211. PREDESCU,O., UDROIU, M. *Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul procesual penal român*, București: Ed. C. H. Beck, 2007. 792 p. ISBN/ISSN: 978-973-115-201-1

212. PINTEA, A., PINTEA, D.C., BĂLĂNESCU, A.C. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice. Modele de acte procesuale și procedurale*. Ediția a 2-a, revăzută și adăugită. București: Universul juridic, 2020. 600 p. ISBN 978-606-39-0607-7.

213. PÎNTEA, A. Bănuiala rezonabilă și actul de sesizare. În: *Vector European*, 2020, nr.1, pp. 32-35. ISSN 2345-1106, ISSNe 2587-358X. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/32-35_36.pdf [citat: 05.05.2023].

214. POALELUNGI, M., DOLEA, I., VIZDOAGĂ, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale.* Ediția I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.

215. POPȘOI, D. Reflecții cu privire la excepțiile de la publicitatea procesului penal prin prisma dreptului la un proces echitabil. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Științe juridice, 2017, pp.214-218. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/214-218_15.pdf [citat: 09.11.2023].

216. RACU, V. Aplicarea confiscării extinse în procedura simplificată de judecare a cauzei penale și în procedurile speciale. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, seria „Științe sociale", 2024, nr. 3 (173). pp.110-117. ISSN: 1857-2081. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/110-117_24.pdf [citat: 22.11.2023].

217. RĂMUREANU, V. *Competența penală a organelor judiciare*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980.

218. *Referințe asupra noțiunii, scopului, funcțiilor și sistemului pedepsei*. [online]. Disponibil: https://criminology.md/referinte-asupra-notiunii-scopului-functiilor-sl-sistemului-pedepsei/ [citat: 23.09.2023].

219. RENUCCI, J.F. *Application de la Convention européenne des droits de l'homme á une personne morale*, 1992. [online] Disponibil: https://shs.hal.science/halshs-02203690 [citat: 12.04.2024].

220. RENUCCI, J.F. *Traite de droit européen des droits de l'homme*. 3-me éd. Paris: L.G.D.J., 2007. 1135 p. IDNP 978-2275-023-29-8.

221. ROUSSEAU, L., NABIH, N. Les dérives néfastes du mécanisme de la Convention judiciaire d'intérêt public. [online]. Disponibil: https://www.dalloz-actualite.fr/node/derives-nefastes-du-mecanisme-de-convention-judiciaire-d-interet-public [citat: 12.04.2024].

222. SLĂVOIU, R. *Protecția penală a vieții private*. Bucureşti: Universul Juridic, 2016. 640 p. ISBN 978-606-673-744-9.

223. SPATARI, M. Analiza comparativă a pedepselor penale aplicabile persoanei juridice în legislația penală a Republicii Moldova și a României. În: *Tradiţie şi inovare în cercetarea ştiinţifică* : Materialele Conf. Şt. cu participare Intern., Ed. a 10-a, 08 oct. 2021. Bălţi: [S. n.], 2022 (CEU US). Vol. II. p. 153-159. ISBN 978-9975-50-272-6. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/153-159_12.pdf [citat: 25.05.2023].

224. SPROUL, G. Compliance of EC Fines with Convention on Human Rights. In: *European Competition Law Review*, 1993, 14(1), p.12-13.

225. STAICU, I. *Executarea hotărârilor penale*: Rez. tezei de doctorat. Bucureşti, Universtitatea Bucureşti, 2008.

226. STAMATIN, Ș., GHEORGHIEȘ, A. Sistemul măsurilor preventive. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova*. Științe socioumane, ediția a X-a. pp.115-121. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Sistemul%20masurilor%20preventive%20.pdf [citat: 18.08.2023].

227. STĂNILĂ, L. Dreptul la tăcere în cazul persoanei juridice. În: *Revista Universul Juridic*, nr. 11 noiembrie 2020, pag. 55-79. [online]. Disponibil: https://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2021/01/07_-Revista_Universul_Juridic_nr_11-2020_PAGINAT_BT_L_Stanila.pdf [citat: 23.09.2023].

228. STEFANI, G. *Cours de droit pénal général et de criminologie* Paris, 1960.

229. STRETEANU, F., CHIRIȚĂ, R. *Răspunderea penală a persoanelor juridice*. București: Editura Rosetti, 2002. 222 p. ISBN 978-973-837-816-2; 973-8378-16-8.

230. STROGOVICI, M.S. *Procesul penal sovietic*. Bucureşti: Editura de Stat pentru Literatură Juridică, 1950. 575 p.

231. TANOVICEANU, I. *Tratat de drept şi procedură penală*. Vol.3. Bucureşti: Curierul judiciar, 1924. 868 p.

232. TĂNĂSESCU I. *Licit şi ilicit*. Bucureşti: Editura INS Brâncoveni, 1994. 221 p.

233. *The New Law Journal*, 1987, nr. 6300.

234. THEODORU, Gr. *Drept procesual penal. Partea specială*. Iaşi: Cugetarea, 1998. 644 p.

235. THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*, ed. a 2-a, Bucureşti: Ed. Hamangiu, 2008. 1080 p. ISBN/ISSN: 978-973-1836-86-7.

236. THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 3-a. Bucureşti: Ed. Hamangiu, 2013. 896 p. ISBN 978-606-522-441-4.

237. THEODORU, GR., CHIŞ, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București: Editura Hamangiu, 2020. 1192 p. ISBN 978-606-27-1671-4.

238. THEODORU, GR., MOLDOVAN, L. *Drept procesual penal.* București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979. 351 p.

239. TRANDAFIR A.-R. *Răspunderea penală a persoanei juridice*. București: Editura C. H. Beck, 2020. 592 p. ISBN 978-606-18-1002-4.

240. TRANDAFIR, A.-R. Proces penal echitabil. Agravarea situatiei unei persoane fizice si a unei persoane juridice de catre instantele de apel si recurs fără o procedura orala nu încalca art. 6 din Conventie. [online]. Disponibil: https://www.juridice.ro/208605/cedo-proces-penal-echitabil-agravarea-situatiei-unei-persoane-fizice-si-a-unei-persoane-juridice-de-catre-instantele-de-apel-si-recurs-fara-o-procedura-orala-nu-incalca-art-6-din-conventie.html [citat: 07.08.2023].

241. TRANDAFIR, A.-R. *Protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor juridice în jurisprudența CEDO*. Bucureşti: Editura C. H. Beck, 2015. ISBN 978-606-18-0486-3.

242. UDROIU, M. *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. București: Ed. C. H. BECK, 2015. 639 p. ISBN 978-606-18-0409-2/

243. UDROIU, M. *Procedura penală. Partea generală*. Volumul I. Ediția a 6-a. București: Editura C. H. Beck, 2019. 1269 p. ISBN 978-606-18-0878-6.

244. UDROIU, M. *Procedura penală. Partea generală*. Volumul II. Ediția a 6-a. București: Editura C. H. Beck, 2019. ISBN 978-606-18-0878-6.

245. UDROIU, M. *Procedura penală. Partea specială*. Ediția a 6-a, revizuită și adăugită. București: Editura C. H. Beck., 2019. ISBN 978-606-18-0884-7.

246. UDROIU, M. *Procedura penală. Partea specială. Noul Cod de procedură penală*. București: Ed. C. H. BECK, 2014. ISBN978-606-18-0325-5.

247. UDROIU, M. *Procedură penală. Partea generală*. Ediția a 6-a. Volumul I. Editura C. H. Beck, 2019, București, ISBN 978-606-18-0878-6.

248. UDROIU, M. *Procedură penală. Partea generală*. Ediția a 6-a. Volumul II. București: Editura C. H. Beck, 2019. 1269 p. ISBN 978-606-18-0898-4.

249. ULIANOVSCHI, X., DOGARU, M. Elementul subiectiv şi caracterul personal al răspunderii penale în cazul persoanelor juridice. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 3. ISSN 1811-0770. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Elementul%20subiectiv%20si%20caracterul%20personal%20al%20raspunderii%20penale%20in%20cazul%20persoanelor%20juridice.pdf [citat: 25.06.2023].

250. UNGUREANU, D. Infracţiunea de limitare a concurenţei libere. O perspectivă de drept comparat. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2014, nr. 1. ISSN 1857-2405, [online]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/2.%20Infractiunea%20de%20limitare%20a%20concurentei%20libere.pdf [citat: 02.04.2024].

251. URSU, V. Analysis of theoretic construction of guilt in law: essence, content and form. In: *Journal of Social Sciences*, Vol. III, no. 2 (2020), pp. 90 – 116. ISSN 2587-3490, ISSN 2587-3504.

252. UZLĂU, A.-S. Aspecte practice privind noua măsură preventivă a controlului judiciar pe cauţiune. În: *Acta Universitatis George Bacovia.* Juridica. , Volume 3, Issue 2/2014. [online]. Disponibil: https://www.ugb.ro/Juridica/Issue6RO/7._Controlul_judiciar_pe_cautiune.Uzlau_Andreea.RO.pdf [citat: 27.08.2023].

253. VIZDOGA, D. *Proporționalitatea restrângerii unor drepturi sau libertăți în procedura penală*. Tz. de doctor în drept, Chișinău, 2024. 245 p. [online]. Disponibil: https://anacec.md/files/Vizdoga-teza.pdf [citat: 23.09.2024].

254. VOLONCIU, N. *Drept procesual penal*. Bucureşti: Ed. Didactică şi Pedagogică, 1972.

255. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. vol. I. Bucureşti: Lumina Lex, 2002.

256. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Vol. II. Bucureşti: Ed. Paideia, 1999.

257. ZARAFIU, A. *Procedura penală. Partea generală. Partea specială.* Ediția a 2-a, revizuită şi adăugită. Bucureşti: Editura C. H. Beck, 2017. 560 p. ISBN 978-606-18-0412-2.

258. ZILBERSTEIN, S., CIOBANU, V. M. *Drept procesual civil. Tratat de executare silită.* Bucureşti: Editura Lumina Lex, 2001. 560 p. ISBN 9735883953, 9789735883959.

259. АДАМЕНКО В.Д. *Советское уголовно-процессуальное представительство.* Томск: Изд-во Томск, ун-та, 1978. 195 с. *Apud* Шишкин, С. С. *Представительство юридического лица в уголовном судопроизводстве: вопросы теории и практики*. Op.cit.

260. БАРАНЕНКОВ В.В. Понятие юридического лица в современном гражданском праве России. В: *Государство и право*, 2003, № 11, сс.53-59. ISSN: 1026-9452.

261. БЕЗЛЕПКИН, Б.Т. *Имущественные отношения в стадии предварительного расследования*. Горький, 1976, 40 с.

262. *Гражданское право:* учебник. /А.П.Сергеев, Ю.К.Толстой. В 3-х т. 6-е изд., перераб. и доп., Т.1. Москва: Проспект, 2004. 776 с. ISBN 5980323783.

263. ДОДОНОВ В. Ответственность юридических лиц в современном уголовном праве. [online]. Disponibil: http://www.zazakon.ru/. [citat: 22.02.2024].

264. ДРАЖЕВСКАЯ, Ю.В. Гарантии правового положения юридического лица в уголовном судопроизводстве. В: *Вестник Саратовской Государственной Юридической Академии*, 2021, №1 (138), сс.191-197. [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/garantii-pravovogo-polozheniya-yuridicheskogo-litsa-v-ugolovnom-sudoproizvodstve/viewer [citat: 12/03/2024]

265. ЖОГИН Н.В., ФАТКУЛЛИН Ф.Н. *Предварительное следствие в советском уголовном процессе*. Москва: Юридическая литература, 1965. 366 с.

266. ИВАНОВ Д.А. *Защита следователем прав и законных интересов юридических лиц, потерпевших от преступлений*. Дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2007.

267. КАЧАЛОВ, В.В. Наказания для юридических лиц по уголовному праву зарубежных стран. В: *Известия ТулГУ*, Экономические и юридические науки, 2014, №3-2, с.164-170. [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/nakazaniya-dlya-yuridicheskih-lits-po-ugolovnomu-pravu-zarubezhnyh-stran/viewer [citat: 22.02.2024].

268. *Комментарий к Уголовно- процессуальному кодексу Российской Федерации* / Под ред. В.И. Радченко, В.Т. Томина, М.П. Полякова. Москва: Юрайт-Издат, 2006.

269. *Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РФ* / Под ред. И.Л. Петрухина. Москва: Проспект, 2002.

270. *Курс советского уголовного права.* т. 3. / под ред. А. А. Пионтковского, П. С. Ромашкина, В. М. Чхиквадзе. Москва, 1970.

271. ЛЕСНИЧЕНКО И. А. Проблемы реализации уголовной ответственности. В: *Уголовная ответственность: понятие, проблемы реализации и половозрастной дифференциации*/ под научн. ред. Ю. Е. Пудовочкина. Москва, 2006.

272. МАКУЕВ, Р.Х. *Теория государства и права*: учебник. Орел: ОРАГС, 2003.

273. МЕДВЕДЕВ Д.А. Юридические лица. Гражданское право: учебник. В 3-х т. Т.1. - 6-е изд., перераб. и доп. Москва: Проспект, 2004.

274. МЕЙЕР, Д.И. *Русское гражданское право*. Часть 1. Москва: Статут, 1997. 455 с.

275. МИСНИК, И.В. Участие потерпевших юридических лиц в уголовном судопроизводстве. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД России,* 2016, №. 4 (34). [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-poterpevshih-yuridicheskih-lits-v-ugolovnom-sudoproizvodstve [citat:11.03.2024] .

276. МИХАЙЛОВ, В.А. *Уголовно-процессуальные меры в судопроизводстве Российской Федерации.* Москва, 1997.

277. МОЗОЛИН В.П., Масляев А.И. *Гражданское право*. Часть 1./ учебник. Москва: Юристь, 2005.

278. НИКИФОРОВ Б.С., РЕШЕТНИКОВ Ф.М. *Современное американское уголовное право*. Москва, 1990.

279. *Преступление и наказание в Англии, США, Франции, ФРГ, Японии.* Часть Общая. Москва: Юридическая литература, 1991.

280. РОССИНСКИЙ С.Б. Уголовно-процессуальная форма: понятие и тенденции развития. В: *Вестник Оренбургского государственного университета*, 2006. № 3. с. 140–144.

281. РОССИНСКИЙ, С.Б. *Уголовный процесс России*. / Курс лекций. Москва, 2007.

282. РЫЖАКОВ, А.П. Представители потерпевшего, гражданского истца, частного обвинителя. Apud Мисник, И.В. Участие потерпевших юридических лиц в уголовном судопроизводстве. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД России,* 2016, №. 4 (34). [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-poterpevshih-yuridicheskih-lits-v-ugolovnom-sudoproizvodstve [citat:11.03.2024] .

283. САФАРАЛЕЕВ, М.Р. Признаки юридического лица в уголовном процессе России. В: *Вестник Омского университета*. Серия «Право». 2008. № 1 (14). с. 246–251. [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/priznaki-yuridicheskogo-litsa-v-ugolovnom-protsesse-rossii/viewer [citat: 10.01.2024]

284. СМИРНОВ, А.В., КАЛИНОВСКИЙ, К.Б. *Уголовный процесс*. СПб., 2005. Apud Мисник, И.В. Участие потерпевших юридических лиц в уголовном судопроизводстве. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД России,* 2016, №. 4 (34). [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-poterpevshih-yuridicheskih-lits-v-ugolovnom-sudoproizvodstve [citat:11.03.2024].

285. ТАГАНЦЕВ Н. С. *Русское уголовное право*. Часть общая: в 2 т. Тула, 2001.

286. ТУЛЕНКОВ, П.М. Представительство в советском уголовном процессе: Дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 1971.

287. ТУРСУНБАЕВА, Д.С. Виды пресечения в уголовном процессе. В: *International Journal of Humanities and Natural Sciences*, vol. 3-3 (66), 2022. [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/vidy-mer-presecheniya-v-ugolovnom-protsesse [citat: 17.06.2023].

288. *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации*: Учебник. / под ред. И. Л. Петрухина, Москва, 2006.

289. *Уголовный процесс*. / под. ред. Н.С. Мановой и Ю.В. Францифорова. Москва: Юстиция, 2016.

290. ЧАПЛЫГИНА, В.Н. *Институт представительства на стадии предварительного расследования*. Apud Мисник, И.В. Участие потерпевших

юридических лиц в уголовном судопроизводстве. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД России,* 2016, №. 4 (34). [online]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-poterpevshih-yuridicheskih-lits-v-ugolovnom-sudoproizvodstve [citat:11.03.2024].

291. ШЕЙФЕР, С.А. *Следственные действия. Система и процессуальная форма*. Москва: Юрлитинформ, 1981. 128 с.

292. ШИШКИН, С.С. Применение норм права, регулирующих вопросы представительства юридического лица в уголовном процессе. В: *Правовая культура*, 2015, Nr. 2(21). [online]. Disponibil: http://legal-culture.sarrpa.ru/images/legalculture/PDF/2-2015/079-084_Shishkin_S._S.pdf [citat: 23.02.2023].

293. ШИШКИН, С. С. *Представительство юридического лица в уголовном судопроизводстве: вопросы теории и практики*. Дисс. канд. юрид. наук, Ижевск, 2012. 240 с.

294. ЮНОШЕВ, С.В. *Адвокат - представитель потерпевшего в советском уголовном процессе*./ Дисс. ... канд. юрид. наук. Самара, 2000.

295. ЯКУБ, М. Л. *Процессуальная форма в советском уголовном судопроизводстве*. Москва: Юридическая литература, 1981.

Declarație

privind asumarea răspunderii

Subsemnata, declar pe proprie răspundere că materialele prezentate în teza de doctorat sînt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice.

Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare

Gurghiș Ana

03.03.2025

europass

Ana Gurghiș

Acasă : Cricova, Str. Meșterul Manole, 10, Moldova

E-mail: anisoara.girlea@gmail.com **Telefon:** (+373) 068365553

Gen: Feminin **Data nașterii:** 14/08/1984 **Locul nașterii:** r. Șoldănești, Moldova

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

[2007 – În curs] **Lector**

Universitatea de Stat din Moldova, Departamentul Drept Procedural, Facultatea de Drept usm.md

Țara: Moldova | **E-mail:** anisoara.girlea@gmail.com | **Unitatea sau departamentul:** USM | **Sector de afaceri sau de activitate:** Învățământ

- Lecții teoretice și practice la disciplina Organizarea profesiilor juridice, la ciclul I - licență, secția zi și frecvență redusă;
- Lecții practice la disciplina Drept procesual penal. Partea Generală și Drept procesual penal. Partea Specială la ciclul I- licență, secția zi;
- Lecții teoretice și practice la disciplina Drept procesual penal. Partea Generală și Drept procesual penal. Partea Specială la ciclul I- licență, secția frecvență redusă;
- Lecții teoretice și practice la disciplina Drept procesual penal. Partea Generală și Drept procesual penal. Partea Specială în limba franceză, la ciclul I- licență, secția zi;

[2024 – În curs] **Formatoare**

Centrul de Mediere al Camerei de Comerț și Industrie al Republicii Moldova

Țara: Moldova

- Formatoare în cadrul cursurilor de instruire inițială a mediatorilor

EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ

[2016] **Finalizarea studiilor de doctorat**

Universitatea de Stat din Moldova, Catedra Drept procesual penal

| **Lucrarea de diplomă:** Procedura privind urmărirea și judecarea cauzei în cazul săvîrșirii infracțiunilor de persoanele juridice

[2005 – 2006] **Master în drept**

Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept

Domeniul (domeniile) de studiu: Specialitatea Drept penal | **Media finală/ Rezultatul final:** 8.93

[2000 – 2005] **Licențiat în drept**

Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept

Domeniul (domeniile) de studiu: Specializarea Drept public | **Media finală/ Rezultatul final:** 8,95

[05/2007 – 08/2007] **Program Droit du vin et du vigne**

Universitatea Bordeaux "Montesquieu IV", Franța

[2016] **Cursuri de formare continuă la modulul Psihopedagogie**

Universitatea de Stat din Moldova

[2019] **Cursuri de formare continuă la modulul Psihopedagogic**

Universitatea de Stat din Moldova

[2023] **Implementarea standardului de calificare**

Universitatea de Stat din Moldova

Domeniul (domeniile) de studiu: domeniul de formare profesională 0421 Drept

[2024] **Tehnologii avansate în educație**

program de formare în cadrul proiectului Educlass

COMPETENȚE LINGVISTICE

Limbă(i) maternă(e): română

Altă limbă (Alte limbi):

rusă

COMPREHENSIUNE ORALĂ C2 **CITIT** C2 **SCRIS** C2

EXPRIMARE SCRISĂ C2 **CONVERSAȚIE** C2

franceză

COMPREHENSIUNE ORALĂ B2 **CITIT** C2 **SCRIS** B2

EXPRIMARE SCRISĂ B2 **CONVERSAȚIE** B2

spaniolă

COMPREHENSIUNE ORALĂ B2 **CITIT** B2 **SCRIS** B1

EXPRIMARE SCRISĂ B2 **CONVERSAȚIE** B2

engleză

COMPREHENSIUNE ORALĂ A2 **CITIT** A2 **SCRIS** A2

EXPRIMARE SCRISĂ A2 **CONVERSAȚIE** A2

Niveluri: A1 și A2 Utilizator de bază B1 și B2 Utilizator independent C1 și C2 Utilizator experimentat

COMPETENȚE DIGITALE

Competențele mele digitale

Microsoft Word | Social Media | Microsoft Office | Microsoft Excel

CONFERINȚE ȘI SEMINARE

[20/10/2023 – 21/10/2023] **Criminalistica - pilonul principal al probațiunii judiciare în procesul penal și civil**

București, România

Tema - Urmărirea și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvîrșite de persoane juridice

[06/06/2024 – 06/06/2024] **Perspectivele și problemele integrării in spațiul european al cercetării și educației**

Cahul, Republica Moldova

Tema- Reprezentantul persoanei juridice în reglementările Codului de procedură penală al Republicii Moldova și României.

PUBLICAȚII

[2013] **Procedura de examinare a infracțiunilor comise de persoane juridice**

Referință: Gîrlea (Gurghiș) A., Gordilă N., Manualul judecătorului pe cauze penale, Chișinău, 2013, Titlul 9, par.5

[2024] **Provocările introducerii în legislația procesual penală a acordului judiciar de interes public**

Referință: Gurghiș A., Revista Institutului Național de Justiție, 2024. Nr. 2(69)

[2024] **Sistemul măsurilor preventive aplicate persoanelor juridice The system of preventive measures applied to legal persons**

Referință: Gurghiș A., Analele științifice ale Academiei "Ștefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, 2024, nr.19

[2024] **Aspecte conceptuale privind procedura de urmărire și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice**

Referință: Gurghiș A., 2024, Revista Universității "Dimitrie Cantemir" Univers strategic, București, 2024

[2024] **Aspecte de drept comparat privind urmărirea și judecarea infracțiunilor comise de persoane juridice**

Referință: Gurghiș A., Dolea I., 2024, Studia Universitatis Moldaviae, seria Științe sociale (științe juridice), nr. 8(178)

DISTINCȚII ONORIFICE ȘI PREMII

[10/2024] **Diplomă de onoare Instituția emitentă:** Ministerul Justiției al Republicii Moldova